

**ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ІНОЗЕМНИХ МОВ**

ЛАТИНСЬКА МОВА ТА ОСНОВИ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Навчальний посібник для студентів I курсу медичних факультетів

Запоріжжя 2015

УДК 811.124 (075.8)

ББК 81.461-923

Л 27

Рецензенти:

Сиволап В.В., д. мед. н., професор, завідувач кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб з доглядом за хворими Запорізького державного медичного університету.

Борискіна К.В., к. філол. н., доцент кафедри англійської філології та зарубіжної літератури Класичного приватного університету (м. Запоріжжя).

Укладачі:

Куліченко А.К., к. пед. н., старший викладач кафедри іноземних мов Запорізького державного медичного університету.

Скрипник Ю.С., викладач кафедри іноземних мов Запорізького державного медичного університету.

Хітрова І.О., викладач кафедри іноземних мов Запорізького державного медичного університету.

Л 27 Латинська мова та основи медичної термінології : навч. посіб. для студ. I курсу мед. ф-тів / [Уклад. : А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова]. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2015. – 275 с.

Навчальний посібник з латинської мови призначено для студентів I курсу медичних факультетів. Його можна використовувати додатково для самостійного опрацювання навчального матеріалу, а також для закріплення теми “Анатомічна термінологія”, “Клінічна термінологія”, “Фармацевтична термінологія”. Зміст навчального посібника відповідає рівню підготовленості студентів. Найефективніша послідовність роботи: вправа-переклад – медичні вирази – тексти медичної тематики.

Рекомендовано до впровадження у навчальний процес:

кафедрою іноземних мов Запорізького державного медичного університету (протокол № 1 від 26.08.2015 р.);

цикловою методичною комісією з гуманітарних дисциплін Запорізького державного медичного університету (протокол № 1 від 27.08.2015 р.);

центральною методичною радою Запорізького державного медичного університету (протокол № 1 від 30.09.2015 р.).

© Куліченко А.К., Скрипник Ю.С., Хітрова І.О., 2015
© ЗДМУ, 2015

ЗМІСТ

Передмова.....	5
Розділ I. Анатомічна термінологія.....	7
Іменник. Основи граматики і термінотворення.....	7
Структура анатомічного терміну.....	12
Прикметник. Загальні відомості.....	16
Субстантивація прикметників. Утворення багатослівних термінів.....	23
Ступені порівняння прикметників.....	27
Підготовка до підсумкового заняття № 1.....	32
Іменники III відміни.....	34
Називний відмінок множини іменників і прикметників.....	47
Родовий відмінок множини іменників і прикметників.....	52
Самостійна підготовка до заліку з анатомічної термінології.....	57
Зведена таблиця основних граматичних відомостей, вивчених у розділі “Анатомічна термінологія”.....	59
Розділ II. Клінічна термінологія.....	64
Структура клінічних термінів.....	64
Суфікси прикметників.....	69
Клініка I.....	74
Клініка II.....	77
Префіксація в клінічних термінах. Утворення складноскорочених слів.....	82
Клініка III.....	86
Клініка IV.....	90
Самостійна підготовка до заліку з клінічної термінології.....	93
Розділ III. Фармацевтична термінологія.....	97
Номенклатура лікарських засобів.....	97
Словотвірні особливості тривіальних найменувань лікарських речовин.....	99
Терміноелементи в тривіальних найменуваннях лікарських засобів.....	105
Грамматичні категорії дієслова.....	110
Imperativus. Наказовий спосіб.....	111
Conjunctivus. Умовний спосіб.....	112
Вживання прийменників у номенклатурі лікарських засобів.....	116
Загальна рецептура.....	120
Хімічна номенклатура в латинській мові.....	132
Скорочення в рецептах.....	143
Самостійна підготовка до заліку з фармацевтичної термінології.....	148
Додатки до розділу I. Анатомічна термінологія.....	152
Додаток I. Тексти для читання.....	152
Додаток II. Латинсько-український словник анатомічної термінології.....	157
Додаток III. Українсько-латинський словник анатомічної термінології.....	177

Додаток IV. Латинсько-український словник вузькопрофільних термінів.....	192
Додатки до розділу II. Клінічна термінологія.....	197
Додаток I. Додаткові вправи з клінічної термінології.....	197
Додаток II. Стійкі медичні вирази.....	202
Додаток III. Систематичний словник.....	204
Додаток IV. Словник-довідник майбутнього лікаря.....	212
Додаток V. Латинсько-український словник анатомо-клінічної термінології.....	221
Додатки до розділу III. Фармацевтична термінологія.....	239
Додаток I. Характеристика лікарських форм.....	239
Додаток II. Словотворчі елементи у назвах лікарських препаратів.....	241
Додаток III. Назви груп лікувальних препаратів за їх фармакологічною дією.....	243
Додаток IV. Назви лікарських рослин.....	245
Додаток V. Назви лікарських зборів.....	247
Додаток VI. Фармацевтичні задачі.....	248
Додаток VII. Ботанічні назви рослин.....	251
Додаток VIII. Латинсько-український словник фармацевтичної термінології.....	254
Додаток IX. Українсько-латинський словник фармацевтичної термінології.....	266
Список використаних та рекомендованих джерел.....	275

ПЕРЕДМОВА

Створення навчального посібнику з латинської мови та основ медичної термінології викликано нагальними потребами інтеграції української освіти до світових тенденцій. Загальновизнаним є той факт, що сучасна європейська освіта більш орієнтована на можливість самостійного засвоєння навчального матеріалу. З огляду на викладені факти було укладено цей посібник, який не тільки допомагає сприянню інформації впродовж аудиторного заняття, а й дає змогу самостійно вивчити матеріал в поза аудиторний час.

Навчальний посібник з латинської мови та основ медичної призначено для студентів I курсу медичних факультетів, які мають, відповідно до ОКХ, розуміти, свідомо і грамотно застосовувати медичні терміни анатоמו-гістологічного, клінічного та фармацевтичного спрямування; вміти аналізувати і утворювати клінічні терміни та розуміти їх зміст; утворювати латинською мовою назви кислот, солей, оксидів, ефірів тощо; вміти виокремлювати у назвах ліків частотні відрізки, знати їх інформацію хімічного, терапевтичного, анатомічного чи фізіологічного характеру; вміти грамотно оформляти латинську частину рецепта; грамотно користуватись рецептурними скороченнями.

Посібник логічно розділено на три розділи, кожен з яких співвідноситься з важливими галуззями медичного знання – анатомією, клінікою та фармацією. Кожна тема у розділах містить досить коротку теоретичну інформацію, що дозволяє студентам вільно користуватися нею в аудиторний та поза аудиторний час. Щойно набуті знання закріплюються за допомогою системи цілеспрямованих вправ. Лексичний мінімум та афоризми, що подано наприкінці кожної теми, завершують роботу над нею. Всі теми співпадають за обсягом з двохгодинним практичним заняттям та навчальною програмою з дисципліни “Латинська мова та основи медичної термінології”.

До кожного розділу презентовано додатки, що присвячено: текстам для читання фахової тематики, вправам підвищеної складності з латинської клінічної термінології; стійким медичним виразам (де представлено не тільки переклад, а й тлумачення виразів); систематичному словнику (грецькі терміноелементи проранжовано відповідно до таких розділів як “Людина”, “Частини тіла” тощо); словнику-довіднику майбутнього лікаря; характеристиці лікарських форм, назвам груп лікувальних препаратів за їх фармакологічною дією, назвам лікарських рослин та лікарських зборів, ботанічним назвам рослин. Окрему увагу варто звернути на представлені у додатках словники (латинсько-українсько та українсько-латинський), де подано анатомічні, клінічні й фармацевтичні терміни та умовні позначення. Все це формує перший професійний лексикон студента-медика і може бути корисним для студентів старших курсів.

Отже, при укладанні посібника з латинської мови та основ медичної термінології авторським колективом було здійснено спробу створити збірку

теоретичного та практичного матеріалу, якою б навіть в умовах браку часу міг користуватися як студент, так і молодий фахівець у процесі навчання чи у подальшій практиці.

Послідовність розміщення теоретичного і практичного матеріалу представлено відповідно до принципів сучасної методики викладання спеціальних дисциплін, до яких і належить латина. Під час розробки навчального посібника студентів I курсу медичних факультетів укладачами було використано джерела теоретичного і фактичного матеріалу, необхідні для вивчення дисципліни “Латинська та основи медичної термінології” у вищому медичному навчальному закладі

РОЗДІЛ I. АНАТОМІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Іменник.

Основи граматики і термінотворення

Грамматичні категорії іменника

У латинській мові, як і в російській, іменники бувають трьох родів: чоловічого, жіночого і середнього. Чоловічий рід – (*genus*) *masculinum* (*m*). Жіночий рід – (*genus*) *femininum* (*f*). Середній рід – (*genus*) *neutrum* (*n*). Замість слова “genus” для назви роду латинських іменників вживають лише відповідний прикметник. Слід також запам’ятати, що рід іменників в українській і латинській мовах співпадає рідко. Порівняйте: гребінь (ч. р.) – *crista* (*f*); кістка - (ж. р.) – *os* (*n*), обличчя (с. р.) – *facies* (*f*); борозна (ж. р.) – *sulcus* (*m*). Рід латинських іменників можна побачити в словникової формі, яку для кожного іменника подано в словнику.

У латинських іменників два числа: однина (*numerus singularis*) і множина (*numerus pluralis*). При позначенні числа слово “numerus” зазвичай не використовують.

Латинські іменники, як і українські, відмінюються, тобто змінюються за відмінками і числами. У латинській мові шість відмінків. Це:

- *Nominativus* (*Nom.*) – називний (відмінок підмета: хто? що?);
- *Genetivus* (*Gen.*) – родовий (в основному позначає належність; відмінок неузгодженого означення: кого? чого?);
- *Dativus* (*Dat.*) – давальний (відмінок непрямого доповнення: кому? чому?);
- *Accusativus* (*Acc.*) – знахідний (відмінок прямого доповнення: кого? що?);
- *Ablativus* (*Abl.*) – відкладний (умовно відповідає українським орудному і місцевому відмінкам);
- *Vocativus* (*Voc.*) – кличний (в класичній латині виражає звернення).

Що стосується давального і кличного відмінків, вони в медичній номенклатурі не зустрічаються, тому і не вивчаються в спеціальному розділі програми. У анатомо-гістологічній термінології в основному використовують перші два відмінки (*Nominativus*, *Genetivus*); *Accusativus* і *Ablativus* притаманні прийменниковим конструкціям, що вживаються головним чином у фармацевтичних і клінічних термінах.

Латинські слова відмінюються тим же способом, що й українські: до основи приєднується те чи інше відмінкове закінчення (вен-а, вен-и, вен-і тощо). Вкрай важливо в латинській мові вміти правильно виділити основу іменника, що необхідно не тільки для утворення відмінкових форм, але і для побудови нових, похідних слів шляхом суфіксації (вен-очк-а, вен-оз-н-ий) або складання основ (вен-о-перетин, внутрішньо-вен-н-ий).

Словниковий запис латинських іменників

За формою Nom. Sg. (називного відмінка однини) далеко не завжди можна визначити тип відміни і рід іменника. Наприклад, іменники з закінченням *-us* бувають і чоловічого, і жіночого, і середнього роду. Вони зустрічаються і в другій, і в третій, і в четвертій відмінах. Тому словниковий запис латинського іменника має такі компоненти:

- повна форма Nominativus Singularis;
- закінчення Genetivus Singularis (у всіх п'яти відмінах ці закінчення різні, що і дозволяє за ними легко визначати відміну);
- позначення роду (m, f, n).

Наприклад: *crista*, ae f – гребінь; *sulcus*, i m – борозна; *foramen*, inis n – отвір.

Закінчення родового відмінка, характерні для кожної відміни іменників

Відміна	I	II	III	IV	V
Закінчення Gen. Sg.	-ae	-i	-is	-us	-ei

Іменники I відміни

До I відміни належать іменники жіночого роду з закінченням *-a* в Nom. Sg. і з закінченням *-ae* в Gen. Sg. Наприклад: *vertebra*, ae f – хребець; *fovea*, ae f – ямка; *ala*, ae f – крило.

Щоб знайти основу іменника I відміни, достатньо від форми Nom. Sg. відкинути закінчення *-a*. Так, основою іменника *vertebra* є *vertebr-*, а в іменника *fovea* – основа *fove-*. У першій латинській відміні зустрічається чимало слів, запозичених з давньогрецької мови, які повністю латинізувалися, тобто відмінюються за зразком латинських іменників, наприклад: *arteria*, ae f – артерія; *trachea*, ae f – трахея. Однак деякі слова зберегли у формах однини грецькі відмінкові закінчення. У Nom. Sg. вони закінчуються на *-e*, в Gen. Sg. – на *-es*. Наприклад: *raphe*, es f – шов; *chole*, es f – жовч.

Іменники II відміни

До II відміни належать іменники чоловічого роду, які в Nom. Sg. мають закінчення *-us* або *-er*, а також іменники середнього роду з закінченнями у Nom. Sg. *-um* або *-on*. У Gen.Sg. всі ці іменники мають закінчення *-i*.

Наприклад: *sulcus, i m* – борозна; *cancer, cri m* – рак; *septum, i n* – перегородка; *organon, i n* – орган.

Основу іменників з закінченням *-us* можна легко визначити за формою *Nom. Sg.*, відкинувши вказане закінчення. У більшості іменників чоловічого роду на *-er* в основі непрямих відмінків спостерігається побіжність голосного (пор. в укр. м.: вітер – вітру). У словниковій формі, де представлено закінчення слова в родовому відмінку, біглість, якщо вона має місце, добре проглядається. Саме тому основа у таких іменників визначається за формою *Gen. Sg.* шляхом відкидання закінчення *-i*. Наприклад: *cancer, cri m* – рак (побіжність присутня), основа: *cancer-*; *puer, eri m* – дитина (біглості немає), основа: *puer-*.

Основа іменників середнього роду знаходиться так само легко, як у іменників на *-is*: шляхом відкидання закінчень називного відмінка (*-um* або *-on*).

Іменники III відміни

За III відміною відмінюються іменники чоловічого, жіночого і середнього роду; у родовому відмінку однини всі вони закінчуються на *-is*. Наприклад: *articulatio, onis f* – суглоб; *ren, renis m* – нирка; *tempus, oris n* – скроня.

У *Nom. Sg.* закінчення можуть бути різними. Причому навіть іменники одного і того ж роду, закінчуються по-різному. Наприклад, до середнього роду відноситься і *caput* (голова), і *corpus* (тіло), і *zygoma* (вилиця). Головною особливістю III відміни є те, що у більшості іменників основа називного і непрямих відмінків не співпадає ні якісно, ні кількісно. Справжня основа іменника III відміни визначається за формою *Gen. Sg.* шляхом відкидання закінчень *-is*, як показано нижче:

Nom. Sg.	Gen. Sg.	Основа
<i>caput</i> (голова)	<i>capitis</i>	<i>capit-</i>
<i>pulmo</i> (легеня)	<i>pulmonis</i>	<i>pulmon-</i>
<i>cartilago</i> (хрящ)	<i>cartilaginis</i>	<i>cartilagin-</i>
<i>pars</i> (частина)	<i>partis</i>	<i>part-</i>
<i>zygoma</i> (вилиця)	<i>zygomatis</i>	<i>zygomat-</i>

Саме тому в словниковому записі іменників III відміни вказане не тільки закінчення *Gen. Sg.*, але і та частина основи, що примикає до нього: *pulmo, onis m* – легеня; *cartilago, inis f* – хрящ. У іменників, які складаються з одного складу, скорочення у словниковому записі не допускаються: *os, ossis n* – кістка; *dens, dentis m* – зуб; *pars, partis f* – частина.

Іменники IV відміни

До IV відміни належать іменники чоловічого і середнього роду, які у родовому відмінку мають закінчення -us. Всі вони рівноскладові. Іменники чоловічого роду в Nom. Sg. мають закінчення -us, іменники середнього роду -u. Наприклад: processus, us m – відросток; arcus, us m – дуга; cornu, us n – ріг, ріжок (ріжечок); genu, us n – коліно.

Як виняток, до IV відміни належить іменник manus, us f – рука (жіночий рід).

Практична основа іменників IV відміни легко визначається за формою Nom. Sg. шляхом відділення відмінкового закінчення (process-, arc-, corn-). Проте історична основа цих слів закінчується на голосний -u (processu-, manu-); цим пояснюється присутність “u” у похідних словах “processualis” (процесуальний), “manualis” (мануальний), а також у словах “візуальний”, “акупунктура” (від лат. visus, us m – зір; асux, us f – голка) тощо.

Помічено, що серед іменників на -us більшість складають слова II відміни. Однак вони настільки багаточисельні, що перерахувати і завчити все дуже важко. А от в III і IV відмінах слів на -us небагато, і, завчивши їх всі напам’ять, ми зможемо визначати відміну і рід подібних іменників за формою Nom. Sg. (на пам’ять або методом виключення).

Запам’ятайте:

Слова III відміни на -us в анатомічній номенклатурі:

corpus, oris n	тіло
tempus, oris n	скроня
pectus, oris n	груди
crus, cruris n	ніжка, гомілка
glomus, eris n	клубок
viscus, eris n	нутрощі

Іменники IV відміни на -us:

processus, us m	відросток
sinus, us m	синус, пазуха
arcus, us m	дуга
ductus, us m	протока
meatus, us m	прохід
hiatus, us m	щілина, розщілина
plexus, us m	сплетіння
textus, us m	тканина
tractus, us m	шлях, хід
recessus, us m	закуток, кишенья

Виняток:

manus, us f

рука, кисть

Запам'ятавши всі ці іменники, можна бути впевненим, що всі інші слова на -us відносяться до II відміни (чоловічого роду). Наприклад, почувши слово "lumbus" (поперек), можна з упевненістю дописувати його словникову форму: *lumbus, i m*.

Іменники V відміни

До V відміни належать іменники жіночого роду, які у родовому відмінку мають закінчення -ei, наприклад, *facies, ei f* – обличчя, поверхня. Цей іменник – єдиний представник V відміни в анатомо-гістологічній номенклатурі. Слід звернути увагу на те, що звук [e] у закінченні -ei після кінцевого звуку основи i – довгий i, отже, ударний (виняток з правила короткості голосних).

Вправи

1. Визначте відміну іменників за наведеною нижче словниковою формою.

Abdomen, inis n; abscessus, us m; aeger, gri m; basis, is f; brachium, i n; bucca, ae f; collum, i n; tuber, eris n; corpus, oris n; meatus, us m; canalis, is m; capitulum, i n; cellula, ae f; crus, cruris n; species, ei f; contusio, onis f; cutis, is f; infarctus, us m; lobus, i m; dosis, is f; facies, ei f; membrum, i n; genu, us n; ulcus, eris n.

2. Самостійно допишіть словникову форму іменників (вказіть форму Gen. Sg. і рід).

Ampulla; amputatio; tympanum; morbus; sulcus; arcus; palpebra; genu; angulus; membrum; plexus; pecten; mandibula; ramus; index; nucha; linea; dorsum; facies; substantia; truncus; cranium; ganglion; caput; vertebra; nervus; ductus; squama; jugum; vertex; hiatus; sinus; limen.

3. Назвіть словникову форму і визначте відміну іменників.

Tempus; ramus; arcus; bulbus; viscus; textus; corpus; sinus; morbus; angulus; pectus; glomus; tractus; recessus; sulcus; fundus; hiatus; processus; crus; ductus; meatus; oculus; digitus; oesophagus; musculus.

4. Прочитайте, виокремте основу.

Oculus, i m; collum, i n; auris, is f; caput, itis n; cilium, i n; bucca, ae f; os, oris n; dens, dentis m; tunica, ae f; mandibula, ae f; oesophagus, i m; vena, ae f; gaster, tris f; animal, alis n; ligamentum, i n; pectus, oris n; ductus, us m; recessus, us m.

Структура анатомічного терміну

Анатомічний термін рідко складається з одного слова. Частіше доводиться мати справу з термінами, що складаються з двох або більше слів. Головним словом у терміні, безумовно, є іменник.

Потрібно запам'ятати, що будь-який термін починається зі слова-іменника у називному відмінку (однини чи множини). Як правило, головне слово має при собі визначення (одне або декілька), що можуть виражатись прикметниками (узгоджені означення) або іменниками у родовому відмінку (неузгоджені означення).

Конструкція “іменник + іменник у родовому відмінку” в анатомо-гістологічній номенклатурі зустрічається дуже часто, і навчитись правильно будувати термін з неузгодженим зв'язком – означає вміти утворювати багато анатомічних термінів. Порядок слів у неузгоджених словосполученнях не відрізняється від порядку в подібній конструкції української мови: *шийка* (іменник у називному відмінку) + *лопатки* (іменник у родовому відмінку). У латинській мові це: *collum* (Nom. Sg.) + *scapulae* (Gen. Sg.).

Іноді називний відмінок іменника можна перекласти українською мовою як прикметник: *vena portae* – ворітна вена (вена воріт); *linea puchae* – вийна лінія (лінія вії).

Неузгоджене означення може мати два іменники у називному відмінку: *ligamentum tuberculi* (визначення до слова “*ligamentum*”) *costae* (визначення до слова “*tuberculi*”) зв'язка горбка ребра.

Афоризми

Curriculum vitae	Життєвий шлях
Habitus aegroti	Зовнішній вигляд хворого
Homo est mundi pars	Людина є частиною світу
Ignorantia non est argumentum	Незнання не є доказом
Lapsus naturae	Гра природи
Modus Vivendi	Спосіб життя

Лексичний мінімум

Іменники I відміни

ala, ae f	крило
bucca, ae f	щока
clavicula, ae f	ключиця
columna, ae f	стовбур
concha, ae f	раковина

costa, ae f	ребро
crista, ae f	гребінь
fissura, ae f	щілина
fossa, ae f	ямка (довгаста)
fovea, ae f	ямка (кругла)
gingiva, ae f	ясна
incisura, ae f	вирізка
lamina, ae f	пластинка
lingua, ae f	язик
mandibula, ae f	нижня щелепа
maxilla, ae f	верхня щелепа
orbita, ae f	орбіта
protuberantia, ae f	виступ
raphe, es f	шов
scapula, ae f	лопатка
spina, ae f	ость
substantia, ae f	субстанція, речовина
sutura, ae f	шов (кістковий)
ulna, ae f	ліктьова кістка
vertebra, ae f	хребець

Іменники II відміни

acromion, i n	акроміон
alveolus, i m	альвеола
angulus, i m	кут
brachium, i n	плече
calcaneus, i m	п'яточна кістка
cavum, i n	порожнина
cingulum, i n	пояс
collum, i n	шия, шийка
cranium, i n	череп
digitus, i m	палець
dorsum, i n	спина, спинка, тил
frenulum, i n	вуздечка
humerus, i m	плечова кістка
jugum, i n	підвищення
labium, i n	гу́ба
ligamentum, i n	зв'язка
manubrium, i n	рукоятка

membrum, i n	член, кінцівка
musculus, i m	м'яз
olecranon, i n	ліктьовий відросток
omentum, i n	сальник
periosteum, i n	окістя
radius, i m	променева кістка
septum, i n	перегородка
skeleton, i n	скелет
sternum, i n	груднина
sulcus, i m	борозна
truncus, i m	стовбур, тулуб
tuberculum, i n	горбик
tympanum, i n	барабан

Іменники III відміни

articulatio, onis f	суглоб
atlas, ntis m	атлант, I шийний хребець
axis, is m	вісь, II шийний хребець
canalis, is m	канал
caput, itis n	голова, голівка
dens, dentis m	зуб
foramen, inis n	отвір
os, ossis n	кістка
thorax, acis m	груди, грудна клітка
tuber, eris n	горб

Іменники IV відміни

cornu, us n	ріг
genu, us n	коліно

Іменники V відміни

facies, ei f	поверхня

Вправи

1. Орієнтуючись за українським перекладом, складіть схему наступних латинських термінів, вкажіть відмінок кожного слова.

- A. 1) *vertebra thoracica* грудний хребець; 2) *arcus vertebrae* дуга хребця; 3) *massae laterales* латеральні маси; 4) *collum radii* шийка променевої кістки; 5) *pediculi arcus vertebrae* ніжки дуги хребця; 6) *ligamentum longitudinale anterius*

передня поздовжня зв'язка; 7) *ligamentum capitis costae* внутрішньосуглобова зв'язка головки ребра; 8) *basis ossis sacri* основа куприкової кістки (=основа куприка); 9) *labium mediale lineae asperae* медіальна губа ширшавої лінії; 10) *sulcus sinus sigmoidei* борозна сигмовидного синуса; 11) *fovea articularis processus articularis superioris* суглобова ямка верхнього суглобового відростку; 12) *aponeurosis musculi obliqui externi abdominis* апоневроз зовнішнього косого м'яза живота; 13) *musculus rectus capitis posterior major* великий задній прямий м'яз голови; 14) *arteriae alveolares superiores anteriores* передні верхні альвеолярні артерії.

В. 1) *processus articularis inferior vertebrae lumbalis secundae* нижній суглобовий відросток другого поперекового хребця; 2) *ligamenta columnae vertebralis* зв'язки хребта; 3) *caput superius musculi pterygoidei lateralis* верхня головка бічного крилоподібного м'яза; 4) *articulationes cinguli membri superioris* суглоби поясу верхньої кінцівки; 5) *sinus venarum cavarum atrii dextri* синус порожнистих вен правого передсердя.

2. Перекладіть терміни, вкажіть словникову форму іменників, які стоять в Gen. Sg.

А. *Crista tuberculi; caput costae; corpus ossis; facies articulationis; sulcus sinus; musculus colli; ligamentum patellae; collum radii; os digiti; vagina musculi; truncus encephali; fossa mandibulae; nucleus nervi; cavum conchae; ligamentum scapulae; arcus vertebrae; septum nasi.*

Б. *Fundus gastris; fractura digiti; angulus sterni; collum costae; musculus dorsi; lobus cerebri; spina scapulae; vena linguae; fossa fibulae; cavitas abdominis; foramen mandibulae; apex dentis; cartilago nasi; glandula oris; frenulum labii.*

3. Перекладіть, отримані терміни поставте в Gen. Sg.

А. Тіло хребця; шийка променевої кістки; маса атланта; ямка зуба; борозна артерії; верхівка зуба; основа куприка; голівка ребра; шийка ребра; горбик м'яза; рукоятка груднини; грудна порожнина; легенева борозна; бугор сідла; вісь кістки; перегородка носа; піхва відростка; ямка залози; апертура пазухи; поверхня щоки.

Б. Головка нижньої щелепи; порожнина раковини; спайка склепіння; кора кришталіка; долоня кисті; вхід орбіти; валик носа; основа стопи; цибулина аорти; сумка ліктьового відростка; канал шлунку; нерв гомілки; каналець равлика; тіло язика; ядро нерва; канал воротаря; кістки (*ossa*) тулуба.

В. Зв'язка горбка ребра; верхівка вушної раковини; ямка нижньої щелепи; блок плечової кістки; пластинка дуги хребця; хрящ вушної (вуха) раковини; кістка грудної клітки; поверхня головки ребра; ніжка дуги хребця; гребінь шийки ребра; каналець струни барабана; дах порожнини барабана; апертура водопроводу присінка; піхва пальця кисті; коркова речовина яєчника; апоневроз і фасція передпліччя; капсула вузла нерва.

Прикметник
Загальні відомості

1. Латинські прикметники, як і українські, обов'язково узгоджуються з означуваним іменниками в роді, числі, відмінку.
2. Прикметник та означуваний іменник можуть належати до різних відмін, мати різні відмінкові закінчення.
3. Особливого типу відмінювання латинські прикметники не мають: вони відмінюються за зразками I, II, III відмін іменників, залежно від групи, до якої належать. **Прикметників IV та V відміни в латинській мові немає!**
4. У залежності від родових та відмінкових закінчень латинські прикметники поділяються на дві групи: 1) прикметники 1-ї та 2-ї відміни (I група); 2) прикметники 3-ї відміни (II група).
5. Словниковою формою прикметника є три його родові форми.

I група прикметників

До цієї групи належать прикметники, які у чоловічому роді мають закінчення -us або -er, в жіночому роді – -a, в середньому роді вони закінчуються на -um. Черговість дотримання родових форм повинна бути такою: на першому місці – форма чоловічого роду, на другому – жіночого, на третьому – форма середнього роду. Наприклад: longus (m), longa (f), longum (n) – довгий; dexter (m), dextra (f), dextrum (n) – правий; asper (m), aspera (f), asperum (n) – шорсткий.

Словниковий запис прикметників ще коротший: повністю записується лише форма чоловічого роду, закінчення жіночого і середнього роду записуються після неї через кому (напр.: longus, a, um; dexter, tra, trum; asper, era, erum). Слід звернути особливу увагу на прикметники, що мають закінчення -er, оскільки в них може спостерігатися вже знайоме нам явище побіжності голосного: звук “e” може бути присутнім лише у формі Nom. Sg. чоловічого роду, а в інших відмінкових і родових формах – випадати. Саме тому в словарному записі таких прикметників перед закінченням жіночого або середнього роду вказуються дві попередні букви. Основу цих слів зручно визначати за формами жіночого і середнього роду шляхом відкидання родових закінчень (-a або -um): dexter, dextr-a, dextr-um (основа dextr-); asper, asper-a, asper-um (основа asper-).

Як вже було зазначено, прикметники I групи по-іншому можна назвати “прикметниками I і II відміни”, оскільки форми чоловічого роду (на -us і на -er) та середнього роду (на -um) відмінюються так само як іменники II відміни на -us, -er або -um (мають в Gen. Sg. – закінчення -i); форми жіночого роду (що закінчуються на -a) відмінюються відповідно по I відміні (мають в Gen. Sg. закінчення -ae).

II група прикметників

До другої групи належать прикметники трьох різновидів:

а) прикметники трьох родових закінчень, які в чоловічому роді мають закінчення *-er*, у жіночому *-is* і в середньому *-e*. Основа їх визначається по формах жіночого або середнього роду (через можливість побіжності голосного у формі чоловічого роду) шляхом відкидання родових закінчень:

m	f	n	
acer	acris	acre (основа <i>acr-</i>)	гострий
celer	celeris	celere (основа <i>celer-</i>)	швидкий

Варто зазначити, що в анатомо-гістологічній номенклатурі ці прикметники практично не зустрічаються. Нечасто їх можна зустріти також в клінічних і фармацевтичних термінах.

б) прикметники двох родових закінчень, навпаки, найуживаніша група прикметників в анатомо-гістологічній термінології. У чоловічому і жіночому роді закінчення у них співпадає (*-is*), в середньому роді вони мають специфічне закінчення (*-e*).

Наприклад:

m	f	n	
frontalis	frontalis	frontale	лобовий
lateralis	lateralis	laterale	боковий

У словниковому записі повністю наведено лише форму на *-is* (m, f), через кому – закінчення *-e* (n): *frontalis, e*; *lateralis, e*. Основа прикметників цього різновиду визначається за називним відмінком будь-якої родової форми шляхом відкидання родового закінчення. Переважна більшість прикметників двох закінчень, що зустрічаються в анатомічній номенклатурі, утворені від основ відповідних іменників за допомогою суфіксів *-al* або *-ar*. Запам'ятайте формулу побудови відіменних відносних прикметників II групи:

Основа прикметника + суфікс *-al* (*-ar*) + закінчення *-is, -e*

Наприклад:

costa ребро – *cost + al + is* реберний

labium губа – *labi + al + is* губний

в) прикметники одного родового закінчення зустрічаються, хоча і нечасто, у всіх розділах медичної термінології. У називному відмінку однини мають одне закінчення, загальне для всіх трьох родів. В основному це *-ns* або *-s*, рідше *-r* або *-x*.

Наприклад:

sapiens, ntis мудрий

teres, etis	круглий
simplex, icis	простий

Основа таких прикметників визначається формою Gen. Sg. (кінцівка якої завжди представлена у словниковій формі) шляхом відкидання закінчення -is : sapient-, teret-, simplic-. Відмінюються всі прикметники II групи за III відміною, тобто в Gen. Sg. приєднують до основи закінчення -is.

Побудова узгодженого словосполучення

Прикметники узгоджуються з іменниками в роді, числі і відмінку. Для того, щоб правильно скласти узгоджене словосполучення в латинській мові, необхідно пам'ятати:

– на відміну від української мови, іменник у такому словосполученні передують прикметнику;

– прикметник підбирають у відповідності до роду іменника в латинській мові. Розглянемо ці правила узгодження на декількох прикладах. Припустимо, необхідно створити такі терміни:

- хребетний канал;
- піднебінна кістка;
- внутрішня поверхня.

У першу чергу треба пригадати словникову форму кожного слова, що входить в термін:

канал: *canalis, is m*; хребетний: *vertebralis, e*.

Оскільки іменник – чоловічого роду, то і прикметник потрібно підібрати відповідне (*vertebralis*). З'єднавши прикметник з іменником, отримуємо: *canalis vertebralis*.

кістка: *os, ossis n*; *palatinus, a, um*.

Для іменника слід вибрати прикметник у формі середнього роду. У результаті отримуємо термін: *os palatinum*.

поверхня: *facies, ei f*; внутрішня: *internus, a, um*.

Іменник жіночого роду сполучаємо з відповідною формою прикметника: *facies interna*.

У родовому відмінку закінчення кожного слова у терміні залежить від їх відмін:

Nom. Sg . *canalis (III) vertebralis (III)*;

Gen. Sg. *canal-is vertebral-is*;

Nom. Sg. *os (III) palatinum (II)*;

Gen. sg. *os-is palatin-i*;

Nom. Sg. *facies (V) interna (I)*;

Gen. sg. *faci-ei intern-ae*.

Побудова терміну з кількома означеннями

1) Якщо з іменником вживається не одне, а два і більше прикметників, правила узгодження їх з іменниками незмінні, проте особливу увагу в цьому випадку потрібно звернути на порядок дотримання слів у терміні. На першому місці завжди стоїть іменник. Друге місце займає прикметник, вказуючий на анатомічну прив'язку; далі слідує означення із значенням розміру, форми, просторової характеристики. Наприклад: права скронева кістка. При перекладі цього терміну латинською мовою порядок слів буде суворо зворотнім: кістка скронева права (*os temporale dextrum*).

2) Якщо одне з означень неузгоджене (виражене іменником у родовому відмінку), порядок слів встановити не так просто, як в першому випадку. На першому місці, як завжди, ставиться іменник в називному відмінку; друге місце займає узгоджене означення, що вказує на анатомічну прив'язку, і тільки після нього – неузгоджене означення. Наприклад: суглобовий відросток хребця – відросток суглобовий хребця (порядок слів в латинському терміні) – *processus articularis vertebrae*.

3) Бувають випадки, коли узгоджене означення належить до всього неузгодженого словосполучення; у такому терміні воно ставиться не після іменника, а після неузгодженого означення. Наприклад: внутрішня поверхня ребра – поверхня ребра внутрішня (порядок слів в латинському терміні) – *facies costae interna*.

Афоризми

Casus ordinarius	Звичайний випадок
Casus extraordinarius	Незвичайний випадок
Exitus letalis	Смертельний випадок
Omne principium difficile(est)	Всякий початок складний
Circulus vitiosus	Порочне коло

Лексичний мінімум

Іменники I відміни

fascia, ae f	фасція
fibula, ae f	малогомілкова кістка
nucha, ae f	вия
patella, ae f	надколінник
squama, ae f	луска
tibia, ae f	великогомілкова кістка

tonsilla, ae f	мигдалик
tuba, ae f	труба

Іменники II відміни

nasus, i m	ніс
palatum, i m	піднебіння
porus, i m	пора, отвір
vestibulum, i m	присінок

Прикметники I групи

albus, a, um	білий
asper, era, erum	шорсткий
cardiacus, a, um	серцевий
cavus, a, um	порожній
coccygeus, a, um	куприковий
coronarius, a, um	вінцевий
dexter, tra, trum	правий
durus, a, um	твердий
externus, a, um	зовнішній
iliacus, a, um	клубовий
internus, a, um	внутрішній
latus, a, um	широкий
liber, era, erum	вільний
longus, a, um	довгий
massetericus, a, um	жувальний
medianus, a, um	серединний
medius, a, um	середній
obliquus, a, um	косий
osseus, a, um	кістковий
palatinus, a, um	піднебінний
palatoglossus, a, um	піднебінно-язиковий
petrosus, a, um	кам'янистий
profundus, a, um	глибокий
pterygoideus, a, um	крилоподібний
rectus, a, um	прямий
sacer, cra, crum	крижовий
sinister, tra, trum	лівий
thoracicus, a, um	грудний
thyreoideus, a, um	щитоподібний
transversus, a, um	поперечний

venosus, a, um	венозний
zygomaticus, a, um	вигинний

Прикметники II групи

articularis, e	суглобовий
cervicalis, e	шийний
ethmoidalis, e	решітчастий
facialis, e	лицевий
horizontalis, e	горизонтальний
jugularis, e	яремний
lateralis, e	латеральний
longitudinalis, e	повздожний
medialis, e	медіальний
mollis, e	м'який
occipitalis, e	потиличний
sacralis, e	крижовий
sphenoidalis, e	клиноподібний
superficialis, e	поверхневий

***

biceps, -cipitis	двоголовий
quadriceps, -cipitis	чотириголовий
teres, -etis	круглий
triceps, -cipitis	триголовий
simplex, icis	простий

Вправи

1. Допишіть словникову форму прикметників, вкажіть групу.

Dexter; dorsalis; externus; distalis; horizontalis; medialis; medius; profundus; proximalis; coccygeus; costalis; articularis; transversus; jugularis; thoracicus; pharyngeus; clavicularis; glandularis; hypoglossus; occipitalis; intercostalis; choledoschus; spongiosus; nutricius.

2. Утворіть форми середнього роду наступних прикметників.

Spinosus; cervicalis; osseus; latus; obliquus; costalis; vertebralis; zygomaticus; orbitalis; nasalis; frontalis; horizontalis; sinister; vertebralis; ventralis; medianus; proximalis; dexter; sacralis.

3. Утворіть форми жіночого роду наступних прикметників.

Longus; costarius; palatines; sphenoidalis; nutricius; ovalis; pelvinus; alveolaris; thoracicus; osseus; glutaeus; articularis; compactus; transversus; pulmonalis; lacrimalis.

4. Поставте наступні прикметники в форму Gen. Sg.

Transversa; spinosum; spinalis; spinale; transversalis; ossea; osseum; ethmoidalis; thoracicum; longa; omentale; dexter; sinistra; sinistrum; frontalis; simplex; teres; laterale.

5. Узгодьте латинською мовою прикметники з іменниками, поставте отримані терміни в Gen. Sg.

А. Поперечний (лінія, борозна, зв'язка); сосцевидний (край, частина, порожнина); венозний (сплетіння, сітка, заслінка); піднебінний (канал, отвір, ямка); виличний (зв'язка, дуга, кістка, з'єднання).

Б. Хребцевий (канал, відросток, вирізка, отвір); суглобовий (відросток, поверхня, горб, ямка); лобний (пазуха, шов, дуга, отвір, горбик, щілина); сальниковий (горб, сумка, карман, отвір).

6. Перекладіть терміни, поставте їх в Gen. Sg.

Capsula externa; canalis mastoideus; os temporale; columna vertebralis; incisura vertebralis; foramen vertebrale; processus spinosus; vertebra cervicalis; tuberculum caroticum; fossa costalis.

7. Перекладіть терміни, назвіть словникову форму кожного слова, для прикметників вкажіть групу.

А. Processus articularis; os temporale; margo occipitalis; facies temporalis; tuber parietale; angulus frontalis; foramen caecum; pars nasalis; lamina orbitalis; processus palatinus; eminentia orbitalis.

Б. Incisura mastoidea; pars tympanica; concha nasalis media; concha nasalis profunda; crista conchalis; processus coronoideus; fossa cranialis media; septum osseum nasi; ligamentum teres acetabuli.

8. Перекладіть терміни латинською мовою, спочатку в Nom. Sg., потім – в Gen. Sg.

А. Овальний отвір; грудна фасція; внутрішня капсула; остистий отвір; поверхнева вена; кам'яниста гілка; крижовий ріг; глоткове сплетіння; червоне ядро; клубова ость; клубовий горбик; крижовий сегмент; тверде тіло; м'яке тіло.

Б. Зап'ястна суглобова поверхня; середня скронева артерія; поперечний піднебінний шов; середній крижовий гребінь; зовнішній потиличний отвір; внутрішній слуховий отвір; середня носова раковина; додатковий носовий хрящ; внутрішній потиличний виступ; глибокий шийний лімфатичний вузол; поперечний піднебінний шов; глибокий паховий вузол.

В. Латеральна ямка великого головного мозку; медіальне та латеральне ядро сосцевидного тіла; піхвова частина шийки матки; поверхнева фасція промежини; латеральний хрящ носа; чотириголовий м'яз стегна; підшкірна сумка горбистості великогомілкової кістки; внутрішня поверхня матки; сухожилльне сплетіння прямого латерального м'яза; коротка головка двоголового м'яза плеча.

Субстантиваци́я прикметників.
Утворення багатослівних термінів

Складні прикметники

Якщо потрібно позначити анатомічне утворення (нерв, судину, канал і тощо), що йде від одного органу до іншого або належить одночасно до двох органів, потрібно вміти утворювати прикметники, що складаються з двох або більше основ. Щоб це зробити, потрібно основу першого прикметника приєднати до основи другого за допомогою з'єднувального голосного (-o-); закінчення складного прикметника збігається із закінченням заключного слова. Наприклад: носослізний – *nas-o-lacrimalis*, е; крижово-куприковий – *sacr-o-coccygeus*, а, um.

Неважко помітити, що правопис подібних прикметників в українській та латинській мовах різний: в українській мові між частинами складного слова ставиться дефіс, а в латині вони пишуться разом.

Субстантиваци́я прикметників

Субстантиваци́єю є перехід прикметників або діеприкметників у розряд іменників. Субстантивати зберігають форму того ж роду, що взятий до уваги іменник, при якому “колишній” прикметник слугував визначенням. Порівняйте українські субстантивати: асистентська, хворий, поранений, операційна, снодійне (ліки), хребетні, хордові, ссавці (тварини).

1) Субстантивати – назви кишок. Назви кишок є субстантивованими прикметниками середнього роду: *ileum*, і n – клубова кишка; *colon*, і n (грец.) – ободова кишка. Як означуване мається на увазі слово *intestinum*, і n “кишка”. Виняток: *intestinum tenue* – тонка кишка.

2) Субстантивати – назви оболонок: *arachnoidea*, ае f (мається на увазі *mater*, *tris* f – мозкова оболонка) павутинна оболонка мозку; *conjunctiva*, ае f (*tunica*) – сполучна оболонка ока, кон'юктива; *cornea*, ае f – рогівка, рогова оболонка ока; *mucosa*, ае f – слизова (оболонка).

Складання багатослівного терміна

При утворенні терміна, що складається з трьох і більше компонентів, необхідно суворо дотримуватися порядку слів. На перше місце слід ставити іменник, який є граматичним ядром, найголовнішим словом у найчисленнішій структурі. Друге місце займає прикметник, що дає анатомічне визначення іменника. Якщо такого прикметника немає, його місце може зайняти неузгоджене означення.

Прикметник, що визначає величину, форму або перебування у просторі, займає, як правило, фінальне положення в терміні. Однак на вищому етапі освоєння анатоми-гістологічної термінології можна зустріти структури, що складаються з великої кількості слів. Наприклад: долонна шкірна гілка ліктьового нерва.

Розставимо слова в латинському порядку: гілка шкірна долонна нерва ліктьового (дотримується принцип постановки означуване перед означальним) – *ramus cutaneus palmaris nervi ulnaris*.

Нижній латеральний шкірний нерв плеча.

У латинському перекладі слова будуть стояти у такому порядку: нерв шкірний плеча латеральний нижній – *nervus cutaneus brachii lateralis inferior* (узгоджені з головним іменником прикметники “латеральний” і “нижній” можна відокремити від означуваного слова і помістити після неузгодженого означення “плеча”, так як вони належать до всього неузгодженого словосполучення “нerv плеча”).

Зустрічаються і порушення викладених нами правил. Іноді це може пояснюватись традицією, зручністю вимови або неможливістю точної передачі закладеної у терміні інформації при постановці його в родовий відмінок. Наприклад, під час побудови латинського перекладу терміну “задня поверхня латеральної зв’язки матки” слід враховувати, що якщо прикметник “задня” поставити в самий кінець, то при постановці терміна в родовий відмінок буде неможливо зрозуміти, до якого іменнику належить форма “posterior” – до слова “поверхні” або до слова “зв’язки”, тому в цьому випадку прикметник “posterior” потрібно поставити одразу за тим іменником, до якого воно належить: *facies posterior ligamenti uteri lateralis*. Прикметник “lateralis” за змістом не можна пов’язати зі словом “матка”, тому його можна поставити в кінець.

Афоризми

Salus populi suprema lex est	Благо народу – вищий закон
Status praesens aegroti	Справжній стан хворого
Uvus est optimus magister	Досвід – кращий вчитель
Vis medicatrix naturae	Цілюща сила природи

Лексичний мінімум

Іменники I відміни

conjunctiva, ae f	кон’юнктива
flexura, ae f	вигин
mucosa, ae f	слизова (оболонка)
tunica, ae f	оболочка
urethra, ae f	сечовивідний канал

Іменники II відміни

anus, i m	задній прохід
c(a)ecum, i n	сліпа кишка
colon, i n	ободова кишка
crassum, i n	товста кишка
duodenum, i n	дванадцятипала кишка
fundus, i n	дно
ileum, i n	клубова кишка
intestinum, i n	кишка
jejunum, i n	порожня кишка
oesophagus, i m	стравохід
ovarium, i n	яєчник
perin(a)eum, i n	промежина
periton(a)eum, i n	очеревина
rectum, i n	пряма кишка
uterus, i m	матка
ventriculus, i m	шлунок, шлуночок

Прикметники I групи

hyoideus, a, um	під'язиковий (про кістку)
hypoglossus, a, um	під'язиковий (про нерв)
iliacus, a, um	клубовий
mucosus, a, um	слизовий
sacroccygeus, a, um	крижово-куприковий
stylohyoideus, a, um	шило-під'язиковий
stylopharyngeus, a, um	шило-глотковий
geniohyoideus, a, um	підборідно-під'язиковий
infrahyoideus, a, um	підпід'язиковий
sternohyoideus, a, um	груднино-під'язиковий
suprahyoideus, a, um	надпід'язиковий
thyrohyoideus, a, um	щито-під'язиковий
omohyoideus, a, um	лопатково-під'язиковий

Прикметники II групи

auricularis, e	вушний
axillaris, e	підпахвовий
dorsalis, e	спинний (тільний)
inguinalis, e	паховий
lacrimalis, e	слізний
mentalis, e	підборідний
palmaris, e	долонний

parietalis, e
tenuis, e

тім'яний
тонкий
(intestinum tenue тонка кишка)

Вправи

1. Перекладіть, звертаючи увагу на складні прикметники.

Sulcus palatovaginalis, processus pterygospinosus, canalis musculotubarius, sulcus pterygopalatinus, linea mylohyoidea, fissura pterygomaxillaris, recessus sphenoidalis, impressio ligamenti costoclavicularis, plexus lumbosacralis, fossa ischiorectalis, canalis vomerovaginalis, tuba pharyngotympanica.

2. Перекладіть латинською мовою терміни зі складними прикметниками.

Крижово-куприковий суглоб, кам'янисто-луската щілина, клиноподібно-потиличний синхондроз, горбистість клювоподібно-ключичної зв'язки, вилично-очномкове заглиблення, крижово-тазова поверхня, потилично-соскоподібний шов, лемішно-барабанний канал, латеральна атланта-потилична зв'язка, реберно-хребетний суглоб, попереково-реберна зв'язка.

3. Перекладіть терміни, звертаючи увагу на субстантивовані прикметники та синонімію прикметників.

А. Слизова оболонка трахеї, велика вена головного мозку, серозна оболонка жовчного міхура, великий сосочок дванадцятипалої кишки, м'язова пластинка слизової оболонки стравоходу, поздовжня складка дванадцятипалої кишки, правий вигин ободової кишки, скронева поверхня великого крила.

Б. Великий потиличний отвір, мала піднебінна протока, м'язова оболонка піхви, великий круглий м'яз, клубовий горбок, півмісяцева складка кон'юктиви, крижовий вигин прямої кишки, борозна ободової кишки, пластинчаста кісткова тканина, верхнє ілеоцекальне поглиблення, фасція передміхурової залози.

4. Перекладіть терміни латинською мовою, від отриманих форм утворіть Gen. Sg.

А. Міжпечериста пазуха, надкрайова звивина, великий і малий сальник, правий яремний стовбур, переднє черевце м'яза, позадуголотковий лімфатичний вузол, навколопихвовий лімфатичний вузол, загальна клубова артерія, кругла зв'язка матки, кишкова поверхня матки, м'язова оболонка тонкої кишки, крижовий вигин прямої кишки, поперечна зв'язка промежини, поздовжня складка дванадцятипалої кишки.

Б. Латеральна поверхня виличної кістки, внутрішнє хребетне венозне сплетіння, м'язова пластинка слизової оболонки стравоходу, задній шкірний нерв передпліччя, зовнішній отвір сечовипускного каналу, суглобова поверхня горбка ребра, проміжна частина губи рота, коротка задня в'їчаста артерія, різцевий отвір

піднебінного відростка, верхівка голівки малогомілкової кістки, бічний тильний шкірний нерв гомілки.

Ступені порівняння прикметників

Утворення вищого ступеня

Вищий ступінь порівняння прикметників утворюється додаванням до його основи специфічних суфіксів:

-ior (при утворенні форм чоловічого або жіночого роду);

-ius (для форм середнього роду).

Прикметники у позитивному ступені	Основа	Прикметники у вищому ступені
longus, a, um	long-	longior (m, f), longius (n)
brevis, e	brev-	brevior (m, f), brevisus (n)
simplex, icis	simplic-	simplicior (m, f), simplicius (n)

Скорочений запис словникової форми прикметників вищого ступеню схожа на запис прикметників з двома родовими закінченнями: повністю записується форма чоловічого (жіночого) роду, а після коми – закінчення середнього роду: longior, ius; brevior, ius; simplicior, ius.

У анатомічній термінології зустрічається лише шість прикметників, утворених за допомогою суфіксів вищого ступеню.

Запам'ятайте їх:

superior, ius	верхній
inferior, ius	нижній
anterior, ius	передній
posterior, ius	задній
major, majus	великий
minor, minus	малий

Нескладно помітити, що в українському перекладі зазначених прикметників немає суфіксів вищого ступеня слова “більше”. Справа в тому, що сама думка про порівняння вже закладена й біномінальній парі типу “великий – малий”, тому достатньо перекладу подібних прикметників українською мовою у позитивному ступені, щоб точно позначити одне з двох парних утворень.

Прикметники у вищому ступені змінюються за III відміною, тому в Gen. Sg. приєднують до основи закінчення -is. Іноді такі прикметники у медичній термінології мають назву “особливої” групи прикметників III відміни, що надалі

будемо робити ми. Основу їх визначити дуже легко: вона збігається з формою чоловічого і жіночого роду в називному відмінку однини, тобто закінчується на -ior. Це стосується усіх родів:

	m	f	n
Nom. Sg.	anterior	anterior	anterius
Gen. Sg.	anterioris	anterioris	anterioris
Nom. Sg.	minor	minor	minus
Gen. Sg.	minoris	minoris	minoris

Утворення найвищого ступеню

Найвищий ступінь більшості прикметників утворюється шляхом приєднання до їх основи суфіксів -issim- і закінчень прикметників I групи (-us, -a, -um).

Утворення форм найвищого ступеню порівняння прикметників:

Вищий ступінь	Основа	Найвищий ступінь
longus, a, um	long-	longissimus, a, um
brevis, e	brev-	brevissimus, a, um
simplex, icis	simplic-	simplicissimus, a, um

Українською мовою подібні форми перекладають з вживанням суфіксів найвищому ступеню “-езн” або “-іш”: довжелезний, найкоротший, найпростіший.

Прикметники, у яких форма чоловічого роду закінчується на -er, утворюють найвищий ступінь по-іншому: до форми чоловічого роду приєднується суфікс -rim- і закінчення прикметників I групи (-us, -a, -um):

Словникова форма прикметника вищого ступеню	Найвищий ступінь
liber, -era, -erum	liberrimus, a, um
acer, -cris, -cre	acerrimus, a, um

Прикметники у найвищому ступені узгоджуються з іменниками за загальним правилом: на першому місці – іменник, на другому – прикметник у найвищому ступені, обраний згідно з родом слова, що визначається. Наприклад: musculus longissimus – найдовший м’яз. Відмінюються прикметники у найвищому ступені так само, як прикметники першої групи (Nom. Sg: -us, -a, -um; Gen. Sg.: -i, -ae, -i

Суплетивні ступені порівняння

Кілька прикметників у латинській мові утворюють ступені порівняння суплетивно (тобто кожен форму – з різних основ). Суплетивні форми від найуживаних в медичній термінології прикметників потрібно запам'ятати:

Звичайний ступінь	Вищий ступінь	Найвищий ступінь
bonus, a, um	melior, ius	optimus, a, um
malus, a, um	reior, jus	pessimus, a, um
magnus, a, um	major, ius	maximus, a, um
parvus, a, um	minor, us	minimus, a, um

Найвищий ступінь від прикметника superior, ius – supremus, a, um “найвищий” (як “найвищий” іноді перекладається і прикметник maximus, a, um. Але якщо останнє характеризує найбільшу кількість, величину, то supremus, a, um – максимальну висоту).

Афоризми

Status localis

Місцевий стан

Status naturalis

Природний стан

Status idem (status quo aute)

Стан такий самий

Locus minoris resistentiae

Місце найменшого опору

Tabula rasa

Чиста дошка

Terra incognita

Невідома земля

Лексичний мінімум

Іменники I відміни

bursa, ae f

сумка

glandula, ae f

залоза

papilla, ae f

сосочок

pleura, ae f

плевра

plica, ae f

складка

valvula, ae f

заслінка

vagina, ae f

піхва

Іменники II відміни

bulbus, i m

цибулина

(bulbus oculi – очне яблуко)

cerebellum, i n	мозочок
cerebrum, i n	великий (головний) мозок
condylus, i m	виросток
encephalon, i n	головний мозок
ganglion, i n	нервовий вузол
nervus, i m	нерв
nodus, i m	вузол
oculus, i m	око
ostium, i n	вхід, отвір, гирло

Прикметники I групи

acusticus, a, um (s. auditivus, a, um)	слуховий
cavernosus, a, um	печеристий
cutaneus, a, um	шкірний
glut(a)eus, a, um	сідничний
ischadicus, a, um	сідничний
laryngeus, a, um	гортанний
magnus, a, um	великий
mastoideus, a, um	соскоподібний
maximus, a, um	найбільший
minimus, a, um	найменший
parvus, a, um	маленький
pharyngeus, a, um	глотковий
squamosus, a, um	лускатий
supremus, a, um	найвищий
trapezoideus, a, um	трапецієподібний
tympanicus, a, um	барабанний
anterior, ius	передній
posterior, ius	задній
inferior, ius	нижній
superior, ius	верхній
major, majus	великий
minor, minus	малий

Вправи

1. Утворіть форми вищого та найвищого ступеня від наступних прикметників.

Latus, a, um; brevis, e; longus, a, um; simplex, icis; magnus, a, um; ruber, bra, brum; parvus, a, um; niger, gra, grum; celer, eris, ere; sapiens, ntis; acer, cris, cre; mollis, e; profundus, a, um; teres, etis.

2. Утворіть Gen. Sg. прикметників всіх трьох родів в вищому ступені, виокремте основу.

Major, jus; minor, us; inferior, ius; superior, ius; posterior, ius; anterior, ius; brevior, ius; longior, ius; simplicior, ius; latior, ius; nigrior, ius.

3. Узгодьте прикметники з іменниками, отримані терміни перекладіть.

Superior, ius (processus, incisura, foramen); posterior, ius (arcus, facies, ligamentum); major, jus (ala, sulcus, caput); minor, us (tuberculum, fossa, foramen, vas, cornu); anterior, ius (region, margo, facies, sinus, cavitas).

4. Узгодьте латинською мовою прикметники з іменниками, отримані терміни поставте в Gen. Sg.

Передній (горб, борозна, гребінь, зв'язка, отвір, край); великий (голова, крило, канал, борозна, проток, вертлюг); нижній (пазуха, частина, кінцівка, край, вирізка, отвір); задній (дуга, поверхня, зв'язка, стінка, порожнина, частина, вісь).

5. Напишіть латиною в називному і родовому відмінку однини.

А. Велика піднебінна борозна; верхня поперечна зв'язка; великий піднебінний отвір; передня медіальна поверхня; верхня поперечна артерія; передня повздожна зв'язка; верхній шийний ганглії; великий кам'янистий нерв; задній гратчастий отвір.

Б. Мала сіднична вирізка; задня сіднична лінія; нижній суглобовий відросток; верхня задня клубова ость; передній крижовий отвір; передня шкірна гілка.

6. Перекладіть українською мовою.

А. Crista tuberculi majoris; ganglion cervicale anterius; musculus palpebrae superioris; skeleton membri inferioris; fundus vesicae urinariae; frenulum labii superioris; facies linguae inferior; sulcus sinus petrosi inferioris; facies temporalis alae majoris.

Б. Ostium venae cavae inferioris; foramen alveolare posterius superius; hiatus canalis nervi petrosi minoris; processus articularis superior vertebrae lumbalis; processus maxillaris conchae nasalis inferioris; ramus superior arteriae gluteae superioris; ligamentum capitis fibulae anterius; musculus longitudinalis linguae superior.

7. Складіть схеми термінів, перекладіть.

А. Борозна нижнього кам'янистого синуса; гребінь великого горбка; відросток нижньої носової раковини; скронева поверхня великого крила; права гілка ворітної вени; верхній суглобовий відросток поперекового хребця; гирло нижньої

порожнистої вени; борозна великого кам'янистого нерва; верхня цибулина яремної вени; м'яз верхньої повіки; великий ріг під'язикової кістки.

Б. Скелет верхньої кінцівки; передня зв'язка головки маломілкової кістки; передня частка мозочка; дно сечового міхура; ущелина каналу малого кам'янистого нерва; мале крило клиноподібної кістки; гирло верхньої порожнистої вени.

8. Перекладіть латинською мовою, беручи до уваги ступінь порівняння прикметників.

Найширший м'яз спини; сумка найширшого м'яза спини; найвища потилична лінія; найдовший м'яз грудної клітини; найвища носова раковина; найменший сідничний м'яз; найдовший м'яз шиї; найбільший сідничний м'яз.

Підготовка до підсумкового заняття № 1

1. Визначте відміну іменників.

Ganglion, i n; superficies, ei f; tuberositas, atis f; corpus, oris n; genu, us n; recessus, us m; os, ossis n; nasus, i m; columna, ae f; ligamentum, i n; tempus, oris n; homo, inis m; tuber, eris n; arcus, us m; area, ae f; canalis, is m; eminentia, ae f; corpus, i m; chordae, ae f; acetabulum, i n; pectus, oris n; aditus, us m; fonticulus, i m; cornu, us n; vomer, eris m.

2. Доповніть необхідні компоненти словникової форми наступних іменників.

Ovarium; vagina; granulum; cornu; gingiva; spina; impressio; tympanum; oculus; apex; caput; copus; os; foramen; truncus; meatus; lobus; alveolus; bursa; plexus; encephalon; stratum; orbita; periosteum; colon; genu; ostium; junctura; pars; crus; dens; situs; truncus; status; bronchus; fundus; hamulus.

3. Доповніть необхідні компоненти словарної форми прикметників, вкажіть групу кожного з них.

Venusus; major; arteriosus; communis; externus; longitudinalis; inferior; costalis; ulnaris; gastricus; palatinum; intestinales; teres; minus; cavus; valens; anatomicus; facialis; spinalis; transverses; tenuis; costarius; canina; molare; dentale; biceps; triceps; quadriceps; simplex; duplex; permanens.

4. Створіть з пар слів узгоджені словосполучення латинською мовою, отримані терміни поставте в Gen. Sing.

А. Хребець (шийний, грудний, поперековий, крижовий, куприковий); кістка (лобна, носова, піднебінна, решітчаста, потилична, під'язикова, вилична, крижова); відросток (поперечний, суглобовий, решітчастий, піднебінний, лобний, скроневий, клиноподібний, орбітальний); отвір (овальний, круглий, потиличний, остистий, хребцевий); піднебіння (кісткове, м'яке, тверде); м'яз (поперечний, підшкірний, верхній); область (пахова, підорбітальна, задня); пазуха (нижня, клиноподібна,

лобна); сумка (акроміальна, підшкірна, глибока); тканина (сполучна, кісткова, волокниста, пластинчата, хрящова).

Б. Великий (вертлюг, вена, крило, горб); передній (пазуха, гілка, артерія, тіло); малий (частина, проміжок, горбок); верхній (щілина, стінка, хід, отвір, лінія)

5. Перекладіть латинською мовою, дотримуючись порядку слів.

А. Правий носовий хід; м'яке піднебіння; велика під'язикова протока; нижній повздожній м'яз; піднижньощелепна протока; задня язикова залоза; поперечна піднебінна складка; попереково-крижове сплетіння; нижня задня клубова ость; поперечний піднебінний шов; крилоподібно-піднебінний ганглії; проміжний тильний шкірний нерв; нижнє сальникове заглиблення; внутрішнє хребцеве венозне сплетіння; тім'яна кістка; лучкова частина тім'яної кістки; грудний хребець; тіло грудного хребця; лобна кістка; виличний відросток лобної кістки; піднебінна кістка; горизонтальна пластинка піднебінної кістки; кам'янистий синус; борозна кам'янистого синуса; бічний крилоподібний м'яз; передня спинно-мозкова артерія; зовнішній потиличний виступ; широка зв'язка матки; правий симпатичний стовбур; верхній шийний (нервовий) вузол; порожнина очеревина; дно шлунка; лицевий м'яз; м'язова пластинка слизової оболонки стравохода.

Б. Реберна плевра; міжкістковий проміжок; бічний шлуночок; кісткова тканина; двоголовий м'яз стегна; верхня сумка двоголового м'яза стегна; піхвове венозно сплетіння; правий яремний стовбур; власна зв'язка яєчника; мозкова речовина яєчника; правий шлуночок; коса пазуха перикарда; сіднична сумка великого (найбільшого) сідничного м'яза; вільний край яєчника; великий сідничний отвір; малий горбик плечової кістки; міжкістковий нерв гомілки; долонна шкірна гілка ліктового нерва; лівий поперековий стовбур; підтім'яна борозна; внутрішньотім'яна борозна; бічний ріг спинного мозку; серозна оболонка шлунка; нижня цибулина внутрішньої яремної вени; проста ніжка латерального каналу.

В. Нижня горизонтальна частина груднини; нижній ріг бічного шлуночка; лусковий край тім'яної кістки; великий прямий м'яз голови; бічний тильний шкірний нерв гомілки; підшкірна сумка великого круглого м'яза; верхня сумка двоголового м'яза плеча; передня губа матки; глибока надколінна сумка; піхва очного яблука; дно матки; спинка язика; щілина круглої зв'язки; борозна порожнистої вени; складка гортанного нерва; серединна борозна язика; вуздечка верхньої губи; найширший м'яз спини; гортанна частина глотки; пояс нижніх кінцівок; малий сосочок дванадцятипалої кишки; повздожня складка дванадцятипалої кишки; глотковий отвір слухової труби.

Іменники III відміни

Іменники III відміни, у порівнянні зі словами інших відмін, мають велику специфіку, тому заслуговують особливої уваги. У чому ж полягає специфіка?

1) До III відміни належать іменники всіх трьох родів, до того ж рід слова, як вже вище згадувалося, не обов'язково співпадає з родом відповідного слова в українській мові. Наприклад: liquor, oris m – рідина; pelvis, is f – таз; caput, itis n – голова.

2) У називному відмінку однини у іменників III відміни набагато більша кількість закінчень, ніж у іменників всіх інших типів відмін, разом взятих, – більше 30 варіантів! Тому, поки не запам'ятаються закономірності закріплення певних закінчень за певними родами, у кожному окремому випадку потрібно звірятися зі словником.

3) У більшості іменників III відміни основа називного і родового відмінків не співпадає ні якісно, ні кількісно: саме тому у словниковій формі вказується не тільки закінчення родового відмінка, як в інших відмінах, а кінцівка форми Gen. Sg., показуючи, як змінюється звуковий облік основи в порівнянні з формою Nom. Sg. Наприклад: pulmo, onis m – легеня; zygoma, atis n – скула; cavitas, atis f – порожнина.

Іменники III відміни прийнято ділити на рівноскладові та нерівноскладові. Рівноскладовими називають слова, які мають в називному і родовому відмінках рівну кількість складів: basis, basis f – основа (в словниковій формі: basis, is f); canalis, canalis m – канал (в словниковій формі: canalis, is m); rete, retis n – сітка (у словниковій формі: rete, is n). Як бачимо з прикладів, у рівноскладових іменниках у словниковій формі **припустимо** вказувати тільки закінчення Gen. Sg.

Переважає більшість іменників III відміни – нерівноскладові. Нерівноскладовими називають іменники, які мають у родовому відмінку на один склад більше, ніж в називному: cor-pus (2 склади), cor-po-ris (3 склади), n – тіло, тулуб; ar-ti-cu-la-ti-o (6 складів), ar-ti-cu-la-ti-o-nis (7 складів), f – суглоб (у словниковій формі: corpus, oris n; articulatio, onis f).

Як вже бачимо, словниковий запис нерівноскладових іменників поряд з закінченнями родового відмінку має прилягаючий до нього склад форми Gen. Sg.; проте якщо слово в Nom. Sg. складається тільки з одного складу, форма Gen. Sg повинна приводитись повністю, без скорочень: os, ossis n – кістка; pars, partis f – частина; dens, dentis m – зуб.

Дуже важливо одразу зрозуміти, що у переважній більшості іменників третьої відміни неможливо визначити основу за формою називного відмінку.

NB! Основа іменників III відміни визначається за формою родового відмінку шляхом відкидання закінчення -is.

Наприклад: pars, part-is f – частина (основа: part-); foramen, foramin-is n – отвір (основа: foramin-); venter, ventr -is m – живіт (основа: ventr-).

4) Всі іменники III відміни діляться на три типи: голосний, приголосний і змішаний.

Приголосний тип об'єднує нерівноскладові іменники, основа яких закінчується на один приголосний звук. Наприклад: pulmo, onis m – легеня, caput, itis n – голова.

Голосний тип складають іменники тільки середнього роду, які мають закінчення в Nom. Sg: на -e, -al, -ar. Наприклад: animal, alis n – тварина; rete, is n – сітка.

Змішаний тип поєднує особливості як приголосного, так і голосного типу:

а) рівноскладові, які мають закінчення в Nom. Sg. на -is або -es;

б) нерівноскладові, основа яких закінчується на два приголосних звуки.

Наприклад:

а) auris, is f – вухо; pubes, is f – лобок;

б) cor, cordis n – серце; lens, lentis f – кришталік.

Вправи

1. Визначте основу кожного з наведених нижче іменників, назвіть рівноскладові і нерівноскладові слова.

Os, oris n; canalis, is m; tuber, eris n; tuberositas, atis f; cor, cordis n; viscus, eris n; crus, cruris n; dens, dentis m; terminatio, onis f; mors, mortis f; auris, is f; region, onis f; axis, is m; vas, vasis n; incus, udis f; cutis, is f; os, ossis n; foramen, inis n; articulation, onis f.

2. Користуючись словником, допишіть словникову форму іменників, виокремте основу, визначте тип.

Fornix (склепіння), hepar (печінка), iris (райдужка), tuber (горб), rete (сітка), cavitas (порожнина), dosis (доза), radix (корінь), calcaris (шпора), mons (гірка), regio (область), vas (судина), femur (стегнова кістка), flos (квітка), appendix (апендикс), atlas (атлант), albumen (білок), dolor (біль), pollex (великий палець руки), venter (черевце), trochanter (вертлюг), arx (верхівка, кінчик).

3. Узгодьте іменники з прикметниками, отримані терміни перекладіть, потім поставте в Gen. Sg.

Rete (venosus, a, um; arterialis, e; vasculosus, a, um); crus (dexter, tra, trum; lateralis, e; membranaceus, a, um); dens (incisivus, a, um; molaris, e; superior, ius); foramen (occipitalis, e; caecus, a, um; minor, us); tuber (ischiodicus, a, um; frontalis, e; major, jus); glomus (coccygeus, a, um; alveolaris, e; venosus, a, um); articulation (liber, era, erum; simplex, icis; radiocarpalis, e).

Іменники чоловічого роду III відміни

Медичні терміни – іменники чоловічого роду III відміни в Nom. Sg. можуть мати тільки шість варіантів закінчень: *-o*, *-or*, *-os*, *-er*, *-es*, *-ex*. Певному закінченню в Nom. Sg., як правило, відповідає характер основи іменника, який виявляється в Gen. Sg.

Відповідності між Nom. Gen. Sg, з винятками

Закінч. в Nom.Sg	Кінцівка Gen.Sg	Приклад	Винятки
-o	-onis -inis	pulmo, onis m (легеня) homo, inis m (людина)	-do, -go, -io (закінчення жіночого роду)
-or	-oris	liquor, oris m (рідина)	cor, cordis n (серце)
-os	-oris	flos, floris (квітка)	os, ossis n (кістка)
-er	-(e)ris	ureter, eris m (сечовід) vomer, eris m (леміш) venter, tris m (живіт, череві)	tuber, eris n (горб) gaster, tris f (шлунок) mater, tris f (мозкова оболонка)
-es	-etis -edis	paries, etis m (стінка) pes, pedis m (стопа, нога)	Усі рівноскладні, що в Nom. Sg. Закінчуються на <i>-es</i> , відносяться до жіночого роду.
-ex	-icis	cortex, icis m (кора)	_____

Відповідність між закінченням слова в Nom. Sg. та його кінцівкою в формі Gen.Sg. необхідно запам'ятовувати, як потрібно вивчити напам'ять і винятки.

Назви м'язів за їх функціями

Закінчення *-or* в іменниках III відміни, як правило, означає діючу особу або предмет, який виконує певну роботу, або дію.

Латинські терміни – назви м'язів за функціями складаються з двох іменників: перше слово – *musculus (m.)*, друге – у якості іменника III відміни чоловічого роду, з суфіксом *-or, oris m*, рідше *-er, eris m*. Число і відмінок цих двох іменників завжди співпадають.

Наприклад: Nom. Sg. *musculus rotator* (м'яз-обертач); *musculus sphincter* (сфінктер); Gen.Sg.: *musculi rotatoris*; *musculi sphincteris*.

Українською мовою назва м'язів за функціями перекладаються частіше всього дієприкметниками, рідше – іменниками, і ще рідше – прикметниками.

Наприклад: m. levator м'яз-підіймач; m. extensor м'яз-розгинач; m. buccinator щічний м'яз.

Деякі назви м'язів не перекладаються, а транскрибуються, наприклад: m. pronator пронатор; m. supinator супінатор.

N.B.! У латинському багатослівному терміні іменники, що залежать від назв м'язів, завжди стоять у родовому відмінку.

Наприклад: musculus levator scapulae м'яз-піднімач лопатки (м'яз-підіймач (чого?) лопатки); musculus constrictor pharyngis medius середній констриктор (чого?) глотки; musculus sphincter ani externus зовнішній сфінктер заднього проходу.

Вправи

1. Утворіть Gen. Sg. іменників і виокремте основу.

Apex, pollex, buccinator, tuber, rubor, calor, flos, homo, paries, pulmo, mos, liquor, cor, gaster, humor, levator, cortex, venter, pes, ureter, index.

2. Узгодьте іменники з прикметниками, отримані терміни перекладіть і поставте в Gen. Sg.

Paries (anterior, ius; mastoideus, a, um; jugularis, e), pes (calcaneus, a, um; planus, a, um), trochanter (major, ius; minor, ius), venter (posterior, ius; frontalis, e), humor (vitreus, a, um; aquosus, a, um), liquor (cerebrospinalis, e; flavus, a, um), mater (pius, a, um; durus, a, um; arachnoideus, a, um), cor (adiposus, a, um; pulmonalis, e).

3. Прочитайте, перекладіть, утворіть Gen. Sg. поданих термінів.

A. Liquor cerebrospinalis, paries labyrinthicus, tuber parietale, flos albus, homo sanus, cor sanus, gaster sana, os zygomaticum, os frontale, paries membranaceus, tuber frontale, pulmo dexter, paries jugularis, trochanter major, canalis inguinalis, dura mater spinalis.

Б. Apex pulmonis dextri, cortex glandulae suprarenalis, lobus pulmonis superior, tuber ossis ischii, pars cuneiformis vomeris, apex vesicae urinariae, basis ossis sacri, musculus orbicularis oris, lobus pulmonis superior.

4. Перекладіть латинською мовою.

A. Лобний горб, під'язикова кістка, права та ліва легеня, великий та малий вертлюг, крило леміша, вехівка носа, м'яка оболонка головного мозку, передня стінка шлунку, вирізка верхівки серця, медіальна стінка очної ямки, печеристе тіло сечівника, медіальна поверхня лівої легені, яремна стінка барабанної порожнини, скроневий відросток виличної кістки, піхва сухожилка великого пальця руки, кіркова речовина лімфатичного вузла.

Б. Переднє черевце м'яза, верхівка крижа, сідничний горб, тил стопи, ворота легені, передня стінка піхви, подошва стопи, крило поздовжньої кістки, гілка

сідничної кістки, перетинка стремінця, спино-мозкова рідина, склоподібна волога, м'язова оболонка шлунку, переднє черевце двочеревцевого м'язу, яремна стінка, верхівка заднього рогу.

5. Перекладіть латинською мовою.

А. М'яз, що напружує барабанну перетинку; нижній (середній) констриктор глотки; м'яз, що піднімає лопатку; м'яз-обертач шиї; м'яз, що піднімає щитовидну залозу; м'яз, що опускає нижню губу.

Б. Довгий м'яз, що відводить великий палець кисті (мізинець, великий палець стопи); м'яз, що приводить великий палець стопи (великий палець кисті); сфінктер сечового міхура (воротаря, жовчної протоки, сечівника, зіниці); зовнішній сфінктер заднього проходу; м'яз, що піднімає передміхурову залозу (лопатку, верхню повіку); довгий променевий розгинач зап'ястя, короткий розгинач великого пальця стопи, ліктьовий згинач зап'ястя; м'яз, що зморщує брову.

Афоризми

Alma mater	Мати-годувальниця; Кормящая мать
Arbor vitae	Дерево життя
Doctor honoris causa	Лікар за заслугами
Homo sapiens	Людина розумна
Labor omnia vincit	Праця перемагає все
Plenus venter non studet libenter	Сите черевце до навчання глухе

Лексичний мінімум

Іменники чоловічого роду III відміни

apex, icis m	верхівка
cortex, icis m	кора
humor, oris m	волога, рідина як складова частина тіла
liquor, oris m	рідина (спино-мозкова)
index, icis m	вказівний палець
paries, etis m	стінка
pes, pedis m	стопа
pollex, icis m	великий палець руки
pulmo, onis m	легеня
stapes, edis m	стремінце
ureter, eris m	уретра
venter, tris m	черевце
vertex, iris m	тім'я, вершина

Винятки з правил чоловічого роду іменників III відміни

cor, cordis n	серце
mater, tris f	матір; тут: мозкова оболонка
arachnoidea (mater)	павутинна мозкова оболонка
dura mater	тверда (щільна) мозкова оболонка
pia mater	м'яка (тонка) мозкова оболонка
gaster, tris f	шлунок
os, ossis n	кістка
os, oris n	рот
tuber, eris n	горб

Іменники-назви м'язів за їх функціями

(m.) abductor, oris m	м'яз відвідний
(m.) adductor, oris m	м'яз-привідник
(m.) buccinator, oris m	м'яз щічний
(m.) constrictor, oris m	м'яз констріктор (м'яз-зжимач)
(m.) corrugator, oris m	м'яз-зморщувач
(m.) cremaster, eris m	м'яз піднімаючий яєчко
(m.) depressor, oris m	м'яз опускаючий
(m.) dilatator, oris m	м'яз розширюючий
(m.) erector, oris m	м'яз випрямляючий
(m.) extensor, oris m	м'яз-розгинач
(m.) flexor, oris m	м'яз-згинач
(m.) levator, oris m	м'яз піднімаючий
(m.) masseter, eris m	м'яз жувальний
(m.) pronator, oris m	пронатор
(m.) rotator, oris m	м'яз обертач
(m.) sphincter, eris m	сфінктер (м'яз-зжимач)
(m.) supinator, oris m	супінатор
(m.) tensor, oris m	м'яз напружуючий

Іменники жіночого роду III відміни

Ознакою жіночого роду III відміни є характерні закінчення в Nom. Sg.:

- а) *-s* з різними попередніми голосними і приголосними (*-as, -us, -es, -is, -ns, -rs*);
- б) *-x* з різними попередніми голосними та приголосними (*-ax, -ux, -ix, -lx, -nx*);
- в) *-do, -go, -io*.

Відповідність між Nom. і Gen. Sg. з винятками з правил жіночого роду

Закін. Nom. Sg.	Закінч. Gen. Sg.	Приклади	Винятки
-as	-atis	tuberositas, atis f (горбистість)	vas, vasis n (судина) pancreas, atis n (підшлункова залоза)
-us	-utis -udis	salus, utis f (здоров'я) incus, udis f (ковадло)	ім. II, IV відм. (ч. р.); ім. III відм. (с. р.);
-is (нерівноскл)	-idis	pyramis, idis f (піраміда)	sanguis, inis m (кров)
-is (рівноскл)	-is	pelvis, is f (таз)	axis, is m (вісь, II шийний хребець) canalis, is m (канал) unguis, is m (ніготь) testis, is m (яєчко) penis, is m (статевий член)
-es	-is	pubes, is f (лобок)	нерівноскладні ім. на -es (ч. р.)
-ns	-ntis	lens, lentis f (кришталік)	dens, dentis m (зуб) mons, montis m (підвищення) pons, pontis m (міст)
-rs	-rtis	pars, partis f (частина, бік)	—
-ax	-acis	rax, pacis f (мир, спокій)	thorax, acis m (груди, грудна клітка)
-ux	-ucis	nux, nucis f (горіх)	hallux, ucis m (великий палець стопи)
-ix	-icis	radix, icis f (корінь)	fornix, icis m (склепіння) соссух, ygis m (куприк)
-lx	-lcis	calx, calcis f	—

		(п'ятка)	
-nx	-ngis	phalanx, ngis f (фаланга)	pharynx, ngis m (глотка) larynx, ngis m (гортань)
-do	-dinis	latitudo, dinis f (ширина)	tendo, dinis m (сухожилок)
-go	-ginis	cartilago, ginis f (хрящ)	margo, ginis m (край, кордон)
-io	-ionis	articulatio, ionis f (суглоб)	–

Необхідно звернути особливу увагу на іменники жіночого роду III відміни, які закінчуються на *-io* (*-tio, -sio, -xio*). Більшість з них – слова віддієслівного походження з відвертеними значенням дії, функції, процесу. Напр.:

– найменування функцій, виконуваних м'язами: *supinatio* поворот долоні вгору; *pronatio* поворот долоні вниз; *flexio* згинання; *extensio* розгинання, розтягування тощо;

– назва більшості хірургічних операцій: *amputatio pedis* ампутація стопи, *resectio pulmonis* резекція легені (подібні слова використовують в основному у клінічній термінології).

Особливої уваги також заслуговують рівноскладні іменники на *-is*. Серед них досить велику групу складають слова грецького походження (їх легко впізнати по характерному закінченню *-sis*: *dosis, prognosis, diagnosis* та інші.), котрі, формально відносяться до змішанного типу, але фактично змінюються за голосним різновидом. Крім цього, по аналогії с данним типом іменників відмінюються і чотири суто латинських слова: *pelvis, febris, tussis, pertussis* (таз, лихоманка, кашель, кашлюк).

Афоризми

Audiatur et altera pars

Нехай буде вислухана і інша сторона

Aurea mediocritas

Золота середина

Omnis ars naturae imitatio est

Усіляке мистецтво є наслідуванням природи

Ignoti nulla curatio morbi

Не можна лікувати непізнану хворобу

Diagnosis bona – curatio bona

Хороший діагноз – гарне лікування

Conditio sine qua non

Неодмінна умова

Quails vita, finis ita

Яке життя, такий і (його) кінець

Лексичний мінімум

Іменники жіночого роду III відміни

(a.) carotis, idis f	сонна артерія
appendix, icis f	апендикс, придаток, відросток
articulatio, onis f	суглоб
auris, is f	вухо
basis, is f	основа
bilis, is f	жовч
cavitas, atis f (=cavum, i n)	западина, порожнина
cervix, icis f	шия, шийка (матки, сечового міхура)
cutis, is f	шкіра
extremitas, atis f	кінець (довгих органів)
frons, frontis f	лоб
(gl.) parotis, idis f	привушна залоза
impressio, onis f	вдавлення
iris, iridis f	райдужка, райдужна оболонка ока
lens, lentis f	кришталік
meninx, ngis f	мозкова оболонка
pars, partis f	частина
pelvis, is f	таз
pelvis renalis	ниркова миска
phalanx, ngis f	фаланга
pubes, is f	лобок
pyramis, idis f	піраміда
radix, icis f	корінь, корінець
regio, onis f	область
symphysis, is f	симфіз (зрощення)
synchondrosis, is f	синхондроз
tuberositas, atis f	горбистість

Винятки з правил жіночого роду

axis, is m	вісь, другий шийний хребець
canalis, is m	канал
coccyx, ygis m	куприк
dens, dentis m	зуб
fornix, icis m	склепіння
hallux, ucis m	великий палець стопи
larynx, ngis m	гортань
margo, inis m	край

pancreas, atis n	підшлункова залоза
pharynx, ngis m	глотка
sanguis, inis m	кров
tendo, inis m	сухожилок
testis, is m	яєчко (чоловіча статева залоза)
thorax, acis m	груди, грудна клітка
unguis, is m	ніготь
vas, vasis n	судина

Вправи

1. Утворіть усно Gen. Sg. наведених нижче слів, виокремте основу, визначте тип.

Cavitas, extremitas, senectus, ars, mors, pons, mystax, hallux, thorax, appendix, fornix, meninx, hirudo, auris, larynx, dilatatio, basis, falx, radix, valetudo, calx, pharynx, pelvis, aponeurosis, cutis, bifurcatio, testis, cartilago, margo, pubes, bilis, constrictio.

2. Узгодьте латинською мовою прикметники, які стоять у дужках, з іменниками, звертаючи увагу на рід; кожен термін поставте в Gen. Sg.

Порожнина (мозкова, плевральна, барабанна, суглобова); горбистість (дельтоподібна, крилоподібна, клубова, жувальна); вухо (середнє, внутрішнє, зовнішнє); частина (кам'яниста, медіальна, верхня, кісткова, глибока); хрящ (крилоподібний, реберний, великий, щитоподібний); суглоб (складний, нижньощелепний, простий); канал (великий, піднебінний, крижовий, поживний); фаланга (середня, дистальна, проксимальна); область (передня, стегова, п'яткова); втиснення (серцеве, шлункове, ниркове)

3. Перекладіть українською мовою.

A. Vestibulum oris, fornix vestibuli oris, pyramis renalis, pelvis major et minor, extremitas sternalis, impressio ligamenti, inclinatio pelvis, basis patellae, symphysis intervertebralis, falx inguinalis, articulatio radiocarpalis, radix unguis, cavitas pharyngis, os pubis, axis pelvis, nucleus et cortex lentis, symphysis pubica.

Б. Terminatio nervi cutis, pars optica retinae, regio thoracis posterior, pars thoracica aortae, articulatio capitis costae, regio mediana thoracis, pars laryngea pharyngis, pars libera gingivae, basis cranii externa, cartilago alaris major, fornix pedis transversus, impressio cardiaca pulmonis, cavitas oris propria, synchondrosis infraoccipitalis anterior, musculus interspinalis cervicis.

4. Перекладіть, зробіть граматичний розбір.

Pars libera membri inferioris, basis metacarpalis phalangis proximalis, aponeurosis musculi bicipitis brachii, labyrinthus osseus auris internae, margo superior partis petrosae, vagina tendinis musculi extensoris hallucis longi, canalis tendinis musculi flexoris carpi radialis, margo superior apicis pulmonis sinistri.

5. Перекладіть терміни латинською мовою.

А. Корінь, спинка і верхівка носа, склепіння шлунку (гортані, черепа, піхви, глотки), склепіння переддвір'я рота, плечовий суглоб, корінь нігтя, куток рота, порожнина зуба, піднебінний апоневроз, борозна сонної артерії, складний суглоб, основа черепа, шкіра лоба, древо життя мозочка, сосочок привушної залози, голівка підшлункової залози, вена мозкової оболонки.

Б. Носова частина глотки, тверда оболонка головного мозку, латеральна поверхня яєчка, капсула підшлункової залози, хрящ перетинки носа, верхня апертура таза, нижнє склепіння кон'юнктиви, коса частина гортані, канал шийки матки, область нижньої кінцівки, серцеве втиснення легені, хрящова тканина гортані, барабанна порожнина середнього вуха, канал великого кам'янистого нерва, кільцева частина фіброзної піхви.

Іменники середнього роду III відміни Существительные среднего рода III склонения

Ознакою іменників середнього роду III відміни є характерні закінчення в Nom. Sg.: *-en, -ur, -ut, -us, -ma, -e, -l, -ar*.

Відповідність між Nom. і Gen. Sg. з винятками з правил середнього роду

Закінч. Nom. Sg	Кінцівка Gen. Sg	Приклади	Винятки
-en	-inis	foramen, inis n (вирізка)	ren, renis m (нирка) lien, lienis m (селезінка)
-ur	-oris -uris	femur, oris n (бедро) Sulfur, uris n (сірка)	- -
-ut -us	-itis -oris -eris -uris	caput, itis n (голова) corpus, oris n (тіло) glomus, eris n (клубок) crus, cruris n (гомілка, голень)	- іменники II, IV від. (чоловічий рід); ім. II, IV від. з основою на <i>-t/-d</i> (жіночий рід)
-ma -e	-matis -is	zigoma, atis n (скула) rete, is n (сітка)	декілька ім. I від. (squama , mamma, palma, lacrima) ім. I від. (грец.) напр.: raphe, chole (Gen. Sg. <i>-es</i>)
-(a)l -ar	-(a)lis -aris	animal, alis n (тварина) fel, fellis n (жовч) calcar, aris n (шпора)	- NB! hepar, atis n печінка

Афоризми

Nomina sunt odiosa	Імена ненавистні (Не будемо називати імен)
Qui querit, reperit	Хто шукає, той знайде
Mala herba cito crescit	Дурна трава швидко росте
Omne initium difficile est	Будь-який початок складний
Scientia potentia est	Знання – сила
Presente medico nihil nocet	У присутності лікаря ніщо не шкідливо
Sero venientibus ossa	Тим, хто приходить пізно – кістки
Pia desideria	Благі наміри

Лексичний мінімум

Іменники середнього роду III відміни.

abdomen, inis n	живіт, черево
caput, itis n	голова
chiasma, atis n	перехрест
corpus, oris n	тіло
crus, cruris n	ніжка, гомілка
diaphragma, atis n	діафрагма
femur, oris n	стегно
foramen, inis n	отвір
glomus, eris n	клубок
hepar, atis n	печінка
inguen, inis n	пах
occiput, itis n	потилиця
pectus, oris n	груди (передня частина)
stroma, atis n	строма
systema, atis n	система
tegmen, inis n	дах
tempus, oris n	скроня, час
viscus, eris n	внутрощі
zygoma, atis n	вилиця

Винятки з правил середнього роду

ren, renis m	нирка
lien, lienis m	селезінка

Вправи

1. Утворіть відповідно до закономірностей, наведених у таблиці, форми Gen. Sg. для наступних іменників:

abdomen, semen, rete, pectin, ile, thenar, pus, fel, pulvinar, tegmen, calcar, mel, caput, occiput, pectus, sulfur, femur.

2. Узгодьте латинською мовою прикметники з іменниками, утворіть Gen. Sg. отриманих термінів.

Отвір (яремний, круглий, овальний, великий, соскоподібний, потиличний); ніжка (права, латеральна, коротка, перетинчаста, проста, загальна); головка (довга, коротка, глибока, коса, поперечна, латеральна); тіло (печеристе, склоподібне, жирове); клубок (аортальний, куприковий); система (центральна, нервова, лімфатична); сітка (артеріальна, долонна, суглобова)

3. Перекладіть українською мовою.

Glomus caroticum, systema lymphaticum, pancreas accessorium, tegmen tympani, stroma ganglii, hepar mobile, rete venosum, corpus vitreum, parenchima testis, foramen palatinum majus, caput ossis femoris, corpus adiposum infrapatellare, crus membranaceum simplex, ganglion spinale cochleae, foramen linguae, caput superius musculi pterygoidei.

4. Перекладіть терміни українською мовою, назвіть словникову форму іменників III відміни, зробіть письмовий розбір підкреслених термінів.

Caput humeri, caput radii, os trapezoideum, corpus phalangis, crus laterale, caput longum, tuber ischiadicum, diaphragma thoracoabdominale, caput et crus stapedis, diaphragma oris, foramen mentale, corpus ossis ilii, corpus adiposum orbitae, systema nervosum centrale, foramen infraorbitale maxillae, crus osseum commune, ramus superior ossis pubis, musculus obliquus externus abdominis, crus mediale cartilaginis alaris majoris, artria circumflexa femoris lateralis.

5. Перекладіть терміни латинською мовою.

А. Основа серця, верхівка серця, корінь легені, порожнина матки, щитовидний хрящ, піднебіннопіхвовий канал, остистий м'яз шиї, передня область обличчя, перетинчаста стінка трахеї, зовнішня основа черепа, ліва частина печінки, поверхнева лімфатична судина, внутрішня сонна артерія, серцеве втиснення легені, заднє ядро трапецієподібного тіла, зовнішній косий м'яз живота, соскоподібний край потиличної кістки, задній край кам'янистої частини.

Б. Права доля печінки, черевна частина сечоводу, тіло під'язикової кістки, передня поверхня кришталика, медіальний відросток бугра п'яткової кістки, верхівка головки маломілкової кістки, різцевий отвір піднебінного відростка, підорбітальний канал верхньої щелепи.

Називний відмінок множини іменників і прикметників

Утворення форм Nom. Pl. іменників всіх відмін

Відм. / рід	m	f	n
I	-	-ae	-
II	-i	-	-a
III	-es	-es	-a (-ia)
IV	-us	-	-ua
V	-	-es	-

Примітка: закінчення, вказані для іменників III відміни, приєднуються до їх основи (в дужках дається закінчення для іменників голосного типу).

Приклади побудови форм множини

Іменник	Основа	Nom. Pl.
costa, ae f I	cost-	cost-ae
sulcus, i m II	sulc-	sulc-i
tuberculum, i n II	tubercul-	tubercul-a
pulmo, onis m III	pulmon-	pulmon-es
pars, partis f III	pars-	part-es
tempus, oris n III	tempor-	tempor-a
rete, is n (зол. м.) III	ret-	ret-ia
prosessus, us m IV	process-	prosess-us
genu, us n IV	gen-	gen-ua
facies, ei f V	faci-	faci-es

Утворення форм Nom. Pl. для всіх типів прикметників

Прикметники в латинській мові відмінюються залежно від групи, до якої вони належать, за I-II або за III відміною. Слід запам'ятати, що прикметники II групи відмінюються за голосним різновидом III відміни, а прикметники “особливої” групи (тобто ті, які мають форму вищого ступеня) – за приголосним різновидом III відміни.

Зведена таблиця закінчень Nom. Pl. для прикметників всіх типів

Групи	m	f	n
I	-i	-ae	-a
II	-es	-es	-ia
“особлива”	-ior-es	-ior-es	-ior-a

Приклади побудови множини у різноманітних типів прикметників

Приклад	m	f	n
longus, a, um	long-i	long-ae	long-a
ruber, bra, brum	rubr-i	rubr-ae	rubr-a
vertebralis, e	vertebral-es	vertebral-es	vertebral-ia
simplex, icis	simplic-es	simplic-es	simplic-ia
major, jus	major-es	major-es	major-a

1. Середній рід. В Nom. Pl. форми середнього роду іменників будь-якої відміни і прикметників будь-якої групи і ступеня порівняння закінчуються на -a.

2. Чоловічий і жіночий рід.

1) Іменники і прикметники I, II відмін, іменники IV відміни мають таке ж закінчення, як в Gen. Sing. відповідної відміни.

2) Іменники і прикметники III відміни (зокрема прикметники зі ступенем порівняння), а також іменники V відміни мають закінчення -es.

Скорочення для позначення іменників в Nom. Pl.

aa. – *arteriae*; *artt.* – *articulationes*; *bb.* – *bursae*; *gll.* – *glandulae*; *forr.* – *foramina*; *ligg.* – *ligamenta*; *mm.* – *musculi*; *nn.* – *nervi*; *rr.* – *rami*; *vagg.* – *vaginae*; *vv.* – *venae*.

Вправи

1. Визначте відміну іменників, утворіть форми Nom. Pl.

Femur, oris n; pyramis, idis f; ala, ae f; sinus, us m; alveolus, i m; ganglion, i n; axis, is m; truncus, i m; hiatus, us m; tuber, eris n; chiasma, atis n; systema, atis n; glomus, eris n; venter, tris m; vertebra ae f; ligamentum, i n; dens, dentis m; ductus, us m;

cartilago, inis f; vas, vasis n; genu, us n; facies, ei f, os, ossis n; sulcus, i m; os, oris n; folliculus, i m; crus, cruris n; ampulla, ae f; recessus, us m.

2. Перекладіть іменники, що стоять в Nom. Pl., вкажіть словникову форму, визначте відміну і тип.

Septa; palpebrae; retia; ganglia; cornua; labia; meninges; cilia; juncturae; folia; rami; partes; abdomina; cartilagines; trunci; lobi; arteriae; plexus; fasciae; radices; genua; facies; proessus; aures; tuberositates; systemata; ligamenta; canales; venae.

3. Перекладіть латинською мовою.

Пальці; отвори; головки; м'язи; хребці; руки; області; ноги; легені; вузли; залози; губи; судини; канали; хрящі; горбки; верхівки; стінки; шлуночки; суглоби; вуха; основи; частини; корні; піхви; нерви; гирла; сосочки; звивини.

4. Перекладіть латинською мовою.

М'язи (нижньої кінцівки, діафрагми таза); області голови; кістки грудної клітки; звинини великого мозку; листки мозочка; промені кристалика; борозни шкіри; зв'язки стопи; м'язи ший; шви черепа; суглоби грудної клітки; гілки перетинки барабана; великі піднебінні протоки; сумки верхнього сідничного м'яза; складки слизової оболонки жовчного міхура.

5. Визначте групу та рід прикметників за їх формами у Nom. Pl., дайте їх словникову форму.

Dentales; interossea; incisivi; radicularia; superiora; thoracicae; longissimi; alveolares; acustici; ethmoidalia; minores; palatinae; sinistri; supremae; pharyngea; minima; latissima.

6. Дайте характеристику (визначте рід, число, відмінок) наведених нижче прикметників.

Majoris; pyramidales; occipitalia; palatini; minus; orbitalis; minora; obliqui; subcutaneae; pelvina; interalveolaria; costales; maxillaris; incisivum; laterale; trapezoidea; clavicularia.

7. Утворіть Nom. Pl., враховуючи групу і рід прикметників (вихідні форми наведені в Nom. Sg.).

Lumbalis; lata; posterius; labiale; major; craniale; vertebrale; brevis; asper; proprius; dorsale; thyreoideum; ossea; osseus; simplicissimus; bronchialis; libera; sacrale; zygomaticum; longus.

8. Оберіть з наведених у дужках прикметників варіанти, що підходять для іменників.

Nodi (lumbales, pectoralia, major, superiores, dextri, occipitales, internae); papillae (linguales, filiformes, sinistri, minora, majores); ligamenta (interossea, interarticulares, alaria, palmaria, dorsales, interni, profunda); plexus (iliaci, rectales, inferiores, gastricae,

mediani, vasculares); foramina (ethmoidales, minora, nervosae, occipitalia); partes (aequales, petrosi, frontales, internae, thoracicae, majora).

9. Узгодьте латиною іменники з прикметниками, вказаними в дужках.

Вузли (поперекові, лімфатичні, глибокі, великі); сосочки (язикові, ниркові, малі); зв'язки (жовті, долонні, міжкісткові, верхні); зуби (різцеві, молярні, довгі, великі); сплетіння (ректальні, шлуночкові, поверхневі); отвори (нервові, малі, решітчасті).

10. Перекладіть латинською мовою, потім утворіть Nom. Pl.

Мале крило; решітчастий отвір; найменша вена; суглобова поверхня; лімфатична судина; венозна сітка; крижовий нервовий вузол; перетинчаста ніжка; задня частина; кровоносна судина.

11. Перекладіть терміни українською мову, з пункту Б. – розберіть письмово.

А. Papillae renales; tubercula mentalia; nervi profundi; spatia interglobularia; septa cordis; crura ossea; juga alveolaria; plicae transversales recti; ductus sublinguales minores; venae intercostales anteriores; strata longitudinalia ventriculi; gyri temporales transversi; canales semicirculares ossei; foramina palatina minora; sectiones medullae oblongatae; venae rectales inferiores; lobi glandulae mammariae; cartilagine nasales accessoriae.

Б. Facies temporales ossis occipitalis alae majoris; sulci lacrimales proessus frontalis maxillae; labyrinthi ossis auris internae; margines partis petrosae superiores; muscoli obliqui externi abdominis; rami dextri venae portae; nuclei paraventriculares posteriores et superiores; arteriae ciliares posteriores longae; rami cardiaci cervicales inferiores; partes laterales ossis occipitalis; venae digitales dorsales pedis.

12. Прочитайте без скорочень, перекладіть.

Gll. intestinales; nn. centrales; rr. orbitales; vagg. synoviales; bb; trochantericae; aa. nutriciae; mm. interspinales; nn. cardiaci; forr. minora; aa. superiores; mm. interossei; nn. profundi; rr. oesophagei; forr. incisiva; ligg. interossea.

13. Перекладіть латинською мовою.

Шлункові ямочки; міждольові поверхні; малі піднебінні канали; великі і малі роги; долонні п'ясткові вени; передні і задні тім'яні артерії; грудні серцеві гілки; долонні міжзап'ясткові зв'язки; малі під'язикові протоки; дорсальні гілки язика; нижні вени великого мозку; додаткові носові хрящі.

Родовий відмінок множини іменників і прикметників

Зведена таблиця закінчень в Gen. Pl.

Genetivus Pluralis

I відм.	II відм.	III відм.	IV відм.	V відм.
-arum	-orum	-um(-ium)	-uum	-erum

Подана схема – універсальна. Її можна використовувати для утворення форм множини в родовому відмінку, як іменників, так і прикметників.

N.B.! Винятком є іменник III відміни *vas, vasis* п судина, який у множині змінюється за II відміною: Gen. Pl. *vasorum*.

Закінчення Genetivus Pluralis іменників III відміни, прикметників II групи та прикметників у вищому ступені

-um

Іменники, основа яких закінчується на I приголосний (т.зв. “приголосний тип”).

Вищий ступінь прикметників (т.зв. “приголосний тип”).

-ium

Іменники, основа яких закінчується на 2 приголосних (т.зв. “змішаний тип”).

Рівноскладові іменники на *-is, -es* (т.зв. “змішаний тип”).

Іменники на *-e, -al, -ar* (т.зв. “голосний тип”).

Прикметники II групи (т.зв. “голосний тип”).

Зразки побудови форм Gen. Pl для іменників та прикметників

Словникова форма	Тип відмінювання	Основа	Закінчення	Форма Gen. Pl.
Іменники				
vertebra, ae f	I	vertebr-	-arum	vertebrarum
digitus, i m	II	digit-	-orum	digitorum
tuberculum, i n	II	tubercul-	-orum	tubercolorum
ganglion, i n	II	gangli-	-orum	gangliorum
pulmo, onis m	III пригол.	pulmon-	-um	pulmonum
corpus, oris n	III пригол.	corpor-	-um	corporum
rete, is n	III гол.	ret-	-ium	retium
pars, partis f	III зміш.	part-	-ium	partium
canalis, is m	III зміш.	canal-	-ium	canalium
processus, us m	IV	process-	-uum	processuum
cornu, us n	IV	corn-	-uum	cornuum
facies, ei f	V	faci-	-erum	facierum
Прикметники				
I група				
transversus (m)	II	transvers-	-orum	transversorum
transversa (f)	I	transvers-	-arum	transversarum
transversum (n)	II	transvers	-orum	transversorum
dexter (m)	II	dextr-	-orum	dextrorum
dextra (f)	I	dextr-	-arum	dextrarum
dextrum (n)	II	dextr-	-orum	dextrorum
II група				
II група				
lateralis (m, f)	III гол.	lateral-	-ium	lateralium
laterale (n)	III гол.	lateral-	-ium	lateralium
simplex (m, f, n)	III гол.	simplic	-ium	simplicium
“Особлива” група				
superior (m, f)	III пригол.	superior-	-um	superiorum
superius (n)	III пригол.	superior-	-um	superiorum

Афоризми

Sancta sanctorum

Свята святих

**Litterarum radices amarae,
fructus dulces**

Коріння навчання гірке, зате плоди солодкі

In saecula saeculorum

На віки вічні

Hostium munera non munera

Дари ворогів – не дари

Repetitio est mater studiorum	Повторення – мати навчання
Vanitas vanitatum et omnia vanitas	Метушня метушні і все метушня
Pigritia est mater vitiorum	Мати усіх пороків – лінь
Consensus omnium	Всезагальна згода

Лексичний мінімум

Іменники I відміни

commissura, ae f	спайка
glandula (ae f) suprarenalis	наднирник
medulla, ae f	мозок, мозкова речовина
m. oblongata	довгастий мозок
m. ossium	кістковий мозок
m. spinalis	спинний мозок
trachea, ae f	трахея, дихальне горло
vagina, ae f	піхва
vesica, ae f	міхур
v. urinaria	сечовий міхур
v. fellea (biliaris)	жовчний міхур

Іменники II відміни

atrium, i n	передсердя
bronchus, i m	бронх
carpus, i m	зап'ясток
lobus, i m	доля
lumbus, i m	поперек
metacarpus, i m	пясток
nodulus, i m	вузлик
retinaculum, i m	утримувач
stratum, i n	слої
thalamus, i m	таламус
thymus, i m	тимус

Іменники IV відміни

abscessus, us m	абсцес
sensus, us m	відчуття

Прикметники I групи

arteriosus, a, um	артеріальний
caninus, a, um	собачий
dens caninus	ікло
deciduus, a, um	відпадаючий
dens deciduus	молочний зуб
incisivus, a, um	різцевий
dens incisivus	різець
membranaceus, a, um	перепончатий
oblongatus, a, um	продовгуватий
opticus, a, um	зоровий
peron(a)eus, a, um	малогомілковий
pyloricus, a, um	пілоричний
ruber, bra, brum	червоний
sanguineus, a, um	кровоносний
serotinus, a, um	пізній
dens serotinus	зуб мудрості
spurious, a, um	хибний
urinarius, a, um	сечовий

Прикметники II групи

analis, e	анальний
biliaris, e	жовчний
generalis, e	генеральний
medullaris, e	мозковий
molaris, e	молярний
dens molaris	моляр
premolaris, e	премолярний
dens premolaris	премоляр
semilunaris, e	серповидний

Вправи

1. Утворіть форму Gen. Pl. для кожного іменника.

Pes, pedis m; cavitas, atis f; foramen, inis n; unguis, is m; thenar, aris n; dens, dentis m; caput, itis n; frons frontis f; paries, etis m; tempus, oris n; basis, is f; calcar, aris n; tuberositas, atis f; cervix, icis f; os, ossis n; radix, icis f; glans, glandis f; meninx, ngis f; pharynx, ngis m; tuber, eris n; vas, vasis n; trochanter, eris m; pulvinar, aris n.

2. Перекладіть, поставте в словникову форму, утворіть Nom. Pl. і Gen. Pl.

Залоза; пазуха; поверхня; гирло; зв'язка; артерія; вузол; передсердя; край; кут; ріг; борозна; область; оболонка; головка; порожнина; нога; кишка.

3. Утворіть Gen. Pl. від прикметників в позитивному і порівняльному ступені.

Frontalis, e; anterior, ius; dentalis, e; orbitalis, e; posterior, ius; molaris, e; infraorbitalis, e; superior, ius; sphenoidalis, e; major, jus; premolaris, e; minor, us; incisivus, a, um; costalis, e; latus, a, um; molaris, e; transversus, a, um.

4. Виокремте закінчення Gen. Pl., визначте граматичні категорії слів і перекладіть кожну з форм на українську мову. Назвіть кожне слово у словниковій формі.

Dentinum; inferiorem; tendinum; pulmonum; sinistrarum; aurium; medianorum; ossium; osseorum; claviculae; articulationum; articularium; animalium; teretium; regionum; partium; cervicalium; posteriorum; ganglionarium; gangliorum; nasarium; bicipitium; minorum; septorum; mentalium.

5. Перекладіть терміни українською мовою, поставте в Nom. Pl. і Gen. Pl.

Processus transversus; valvula semilunaris; nervus spinalis; facies interna; vas sanguineum; vena cava; alveolus dentalis; cornu minus; manus dextra; septum interradiculare; concha nasalis; facies articularis; textus serosus; ligamentum latum; spatium intercostale; pars petrosa; canalis lateralis; foramen alveolare; gyrus transversus; valvula mitralis.

6. Перекладіть терміни латинською мовою в 4-х формах: Nom. Sg. - Gen. Sg. - Nom. Pl. - Gen. Pl.

Велике крило; очноямкова частина; підборідний горбок; міжальвеолярна перегородка; під'язикова складка; латеральна поверхня; малий піднебінний отвір; нижній премоляр (премолярний зуб); шийний хребець; різець (ріжучий зуб); симпатичне сплетіння; ікло (собачий зуб); лобова пазуха; легенева вена; поперековий хребець; вушна поверхня; великий піднебінний канал; задня повздожна зв'язка; зовнішній міжреберний м'яз.

7. Перекладіть українською мовою.

A. Vagina tendinum; musculi rectococcygei; cavernae corporum cavernosorum; lunulae valvularum semilunarium; nuclei nervorum cranialium; plexus cavernosi concharum; tunica conjunctiva palpebrarum; rr. trigeminales et trochleares; forr. venarum minimarum; ligg. ossiculorum auditus; noduli valvularum semilunarium; laminae musculares mucosae oesophagi; gyri occipitotemporales mediales; ostium urethrae externum; plicae transversales recti.

B. Sinus vv. cavarum atrii dextri; stratum lamellarum generalium externarum et internarum; facies anterior et posterior dentium premolarium et molarium; vagina synovialis mm. peroneorum (fibularium) communis; bronchi lobares superiores dexter et sinister; incisurae ligamentorum teretium hepatis; capita longa musculorum bicipitium;

rami ascendentes nervi hypoglossi; bursae subtendineae musculorum bicipitium femoris inferiorum.

8. Перекладіть латинською мовою.

А. Спайки губ; нерви судин; перехрест сухожилків; зв'язки сухожилків; судини судин; частки легень; стінки очних яблук; перегородки пазух; передсердя серця; шлуночки гортані; звилини мозку; ямки черепа; утримувач сухожилків-розгиначів; перегородки клиноподібних пазух; ганглії симпатичних сплетінь; бічні спайки повік; великий та малий кам'янисті нерви; поздовжні складки дванадцятипалої кишки; позаглоткові лімфатичні вузли; лівий та правий шлуночки серця; круглі зв'язки матки; кавернозні сплетіння раковин; задні шкірні нерви передпліччя; глибокі поперечні м'язи промежини; м'язові пластинки слизової оболонки стравоходу; долонні шкірні гілки ліктьових нервів.

Б. Поверхневий згинач пальців; канали великого та малого кам'янистих нервів; довгі м'язи, що підіймають ребра; нижній утримувач сухожилків-розгиначів; верхній утримувач сухожилків малогомілкових м'язів; піхва сухожилків променевих розгиначів зап'ястка; отвори легневих вен лівого передсердя; передні та задні горбки шийних хребців; синовіальні піхви сухожилків пальців кистей; задні кишені барабанних перетинок; міжм'язові сумки сідничних м'язів; піхва короткого розгинача великого пальця кисті.

Самостійна підготовка до заліку з анатомічної термінології.

1. Визначте відміну іменників.

Ganglion, i n; superficies, ei f; tuberositas, atis f; corpus, oris n; genu, us n; recessus, us m; os, ossis n; nasus, i n; columna, ae f; ligamentum, i n; tempus, oris n; homo, inis m; tuber, eris n; arcus, us m; area, ae f; canalis, is m; eminentia, ae f; corpus, i m; acetabulum, i n; pectus, oris n; aditus, us m; vomer, eris m; fonticulus, i m; chorda, ae f;

2. Доповніть компоненти словарної форми поданих іменників.

Ovarium, vagina, granulum, cornu, gingiva, spina, impressio, tympanum, oculus, apex, caput, os, corpus, foramen, truncus, meatus, lobus, alveolus, plexus, encephalon, bursa, stratum, orbita, periosteum, colon, genu, ostium, junctura, pars, crus, dens.

3. Доповніть компоненти словникової форми прикметників, вкажіть групу кожного з них.

Venosus, major, arteriosus, communis, externus, longitudinalis, inferior, costalis, ulnaris, gastricus, palatinum, intestinalis, teres, minus, caput, anatomicus, facialis, spinalis, transversus, transversalis, costarius, tenuis, canina, molare, dentale, biceps, triceps, quadriceps, simplex, duplex, permanens, valens.

4. Утворіть з пар слів узгоджені словосполучення латинською мовою, отримані терміни поставте в Gen. Sg.

А. Піднебіння (кісткове, м'яке, тверде); м'яз (поперечний, підшкірний, верхній); область (пахова, підорбітальна, задня); пазуха (нижня, клиноподібна, лобна); отвір (остистий, стравохідний, хребтовий, овальний); сумка (акроміальна, підшкірна, глибока); тканина (сполучна, кісткова, волокниста, пластинчата, хрящова), хребець (шийний, грудний, поперековий, крижовий, куприковий); кістка (лобова, піднебінна, носова, решітчаста, потилична, під'язикова, вилична, крижова); відросток (поперечний, суглобовий, решітчастий, піднебінний, лобовий, скроневий, клиноподібний, орбітальний).

Б. Великий (вертлюг, вена, крило, горб); передній (пазуха, гілка, артерія, тіло); малий (частина, проміжок, горбочок); верхній (щілина, стінка, хід, отвір, лінія).

5. Перекладіть терміни українською мовою, підкреслені – з повним граматичним розбором.

А. Margo medialis, fossa supravesicalis, peritoneum visceralis, facies intestinalis, extremitas uterina, cortex ovarii, margo liber, plica inguinalis, ligamentum hepatoduodenale, ramus intermedius, radix dentis, recessus subhepaticus, sulcus paracolicus.

Б. Nucleus vestibularis lateralis, genu nervi facialis, vena centralis retinae, processus vaginalis peritonei, cavitas laryngis intermedia, incisura thyroidea superior, tunica mucosa nasi, recessus omentalis superior, pedunculus cerebellaris medius, vena suprarenalis dextra, arteria temporalis superficialis, glandula parathyroidea inferior, plica umbilicalis lateralis, raphe medullae oblongatae, vena testicularis sinistra, ramus glandularis anterior, cornu uteri dextrum.

В. Plexus venosus cavernosus conchae, rete venosum dorsale manus, arcus venosus palmaris profundus, musculus transversus perinei profundus, ostium abdominale tubae uterinae, nucleus corporis trapezoidei posterior, tractus spinalis nervi trigeminalis, corpus adiposum fossae ischionalis, caput musculi pterygoidei lateralis superius.

6. Перекладіть латиною, дотримуючись порядку слів.

А. Правий носовий хід, м'яке піднебіння, велика під'язикова протока, нижній повздожній м'яз, піднижньощелепна протока, задня язикова залоза, поперечна піднебінна складка, попереково-крижове сплетіння, нижня задня клубова ость, поперечний піднебінний шов, крилоподібно-піднебінний ганглії, проміжний тильний шкірний нерв, нижнє сальникове заглиблення, внутрішнє хребтне венозне сплетіння, тім'яна кістка, лусковий край тім'яної кістки, грудний хребець, тіло грудного хребця, лобова кістка, виличний відросток лобової кістки, піднебінна кістка, горизонтальна пластинка піднебінної кістки, кам'янистий синус, борозна кам'янистого синуса, бічний крилоподібний м'яз, передня спинно-мозкова артерія, верхній стовбур плечового сплетіння, зовнішній потиличний виступ, широка зв'язка матки, правий симпатичний стовбур, верхній шийний (нервовий) вузел, порожнина очеревини, дно шлунка, лицевий м'яз.

Б. Дно матки, спинка язика, щілина круглої зв'язки, борозна порожнистої вени, складка гортанного нерва, серединна борозна язика, вуздечка верхньої губи, найширший м'яз спини, гортанна частина глотки, пояс нижньої кінцівки, малий сосочок дванадцятипалої кишки, малий горбочок плечової кістки, повздожня складка дванадцятипалої кишки, глотковий отвір слухової труби, реберна плевра, міжкістковий проміжок, бічний шлуночок, кісткова тканина, двоголовий м'яз стегна, верхня сумка двоголового м'яза стегна, піхвова венозне сплетіння, правий яремний стовбур, власна зв'язка яєчника, мозкова речовина яєчника, правий шлуночок, коса пазуха перикарда, вільний край яєчника, великий сідничний отвір, міжкістковий нерв гомілки, лівий поперековий стовбур, підтім'яна борозна, внутрішньотім'яна борозна, бічний ріг спинного мозку, серозна оболонка шлунка, передня губа матки, глибока надколінна сумка, піхва очного яблука, нижня горизонтальна частина груднини, проста ніжка латерального каналу, нижній ріг бічного шлуночка, великий прямий м'яз голови, бічний тильний шкірний нерв гомілки, підшкірна сумка великого круглого м'яза, сіднична сумка найбільшого сідничного м'яза, нижня цибулина внутрішньої яремної вени, верхня сумка двоголового м'яза плеча, м'язова пластинка слизової оболонки стравохода, долонна шкірна гілка ліктьового нерва.

**Зведена таблиця основних граматичних відомостей, вивчених у розділі
“Анатомічна термінологія”.**

Тип відміни та лексичні одиниці, що її представляють	Nom. Sg.	Gen. Sg.	Nom. Pl.	Gen. Pl.
I в: Ім. ж. р. та прикметники I гр. ж. р.	-a	-ae	-ae	-arum
II в: Ім. ч. р. та прикметники I гр. ч. р. Іменники сер. р. Прикметники I гр. сер. р.	-us, -er -um, -on -um	-i -i -i	-i -a -a	-orum -orum -orum
III в: Ім. ч. р. та ім. ж. р. Прикметники II гр. (ч. р. та ж. р.) Прикметники “особливої” групи (ч. р. та ж.	різні -is або -s, -x, -ns -ior	-is -is -ioris	-es -es -iores	-um, -ium -ium -iorum

р.) Іменники сер. р.	різні	-is	-a, -ia	-um
Прикметники II групи сер. р.	-e або -s, -x, -ns	-is	-ia	-ium -ium
Прикметники “особливої” групи сер. р.	-ius	-ioris	-iora	-iorum
IV в: Іменники ч. р. Іменники сер. р.	-us -u	-us -us	-us -ua	-uum -uum
V в: Іменники ж. р.	-es	-ei	-es	-erum

Вправи

1. Назвіть латинською мовою у словниковій формі.

Вилиця, кістка, великий палець руки, сечовід, м'яз-розгинач, сумка, гілка, вузол нерва, матка, півмісяцевий, шар, зоровий бугор мозку, неправдивий, карман, утримувач, клубок, рідина, жовчний, речовина мозку, сплетіння, отвір, пряма кишка, судина, передсердя, зоровий, попереk, зап'яток, плюсна, сітчатка, брова, мозковий, кишка, рiг, повіка, горбик, частина, прохiд, стiнка, стравохiд, горбистiсть, стегно.

2. Утворіть латинською мовою від слів, поданих у попередній вправі, форми Nom. Pl. и Gen. Pl.

3. Узгодьте прикметники з іменниками, отримані терміни перекладіть українською мовою; поставте кожен термін в Nom. Pl. і Gen. Pl.

A. Foramen (jularis, e; incisivus, a, um; major, jus); ren (dexter, tra, trum; cystosus, a, um); rete (mirabilis, e; venosus, a, um); nodus (lumbalis, e; iliacus, a, um); papilla (sinister, tra, trum; minor, us; lingualis, e); plexus (rectalis, e; medianus, a, um; inferior, ius); ligamentum (intercarpeus, a, um; supraspinalis, e; posterior, ius); cornu (minor, us; profundus, a, um; sacralis, e);

Б. Поверхня (передня, зовнішня, щічна); ядро (клітинне, червоне); область (потилична, задня, грудна); горб (лобний, щитоподібний, великий); клапан (півмісяцевий, нижній); зуб (молярний, відпадаючий, короткий); ганглії (серцевий, куприковий, верхній); звивина (поперечна, продовгувата, велика).

4. Узгодьте прикметники з вказаними у дужках іменниками; перекладіть латинською мовою в чотирьох формах: Nom. Sg., Gen. Sg., Nom. Pl. і Gen. Pl.

Передній (область, край, поверхня); внутрішній (вухо, канал, пазуха); нижній (фаланга, кінець, зуб); задній (рiг, стiнка, вiсь); суглобовий (порожнина, відросток, хрящ); решітчастий (гребінь, кістка, отвір); сосцевидний (відросток, вирізка, отвір);

5. Перекладіть українською мовою.

A. Nodi lymphatici; ductus hepatici; nervi vasorum; nervi faciales; apex pulmonis; hiatus canalis; radix vestibularis; vagina tendinis; tubercula mentalia; dura mater encephali; organa oculi accessoria; spina nasalis posterior; corpus vesicae felleae; venae meningeae mediae; rami tractus optici; margo ureteris anterior; venae intercostales anteriores; plexus nervorum cerebrospinalium; apex radices dentis; ductus sublinguales minores; rami gingivales inferiores; musculus abductor pollicis; commissura palpebrarum lateralis.

Б. Nervi musculi tensoris membranae tympanicae; vaginae tendinum musculorum extensorum; tractus spinalis nervi trigemini; tunica muscularis vesicae urinariae; pars mobilis septi nasi inferior; vagina fibrosa digitorum manus; m. sphincter ductus hepatici communis; sinus venarum cavarum atrii dextri; venae digitales dorsales pedis; lobi glandulae mammae; cartilagineae nasales accessoriae.

6. Перекладіть латинською мовою.

A. Сосцевидні ячейки; зубні альвеоли; простір між зубами; залози носа; кровоносні судини; м'язи промежини; крило леміша; утримувачі шкіри; верхні краї наднирників; синуси твердої оболонки мозку; короткий м'яз мізинця; переднє черевце м'яза; малий риг під'язикової кістки; м'яка оболонка головного мозку; міжфалангові суглоби стопи; латеральна поверхня яєчок; цибулини потиличних рогів; гілки сегментарних бронхів; борозни сухожилків маломілкових м'язів.

Б. Сумка найширшого м'яза спини; м'яз-підіймач носової перегородки; верхній м'яз-звужувач глотки; довгий м'яз що відводить великий палець стопи; вісцеральна поверхня селезінки та дванадцятипалої кишки; задні заглиблення барабанних мембран; верхнє та нижнє черевця лопатково-під'язикового м'яза; міжм'язові сумки сідничних м'язів; короткі голівки триголових м'язів стегна; рухома частина перегородки носа; верхня та нижня стінки орбіти; м'язи, що опускають кути рота; м'язи-розгиначі пальців кисті.

7. Кожен термін перекладіть латинською мовою в чотирьох формах.

Зовнішній потиличний виступ; хребтове венозне сплетіння; внутрішній слуховий прохід; велика барабанна ость; загальне сонне сплетіння; поверхнева лімфатична судина; загальна здухвинна артерія; правий яремний стовбур; великий потиличний отвір; нижній суглобовий відросток; передня продовгувата зв'язка; проста кісткова ніжка; малий крижовий риг; верхній шийний ганглії; верхнє праве ікло; передня медіальна поверхня; верхня скронева лінія; малий сідничний отвір; нижня носова раковина; глибока тильна крижово-куприкова зв'язка.

8. Перекладіть українською мовою, зробивши письмовий розбір кожного терміна.

Foramina apicum radicum dentium; facies anterior et posterior dentium premolarium et molarium; vagina synovialis mm. peroneorum communis; musculi adductores digitorum pedis; stratum lamellarum generalium externarum et internarum; tubercula vertebrarum cervicalium anterius et posterius; valvula semilunaris dextra ventriculi cordis sinistri; bursae subtendineae musculorum bicipitium femoris inferiores;

hiatus canalis nervi petrosi minoris; venae medullae ossium medianae anteriores; arteriae circumflexae femoris lateralis; vaginae tendinum musculorum extensorum carpi radialis.

9. Перекладіть українською мовою.

A. Cellulae mastoideae; alveoli dentales; spatium interdentalis; glandulae nasales; vasa sanguinea; muscoli perinei; ala vomeris; retinaculi cutis; margines superiores glandulae suprarenalis; sinus durae matris; musculus digiti minimi brevis; venter anterior muscoli; cornu minus ossis hyoidei; pia mater; articulationes pedis interphalangeae; facies testis lateralis; bulbi cornuum occipitalium; rami bronchorum segmentalium; sulci tendinum fibularium, bursa muscoli latissimi dorsi; musculus levator septi nasi; musculus constrictor pharyngis superior; musculus abductor hallucis longus; facies visceralis splenis et duodeni; recessus inferiores membranarum tympanicarum; ventres superior et inferior muscoli omohyoidei; bursae intermusculares musculorum gluteorum; capita brevia musculorum tricipitium femoris; pars mobilis septi nasi; parietes orbitae superior et inferior; muscoli depressores anguli oris; muscoli extensores digitorum manus.

B. Protuberantia occipitalis externa; plexus venosus vertebralis; meatus acusticus internus; spina tympanica major; plexus caroticus communis; vas lymphaticum superficiale; arteria iliaca communis; truncus jugularis dexter; foramen occipitalis major; processus articularis inferior; ligamentum longitudinale anterius; crus osseum simplex; cornu sacrale minus; ganglion cervicale superius; dens caninus dexter superior; facies medialis anterior; linia temporalis superior; apertura ishiadica minor; concha nasalis inferior; ligamentum sacrococcygeum profundum dorsale.

10. Перекладіть латинською мовою.

Українська мова	Латинська мова
Сагітальна вісь	
Компактна кісткова речовина	
Жовтий кістковий мозок	
Бічна маса атланта	
Борозна спинномозкового нерва	
Вушкоподібна поверхня крижової кістки	
Бічний крижовий гребінь	
Горбок переднього драбинчастого м'яза	
Підлопаткова ямка	
Підостьова ямка	
Дзьобоподібний відросток	
Гребінь великого горбка	
Бічний надвіросток	
Суглобовий обвід	
Шилоподібний відросток променевої кістки	

Шилоподібний відросток ліктьової кістки	
Тригранна кістка	
Проксимальна фаланга	
Півмісяцева поверхня кульшової западини	
Верхня задня клубова вісь	
Гілка сідничної кістки	
Мала сіднична вирізка	
Нижня гілка лобкової кістки	
Сіднична горбистість	
Бічний виросток	
Малогомілкова суглобова поверхня	
Міжвиросткове підвищення	
Тіло надп'яркової кістки	
Підпора надп'яркової кістки	
Проміжна клиноподібна кістка	
Решітчаста вирізка	
Стріловий край	
Основна частина	
Внутрішній потиличний виступ	
Борозна поперечної пазухи	
Підскронева поверхня великого крила	
Крилоподібний відросток	
Медіальна пластинка	
Дірчаста пластинка	
Борозна нижньої кам'янистої пазухи	
Покрівля барабанної порожнини	
Шилоподібний відросток	
Зовнішній отвір сонного каналу	
Внутрішній отвір сонного каналу	
Зовнішній слуховий отвір	
Сльозова борозна	
Комірковий відросток	
Щелепно-під'язикова лінія нижньої щелепи	
Жувальна горбистість	
Головка нижньої щелепи	
Пірамідний відросток	

РОЗДІЛ II. КЛІНІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Структура клінічних термінів

Серед клінічних термінів розрізняють однослівні, які цілком зберегли основні елементи значень класичних мов, наприклад грецькі: *asthma, diploë, diagnosis, lethargia* або латинські: *abscessus, remissio, pulsus* та ін. Є у сучасній клінічній термінології цілий ряд таких однослівних найменувань, які набрали іншого значення порівняно з тим, яке вони мали в класичних мовах. Одні з них у класичних мовах не мали медичного значення, а інші вживали у стародавній медицині в дещо іншому значенні, ніж в медицині пізнішого і нинішнього часу.

Іншу групу однослівних клінічних термінів, які становлять основну масу клінічної термінології, складають похідні і складні, утворені шляхом сполучення декількох словотворчих елементів. Перші утворюються сполученням кореня і префікса (*hyp-ergia; dia-rrhoea; dys-pnoe; syn-opsia*), або кореня і суфікса (*an-hydr-osis; peri-metr-itis; ex-ost-osis; hyp-osm-ia*), або кореня і суфікса (*lip-oma; hepat-itis*).

Складні однослівні терміни утворюються шляхом сполучення двох або більше коренів слів грецького походження за допомогою сполучного голосного *-o-* чи без нього, наприклад: *geront-o-logia; oste-o-sclerosis; tachy-pnoë*.

Тож свідоме вивчення структури клінічного терміна ґрунтується на аналізі окремих складових, які називають терміноелементами. Серед терміноелементів виокремлюють:

1) грецькі кореневі терміноелементи, які є еквівалентами латинських анатомічних назв, наприклад: *ophthalm* – *oculus*, *i m* – око; *nephr* – *ren*, *renis m* – нирка; *ot* – *auris*, *is f* – вухо;

2) кінцеві терміноелементи, які означають патологічні зміни тканини чи органів, способи обстеження і лікування, види оперативних втручань тощо, наприклад: *-necrosis* – відмирання тканин і органів; *-sclerosis* – ущільнення і затвердіння тканин або органів; *-graphia* – дослідження за допомогою рентгенівського знімка; *-therapia* – способи лікування; *-tomia* – операція шляхом розрізу.

Засвоєння значення окремих терміноелементів не тільки дозволяє зорієнтуватися у структурі клінічного терміна, запозиченого з класичних мов, або побудованого на їх основі, оскільки терміноелементи у більшості випадків складають змістову підвалину терміна, а й сприяють збагаченню лексичного багажу, професійної мови фахівця медичного профілю.

Серед клінічних термінів є і терміни латинського походження, наприклад: *abscessus, us m* – нарив; *ulcus, eris n* – виразка; *pulsus, us m* – пульс; *resectio, onis f* – видалення частини органа. Якщо термін *gastrectomia* означає «повне видалення шлунку», то для позначення терміна «видалення частини шлунку» вживається *resectio gastritis*.

Двослівні й багатослівні клінічні терміни за своєю структурою нагадують двослівні й багатослівні анатомічні терміни і утворюються згідно з правилами латинської граматики.

Суфікси відіграють значну роль у клінічних термінах, інколи їх цілком слушно відносять до терміноелементів.

Наприклад: *-itis* – запальний процес;

-oma – наявність пухлини.

Суфікс (закінчення)	Значення	Приклади
-ia, ae f (-ія)	відхилення від норми	anemia, ae f анемія anisacria, ae f неспіврозмірність кінцівок
-ismus, i m (-ізм)	1. явище, властивість патологічного характеру; 2. отруєння; отравление	strabismus, i m страбізм, косоокість nanismus, i m нанізм, малорослість alcoholismus, i m алкоголізм, синдром фізичної залежності від алкоголю mercurialismus, i m меркуріалізм, отруєння ртуттю
-itis, idis f (-іт)	запалення	hepatitis, idis f гепатит, запалення печінки tonsillitis, idis f тонзиліт, запалення мигдалин
-iasis, is f (-іаз)	патологічний процес чи його результат	cholelithiasis, is f холелітіаз, жовчокам'яна

		хвороба elephantiasis, is f елефантіаз, слоновість
-io, ionis f (-ія)	дія або результат якоїсь дії	palpatio, ionis f прощупування, пальпація respiratio, ionis f респірація, дихання
-itas, atis f (-ість, -та та ін)	постійна (часто вроджена) якість патологічного характеру	pastositas, atis f пастозність surditas, atis f глухота
-osis, is f (-оз)	хронічне захворювання, процес незапального характеру	nephrosis, is f функціональне захворювання нирок neurosis, is f невроз, зворотній розлад психічної діяльності
-cytosis, is f (-цитоз)	різке збільшення кількості клітин	leucocytosis, is f лейкоцитоз, збільшення кількості лейкоцитів
-omatosis, is f (-оматоз)	розповсюдження, велика кількість пухлин	adenomatosis, is f аденоматоз, наявність великої кількості залозистих пухлин
-mycosis, is f (-мікоз)	грибкове ураження, розповсюдження грибка	stomatomycosis, is f стоматомікоз, молочниця порожнини рота
-oma, atis n (-ома)	пухлина	lipoma, atis n ліпома, жировик carcinoma, atis n карцинома, ракова пухлина
-ema, atis n (-ема)	висип, висипання, набряк	enanthema, atis n енантема, внутрішнє висипання
-or, oris m (-tor, -sor, -xor)	предмет, що виконує дію; особа, яка виконує дію	curator, oris m той, хто здійснює лікування
-ura, ae f (-tura, -sura, -xura)	результат дії	apertura, ae f апертура

Лексичний мінімум

Іменники І відміни

cysta, ae f
fractura, ae f
gangrena, ae f
hernia, ae f
insufficiencia, ae f

кіста
перелом
гангрена
грижа
недостатність

icterus, i m
ileus, i m
morbus, i m
cancer, cri m
spasmus, i m
syndromum, i n
vitium, i m
volvulus, i m

Іменники II відміни

жовтуха
кишкова непрохідність
хвороба, захворювання
рак
спазм, судома
синдром
порок
заворот кишок

amputatio, onis f
inflammatio, onis f
curatio, onis f
exacerbatio, onis f
commotio, onis f
complicatio, onis f
contusio, onis f
eruptio, onis f
resectio, onis f
sectio, onis f
(sub)luxatio, onis f
transfusio, onis f
stupor, onis f
tremor, oris m
tumor, oris m
dolor, oris m
adipositas, atis f
graviditas, atis f
gravida, ae f
pastositas, atis f
febris, is f
stenosis, is f
paralysis, is f

Іменники III відміни

ампутація
запалення
лікування
загострення
струс
ускладнення
контузія, забій
висип, висипання
резекція, відсікання, видалення
розтини, розріз, розтин
(під)вивих
переливання
ступор, заціпеніння
тремор, тремтіння
пухлина
біль, болючість
ожиріння, огрядність
вагітність
вагітна
пастозність, набряклість
лихоманка
стеноз, звуження
параліч

diagnosis, is f	діагноз
glaucoma, atis n	глаукома
coma, atis n	кома
oedema, atis n	набряк
symptoma, atis n	симптом
ulcus, eris n	виразка
vulnus, eris n	рана

Іменники IV відміни

abscessus, us m	абсцес
habitus, us m	габітус, зовнішній вигляд
partus, us m	пологи
prolapsus, us m	пролапс, випадіння
reflexus, us m	рефлекс, відповідь на подразник
decubitus, us m	пролежень
singultus, us m	гикавка
status, us m	стан, положення
vomitus, us m	блювання

Іменники V відміни

caries, ei f	карієс, костоїда
pernicies, ei f	загибель
rabies, ei f	каз
scabies, ei f	короста

Вправи

1. Утворіть іменники з суфіксом -io від дієслівної основи:

A. Resectum (вирізати, відсікати); extirpatum (вирвати з коренем, викорінювати); secare (різати, розсікати); punctum (колоти); extractum (вилучати); extensum (витагувати, розтягувати).

B. Obturatum (закупорювати); oclusum (замикати, закривати); contractum (стягувати); luxatum (вивихувати, зміщувати); invasum (вторгатся, проникати); transfusum (переливати); secretum (виділяти); depressum (давти вниз, подавлювати); commotum (стрясати); compressum (зжимати); infectum (просочувати, заражати); selectum (відбирати); mutatum (змінювати); injectum (вкидати); perforatum (пробурювати).

2. Утворіть іменники з суфіксом -or від дієслівної основи:

constrictum (зжимати); depressum (опускати, давти вниз); injectum (вкидати); supinatum (перевертати, відкидати назад); erectum (випрямляти); monitum

(напоминати, спостерігати); excavatum (видовбувати); assertum (приймати); receptum (отримувати); ordinatum (приводити до порядку).

3. Утворіть іменники з суфіксом *-ura* від дієслівної основи:

junctum (з'єднувати); strictum (зжимати); curvatum (скривлювати); fissum (розщепляти, розколювати); commissum (з'єднувати, скріплювати); sutum (шити, зшивати); fractum (ламати, розбивати).

Суфікси прикметників

Для роботи з прикметниками знання українсько-латинських відповідностей в закінченнях має особливе значення. Кореневі морфеми (зазвичай – разом з суфіксами) більшості з них транслітеруються під час переходу з латинської мови в українську: «коматоз-ний», «ревматоїд-ний», «катараль-ний», «аліментар-ний» та ін. Значення більшості суфіксів ви вже зрозуміли на прикметниках анатомічного розділу, але у термінів клінічної тематики вони можуть розвивати додаткові, або побічні значення. Крім того, специфіка клінічної лексики полягає в тому, що й деякі кореневі елементи під час вживання в кінці слів формалізувались і за своїми функціями можуть бути прирівняні до суфіксів. Ми будемо називати їх суфіксоїдами. Так усічений корінь *-gen-*, утворений від лат. *geneo* (народжувати, породжувати), оформлюючий разом з закінченнями *-us*, *-a*, *-um* прикметники із значенням «той, що породжує, той, що викликає (або породжений, викликаний)...», у складі прикметників практично за функцією стає рівним суфіксу; цей і подібні йому формалізовані компоненти також знайшли місце в наведеній нижче таблиці. Але, не варто думати, що перехідних прикметників мало. Їх достатня кількість, і найчастіше уживані ви знайдете у лексичному мінімумі. Наприклад, прикметник «*malignus*» відсутній в українській мові у транслітерованому вигляді, але він активно фігурував у створенні корпуса подібних іменників: «малігнізація» – достатньо розповсюджений термін в онкологічній практиці. Зрозумівши латино-українські відповідники в закінченнях клінічних термінів, ви зможете самі їх конструювати, на що спрямована й частина вправ параграфа. Виняток становлять лише ті з транслітератів, орфографію яких необхідно запам'ятати, щоб використовувати в письмовій практиці (істеричний – *hystericus* тощо).

Суфікс (закінчення)	Значення	Приклади
-ic- (us, a, um) (-ичний)	відносність	toxicus, a, um токсичний rheumaticus, a, um ревматичний
-al- (is, e) (-альний)	- « - « -	catarrhalis, e катаральний
-ar- (is, e) (-арний)	- « - « -	lobaris, e лобарний, дольовий
-ar- (ius, a, um) (-арний)	- « - « -	coronarius, a, um коронарний, вінцевий

-os- (us, a, um) (-озний)	велика кількість того, що назване основою	serosus, a, um серозний adiposus, a, um адипозний, жировий
-bil- (is, e) (-бельний)	підданий тому, що виражене основою	(in)operabilis, e іноперабельний, той, що (не)підлягає операції (in)curabilis, e (не)виліковний
-ns, -ntis (-нтний, -ючий)	що викликає дію	perforans, ntis прободаючий latens, ntis латентний, що ховається
-ide- (us, a, um) (-оїдний, -видний)	схожий на те, що виражене основою	xiphoideus, a, um мечовидний sigmoideus, a, um сигмовидний
-form (is, e) (-формний, -видний, подібний)	має форму того, що виражене основою	vermiformis, e червоподібний emboliformis, e емболіформний
-fer, -era, -erum (-виносний)	несучий (що виносить) те, що виражене основою	sudorifer, era, erum потовий, потовиносний seminifer, era, erum сім'яний, сім'явиносний
-gen (us, a, um) (-генний)	зумовлений, породжений; що породжує	angiogenus, a, um ангіогенний (судинного походження)
-trop (us, a, um) (-тропний)	спрямований на те, що виражене основою	neurotropus, a, um нейротропний, направлений на нервову систему
-priv (us, a, um) (-привний)	зумовлений відсутністю того, що виражене основою	renoprivus, a, um ренопривний, зумовлений відсутністю нирки

Лексичний мінімум

(sub)acutus, a, um	(під)гострий
acquisitus, a, um	надбаний
benignus, a, um	доброякісний
chronicus, a, um	хронічний
complicatus, a, um	ускладнений
congenitus, a, um	вроджений
congestivus, a, um	застійний
diffusus, a, um	дифузний, поширений
hereditarius, a, um	спадковий

hystericus, a, um	істеричний
infectiosus, a, um	інфекційний
juvenilis, e	юнацький
latens, ntis	латентний, прихований
laesus, a, um	порушений
malignus, a, um	зляжисний
partialis, e	парціальний, частковий
permanens, ntis	перманентний, постійний, що зберігається
polytopicus, a, um	множинний
puerilis, e; infantilis, e	дитячий
primarius, a, um	первинний
purulentus, a, um	гнійний
secundarius, a, um	вторинний
senilis, e	синільний, старечий
totalis, e	тотальний, загальний, повний
viralis, e	вірусний
(in)plenus, a, um;	(не)повний
(in)completus, a, um	

Вправи

1. Утворіть прикметники з загальним словотворчим значенням

«схожий на»:

меч (гр. xiphos), шило (гр. stilos), клин (гр. sphen), трапецію (гр. trapezion), павутину (гр. arachne), щит (гр. thyreos), крило (гр. pteryg-), сосок (гр. mastos), клин (лат. cuneus), гриб (лат. fungus), веретено (лат. fusum), черва (лат. vermis).

2. Утворіть латинські прикметники з загальним словотворчим значенням:

«багатий на»: волокна (волокнистий), слиз (слизовий), печери (печеристий), ганглії, клубочки, зернятка (зернистий), судинки (судинний), бугри (бугристий).

«що належить до»: грудної клітини, барабана, діафрагми, сонної артерії, шлунку, лімфи, таламусу, сечовника.

3. Перекладіть клінічні терміни, вкажіть значення суфіксів:

perforatio appendicis, abscessus chronicus, abscessus hepatis ascaridosus, glaucoma malignum pigmentosum, glaucoma juvenile, polypus mucosus simplex, polypus fibrosus, cancer papillaris, eruptio medicamentosa, ulcus gangraenosum, cysta dentalis radicularis, cysta bronchogena, cysta palatina, cancer pulmonis.

4. Напишіть латинською мовою:

соматичний, динамічний, вісцеральний, оваріопрівний, апластичний, медикаментозний, кримінальний, каверозний, травматичний, психотропний,

істеричний, гепатогенний, метастатичний, фурункульозний, фізіологічний, тіреотропний, аліментарний, тіреопривний, лімфатичний, радикальний, діагностичний, інфільтруючий, лімфаденоїдний.

5. Перекладіть латинською мовою, відмінюючи вказані в дужках прикметники з іменниками.

Хвороба (гостра, хронічна, інфекційна, вроджена, спадкова, надбана); запалення (гнійне, хронічне, гостре); набряк (що зберігається, гнійний, фурункульозний, двосторонній); еритема (вузлувата, токсична, травматична, симптоматична); пухлина (злаякісна, доброякісна); тремор (фізіологічний, старечий, емоційний); ступор (епілептичний, апатичний, маніакальний); недостатність (коронарна, легенева, ниркова); травма (закрита, відкрита, психічна, акустична, родова, черепно-мозкова); синдром (астматичний; нейротоксичний).

6. Перекладіть латинською мовою.

А. Посттравматична кома; мітральний стеноз; інфекційний гепатит; гнійний плеврит; перитонзиллярний абсцес; черевна грижа; інфекційна жовтуха; юнацька глаукома; юнацький склероз; ускладнений карієс; порок серця; кістозне запалення; коматозний стан; ускладнення пневмонії; доброякісна пухлина; нестримне блювання; постійні судоми; аліментарне ожиріння; анафілактична кома; астматичний синдром; бронхіальна астма; ускладнений дуоденіт.

Б. Спадкове захворювання; лікування доброякісної пухлини; гострий залотковий абсцес; ускладнення гнійного бронхіту; стеноз мітрального клапану; лікування гострого плевриту; загострення хронічного тонзиліту; множинний алергічний висип; вроджений порок серця; лікування некротичних пролежнів; ішемічне захворювання серця; паралітична кишкова непрохідність; гостре респіраторне захворювання; внутрішньовенне переливання крові; вроджена кишкова непрохідність; астеничний зовнішній вигляд; гострі печінкові коліки; прогресуючий набряк легенів; видалення молочної залози; повне випадіння матки; дитячий мозковий параліч; ускладнення вагітності: токсикоз, блювання, набряк, загострення захворювання нирок.

7. Перекладіть українською мовою.

А. Asthma bronchiale; infarctus renum; eruptio medicamentosa; eruptio allergica; syndromum asthmaticum; syndromum neurotoxicum; curatio conservativa; phasis latens (primaria, secundaria, incubativa) morbi; morbi professionales; insufficientia coronaria; spasmus corticalis; hernia vera; hernia spuria (pseudocoele); icterus hepatogenus; ulcera trophica; pneumonia bilateralis; prolapsus recti; febris tropica; status praefebriilis, cirrhosis hepatis; vitium cordis acquisitum; vitium valvae mitralis; stenosis ostii aortae; punctio liquoris cerebrospinalis; pastositas palpebrarum (crurum, textuum faciei); stomatomycolosis mucosae oris; cystae ovarorum polytopicae; mobilitas articulationum congenita; partus complicatus; anaemiae gravidarum; graviditas normalis; fractura pedis transversa; fractura femoris aperta (clausa).

Б. Paralysis plexus brachialis; amputatio pulmonis partialis; amputation uteri alta; phasis latens morbi; rigiditas musculorum occipitalium; obesitas constitutionalis congenita; pneumonia catarrhalis bilateralis; vitia congenita organorum et sestematum aegroti; curatio syndromi posthypoxici; auscultatio sonorum cordis; palpatio abdominis profunda; laesiones functionales renum; partus normalis; abscessus hepatis ascaridosus; prolapsus tunicae mucosae utethrae; amputatio mammae sinistrae; cysta ossea benigna.

Клініка – I

Грецькі позначення органів, частин тіла.

Грецькі ТЕ	Значення
somat(o)-, -soma	тіло, тільце
phleb(o)	вена
pneum(o)-	легені, повітря, газ
cardi(o)-, -cardia, -cardium	серце
angi(o)-	судина
cephal(o)-, -cephalia	голова
ophthalm(o)-, -ophthalmia	око
phac(o)-, -phakia	кришталік
op-, -opt	зір
optic(o)-, optia-, -opsia	зорове сприйняття
blepharo-	повіко
trich(o)-, -trichia	волосся
rhin(o)-	ніс
ot(o)-, -otia	вухо
gloss(o)-, glossia	язик
stomat(o)-	рот
odont(o)-, -odontia	зуб
ul(o)-	десна
cheil(o)-, -cheilia	губа
uran(o)-	піднебіння
mel(o)-	щока
gnath(o)-, -gnathia	верхня щелепа
genio-, -genia	нижня щелепа
phon(o)-, -phonia	звук
dactyl(o)-, -dactylia	палець
onycho-, -onychia	ніготь
arthr(o)-	суглоб
acr(o)-, -acria	кінцівка, висота
gon-	коліно
oste(o)-	кістка
cheir(o)-, chiro-, -cheiria, -chiria	рука
pod(o)-, -podia	нога, стопа
r(h)achi-	хребет
spondyl(o)-, -spondylia	хребець
steth(o)-, thorac(o)-	груди

**Терміноелементи, що означають науку, методи діагностики,
лікування, захворювання.**

Грецькі ТЕ	Значення
-logia, logo-, -logus	наука, вчення, розділ наукової дисципліни; відноситься до порушення мови; спеціаліст, лікар
-therapia	лікування (не хірургічне)
-pathia	страждання, захворювання, настрій
-metria, -metr	вимірювання, вимірюючий, визначаючий
-scopia, -scopus	інструментальний огляд, спостереження, дослідження; прилад, інструмент для дослідження
-graphia, -gramma	рентгенографія, процес записування, реєстрація сигналу
algo-, -algia, -algisia, -odynia	біль, больові відчуття
-iatria, -iatro, -iater	лікування великих груп хворих; лікар

Вправи

1. Утворіть латинською мовою назви наук про хвороби:

тіла; серця; судини; ротової порожнини, очей; суглобів; вуха; носа і горла.

2. Перекладіть терміни латинською мовою і поясніть їх значення:

остеоартроз, спондиліт, риніт, одонтома, глосит, флебоз, отит, артрома, офтальміт, стоматит, пневмартроз, блефарит, гіпертрихоз.

3. Зробіть аналіз елементів, що утворюють клінічні терміни, і поясніть значення останніх.

Podalgia, rhinoscopia, stethoscopus, cephalometria, anthropometria, cardiopathia, somatologia, angiogenus, acroprivus, arthrodesis, cranioschisis, cheilorrhesis, otalgia, odontogenus, glossitis, otorhinolaryngologus, ophthalmoscopus, gnathoschisis, pharmacotherapia, phytotherapia, chirometria, pneumographia, cardiogramma, macrogenia, acroalgia, angiopathia, cardiorrhesis, rhachioschisis, phthisiatria, psychiater,

craniometria, gonalgia, macrocephalia, thyropathicus, thyreoprivus, periosteum, cardiogenus, stomatologus, pathologia, pneumorrhaxis, pneumocentesis, encephalopathia, brevidactylia, melorrhaxis, dextrocardia, ophthalmitis, psychopathia, phacomatosis, phonometria, phacoma, spondylodynia, micrognathia, phoniater, somatologia.

4. Запишіть латинською мовою, поясніть:

кардиальний, патологічний, кардіоваскулярний, перитонзилярний, сидеропривний, соматогенний, ангіопатичний, остеоартропатія, васкуліт, ангіїт, глоссома, стоматолог, хіроскоп, фоніатр, симпатичний, спонділома, бальнеотерапія, акроціаноз, антропометричний, артрологія, риноскоп, рахітичний, дактилоскопія, кардіологічний, кардіограма, хейліт, флебологія, акромегалія, аеротерапія, ангіокардіографія, гепатомегалія, ларингоспазмія, полідактилія.

5. Утворіть однослівні терміни з заданим значенням, використовуючи терміноелементи.

Розчеплення хребта, біль у коліні, захворювання головного мозку, огляд рота, прилад для дослідження носа, біль у венах, запалення хребта, хвороба серця, зумовлений ураженням печінки, лікування зубів, біль у грудній клітині, головний біль, рентгенографічне дослідження головного мозку, прилад для дослідження грудної клітини, вимірювання черепа, біль в області підшлункової залози, зумовлений відсутністю легені, наука про хвороби, прилад для дослідження прямої кишки, зумовлений захворюванням, огляд носа і глотки, наука про кістки, зумовлений ураженням серця, тобто серцевого походження.

6. Утворіть багатослівні клінічні терміни латинською мовою.

Гострий гнійний артрит, виразковий стоматит, загострення алергічного риніту, лікування гнійного плевриту, ускладнення двостороннього бронхіту, спадкова хвороба серця, набутий кардіоваскуліт, токсичний набряк легень, старечий остеоартроз, епідемічний менінгіт, доброякісна остеома гомілки, розтин гнійного абсцесу, прогресивний оніхомікоз, загострення хронічного панкреатиту, одонтогенна флегмона, отогенний менінгіт, зовнішня і внутрішня офтальмопатія.

Клініка - II

Терміноелементи, що позначають внутрішні органи та тканини; стать, вік.

Грецькі ТЕ	Значення
splanchn(o)-	нутрощі
gastr(o)-, -gastrsia	шлунок
enter(o)-	кишечник (тонкий)
col(o)-	нижній відділ кишечника
lapar(o)-	живіт, черево
proct(o)-	задній прохід, пряма кишка
typhl(o)-	сліпа кишка
nephr(o)-	нирка
splen(o)-	селезінка
pyel (o)-	ниркова миска
cyst(o)-	сечовий міхур, мішок
cholecyst(o)-	жовчний міхур
choledocho-	загальна жовчна протока
cholangi(o)-	жовчна судина
metr(o)-, -metra, hyster(o)-	матка, матковий
-metrium	шар матки
salping(o)-	маткова труба
trachel(o)-	шийка матки
colp(o)-	піхва, вагіна
oophor(o)-	яєчник
oo- (oon-)	яйце
dacryocyst(o)-	слізний мішок
orchi-, -orchia, orchid-, -orchidia	чоловіча статова залоза, яєчко
my(o)-, myos-,	м'яз, м'язовий шар

-mysium	
chondr(o)-	хрящ, хрящовий
neur(o)-, neuri-	нерв, нервова система
aden(o)-	1. залоза; 2. лімфовузол; 3. аденоїди
mast(o)-, -mastia	молочна залоза, жіночі груди
sphygm(o)-	пульс
gyn(o)-, gynaec(o)-	жінка, жіночий
andr(o)-	чоловік
paed(o)-, -paedia	дитина, дитячий; методи лікування, виправлення
geri-, ger(o)-, geront(o)-	старий, похилого віку, старечий
omph(o)-, omphal(o)-	пуповина
myel(o)-	кістковий, спинний мозок
spir(o)-	дихання

**Терміноелементи, що позначають патологічні стани органів та тканин,
терапевтичні та хірургічні прийоми.**

Грецькі ТЕ	Значення
-(r)rhagia	кровотеча
-trophia	харчування
-ptosis	опускання, зміщення до низу
-ectasia, -ectasis	розширення, розтягнення
-stenosis	звуження
-sclerosis	затвердіння, ущільнення
-malacia	розм'якшення, ненормальна м'якість
-stasis	зупинка, застій
-kinesia, -kinesis	рух
-dynamia	сила, посилення
-cele	грижа
-lysis, -lyt-	1. порушення, розщеплення; 2. операція по звільненню органа від зрощень

-plastica	відновлювальна пластична хірургічна операція
-pexia	прикріплення, фіксація
tom(o)-, -tomia	шар, пошаровий; розтин, розріз
-ectomy	відтинання, видалення
-(r)rhapsia	накладання шва, зшивання
-stomia	створення штучного отвору, нориці або співустя
-eurysis; -eurynter	спосіб розширення органа; інструмент для розширення органа
-iatria, -iater	лікування
-schisis	розщеплення органа
-rhexis	розрив, руйнування органа
-desis	хірургічна операція зі створення нерухомості, укріплення положення органа
-clasia	хірургічна операція з руйнування частини тіла
-centesis	прокол, пункція
-privus	зумовлений відсутністю або видаленням органа

Вправи

1. Утворіть назви запальних захворювань, процесів наступної локалізації:
 підшлункової залози; шлунка та кишечника; тонкого та товстого кишечника; нирок; сечового міхура; жовчного міхура; бронхів; плеври; головного мозку; глотки; гортані та трахеї; рота; носу; повіки; ниркової миски та нирки; матки; селезінки.

2. Утворіть назви пухлин, що розвиваються із тканин:
 хряща; нирки; печінки; м'яза; залози; зуба; кісткового мозку; кістки; лімфатичних залоз.

3. Визначте терміноелементи, поясніть їх значення.

А. Splanchnologia, splanchnoptosis, splanchnopexia, gastroenterologus, enterocolitis, colostomia, laparotomia, laparoscopy, gastrorrhagia, laparothoracotomy, gastrectasia, bronchiectasia, oesophagitis, gastroscope, proctostenosis, pneumothorax, hysterectomy, salpingolysis, hydropneumothorax, colpeurynter.

Б. Nephrotomy, pyelonephritis, nephropathia, cystoscopy, cholestasis, nephrorrhaphia, pyeloma, cholecystoprivus, nephrectomy, omphalitis, dacryocystostenosis, cystoscope, cystalgia, nephrologia, orchiptosis, nephrosclerosis, colpoplastica, salpingolysis, oophoroprivus, metroprivus, hysteroma.

В. Perichondritis, adenectomy, tonsillectomy, myotrophy, myalgia, neuropathicus, phlebostenosis, adenomalacia, lymphadenomatosis, myocardium, neuritis, osteochondrosis, myasthenia, myoblastus, chondroblastoma, sphygmogramma.

Г. Thoracotomy, cholekinesis, urethritis, ureteritis, renoprivus, dacryocystostenosis, angiostenosis, ureterography, orchipexia, splenorrhaphia, laparocentesis, nephrorrhagia, nephrotomography, nephrorrhaphia, arthrodesis, hydrotherapia, osteomalacia, rachioschisis, pneumorrhaxis, acroparalysis, gastroduodenitis, splenoptosis, tracheotomy.

4. Утворіть однослівні терміни з вказаним значенням на основі грецьких терміноелементів.

Розм'якшення головного мозку, спеціаліст з лікування чоловічих хвороб, біль в області прямої кишки, фіксація ободової кишки, спинномозкова грижа, розтягнення легень, м'яз серця, запалення серцевого м'яза, утворення зовнішньої норичі на нирці, видалення мигдалин, запалення слізного мішка, руйнування кістки, розщеплення хребта, рух жовчі, звуження жовчних судин, захворювання м'язів, біль у сечовому міхурі, запалення печінки, запалення ниркової миски та нирки, розтягнення нирки, звуження слізного мішка, пухлина сечового міхура, пристрій для дослідження сечового міхура, спеціаліст з лікування ниркових захворювань, наука про хвороби сечостатевої системи, наука про жіночі хвороби, поширене зображення, запалення сліпої кишки.

5. Визначте ТЕ (похідні основи) і поясніть їх значення:

А. Acidosis (*acidum* кислота), coniosis (гр. *konía* пил), pneumoconiosis, ascaridosis, mycosis (гр. *mykos* гриб), fibrosis (розростання волокнистої з'єднувальної тканини), osteofibrosis, tubercularis, lymphologia, lymphocytus, lymphocytosis, lymphocytoma, lymphoma, morphinismus, mercurialismus (хронічне отруєння ртуттю), prostatismus (синдром), arthrosis (хронічна хвороба), arthritis, nephrosis, nephritis, hepatosis (дистрофічні зміни), hepatitis, cholangitis, spondylosis (дистрофічні зміни), spondylitis, thrombocytosis, cretinismus (фр. *cretin* кретин), amoebiasis, pyelitis, helminthosis, silicosis (*silicium* кремній), myocardium, myocardiosclerosis, myocardiofibrosis, myositis, myoma, myoblastoma, ventriculitis, thrombosis, rhinitis, thrombocytus, thrombocytosis, sacromatosis (*sarcoma, atis n*), papillomatosis, varicosis.

Б. Omphalitis, typhlitis, oophoritis, dacryocystitis, trachelitis s. cervicitis, salpingitis, orchitis, gonarthrosis, diverticulorsis (*diverticulum* дивертикул – випинання стінки порожнистого органу), diverticulitis, mastoiditis, thyreotoxicosis, sigmoiditis, thyreocytus, thyreoiditis, gigantismus, ureteritis.

В. Cheilosis, cheilitis, gingivitis s. ulitis, parodontitis, pulpitis, meloschisis, meloplastica, uranoplastica, geniohyoideus, genioglossus, odontoma, glossoptosis, papillitis, cheilognathouranoschisis, sinusitis maxillaris s. haighmoritis.

6. Перекладіть:

Hernia vaginalis, hernia subcutanea, lymphocytosis infectiosa acuta, colitis cystosa, colitis superficialis, resectio pylori, colitis ulcerosa non specifica, inflammatio fibrinosa, inflammatio purulenta, sarcoma osteogenum, chondromatosis ossium, punctio pancreatoduodenalis, ductus biliferi, hernia femoralis, refluxus intestinorenalis, splenitis maligna, pyelitis cystosa, pyelonephritis tuberculosa, bursitis articulationis genus, ankylosis dentium, albuminuria gravidarum, bursitis radiohumeralis, pyelonephrosis chronica, lien mobilis, splenopexia, carcinoma ovarii, carcinoma renis, carcinoma mammae, carcinoma fibrosum, carcinoma gigantocellulare, tumor malignus, tumor benignus, carcinoma hepatocellulare, refluxus caecoiliacus, nephrosis acuta, icterus hepatogenus, nephrosis congenita, ileus congenitus, pleuritis carcinomatosa, osteoarthrosis senilis.

7. а) Утворіть в Nom. і Gen. sing. назви запальних захворювань, процесів наступної локалізації:

рота, язика, шлунку, очеревини, прямої кишки, сечоводу, нирок, селезінки, сечовипускного каналу, сечового міхура, жовчного міхура, головного мозку, гортані, оболонок головного мозку, трахеї, мигдаликів, суглоба, матки, ниркової миски, хребта, плеври, жовчних проток, підшлункової залози.

б) Утворіть в називному та родовому відмінках однини назви пухлин, що розвиваються із тканин:

хряща, кістки, м'яза, печінки, лімфатичної тканини (лімфи), зуба, епітелію, ендотелію.

8. Виокремте ТЕ, поясніть їх значення.

А. Splanchnologia, gastroenterologia, intestinoplastica, ileocoloplastica, laparotomia, laparothoracotomia, gastrectasia, bronchoectasis, vagotomia, spondylotomia, enteroptosis, proctospasmus, hydrotherapia, pneumonopexia, stenocardia, ileosigmoidostomia, pylorostenosis, choledochoplastica, phthisiatria (гр. *phthisis* сухоти, туберкульоз / чахотка, туберкулез), choledochostomia, colostoma, colostomia, acroparalysis, choledochogastrotomia, splenoptosis, hysteroscopia, tomographia, nephrotomographia, nephrostomia, splenitis, hepaticoduodenostomia, splenorrhaphia, osteomalacia, chondromalacia, splanchnoptosis, metroplastica, pancreatotomia, pancreatocholangiorentgenographia, thoracolaparotomia, thoracogastroschisis.

Б. Salpingolysis, patellodesis, renoprivus, thyreoprivus, ovariooprivus, dacryocystographia, colporrhaphia, metreurynter, salpingectomy, trachelotomia, rhachiotomia, thoracocentesis, cranioschisis, dacryocystostenosis, laparocentesis, arthrodesis, cardiorrhesis, spondylodesis, cholangioma, spondyloschisis, urethritis, hysterocervicotomia, ureterographia, ureterotomia, orchipexia, orchietomia, trachelotomia, diverticulectomia, salpingostomia, cholangitis, colporexia.

9. Перекладіть:

гангренозна пневмонія, поверхнева пахова грижа, злоякісна пухлина, альвеолярний рак, шкірний рак, слизовий рак, рак легені, альвеолярна саркома,

численна геморагічна саркома, гострий апендицит, серозний гепатит, гнійний гепатит, сіднична грижа.

10. Утворіть латинською мовою терміни за поданим значенням.

А. Біль в області хребта, фіксація (блукаючої) нирки, опущення нирки, видалення матки, розтин черева, утворення зовнішньої нориці на нирці, розтин (паренхіми) нирки, фіксація ободової кишки, розтин (розріз) ободової кишки, накладання нориці на ободову кишку, зубна пухлина, спазм товстої кишки, видалення передміхурової залози, фіксація (блукаючої) селезінки, біль в області прямої кишки, фіксація прямої кишки; розм'якшення: кістки, хряща, головного мозку; пластична операція на гортані, розширення легенів, травма зуба, ускладнений карієс.

Б. Запалення: піхви, сигмоподібної кишки, пазухи; пластика піхви та проміжності, розрив піхви, висічення пупка, запалення слізного мішка, розширення слізного мішка, рентгенографія маткових труб, запалення маткових труб та яєчника, утворення оперативним шляхом отвору в матковій трубі, розширення піхви, руйнування кістки, інструмент для розширення прямої кишки, розщеплення хребта.

Префіксація у клінічних термінах. Утворення складноскорочених слів.

Префіксальне словотворення дуже характерне для іменників та прикметників клінічної тематики. Вносячи в слово закріплене за ним значення, префікс може вказувати на місце локалізації патології, наявність або ступінь вираження будь-якого відхилення від нормальної анатомічної будови або фізіологічного перебігу процесів в організмі людини.

Як правило, префікси притягуються до рідних з мови основ: грецькі – до грецьких, латинські – до латинських. Винятки бувають, але вони не часті.

Багато з префіксів, що беруть участь в утворенні клінічних термінів, ви зустрічали і раніше, в словах анатомічної тематики. Однак варто звернути увагу на те, що значення їх у складі клінічного терміна може абсолютно змінитися. Так, префікси *hyper-*, *hypo-*, *para-* та інші в анатомічних термінах вживаються виключно в «локальному» сенсі (над-, під-, близько-), тоді, як в клінічних термінах вони отримують нове, тільки там і реалізоване ними значення більшого або меншого вираження хворобливого явища, схожості з симптоматикою і тощо.

Як правило, префікси не використовують на стиках з основами сполучні голосні, навіть якщо там стикуються дві приголосні: *hypertrophia*, *ectopia*, *subluxatio* та ін.

Вміти правильно виокремити префікс у складному слові, особливо, якщо він знаходиться в середині складного терміна – дуже важливе уміння, яким вам необхідно опанувати.

Найважливіші префікси грецького походження.

Грецькі ТЕ	Значення
dys-	порушення, розлад
hyper-	прояв ознаки вище норми
hypo-	прояв ознаки нижче норми
eu-	прояв ознаки в нормі
a- (an-)	відсутність
syn- (sym-)	з'єднання, зрощення
en- (em-)	в, всередині
ec- (ex-)	поза, зовні
peri-	навколо
para-	1. біля; 2. схожість
epi-	над, зверху
anti-	проти
endo-	всередині
ecto-, exo-	ззовні
meta-	1. позаду, після 2. перехід, зміна
mezo-	середній, проміжний

Найважливіші префікси латинського походження.

Грецькі ТЕ	Значення
super-, supra-	над, понад
sub-, infra-	під
inter-, intra-	між, всередині
dis-	розділення
des-, de-, se	відділення, видалення
in- (im-)	1. в, всередині 2. відсутність, видалення
contra-	проти
com- (con-)	з'єднання, зрощення
re-, retro-	позаду, за
prae-	перед, пред
post-	після

Лексичний мінімум

Терміни латинського походження

ablatio, onis f	відділення, відшарування
accessus, us m	припадок
defecatio, onis f	дефекація
compressio, onis f	компресія, сдавлювання
expectoratio, onis f	відхаркування
exsiccosis, is f	зневоднення
exsudatio, onis f	випотівання, виділення ексудату
extractio, onis f	витяг
extravasatio, onis f	крововилив
infectio, onis f	інфекція, зараження
invasio, onis f	інвазія, впровадження паразитів в організм
obliteratio, onis f	облітерація, зрощення
perforatio, onis f	перфорація
remissio, onis f	ремісія
retentio, onis f	затримка
retardatio, onis f	уповільнення
refluxus, us m	рефлюкс

Терміни грецького походження

anorexia, ae f	анорексія, відсутність апетиту
asphyxia, ae f	асфіксія, удушення
atresia, ae f	атрезія, відсутність (природного) отвору
diabetes, ae m	діабет
dyspepsia, ae f	диспепсія, розлад травлення
empathia, ae f	емпатія
exophthalmus, i m	екзофтальм, булькатість
syncope, es f	непритомність
paresis, is f	парез

Вправи

1. Підберіть грецькі префікси, які збігаються за значенням з латинськими:

in-..., extra-..., com..., super..., inter-..., contra-... .

2. Підберіть латинські префікси, які збігаються за значенням з грецькими:

a-..., syn-..., es-..., epi-..., endo-..., ecto-... .

3. Проаналізуйте терміни з префіксами, поясніть значення.

A. Dysphagia, dysergia, dyssenergia, dysentria, hypotonia, hypertensio, periosteum, pericardium, endocardium, endocarditis, hypertrophia, atrophia, hypotrophia, eutrophia,

anaemia, anoxia, anoxaemia, hypoglykaemia, hyperthermia, syndactylia, paraotitis, ectopia, enophthalmus, exophthalmus, dysplasia, aplasia, hyperaemia, exoplasma, endometrium, endometritis, perimetrium, mesocolon, metaplasia, metastasis, endoscopia, phonendoscopus.

Б. Retropharyngeus, subcutaneus, praepatellaris, secretio, desinfectio, infraorbitalis, suprasternalis, praemortalis, interosseus, intercostalis, desensibilisatio, subscapularis, extrauterinus, impressio, inoperabilis, incurabilis, dysbacteriosis, hyposecretio, reinfectio, extracapsularis, hyperthyreosis, implantatio, reimplantatio, retropatellaris, evacuatio, exsudatio.

4. Запишіть терміни латинською мовою, поясніть їх значення.

А. Телепатія, телескоп, симпатія, апатія, антипатія, симетрія, гіпостаз, гемоліз, гідроліз, фагоцит, анестезіолог, стетоскоп, перископ, телефон, кінематографія, кардіодистрофія, неврастенія, гіпогеніталізм, енофтальм, екзофтальм, остеомієліт, фонендоскоп, фетоскоп, термокаутер, гомогенний.

Б. Ангідроз, епікард, перикард, дизурія, ішемія, ішурія, логастенія, логорея, сфігмометрія, гідронефроз, гастроррагія, альгоменорея, дісменорея, адинамія, тімома, спірометрія, міатонія, міотонія, міатрофія, міотрофія, дисфагія, дісхроматопсія, фотофобія, піорея, анемія, отит, риніт, офтальміт, пахіменінкс, лептоменінкс, доліхоцефалія, доліхоколон, гетероморфоз, некротомія, алергія, лактогенез, гіпермнезія, фонопедія, геміплегія, поліомієліт, поліоенцефаломієліт, геміглоссит.

Клініка - III

Терміноелементи, що позначають функціональні та патологічні стани.

Грецькі ТЕ	Значення
bio-	життя, життєві процеси
-pnoë	дихання
-genesis, -genia, -genesia	народження, породження, походження, розвиток, генез;
-aesthesia	відчуття, чуття, чутливість
stheno-	сила
astheno- -asthenia	слабкість, ослаблення
-penia	недостача, зменшення кількості
-(r)rhoë -(r)rhoea	виділення, течія, витікання
-tonia	напруга, тонус
-plasia	утворення, розвиток тканини, клітини, органу
-tensio	тиск
-phagia	поїдання, поглинання, ковтання
-philia	любов, схильність
-phobia	боягузтво, відраза
-tropia	напрямок, напрям дії
-ergia, -urgia	діяльність, реактивність
phreno-, -phrenia	розум, розумові здібності
phrenico-	діафрагма
crino-, -crinia	відділення, виділення, секреція
psycho-, -psychia	що належить до душевних, духовних властивостей, до психіки
-plegia	удар, параліч
aetio-	що належить до причини хвороби
athero-	відкладення жиру, жироподібних речовин
morpho-	вигляд, форма, будова чого-небудь
-poësis, -poët-	вироблення чого-небудь (крові, сечі)
-mnesia	що належить до пам'яті

Терміноелементи, що позначають назви тканин, секретів, виділень.

haem(o)-, haemat(o)-	кров, наявність крові	aër(o)-	повітря
-aemia	кров, змінена за складом	oxy-, -oxia	кисень
cyt(o)-	клітина	tox(o)-	отрута
derm(p)-, dermat(o)-, -dermia	шкіра	sphygm(o)-	пульс
ur(o)-, -uria	сеча	top(o)-, -topia	місце, місце положення
chole-, -cholias	жовч	sial(o)-, -sialia	слина
pyo-	гній	copr(o)-	кал
hydr(o)-	вода, рідина (в органах)	galact(o)-, -galactia	молоко
hidr(o)-	піт; пот	lip(o)-	жир
onc(o)-	1. пухлина, 2. об'єм	sider(o)-	залізо
carcin(o)-	рак, ракова пухлина	lith(o)-, -lithiasis	камінь, наявність конкрементів;
		hist(o)-	тканина
		blasto-, -blastus	зародок, зародкові тканини

Вправи

1. Проаналізуйте терміни, виокремте їх складові елементи, поясніть значення.

А. Haematologia, haematuria, haematoma, haemorrhagia, haemolyticus, haematogenous, anaemia, hyperaemia, toxemia, uraemia, pyaemia, acetonaemia, ischaemia (гр. *ischo* – затримувати, перешкоджувати), galactosaemia, galactosuria, bacteriuria, pyuria, acetonuria, hyperkaliaemia, haemangoma, albuminuria, sideropenia, hypophosphataemia, histologia.

Б. Cardioplegia, nycturia (гр. *nycto* – ніч), cytopenia, cyanoderma, dermatologia, pyoderma, hyposthenia, asthenia, neurasthenia, osteomyelitis, paraproctitis, dyskinesia,

lipodystrophia, dyspepsia, chondroplasia, spasmophilia, chondrodystrophia, dermatomyositis, agalactia, aërophagia, nyctophobia, zoophobia, cheilophagia, psychotropus, neurotropus, aetiotropus, histologicus, uropoësis, lymphopoësis, myasthenia.

B. Sialorrhoea, diarrhea, apnoë, dyspnoë, hyperaesthesia, pyorrhoea, asphygmia, hydraemia, atherosclerosis, dyscholekinesis, acholia, haemophilia, chirurgia, coprostasis, galactostasis, leucopenia, leucocytosis, thrombopenia, throbocytosis, thrombosis, psychotherapia, endocrinologia, amorphous, dysmnnesia, amnesia, hypomnesia, retromnesia.

2. Утворіть латинською мовою терміни із заданими значеннями.

Вміст в крові (складових частин) жовчі; кров у грудній клітині; пухлина розвинута з жирової тканини; ускладнення ковтання; наявність гною в черевній порожнині; лікування кров'ю; запалення лімфатичного вузла; запалення шкіри; нагноєння шкіри; м'язова слабкість; пухлина, що виходить з потових залоз; вироблення сечі; порушення розвитку кісткового мозку; лікування повітрям; лікування киснем; нестача кисню; порушення живлення м'язів; відсутність реактивності; підвищена рухливість; запалення слинних залоз, виділення з носа; виділення (секрету, слизу) з вуха; підвищення кількості лімфоцитів; застій жовчі; руйнування клітин; відсутність чутливості; знижений тиск; знижений тонус м'язів; скупчення повітря і крові в перикарді; зменшене (ослаблене) дихання; запалення внутрішньої оболонки повік; запалення молочної залози; розлад сечовипускання; вимірювання пульсу; кишкова кровотеча; кровотеча з бронхів; різке підвищення кількості тромбоцитів; зумовлений відсутністю заліза; відсутність тону м'язів; відсутність дихання; вимірювання тиску; порушення місця розташування; направлений на щитоподібну залозу; наука про лікування хвороб душі.

3. Напишіть терміни латинською мовою, поясніть значення ТЕ.

Адинамія, динамометрія, гідропіоуретер, тимопатія, тимома, дизостоз, холедохолітотомія, біліоторакс, мезометрія, мезоколон, бронхоррагія, тромбоцитоз, тромбоцитоліз, гемоліз; вазографія, або аніографія; онкогенний, або бластомогенний; канцерогенний, ангідремія, кардіомонітор, спірометрія, респіраторний, аміотонія, аміотрофія, дискринія, офтальмоскопія, маммографія, мастопатія, уропоез, лімфопоез, піометра, гематокольпос.

4. Утворіть багатослівні терміни латинською мовою.

A. Дисплазія кульшового суглобу; девіація мізинця; патологічна рухливість суглобів; лікування гострого алергічного риніту; анемія (апластична, гемолітична, постгеморрагічна, залозодефіцитна); переливання крові внутрішньовенне; пролапс мітрального клапану; набутий гідрофтальм; загострення хронічного нефриту; запалення середнього вуха (середній отит); вроджена атрезія жовчних проток; розширення границь серця; дитячий церебральний параліч; спатистичний ревмокардит; вроджена парціальна анемія; прогресуюча геміатрофія обличчя; полікістозна дисплазія мозку; психогенна афонія.

Б. Глистова інвазія; множинні забої кінцівок; двосторонній екзофтальм; прободання виразки дванадцятипалої кишки; випадання прямої кишки і частини ободової кишки; міхурово-піхвовий свищ; заростання постоперативного свища; лікування цукрового діабету; неповне відхаркування мокротиння; ускладнення акту дефекації; внутрішньочерепний крововилив; забій мозку; емфізема легенів; здавлення грудної клітини (легень, нерва, спинного мозку); старече недоумство (dementia); лікування прихованого старечого психозу.

Клініка – IV

Терміноелементи, що позначають різні фізичні властивості, якості, відносини й інші ознаки.

Грецькі ТЕ	Значення
aut(o)-	1. сам, свій, власний; 2. автоматичний
all(o)-	інший, змінений, незвичайний
heter(o)-	один з двох, інший, несхожий
home(o)-, homo-	схожий, однаковий, однорідний
is(o)-	рівний, відповідний, однаковий
anis(o)-	нерівний, невідповідний
atel(o)-	недорозвинений
pseud(o)-	не справжній
ne(o)-	новий
orth(o)-	1. прямий, вертикально направлений; 2. правильний, нормальне положення
tele-	далекий, віддалений
tel(o)-	закінчення, завершення
xer(o)-	сухий
therm(o)-, -thermia	теплий; відношення до температури
cry(o)-	холод, низька t°
pyr(o)-	жар; лихоманка
macr(o)-	великий, крупний
micr(o)-	малий, маленький
megal(o)-, -megalial	великий; збільшення
olig(o)-	малий, незначний, недостатній
poly-	багато, множина
hemi-	половина
mon(o)-	один
di-	два
tri-	три
pan-, pant(o)-	все, весь, цілком
lept(o)-	тонкий, ніжний
rachy-	щільний, твердий
platy-	плоский, широкий
brachy-	короткий, укорочений

dolich(o)-	довгий, подовжений
bathy-	глибокий
brady-	повільний
tachy-	швидкий, частий
chrom(o)- -chromia	1. колір, забарвлення; 2. той, що належить до хрому
chlor(o)-	1. зелений; 2. вміст хлору
leuc(o)-	білий; що належить до лейкоцитів
erythr(o)-	червоний; що належить до еритроцитів
cyan(o)-	синій, синюшний
melan(o)-	темний, чорний; що створює меланін
xanth(o)-	жовтий
poli(o)-	сірий; той, що належить до сірої речовини мозку
glyc(o)-	солодкий, наявність цукру, глюкози
necr(o)-	той, що омертвів; що належить до трупа

Примітка.

Початкові ТЕ *auto-*, *alio-*, *xeno-* у поєднанні з вільними опорними компонентами *-plastica* (пластика) і *-transplantatio* (пересадка) мають такі значення: *auto-* використання тканин або органів в межах того ж самого організму; *alio-* використання тканин або органів від іншої людини; *xeno-* використання тканин або органів тварин.

Вправи

1. Проаналізуйте за складом і поясніть терміни.

A. Autohaemotherapy, bradycardia, tachypnoe, pancytopenia, macrohaematuria, polyuria, oliguria, oligophrenia, schisophrenia, acromegalia, hyperthermia, aerophagia, cyanoderma, erythrocytosis, erythropenia, xeroderma, xerophthalmia, bathypnoe, leptomeningitis, dyschromatopsia, microgenia, pachymeninx, thermometria.

Б. Microcephalia, dolichocephalia, allergia, anisoacria, atelodontia, pseudotumor, neonatus, panophthalmitis, monophobia, polydactylia, oligodactylia, leukaemia, leucosis, melanoma, xanthopsia, dysopsia, macropsia, biopsy, orthopaedus, hypoglycemia, poliomyelitis, necrodermia, hemisphaerium, cryotherapy, thermoplegia.

В. Thermophilia, brachycephalia, bradysystolia, tachysystolia, hypoxia, acrocyanosis, neoplasma, oxyhaemometria, polyangiitis, polymastia, pancarditis, necrotomia, autopsy, lactogenesis, polioencephalomyelitis, adentia, cheilorrhagia, pachydermia.

2. Виокремте ТЕ, поясніть їх значення.

А. Гетеротипія (атипова локалізація тканин), ізотоп, гетерохромія, неофілія, неофобія, неонатологія, меланома, ксерофтальмія, брахіспонділія, брадісистоля, тахісистоля, гомеостаз, гіпоксія, акроціаноз.

Б. Мієлосклероз, акроостеоліз, ацідофільний, макроспонділія, телерент-тенотерапія, псевдоретинобластома, неоплазма, психотерапія, оксигеометр, оксигеомограф, тонометрія, топографічний, панофтальміт, фармакотерапія, фармакоангіографія, психосоматика, психогігієна, геронтопсихіатрія, поліангіїт, поліартеріїт, поліартрит, полімастія, поліневрит, полірадикуліт, панкардит.

3. Утворіть однослівні латинські терміни із заданим значенням.

Знижений вміст калію в крові, розлад сечовипускання, порушення чутливості, відсутність дихання, розлад живлення, підвищення тиску, малі розміри селезінки, збільшення печінки, сухість губ, розширення бронхів, опущення нутроців, понижений вміст кисню в крові, почастишання серцевих скорочень, брак еритроцитів, рентгенологічне дослідження жовчного міхура, біль в сечовому міхурі, запалення близькоміхурових тканин, видалення зуба, огляд тіла, незначне виділення сечі, рясне виділення сечі, великі розміри голови, виділення слини, порушення розвитку кісток, псевдожовтяниця, запалення внутрішньої оболонки вен, запалення всіх вен, еритема кільцеподібна (ексудативна, вузлувата), гноєрідний, запалення сірої речовини спинного мозку, гнійне запалення повіки.

4. Перекладіть латинською мовою багатослівні терміни.

Емфізема легенів, юнацький прогресивний параліч, ортостатична непритомність, туберкульозна емпієма, гематома головного мозку, травматична анемія, гіперглікемічна кома, геморагічна анемія, асистоля передсердя, хронічна атрофія м'язів, перитонзиллярний абсцес, гіпертрофічний гінгівіт, гострий поліомієліт, санація порожнини рота, гіперплазія кісткового мозку, підшкірна ін'єкція, внутрішньовенна ін'єкція, гостра серцева недостатність, набутий ревмокардит, вроджена вада серця, пастозність обличчя, розширення меж серця, струс головного мозку, дитячий мозковий параліч.

5. Перекладіть терміни українською мовою, а потім скажіть те ж саме за допомогою грецьких терміноелементов:

ruptura vaginae, descensus uteri, amputatio mammae, inflammatio purulenta tubae uterinae, tumor nodi lymphatici, induratio musculi cordis, dolor dentium.

Самостійна підготовка до заліку з клінічної термінології

1. Проаналізуйте за складом слова з префіксами, поясніть їх значення:

acholia, dystrophia, epidermis, perigastritis, symbiosis, endarterites, paracystitis, hyposecretio, hypoxia, ectoderma, infrapatellaris, extracardialis, exophthalmos, enophthalmus, reinfects, pararenalis; supraorbitalis, dysbacteriosis, peritonsillar, synergia, intracranialis, subscapularis, praenatalis, internatalis, postnatalis, hypoqalciaemia, periarterialis, dyskinesia, hypothermia, intervertebralis, hypaesthesia, exoplasma, metaplasia.

2. Вставте пропущені частини слів, використовуючи префікси:

А Грецького походження:

1. Послаблення (відсутність) тону – ...tonia.
2. Підвищена напруга – ... tonia.
3. Знижена напруга – ...tonia.
4. Підвищений вміст цукру в крові – ...glykaemia.
5. Знижений вміст цукру в крові – ...glykaemia.
6. Порушення нормальної флори кишечника – ...bacteriosis.
7. Запалення внутрішньої оболонки артерії – ...arteriitis.
8. Зупинка виділення жовчі – ...cholia.
9. Навколощитовидний –... thyreoides.
10. Підвищена функція щитовидної залози – ...thyreosis.
11. Знижена функція щитовидної залози – ...thyreosis.
12. Надбугорний – ...thalamicus.
13. Запалення тканини навколо сечового міхура – ...cystitis.
14. Навколосерцева сумка – ...cardium.
15. Порушення живлення м'язів – myo...trophia.
16. Нормальне харчування – ...trophia.
17. Серозна оболонка внутрішньої поверхні серця – ...cardium.
18. Втрата (відсутність) апетиту – ...orexia.
19. Розташований біля сечовидільного каналу – ...urethralis.
20. Зрощення пальців – ...dactylia.

Б. Латинського походження:

1. Позаклітинний – ...cellularis.
2. Підключичний – ...clavicularis.
3. Підшкірний – ...cutaneus.
4. Розташований всередині трахеї – ...trachealis.
5. Передлихорадний – ...febrilis.
6. Підгострий – ...acutus.
7. Внутрішньочерепний – ...cranialis.
8. Вдих – ... spiratio.
9. Міжключичний – ...clavicularis.

10. Передродовий – ...natalis.

3. Допишіть відсутні частини терміну:

біль вздовж нерву – neur...ia;

утруднення ковтання – dys...;

зменшення кількості лімфоцитів у крові – lympho...;

білокрів'я – ...aemia;

оперативний розтин трахеї – tracheo...;

розширення артерії – arterio...;

інструментальне дослідження бронхів – broncho...;

розширення бронхів – bronch...;

розростання органу за рахунок його надмірного живлення – hyper...;

використання в лікувальних цілях прогрівання (високочастотними) токами (буквально: за допомогою тепла) – dia...;

порушення сумісної діяльності органів – dyssyn...;

знижена реактивність організму – hyp...;

відновлююча операція на гортані – ...plastica;

зшивання сухожиллів – tendo...;

розширення лімфатичних судин – ...angioectasia;

запалення повіка – ...itis;

вимірювання тазу – pelvi...;

уповільнення серцевого ритму – ...cardia;

прискорення серцевого ритму – ...cardia;

грибкове враження слизової рота – ...mycosis;

оперативне видалення зуба – strum...;

біль в суглобі – ...algia;

судинний невроз – ...neurosis;

вирізання райдужної оболонки – irid...;

інструментальне дослідження слизової оболонки шлунку – gastro...;

опускання повіка – ...ptosis;

захворювання нирок – nephro...;

розділ медицини, що вивчає захворювання крові – haemato...;

виправлення дефектів мови – ...paedia;

захворювання кровоносних судин – angio...;

викликаний патологією печінки – ...genus;

запалення навколосерцевої сумки – peri...;

інструментальний огляд внутрішньої поверхні сечового міхура – ...o...scopia;

повітряна терапія – aëro...;

звуження бронхів – broncho...;

проникнення бактерій в кров – bacteri...;

розумова відсталість – ...phrenia;

графічне зображення м'язової роботи – тую...;
оперативне утворення нориці товстої кишки – ...stomia.

4. Запишіть терміни латинською мовою, поясніть їх значення.

Дистонія, поліурія, гастростомія, лейкоцитоз, неврастенія, ренопривний, холецистоктомія, міастенія, екзомал, флебектазія, гіпертрофія, дисфагія, ендометрій, патологія, аеропривний, гіперестезія, ендofлебіт, аплазія, гепатома, ангиогенний, асфіксія, анемія, тонзиллектомія, ларингостеноз, цистоскоп, лапаротомія, ятрогенний, остеомієліт, поліомієліт, гіпоксемія, геморрагія, нефроптоз, оксигенотерапія, монофобія, хондродисплазія, аерофагія, гіпоксія, фетоскоп.

5. Розберіть терміни за складом, поясніть їх значення.

A. Spondylotomia, neuralgia, asthenia, anuria, apathia, urologia, thermoplegia, bronchospasmus, tracheotomia, arachnoiditis, leucopenia, erythrocytosis, cystostomia, cytologia, neonatologia, transbuccalis, corpnarospasmus, vulvitis, tracheleurynter, craniotomia, salpingoophoritis, encephalogramma, colpeurynter, stomatomyosis, neuropathia, odontalgia, palatoschisis, haemangioma, cholangitis, cholecystitis, osteodystrophia, gastrorrhagia, endocarditis, haemolysis, oliguria, pyometra, hydrolysis, hypokaliaemia, necrodermia, hyperthermia, mesocolon, subfebrilis, pancreonecrosis, phrenicotomia, orchitis, nephrorrhaphia.

Б. Endometritis, angiogramma, otitis, perimetritis, adenectomy, rhinitis, hysteroma, ophthalmoplegia, tracheloma, cystoplegia, lymphadenitis, exogenous, endogenous, nephroptosis, thoracotomia, pneumosclerosis, polyotia, spasmophilia, haemophilia, lipoma, dystrophia, anergia, photophobia, hydrocephalia, keratomalacia, dacryocystorhinostomia, endophlebitis, oesophago-gastroduodenoscopy, otorhinolaryngologist, gastroenterologia, ectopia, hydrotherapia, craniometria, reinfectio, aphagia.

6. Складіть однослівні терміни із заданими значеннями.

A. Розлад сечовипускання, опущення внутрішніх органів, гній в сечі, синюшність шкіри, відсутність чутливості, водянка голови, різниця розміру кінцівок, пухлина залози, збільшення розмірів печінки, розлад травлення, прилад для дослідження внутрішніх звуків, уповільнення серцевого ритму, мала кількість (нестача) еритроцитів, лікування водою, сухість шкіряних покривів, запалення всіх вен, виділення незначної кількості сечі, ушивання піхви, застій жовчі, нестача калію в крові, зумовлений відсутністю заліза.

Б. Розлад утворення кісткової тканини, направлений на причину захворювання, м'язова слабкість, підвищення кількості тромбоцитів, утруднення руху жовчі, відсутність пульсу, зупинка дихання, ускладнення ковтання, багатовухість, багатопалість, підвищене кровонаповнення, сильна кровотеча, відсутність живлення (харчування), запалення маточних труб і яєчників, розлад бактеріальної флори, бактерії в сечі, порушення сумісної діяльності, знижена чутливість, наука про захворювання носа, зниження розумових здібностей, розлад

дихання, нагноєння шкіри, недолік лейкоцитів, звуження заднього проходу, руйнування клітин кісткового мозку, застій молока, видалення нирки, розтягнення бронхів, фіксація селезінки, видалення матки, зрощування яєчок, велика чисельність молочних залоз (багатососковість), порушення живлення кісткового мозку, клітка хрящової тканини.

РОЗДІЛ ІІІ. ФАРМАЦЕВТИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Номенклатура лікарських засобів

Номенклатура лікарських засобів – це перелік найменувань усіх лікарських засобів, офіційно дозволених для використання. Вони містять такі товари, як лікарська сировина, хімічне з'єднання, продукти тваринного походження, і у зв'язку з цим вони можуть включати в свої назви елементи ботанічної, хімічної та інших номенклатур. Ми розглянемо номенклатурні найменування згідно з типовими групами, сформованих на базі загальних особливостей форми і зміста. А саме:

1. Тривіальні найменування лікарських засобів (натуральних або синтетичних).
2. Хімічна термінологія латинською мовою.
3. Назви лікарсько-рослиної сировини і продуктів (препаратів), що готуються на її основі.

Крім того, в межах цієї частини розділу будуть розглянуті способи побудови складних (багатослівних) найменувань.

Основне завдання – швидко, правильно побудувати та грамотно перекласти українською мовою латинські фармацевтичні терміни. Але перш ніж виконувати це завдання необхідно ознайомитися з деякими основними поняттями фармації, якими ми будемо користуватися.

Лікарський засіб (<i>medicamentum, remedium</i>)	речовина або суміш речовин, дозволені уповноваженою державною установою до використання для лікування, профілактики або діагностики захворювань у людини чи тварини.
Лікарська речовина (<i>materia medica, substantia pharmaceutica</i>)	біологічна субстанція або хімічне з'єднання, що створює лікувальний ефект на організм людини або тварини при відповідній обробці або в чистому вигляді.
Лікарська форма	зручний стан та структура для досягнення максимального лікувального ефекту, що надається лікарській речовини або лікувальному засобу.
Лікарський препарат	лікарська речовина або засіб у вигляді певної лікарської форми.

Тривіальні найменування лікарських засобів

Абсолютна більшість фармацевтичних термінів – це однослівні найменування готових лікарських засобів. Розвиток фармацевтичної науки і фармацевтичної промисловості у другій половині ХХ ст. сприяв значному розширенню їх асортименту на всесвітньому фармацевтичному ринку. Зараз в ужитку лікарів з'явилося більше нових лікувальних засобів, ніж за попередні 5 тис. років історії людства. За літературними даними, в світі в теперішній час нараховують приблизно 300 тис. препаратів без рецептурного продажу та 100 тис. рецептурних засобів. При цьому треба враховувати, що в одного лікарського засобу може бути до 100 назв-синонімів, так званих брендів, запатентованих різними фірмами в якості торгівельних назв, які найбільше розкуповують.

Патентовані найменування – це торгівельні фірмові найменування, що являють собою торгівельні знаки, зареєстровані в якості знаків власності тієї чи іншої фірми-виробника та захищені патентами, або свідоцтвами про реєстрацію. Наявність товарного знаку свідчить про гарантію високої якості та надійності лікувального засобу. Запатентовані найменування є об'єктом приватної власності, а не запатентовані – загальною власністю; непатентованими найменуваннями користуються безкоштовно.

Потужні фармацевтичні індустрії розвинених країн щороку постачають на ринки всього світу все нові й нові медикаменти, кожен з яких повинен мати оригінальну назву, яка відрізняє його від інших, подібних.

Формування найменувань лікарських засобів

Найчастіше нові лікувальні засоби винаходяться, а потім отримуються в хіміко-фармацевтичних лабораторіях шляхом хімічного синтезу. Будь-яка органічна хімічна речовина має систематичну (наукову) назву, складену згідно з принципами Міжнародної номенклатури органічної хімії. Наприклад, наукове визначення анальгін у звучить так:

1-феніл-2,3-диметил-4-метиламінопіразолон-5-N-метансульфонат натрію. З хімічної точки зору таке визначення є ідеальним. Однак використання його в повсякденному житті практично неможливе через його складність. Саме тому для номінації готових лікарських засобів використовують не систематичне, наукове, а тривіальне, умовне визначення (від лат. *trivialis, e* – повсякденний, зручний).

При їх складанні використовують відносно постійний та органічний набір словотворчих елементів, котрі як і в звичайних словах мови розділяються на кореневі та афіксальні; такі слова органічно вливаються в граматичну систему латинської мови, підпорядковуючись всім її законам.

Написання і вимова найменувань лікарських засобів

Латинська граматична форма традиційно була завжди офіційною формою найменувань лікарських речовин в національних фармакопеях в науковій та довідниковій літературі європейських мов. Це, як правило, форма іменників середнього роду II відміни із закінченням *-um* (при перекладі укр. мовою це закінчення редукується), або дуже рідко – жіночого роду I відміни:

Atropinum – Атропін, *Codeinum* – Кодеїн, *No-spa* – Но-шпа.

В зв'язку з тим, що більшість європейських народів використовує латинський алфавіт, зміни при переході на національні мови полягають в зміні латинського закінчення *-um* на невимовне *-e* або нульове закінчення. Так, в сучасних реєстрах та довідниках більшість назв лікувальних препаратів дається без вказівки їх офіційної латинської форми: *Procaine* – Прокаїн, *Neomycin* – Неоміцин та ін.

Відмова від латинської форми найменувань лікарських засобів в світовій, науковій та довідниковій літературі призвели до того, що в українській науковій, довідниковій літературі латинське граматичне оформлення стало не обов'язковим. Більшість торгових назв препаратів не мають граматичного оформлення та характеризуються різноманітністю кінцевих елементів: *Quipro* – Квіпро, *Upsampi* – Упсампі, *Iso Mac* – Ізо Мак, *Sugafree* – Шугафрі, *Cetebe* – Цетебе, *Cee-NU* – Сіі-Ну, *Sprit-Lime* – Спріт-Лайм та ін. У той же час фірми іноді привласнюють своїм препаратам і назви з традиційним латинським закінченням *-um*, що надає їм наукоподібність: *Elenium*, *Immodium*, *Lopedium*, *Procorum*, *Relanium*, *Valium* та ін.

Що стосується графічної форми найменувань лікарських препаратів, то це те, що в ХХ ст. активізувалась тенденція до спрощення, і це стосується насамперед словотворчих засобів грецького походження

У 1962 році рекомендовано для полегшення вимови змінювати *ph-* на *f*, *th-* на *t*, *y-* на *i*, а дифтонги зовсім не використовувати: *Cyclopenthiazide*, але *Penciclovir*; *Ethisterone*, але *Etofibrate*, *Thioacetazone*, *Tiapride*.

Словотвірні особливості тривіальних найменувань лікарських речовин

Будучи звичайним словом, будь-яке тривіальне найменування піддається словотворчому аналізу. Способи створення подібних слів можуть бути різними. Розглянемо найхарактерніші.

1. Суфіксація, тобто приєднання до основи суфікса, який має певне значення, або просто завершальну назву лікарського засобу. Найуживаними із них є:

-in-: *Atropinum* – Атропін, *Sterilin* – Стерилін;

-ol-: *Iodinolum* – Йодинол, *Plasmol* – Плазмол, *Dermatolum* – Дерматол;

-al-: *Veronal* – Веронал, (часто зустрічаються в назвах засобів для наркозу і снодійних), *Digestal* – Дігестал.

2. Префіксація. Найрозповсюдженішими є префікси, які у поєднанні з коренями, що означають захворювання, або причину захворювання, вказують на направлення дії лікарського засобу, що призводить до видалення причин та видалення самих захворювань: *anti-*, *contra-* (проти), *a-* (не, заперечення), *de(s)-* (від, усунення), *e-*, *ex-*, *exo-* (із): *Antistruminum* – Антиструмін (*anti-* + лат. *struma* – зоб + *-in*); *Abaktal* – Абактал (*a-* + *bacterium* + *-al*); *Decaris* – Декарис (*de-* + *ascaris* аскарида); *Exoderil* – Екзодерил – протигрибковий засіб (*exo-* + грец. *Derma* – шкіра + *-il*).

Префікси *super-*, *supra-* (понад), *ultra-* (більш ніж, понад), *eu-* (добре, у нормі) підкреслюють ефективність препаратів: *Supradyn* – Супрадин, мультівітамінний комплекс з мікроелементами (*supra-* + грец. *dynamis* – сила).

Префікс *syn-* вказує на синтетичний спосіб отримання лікарського засобу, або на те, що він має властивості синергізму, тобто взаємодії, посилення ефекту близьких під дією речовин: *Synoestrolum* – Синестрол, синтетичний естрогенний засіб; *Sintradon* – Синтрадон, анальгетик, посилюючий ефект снодійних, знеболюючих та психотропних засобів (*sin-* (*syn-*) + *Tramadol* + *-on*).

Основоскладання – з'єднання двох або більше основ. Основоскладання може проходити з використанням з'єднання голосних (*-o-*, *-i-*, *-a-*) або без них, шляхом прилягання, часто – з додаванням будь-якого суфіксу: *Mucosolvan* – Мукосольван (лат. *Mucus* слиз + *-o-* + *solvo* – розчиняти + *-in*); *Regulton* – Регультон (лат. *regulo* правити, грец. *tonos* напруження).

Скорочення слів – спосіб, використаний дуже часто в назві лікарського засобу. Найчастіше матеріалом для скорочення слугує МНН відповідних лікарських речовин: *Paracet* – Парацет от *Paracetamol*; *Enap* – Енап от *Enalapril*; *Chlozepidum* – Хлозепид от *Chlordiazepoxide*.

Утворення складноскорочених слів – спосіб словотворення, який використовують найчастіше в номенклатурі лікарських засобів: *Humulin* – Хумулін (лат. *hum* – людський, *Insulin* – Інсулін).

Абревіація, або скорочення слів зі зберіганням лише їх перших літер: *ISDN* – ИСДН (от *Isosorbide Dinitrate*).

При всьому різноманітті способів словотворення, використаних при створенні торговельних назв лікарських засобів, при їх формуванні повинні враховуватися деякі загальні вимоги та потреби: можлива стислість, милозвучність, уникнення схожості та омонімії з іншими назвами, відсутність негативних асоціацій, оригінальність написання та звучання.

Лексичний мінімум

ampulla, ae f	ампула
cera, ae f	віск
ceratus, a, um	восковий

charta, ae f	папір
chartaceus, a, um	паперовий
dosis, is n	доза
globulus, i um	кулька
gargarisma, atis n	виполіскування
injectio, onis f	ін'єкція
inhalatio, onis f	інгаляція
massa, ae pilularum	пігулкова маса
membranula (lamella) ophthalmica	очна плівка
numerus, i m	число, кількість
sacculus, i m	мішочок
scatula, ae f	коробка
aequalis, e	рівний, однаковий
oleum Helianthi	соняшникова олія
oleum Hippophaës	обліпихова олія
oleum Ricini	рицинова олія
oleum Terebinthinae	терпентинна олія, скипидар
oleum Amygdalarum	мигдалева олія
oleum jecoris	риб'ячий жир
jecur, oris n	печінка
solutio (liquor) Ammonii caustici	нашатирний спирт
liquor Ammonii anisatus	нашатирно-анісові краплі
Methylenum coeruleum	метиловий синій
Viride (is) nitens (ntis)	діамантова зелень, зеленка
saccharum, i n	цукор
serum, i n	сироватка
vaccinum, i n	вакцина
aseptice	асептичний
bis	двічі
cito	швидко
forte	сильно, швидко (за дією)
gratis	безкоштовно
lente	повільно
mite	м'яко

Вправи

I. Запишіть назви нижчезазначених лікарських препаратів латинською мовою і визначте, які речовини входять до їх складу.

А. Фторбензотэф, Фосфокреатин, Теофілін, Хлорамфенікол, Ферретаб, Йодтірокс, Аргосульфан, Гідротокс, Циклофосфамід, Сульфадиметоксин, Хлорнітрофенол, Нітрогліцерин, Нафтизин, Дігоксин, Ціндол, Метотірин, Блокальцін ретард, Хлороформ, Трімеркур, Трінафтол, Толацетазол.

Б. Сульбактам, Феррогематоген, Йодиксанол, Колекальциферол, Кормагnezин, Діакарб, Зінерит, Бісмофальк, Окситоцин, Алюмаг, Гексафосфамід, Йокс, Гемофер пролонгатум, Фторафур, Фосфалюгель, Ціноксацін, Ельгіфлуор, Цисплатин, Хромвітал, Сульфатіазол, Бромазепам, Бороментол, Аурокард.

II. Перекладіть українською мовою назви лікарських засобів і препаратів, виокремте відомі вам частотні відрізки, ТЕ, суфікси, поясніть їх значення.

А. Valocordinum, Cocarboxylasum, Morphinum, Testoenatum, Mycosolon, Sarcocollinum, Bicillinum, Rifothyroinum, Amycazolium, Mammophysinum, Oestronum, Erythromycinum, Aëvium, Valosedan, Diodthirosinum, Polyoestradiolum, Pharyngosept, Adriamycinum, Mycoseptin, Chinocidum, Chlorophthalmum, Methicillinum, Kanamycinum, Cholosasum.

Б. Rifamycinum, Novurit, Sulfasinum, Pantocidum, Piocydum, Streptodecasum, Norsulfazolium, Urodanum, Adrenalinum seu Epinephrinum, Gonadotropinum, Somatotropinum, Histidinum, Novocainum, Haemodesum, Enterodesum, Haemophobinum, Panangin, Quadevium.

III. Запишіть назви лікарських засобів латинською мовою і визначте за частотними відрізками, що входять до їх складу, коли їх призначають.

А. Остеогенон, Естрофем, Рогіпнол, Синекод, Серевент, Лейкеран, Сомноген, Лонгацеф, Логест, Коензим, Метилдопа, Герпесін, Дентинокс, Когітум, Атеролітин, Вірасепт, Гінодіан депо, Дисменорм, Гормоплекс, Еуглюкон, Діоксивіт, Дорміплант, Колдакт, Комбівір, Коралгін, Вентрисол, Пентоксифілін, Агіолак.

Б. Еутірокс, Наркосан, Неулептил, Менальгін, Маммосан, Мемоплант, Лейкоген, Мегалак, Менотропін, Ременс, Струмел, Тромбофоб, Еритростім, Ентеросорб, Кутіс, Венза, Ритмонорм, Пептикум, Офтальмін, Спазмальгон, Дезурік, Антискаб, Холензим, Аллохол, Бронхосан, Зовіракс, Гістадин.

IV. Перекладіть терміни українською мовою.

А. Solutio Novocaini, tabulettae Prednisoloni, granula Orasi, tabulettae Octoestrolis, tabulettae Pantocrinis, unguentum «Psoriasinum», solutio Camphorae, emplastrum Epilini, Streptocidum album, solution Streptocidi albi.

B. Suspensio «Cindolum», suppositoria vaginalia «Osarbonum», tabulettae Mycoheptini, unguentum Tetracyclini ophthalmicum, linimentum «Sanitas», tabulettae «Cholenzymum», tabulettae «Praegastrolum», solution Glucosi, tabulettae «Panhexavitum», dragee «Aëvitum».

V. Перекладіть латинською мовою.

A. Синтоміциновий лінімент, суспензія бісептола, окситетраціклонова мазь, таблетки «Новоцефальгін», під'язикові таблетки валідолу, гідрокортизонова мазь для очей, таблетки хлортетрацикліна, еритроміцинова емульсія, оксолінова мазь, розчин бронхолітина.

Б. Таблетки (циклофосфана, пентоксифіліна, метотірина), розчин (ксероформа, глюкози, метамінофена), свічки «Анузол», гепаринова мазь, складні порошки, гранули ораза, краплі «Дента», лінімент лютенуріна, суспензія «Альмагель-Нео».

VI. Встановіть відповідність між назвами лікарських засобів та вихідними лікарськими рослинами.

Назва лікарського засобу	Вихідні лікарські рослини (повні ботанічні назви)
Bilobil	Convallaria majalis (конвалія травнева)
Rosevinum	Plantago major (подорожник великий)
Saparalum	Abies sibirica (ялиця сибірська)
Plantaglucidum	Rhodiola rosea (родіола рожева)
Clochaminum	Ginkgo biloba (гінкго дволопатеве)
Caleflonum	Aralia manshurica (аралія маньчжурська)
Bellastesin	Colchicum speciosum (пізньоцвіт чудовий)
Conflavinum	Helichrisum arenarium (безсмертник піщаний)
Arenarinum	Calendula officinalis (календула лікарська)
Abisilum	Atropa belladonna (беладонна)

VII. Встановіть відповідність між назвами лікарських засобів і вихідною природною сировиною.

Назва лікарської сировини	Вихідна природна сировина
Апілак	Прополіс
Холензим	Зміїна отрута

Віпратокс	Пеніцилінові грибки
Сирепар	Тимус
Апіфор	Екстракт печінки
Пропоцеум	Бджолине маточне молоко
Ампицилін	Отрута гюрзи
Тимоген	Жовч

VIII. Виберіть назви, характерні для лікарських засобів:

1. Що впливають на ЦНС: Lidocaine, Seduxen, Ketabolin, Rispolept, Clonaseпам, Spasmopriv, Nootropil, Reladorm, Rohypnol, Amineurin, Mydocalm, Carbidopa, Tranxerine, Bromezepam, Neminevrin, Sonарах, Depakine.

2. Анальгетиків: Alginatol, Piroflam, Meloxicam, Anafebrine, Coldrex, Zomig, Influbene, Tramadol, Nicoflex, Efferalgam, Pyrabutol, Optalgin-Teva, Aminadol, Tidigesic, Diclofenac, Novo-Difenac, Neodol-50, Solpaflex.

3. Що впливають на серцево-судинну систему: Procainamide, Captopril, Dilacor, Dilcardia, Vincetin, Felodipine, Capocard, Catenol, Panangin, Pentoxifylline, Lusopress, Vasopril, Propranolol, Cerivastatin, Korandil, Troxevasin, Desmopressin, Angiopril, Tenormin.

4. Що впливають на функцію органів травлення: Ulcometine, Befluorex, Hepasol, Pantoprazole, Hepatamin, Allocholum, Gastrozepin, Dulcolax, Pepticum, Digestal, Helicocid, Pylobact, Livolac, Pancreatin, Enterobene, Cholenzymum, Ventrisol, Omeprazole, Tanacechol, Gastrosil.

5. Що регулюють процеси обміну: Fludrocortisone, Antidiab, Glucimid, Progynova, Bolandiol, Estrofem, Prednisolon, Etofibrate, Metandrostendiolum, Megestrol, Insulong, Calcitonin, Lipase, Climacloplan, Osteocare, L-Thyroxin, Regulip, Urofollitropin, Testosterone, Primolutnor, Flogenzym.

Терміноелементи в тривіальних найменуваннях лікарських засобів

Велику цікавість представляють кореневі морфеми тривіальних назв. Більшість з них створюються з постійного набору частотних відрізків, або терміноелементів (ТЕ) греко-латинського походження. Наприклад, препарат Гемостимулін (*Haemostimulinum*) має антианемічний ефект, а Стоптусин (*Stoptussinum*) усуває кашель. Однак більшість терміноелементів будуть для вас новими, вам доведеться завчити як значення, так і написання необхідного і достатнього для лікаря мінімуму терміноелементів.

Терміноелементи, що вказують на природні походження лікарських препаратів.

Алкалоїди і глікозиди рослин, так само як різноманітні витяжки з лікарсько-рослинної сировини, традиційно є важливою складовою багатьох лікарських речовин. Інформація такого роду найчастіше присутня в назві медикаменту у вигляді частини власного найменування рослин: *Novo-Passit* – Ново-Пасит; *Passilat* – Пассилат; *Passidorm* – Пассидорм (всі вказані лікарські засоби седативні та мають алкалоїди Пасифлора (Страстоцвіт) – лат. *Passiflora*). Тому необхідно запам'ятати ті терміноелементи, які використовують тільки в назвах лікарських препаратів природного походження.

Іноді лікарські засоби отримуються з **органів та продуктів життєдіяльності тварин (комах):**

<i>Cerebrolysin</i>	Церебролізін	комплекс пептидів з головного мозку свині;
<i>Thymalinum</i>	Тималін	комплекс поліпептидів з вилочкової залози телят;
<i>Apilacum</i>	Апілак	таблетки – містить суху речовину маточного молочка;
<i>Apisarthronum</i>	Апізартрон	мазь – препарат бджолоїної отрути (лат. <i>apis, is f</i> бджола);

Назви рослин, лікарсько-рослинної сировини та продуктів їх переробки в номенклатурі лікарських засобів

Лікарські засоби, приготовані на основі рослинної сировини, займають велике місце в лікарській терапії. У останні роки надзвичайно просунулася вперед фітотерапія (лікування зборами з цілющих трав) і гомеопатична практика, препарати якої готуються також здебільшого на основі продуктів рослинного, або тваринного походження.

Назви рослин в номенклатурі лікарських засобів

Як відомо, наукою, яка вивчає рослини, є ботаніка, наукою ж, що вивчає лікарські рослини, є фармакогнозія. У ботаніці кожна рослина має повну систематичну назву, що складається, як правило, з двох слів: назви роду, до якого належить вид, і наступного за ним видового епітета, наприклад: *Atropa belladonna* – красавка беладона; *Valeriana officinalis* – валеріана лікарська; *Mentha piperita* – м'ята перцева. У рецептурі і фармакогнозії для позначення сировини вживаються скорочені назви. Скорочення проводяться не довільно, а згідно з такими правилами:

- використовують тільки родові найменування, якщо лікувальний ефект має тільки один представник даного роду, або всі представники одного роду мають однакові лікувальні властивості: *radices Valerianae* – коріння валеріани; *herba Leonuri* – трава пустирника;

- використовують тільки видовий епітет, якщо його виражено іменником і якщо кілька видів, що належать до одного й того ж роду, надають різну лікувальну дію: *flores Chamomillae* – квітки ромашки; *herba Absinthii* – трава полину;

- не скорочується повне ботанічне найменування, якщо видовий епітет виражено прикметником і кілька представників одного роду мають лікувальні властивості: *folia Menthae piperitae* – листя м'яти перцевої; *sirupus Rubi idaei* – малиновий сироп.

У ботанічній номенклатурі назви рослин можуть сходити до різних мов, приймаючи, проте, при цьому латинізовану форму. Переважна більшість їх – грецького походження, менше – з латини.

Слова-назви лікарських рослин є у всіх відмінах латинської мови, крім п'ятої: *Urtica, ae f* – кропива, I відм.; *Leonurus, i m* – пустирник, *Rheum, i n* – ревінь, обидва II відм.; *Digitalis, is f* наперстянка, III відм.; *Quercus, us f* – дуб, IV відм. У останньому прикладі ми не помилилися з позначенням роду. Вам потрібно буде запам'ятати таке правило:

Н.В.! Всі назви дерев і більшості чагарників в латинській мові є іменниками жіночого роду: *Eucalyptus, i f* – евкаліпт (дерево); *Crataegus, i f* – глід (чагарник).

При найменуваннях лікарської рослинної сировини і продуктів первинної обробки рослин:

- слід завжди пам'ятати, що всі назви органів і частин рослин у рецептурі і в номенклатурі сировини слід вживати у множині. Виняток становлять два слова: «кора» і «трава», сукупне значення яких добре виражають форми однини.

- при цьому слід враховувати, що найменування масел будуються по-різному, залежно від типу сировини, з якої виходить продукт. Якщо виробничим матеріалом є кісткові плоди, найменування їх вживаються в термінах в родовому відмінку множини: *oleum Olivarum* – оливкова олія (досл. «масло оливок»), *oleum Persicorum*

– персикове масло (досл. «масло персиків»), але *oleum Helianthi* – соняшникова олія (досл. «масло соняшника»).

Про особливості слова «species»

Слово *species* у значенні «збір» (тверда лікарська форма складається з порізаного, або стовченого у порошок перемішаного листя, трави, коріння тощо) належить у латинській мові до групи іменників, що не мають форм однини. Це потрібно враховувати, погоджуючи з цим словом прикметники, наприклад, жовчогінний збір – *species cholagogae* (в род.в.: *specierum cholagogarum*); послаблюючий збір – *species laxantes* (в род.в.: *specierum laxantium*).

Запам'ятайте назви таких зборів

species cholagoagae	жовчогінний збір
species diureticae	сечогінний збір
species laxantes	послаблюючий збір
species pectorales	грудний збір
species polyvitaminicae	полівітамінний збір
species sedativae	заспокійливий збір
species stomachicae	шлунковий збір

Лексичний мінімум

Назви органів і частин рослин

bacca, ae f	ягода
cortex, icis m	кора
flos, floris m	квітка
folium, i n	лист
fructus, us m	плід
gemma, ae f	брунька
herba, ae f	трава
radix, icis f	корінь
rhizoma, atis n	корневище
semen, inis n	сім'я

Назви лікарських форм

decoctum, i n	відвар
extractum, i n	екстракт
infusum, i n	настій

mucilago, inis f	слиз
oleum, i n	олія
sirupus, i m	сироп
species, ei f	збір
succus, i m	сік
tinctura, ae f	настоянка

Назви лікарських рослин

Absinthium, i n	полин (гіркий)
Aloe, es f	алое
Althaea, ae f	алтей
Belladonna, ae f	беладона
Betula, ae f	береза
Calamus, i m	аїр
Calendula, ae f	нагідки
Chamomilla, ae f	ромашка
Convallaria, ae f	конвалія
Crataegus, i f	глід
Eucalyptus, i f	евкаліпт
Ephedra, ae f	хвойник
Helianthus, i m	соняшник
Hippophae, es f	обліпіха
Farfara, ae f	мати-й-мачуха
Frangula, ae f	крушина
Clycyrrhiza, ae f	солодка
Hyoscyamus, i m	блекота
Hypericum, i n	звіробій
Leonurus, i n	пустирник
Linum, i n	льон
Mentha (ae) piperita	м'ята перцева
Millefolium, i n	деревій
Myrtillus, i m	чорниця
Quercus, us f	дуб
Plantago, inis f	подорожник
Rheum, i n	ревінь
Rosa, ae f	шипшина
Salvia, ae f	шавлія
Schizandra, ae f	лимонник
Strychnos, i f	челебуха

Taraxacum, i n	кульбаба
Tormentilla, ae f	перстач
Urtica, ae f	кропива
Valeriana, ae f	валеріана
Viburnum, i n	калина

Прикметники, дієприкметники

(in) solubilis, e	(не) розчинний
compositus, a, um	складний
concisus, a, um	подрібнений, різаний
enterosolubilis, e	кишковорозчинний
fluidus, a, um	рідкий
recens, ntis n	свіжий
siccus, a, um	сухий
sterilis, e	стерильний
sterilisatus, a, um	стерилізований
spissus, a, um	густий

Вправи

I. Утворіть словосполучення і перекладіть їх латинською мовою.

Листя (шавлії, евкаліпта, кропиви, алое, подорожника, мати-й-мачухи); коріння (валеріани, кульбаби, солодки, алтея, ревеню); квітки (ромашки, календули); трава (конвалії, звіробою, ефедри, деревію, кульбаби); плоди (глоду, шипшини, калини, чилибухи, блекоти, ялівцю); насіння (гарбуза, льону); кора (дуба, крушини); кореневища (перстачу, валеріани, аїру).

II. Перекладіть терміни латинською мовою у вигляді неузгоджених означень. Поставте отримані терміни у родовий відмінок.

A. М'ятна олія, перцевий пластир, алтейний сироп, ефірне масло, дубова кора, лляний слиз, м'ятна вода, абрикосове масло, лляне масло, настоянка м'яти, евкаліптова олія, екстракт беладони, солодковий сироп, настоянка глоду, сік алое.

B. Квітки ромашки, листя шавлії, плоди глоду, трава кропиви собачої, ягоди чорниці, бруньки берези, кора дуба, насіння льону, коріння солодки, кора крушини, кореневища перстачу, листя м'яти, березові бруньки, кореневища аїру, трава конвалії.

B. Настій листя евкаліпта, відвар кори крушини, слиз насіння льону, відвар плодів шипшини, настій листя м'яти, відвар дубової кори, настій березових бруньок, порошок коренів ревеню, настій листя кропиви, відвар ягід чорниці,

настій брусничного листа, настій квіток ромашки, настій листа шавлії і мати-й - мачухи, відвар березових бруньок.

III. Перекладіть терміни латинською мовою, звертаючи увагу на узгодження прикметників.

Протиастматичний збір, грудний еліксир, крохмальний слиз, ефірна настоянка, сухий екстракт глоду, складний солодковий сироп, густий екстракт кропиви, стерилізована настоянка пустирника, очищена кропова вода, рідкий екстракт кульбаби, висушені ягоди калини, сухе листа подорожника, подрібнені кореневища перстачу, густа суспензія бісептола, кишковорозчинні таблетки флогензиму, таблетки екстракту сени сухого.

IV. Перекладіть українською мовою, поставте кожен термін у родовий відмінок.

Fructus Rosae concisi exsiccati, herba Absinthii concisa, tinctura Valerianae simplex, baccae Viburni recentes, linimentum olei Terebinthinae compositum, radices Taraxaci concisae, flores Chamomillae sicci, tabulettae extracti Frangulae obductae, tabulettae extracti Sennae sicci, folia Plantaginis concisa, rhizomata Calami recentia, cortex Viburni siccus, emulsum seminum Cucurbitae, cortex, folia et baccae Hippophaes.

Граматичні категорії дієслова

Всі граматичні категорії латинського дієслова схожі з відповідними в українській мові, а тому не повинні викликати труднощі при читанні і розумінні.

Дієслова можуть використовуватись в трьох способах: дійсному, умовному, наказовому, із яких тільки два останніх використовую в рецептурі, оскільки при виписуванні рецепта дієслово виражає, або прохання (наказ), або умову приготування потрібних ліків.

Латинське дієслово змінюється за особами та числами, а також має два стани – активний і пасивний.

Словникова форма латинського дієслова має зазвичай чотири складові, із яких для створення рецептурних конструкцій необхідно тільки дві: перша (форма 1-ї особи однини, теперішнього часу дійсного способу) і остання (невизначена форма дієслова або інфінітив). Зазвичай ці дві форми і вказуються в словнику: *do, dare* I давати, видавати (пор. повну форму цього дієслова «*do, dedi, datum, dare*»).

Форма інфінітива має закінчення *-re* і цікава з декількох причин. Назвемо їх:

1) За інфінітивом визначають дієвідміну. Для цього необхідно звернути увагу на голосну, що стоїть попереду *-re*. Якщо це голосна *-a*, то дієслово слід віднести до I дієвідміни, якщо *-e*, то до II дієвідміни; *-e* вказує на приналежність до III-ї дієвідміни, *a-i* до IV дієвідміни. Саме через це у словнику не вказується повна форма інфінітива, *-a* тільки *-re* з попереднім голосним, а потім число, що визначає тип дієвідміни:

signo, āre I – позначати

misceo, ēre II – змішувати

solvo, ěre III – розчиняти

linio, ĩre IV – намащувати

2) За інфінітивом визначають основу дієслова*. Для цього необхідно відкинути від нього закінчення *-re* (у дієслів 1, 2, 4 д.в) або *-ere* (3 д.в).

3) Інфінітив бере участь в утворенні всіх форм наказового способу.

*Основою дієслова тут і в подальшому ми будемо називати основу теперішнього часу інфекта.

Визначення основи дієслова

Словникова форма		Відм.	Інфінітив	Потрібно відкинути	Основа
Signo, āre	позначати	I	Signāre	-re	Signa-
Misceo, ēre	змішувати	II	Miscēre	-re	Misce-
Addo, ěre	додавати	III	Addēre	-ěre	Add-
Diluo, ěre	розбавляти	III	Diluěre	-ěre	Dilu-
Finio, ĩre	закінчувати	IV	Finĩre	-re	Fini-

Imperativus. Наказовий спосіб

Наказовий спосіб дієслова позначає прямиий наказ і має форму другої особи. У рецептурі застосовується тільки однина наказового способу. У дієсловах I, II і IV дієвідмін воно повністю збігається з дієслівною основою, а у дієслів III дієвідміни до основи приєднується *-e*. Наказовий спосіб дієслів I, II і IV дієвідмін у множині утворюється безпосереднім додаванням до форм однини закінчення *-te*, а у дієслів III дієвідміни - додаванням *-ite* із заміною попереднього *-e* на *-i*.

Для утворення заперечної форми наказового способу використовується двослівне формулювання, що складається з наказового способу неправильного дієслова *polle* – не хотіти, чи не бажати (*poli* – в однині; *polite* – у множині) і інфінітива, що відповідає дієслова: наприклад, «*poli nocere!*» – не зашкодь! (одна з медичних заповідей).

Утворення форм наказового способу

Словникова форма	Від.	Основа	Imperativus			
			однина		множина	
Signo, āre	I	Signa-	Signa!	Познач!	Signāte!	Позначте!
Misceo, ēre	II	Misce-	Misce!	Змішай!	Miscēte!	Змішайте!
Solvo, ěre	III	Solv-	Solve!	Розчини!	Solvīte!	Розчиніть!
Audio, ĩre	IV	Audi-	Audi!	Слухай!	Audīte!	Слухайте!

Conjunctivus. Умовний спосіб

Значення. У рецептурі використовується тільки одне з багатьох значень латинського умовного способу – спонування до дії, наказ. Українською мовою форми кон'юнктива з таким значенням перекладаються:

1. Дієсловом 3-ї особи в сполученні зі словом «нехай»;
2. Невизначеною формою дієслова зі спонукальним значенням,
Наприклад: Нехай буде змішано! або Змішати!

Утворення. Кон'юнктив утворюється у дієслів I дієвідміни шляхом зміни основи (-a- замінюється на -e-), в II, III і IV дієвідмінах – шляхом додавання до основи суфікса -a- і приєднання до них закінчень 3-ї особи: у активному: -t- (одн.) , -nt- (множ.); у пасивному: -tur- (одн.) , -ntur- (множ.).

Утворення форми кон'юнктива.

Дієслово	Основа	Основа Conj.	Conjunctivus	
			Activum	Passivum
Signo, āre 1 позначати	Signa-	Signe-	Signe-t, signe-nt	Signe-tur, signe-ntur
			Нехай (він, вони) позначать	Нехай (його, їх) позначать

Misceo, ēre 2 змішувати	Misce-	Miscea-	Miscea-t, miscea-nt	Miscea-tur, miscea-ntur
			Нехай (він, вони) змішають	Нехай (його, їх) змішають
Solvo, ěre 3 розчиняти	Solv-	Solva-	Solva-t, solva-nt	Solva-tur, solva-ntur
			Нехай (він, вони) розчиняти	Нехай (він, вони) розчинять
Audio, ĩre 4 слухати	Audi-	Audia-	Audia-t, audia-nt	Audia-tur, audia-ntur
			Нехай він (вони) слухає (ють)	Нехай його (їх) слухають

Стандартні рецептурні формулювання з дієсловами

Латинська частина рецепта починається словами *Recipe*: (візьми), тобто в наказовій формі однини від дієслова – *recipio, ěre* «брати, взяти». Це єдине дієслово в рецепті, яке ніколи не замінюється кон'юнктивом.

В інших простих рецептурних реченнях дієслівні форми наказового та умовного способу рівнозначні за змістом та взаємозамінні. У рецепті дієслівні формулювання, як правило, використовуються в стандартних формах, а потім їх цілеспрямовано вивчають напам'ять (таблиця).

Imperativus		Conjunctivus	
Da. Signa.	Видай! Познач!	Detur. Signentur.	Нехай буде видано, позначено. Видати. Позначити
Misce. Da. Signa.	Змішай! Видай! Познач!	Misceatur. Detur. Signetur.	Нехай буде видано, позначено! Змішати. Видати. Позначити.

Sterilisa!	Простерилізує!	Sterilisetur!	Нехай буде простерилізовано!
Repete!	Повтори!	Repetatur!	Нехай буде повторено!
Da tales doses.	Видай такі дози!	Dentur tales doses.	Нехай будуть видані такі дози. Видати такі дози
Divide in partes aequales.	Розділи на рівні частини!	Dividatur in partes aequales.	Нехай будуть розділені на рівні частини. Розділити на рівні частини!
	!		

Примітка: дієслово «*Detur*» завжди стоїть в однині, тому що в ньому мається на увазі підмет *remedium* «препарат лікарський». У складі речення «*Dentur tales doses*» це дієслово має одну форму множини, тому що стоїть підмет *doses* «дози».

Дієслово «*feri*» у рецептурі

Неправильне дієслово *Fieri* «виходити, створюватися» має закінчення активного стану, а значення – пасивного стану. У рецептурі використовується лише третя особа однини і множини.

Утворюються ці форми за допомогою такої схеми:

Основа <i>fi-</i> + <u>a</u> + особове закінчення 3-ї особи (активного стану)		
Singularis	<i>fiat</i>	Нехай утвориться
Pluralis	<i>fiant</i>	Нехай утворяться

Модель рецептурної форми з дієсловами *feri*:

Misce, (ut) fiat (fiant) + назва лікарської форми в Nom. Sing. (Pl.), де *ut* «щоб», напр:

<i>Misce, ut fiat pulvis.</i>	Змішай, щоб вийшов порошок.
<i>Misce, fiat pulvis.</i>	Змішай, нехай вийде порошок.
<i>Misce, fiat suppositorum.</i>	Змішай, нехай утвориться свічка.
<i>Misce, fiant suppositoria.</i>	Змішай, нехай утворяться свічки.
<i>Misce, fiant pilulae.</i>	Змішай, нехай утворяться пілюлі.
<i>Misce, fiant species.</i>	Змішай, нехай вийде збір.

Лексичний мінімум

Дієслова:

addo, -ere 3	додавати
coquo, -ere 3	варити
diluo, -ere 3	розбавляти
divido, -ere 3	розділяти
do, dare 1	давати
misceo, -ere 2	змішувати
recipio, -ere 3	брати, взяти
repeto, -ere 3	повторювати
salveo, -ere 3	бути здоровим
signo, -are 1	позначати
solvo, -ere 3	розчиняти
steriliso, -are 1	стерилізувати
valeo, -ere 2	бути здоровим
verto, -ere 3	перевертати, вертати

Вправи

I. Вставте пропущенні в інфінітиві дієслова голосні з позначенням їх «короткості» та «довготи».

sterilisiro, ...re 1, recipio,...re 3, verito,...re 3, adhibeo, ...re 2, nutrio, .. re 4, sano,...re 1, vivo,...re 3, audio, ..re4, do,d...re 1, diluo,...re 3, laboro,... re 1, studeo,...re 2, sentio,...re 4, valeo,... re 2, destillo,...re 1, coquo,...re 3.

II. За формою інфінітива визначте дієвідміну дієслова, виокремте основу й утворіть форму наказового способу однини і множини.

dare, signare, refrigerare, miscere, studere, dividere, audire, videre, sterilisare, solvere, linire, vertere, repetere.

III. Утворіть дві форми наказового і чотири умовного способу від поданих дієслів. Кожну форму перекладіть українською мовою.

Позначати, стерилізувати, виловлювати, змішувати, додавати, застосовувати, повторювати, здрастувати, жити, закінчувати, жити.

IV. Закінчіть рецептурні вислови.

Misce, fiat (порошок, мазь, паста, лінімент).

Misce, fiant (пілюлі, збір, свічки, шарики).

V. Перекладіть латинською мовою.

1. Змішай, нехай утвориться складний порошок.
2. Змішай, нехай утвориться дрібний порошок.
3. Змішай, щоб утворився збір.
4. Змішай, нехай вийдуть ректальні свічки.
5. Змішай, нехай вийде складний лінімент.
6. Змішай, нехай вийде пілюльна маса.
7. Змішай, щоб вийшла густа (щільна) суспензія.
8. Змішай, щоб вийшли вагінальні кульки.

VI. Перекладіть речення.

A. Додай касторової олії 5 мл; візьми мазь ксероформу 30,0; змішай 3 мл олії м'яти перцевої; видай лініменту синтоміцину 25,0; візьми емульсії рицинової олії 20,0; видай розчину адреналіну 10,0; простерилізуй 20,0 мл рицинової олії.

Б. Нехай будуть видані такі дози числом 10; нехай будуть видані свічки числом 6; нехай буде видана настойка евкалипта; нехай буде виданий розчин амідопірина; нехай буде виданий настій коренів валер'яни; нехай буде простерилізований розчин новокаїну. Повторювати двічі!; Видати екстракт!; Видати вагінальні супозиторії.

VII. Перекладіть українською / латинською мовою.

A. Remedium pro dosi, tabulettae contra tussim, praeparata ex tempore, dosis pro dosi letalis, dosis pro die maxima, dosis pro cursu minima, pulvis pro suspensione, solutio pro injectionibus intravenosa, guttae ad odontalgiam, oleum Hippophaes pro inhalatione, Chloroformium pro narcosi, Iodum ad usum externum, tabulettae Dimedroli pro infantibus, Collargolum in vitro nigro.

Б. Розчин фурациліну для зовнішнього вживання, порошок ампіциліну для суспензій, рицинова олія у чистому вигляді, ефір медичний для наркозу, свічки з димедролом для дітей, розчин камфори в олії для зовнішнього вживання, гідроксиду натрію для ін'єкцій, розчин нітриту натрію в ампулах, таблетки оротату калію для дітей, розчин метиленового синього для зовнішнього вживання.

Вживання прийменників у номенклатурі лікарських засобів

Вживання прийменників у рамках фармацевтичного терміна є необхідним, коли потрібно утворити назву речовини з певним додаванням, виявити присутність тієї чи іншої лікувальної субстанції в лікарській формі, або вказати на джерело отримання лікарської речовини: розчин люголя з гліцерином, очні плівки з

сульфатом атропіну, сироп зі свіжих ягід малини тощо. Крім того прийменники беруть активну участь у стандартних, стійких рецептурних конструкціях.

Характеристика латинських прийменників

Прийменники в латинській мові з точки зору відмінкового керування діляться на дві групи: одні вживаються з акузативом (він відповідає українсьому знахідному відмінку), а інші після себе аблятива (в українській мові немає ідентичного відмінка, найближчим до нього за функціями є місцевий). Із закінченням цих двох відмінків ви поки не знайомі, але для утворення відмінків завчити їх необхідно.

Закінчення Acc. і Abl. для іменників всіх відмін

Відмінок, число	I	II	III	IV	V
Accusativus Singularis	-am	-um	-em (-im)	-um	-em
Accusativus Pluralis	-as	-os	-es	-us	-es
Ablativus Singularis	-a	-o	-e (-i)	-u	-e
Ablativus Pluralis	-is	-is	-ibus	-ibus	-ibus

Прийменники вживаються в багатьох медичних і фармацевтичних виразах. Навчитися правильно будувати прийменникові словосполучення – означати засвоїти, якого відмінка вимагає іменника той чи інший прийменник. Неприпустимо визначати відмінок, задаючи питання від українського еквівалента латинського прийменника – в цьому випадку ви неминуче станете застосовувати до латинської мови правила, не властиві їй. Необхідно чітко запам'ятати саме латинське керування прийменників.

Прийменники, що вимагають акузатива:	Прийменники, що вимагають аблятива:
<i>ad</i> «до, при, для»	<i>cum</i> «з»
<i>contra</i> «проти»	<i>ex</i> «з, із»
<i>per</i> «через, за допомогою»	<i>pro</i> «для, за»
<i>post</i> «після»	<i>sine</i> «без»

Для прийменника – *in* «в, на», *sub* «під» – можуть вживатися з обома відмінками (звичайно, не одночасно). Відмінок обирають залежно від поставленого до фрази питання. Питання «куди?», «у що?» вимагають знахідного відмінка (акузатива), а питання «де?», «у чому?» – аблятива, наприклад: у воду (куди?) – *in*

aquam (Acc.), під язик (куди?) – *sub linguam* (Acc.); у воді (де?) – *in aqua* (Abl.), під язиком (де?) – *sub lingua* (Abl.).

Лексичний мінімум

contra tussim	проти кашлю
ex tempore	екстемпально
in spritz-tubulis	в шприц-тюбиках
in vitro	в пробірці, в лабораторних умовах
in vitro nigro (fusco)	у темній склянці
in vivo	на живому організмі
per inhalationem	з допомогою інгаляції
per os	через рот, перорально
per rectum	через пряму кишку
per se	у чистому вигляді
pro auctore (pro me)	для автора (для мене) термін вживається замість прізвища лікаря – якщо він виписує рецепт для себе
pro cursu	доза на період лікування
pro die	на день, добова доза
pro dosi	на один раз вживання, разова доза
pro frictionibus	для втирань
pro infantibus	для дітей
pro injectionibus	для ін'єкцій
pro narcosi	для наркоза
pro r(o)entgeno	для рентгена
pro usu parenterali	для парентерального вживання (введення)

Вправи

1. Перекладіть латинською мовою наступні запропоновані вирази.

А. З анальгіном, з фенобарбіталом, з ксероформом, з екстрактом беладони, з ментолом, з відваром ромашки, з обліпиховою олією, з нашатирним спиртом, з етиловим спиртом, з розчином новокаїну, з корінням валеріани, з плодами шипшини, з цукровим сиропом, з гідрохлоридом тетрацикліну, з сульфатом неоміцину, з оксидом цинку, з метилсаліцилатом;

Б. При дизентерії, при ангині, при гастриті, при блювоті, при печінкових коліках, при зубному болю (зубів), при корості, при пролежнях;

В. Для настоянки, для відвару, для густої суспензії, для складного порошку, для ізотонічного розчину, для наркозу, для внутрішньом'язових ін'єкцій, для

інгаляцій, для дітей, для пілюльної маси, для ректальних свічок, для вагінальних кульок;

Г. В ампулах, в таблетках, в гранулах, в капсулах, в папері, в мішечку, в коробочках, під язик, в паперовий мішечок, у вощений папір.

2. Перекладіть латинською мовою всі запропоновані варіанти термінів і запропонованих словосполучень.

А. Ін'єкція підшкірна (внутрішньовенна, внутрішньом'язова), для підшкірної (внутрішньовенної, внутрішньом'язової) ін'єкції, для підшкірних (внутрішньовенних, внутрішньом'язових) ін'єкцій; капсула крохмальна (желатинова), капсули крохмальні (желатинові), в крохмальних (желатинових) капсулах; гранула, гранули, в гранулах; етиловий спирт, з етиловим спиртом.

Б. Супозиторії (з синтоміцином, з парацетамолом, з обліпиховою олією, з новокаїном, з іхтіолом, з беладоною, з папаверином гідрохлоридом, з гліцерином, з евкалиміном, з настойкою календули), розчин (праксодолола, промедол, омнопона для ін'єкцій, гентаміцину сульфату, саліцилової кислоти, стрихніну нітрату в ампулах, хлориду натрію з глюкозою, ретинолу ацетату в олії, папаверину гідрохлориду, нікотината ксантинола, «Дентинокс»).

4. Перекладіть терміни латинською мовою.

А. Свічки з ксероформом, ефір для наркозу, інсулін для ін'єкцій, збір для полоскань, метиленовий синій в капсулах, піоцід в ампулах, трава деревію з листям, коріння кульбаби з травою, мазь з анестезином, фосфат кодеїну в таблетках, сироп алое з залізом, емульсія з касторової олії, вітамін Р з плодів шипшини, вода для ін'єкцій в ампулах, ректальні свічки з іхтіолом, очні плівки з флореналом, вагінальні супозиторії з синтоміцином, нашатирний спирт в ампулах.

Б. Настоянка конвалії з камфорним спиртом; очні плівки з сульфатом атропіну; розчин глюкози з аскорбіновою кислотою; порошок з окситетрацикліном для суспензій; лінімент синтоміцину з новокаїном; таблетки «Мікрійод» з фенобарбаріталом, вкриті оболонкою; порошок феноксиметилпенициллина для суспензії; масляний розчин вітаміну D в ампулах; Тіопентал-натрій з саліцилатом натрію; очні плівки з гідрохлоридом пілокарпіну; основний нітрат вісмуту з екстрактом беладоны.

5. Перекладіть латинською мовою, не використовуючи прийменники.

Розчин ретинолу (вітаміну А) в олії, розчин йоду в спирті, квітки ромашки в порошку, лимонна кислота в порошку, таблетки екстракту валеріани в оболонці, розчин брильянтового зеленого в спирті, сухі плоди глоду в порошку, розчин натрію тетраборату в гліцерині.

6. Дайте точний переклад термінів, поставте кожен у рецептну форму.

А. *Linimentum olei Terebinthinae compositum, tabulettae «Maalox» transbuccales, tabulettae extracti Valerianae obductae, Furaginum solubile, tinctura Leonuri sterilisata, vaccinum antirabicum siccum, species sedativae, emplastrum Capsici adhaesivum,*

emulsum «Almegel» obvolvens, solutio Ammonii caustici concentrata, solutio Furacilini spirituosa, extractum Belladonnae spissum, unguentum Erythromycini ophthalmicum, serum antitetanicum purificatum, solutio Synoestrolis oleosa, vaccinum gripposum purificatum siccum.

Б. Pulvis Phenoxymethylpenicillini pro suspensione, suppositoria cum extracto Belladonnae, emulsum olei Persicorum, elixir cum extracto Glycyrrhizae, oleum Hippophaës pro inhalationibus, rhizomata cum radicibus Valerianae, unguentum contra scabiem, pulvis Ampicillini pro suspensione, solutio Lugoli cum Glycerino, species ad gargarismata, solutio Lugoli cum Glycerino, rhizomata cum radicibus Valerianae, solutio Oestradioli in ampullis, Methylenum coeruleum in capsulis, rhizomata cum radicibus Sanguisorbae, succus Aloës cum Ferro, solutio Ammonii caustici, suppositoria rectalia cum Nystatino.

Загальна рецептура

Рецепти – це письмове призначення лікаря фармацевту, яке складено за встановленою формою, де йдеться про виготовлення, видачу і способи прийому ліків. Рецепт – це важливий юридичний, а у випадку безкоштовного пільгового продажу ліків, і грошовий документ. До вивчення рецепту, напрацювання навичок його правильного заповнення потрібно відноситися з відповідальністю, бо будь-які помилки, або неточності у назві діючої речовини неприпустимі, вони можуть призвести до непередбачуваних, якщо навіть не трагічних наслідків.

Лікар повинен заповнювати усі передбачені у бланку пункти; а латиною – тільки середню частину рецепта, де він безпосередньо перераховує готові медикаменти, або інгредієнти для приготування того чи іншого лікарського препарату і операції, необхідні для його виготовлення та застосування.

Рецепт виписується на стандартному бланку (105×148 мм) чітко і розбірливо, без виправлення, чорнилом або кульковою ручкою. Лікарі, що мають право видачі рецепту, зобов'язані вказувати в них свою посаду і звання, ставити підпис і завіряти її особистою печаткою.

Структура рецепта

У рецепті зазвичай виділяють такі пункти:

Inscriptio – штамп лікувально-профілактичного закладу і його шифр, дата виписки рецепта, слова «дорослий / дитячий».

Nomen aegroti et aetas aegroti – прізвище, ініціали та вік хворого.

Nomen medici – прізвище, ініціали лікаря.

Praescriptio – «пропис», латинською мовою, яка складається з *invocatio* – традиційне звернення до фармацевта *Recipe* «взьми» і *designatio materialium* – позначення речовин із зазначенням їх кількості.

Subscriptio – «підпис», частина, що містить певні вказівки фармацевту про лікарську форму, кількість доз, вид упаковки, видачу ліків.

Signatura – «позначення», частина, яка складається з обов'язкового латинського слова *Signa* «познач» (або *Signetur* «позначити») і вказівки хворому російською мовою (у Росії) або українською (в Україні) про спосіб і частоту прийому ліків.

Nomen et sigillum personale medici – підпис лікаря, скріплена особистою печаткою.

Якщо хворий потребує екстреного отримання ліків, лікар в правому верхньому кутку рецепта може написати *Cito!* – «Швидко!», *Statim!* – «В той же час!», «Негайно!».

Рецепти бувають складні та прості. Простий рецепт містить одну лікарську речовину, у складному перераховується декілька складових, що входять до складу певного лікарського засобу. У складному рецепті кожна нова назва пишеться з нового рядка та з великої букви. На першому місці виписується основний лікарський засіб *basis seu remedium cardinal* (головний засіб), на фармацевтичну дію якого лікар розраховує в перше чергу. У наступному рядку вказується *remedium adjuvans* – допоміжний засіб, фармакологічна дія посилює дію основного або, навпаки, знижує його небажаний побічний ефект.

Якщо необхідно покращити смак ліків або зменшити його подразнюючу дію, надати колір, змінити запах, виписують *remedium corrigens* – корегуючий засіб (це можуть бути цукор, сироп, м'ятна вода тощо).

На останньому місці ставиться формоутворюючий засіб – *remedium constituens*, який надає лікам бажану форму, але фармакологічної дії на організм в більшості випадків не має. Наприклад, для приготування настоїв використовують очищену воду, для приготування мазей – жирову основу (частіше вазелін чи ланолін), для приготування свічок, клубочків – масло (олію), какао.

Завершується латинська частина рецепта у зверненні до фармацевта вказівкою, у якому вигляді та в якій кількості повинно бути приготовлено чи відпущено препарат. І хоча подібні випадки носять формальний характер, для їх правильного використання необхідно розуміти їх структурні особливості застосування. Без рецептурного формулювання рецепт неможливий. Так як майже всі формулювання базуються на основі дієслів, необхідно познайомитися з цією частиною в латинській мові.

Правила оформлення латинської частини рецепта

Основна складова рецепта представлена в *designatio materiarum*. Зі звернення «*Recipe:*» латинська частина починається і потім за правилами латинської граматики. В українській мові дієслово «візьми» потребує після себе прямого

доповнення у знахідному відмінку; при перекладі латинською мовою після слова *Recipe*; потім йде пряме доповнення в акузативі, і цим прямим доповненням є кількість взятої лікарської речовини, яку ми позначаємо з правого боку рядка. Кількість в грамах або мілілітрах, логічно потребує після себе доповнення в генетиві, і вже цим доповненням являється лікарський препарат, означення якого слідує зразу ж після слова «*Recipe*:».

Схема-модель рецептурного рядка:

Для правильного оформлення рецептурного бланка потрібно запам'ятати такі правила:

Під словом «*Recipe*» нічого не пишеться.

Назву кожної лікарської речовини записують на окремому рядку. Кожен рядок починається з великої літери.

У середині рядка з великої літери пишуть назви хімічних елементів, лікарських препаратів, лікарських речовин і їх поєднань, назви катіонів у солях.

У середині рядка з маленької літери пишуть всі прикметники, дієприкметники, прислівники, прийменники, а також назви аніонів в солях і назви частин рослин.

Дозування лікарських речовин вказують з правого боку рецепта, в стовпчик.

«*Signa*» розміщують на окремому рядку, після чого ставиться крапка; призначення ліків і спосіб їх застосування пишеться з великої літери українською мовою.

Наприклад:

Recipe: Infusi herbae Thermopsidis 0,1 – 100 ml

Liquoris Ammonii anisati 1ml

Natrii benzoatis 0,6

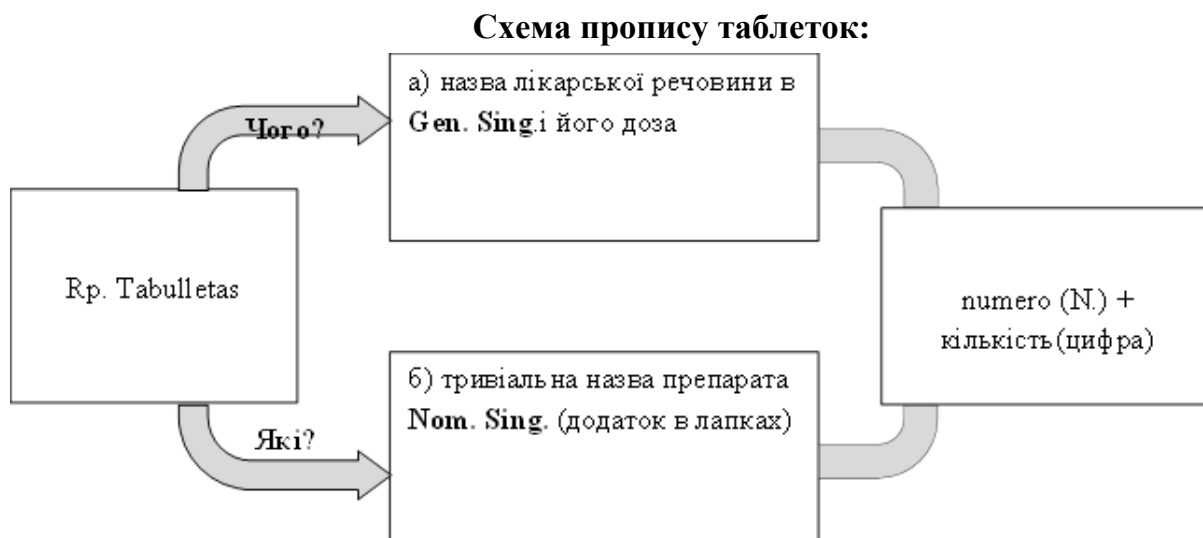
Sirupi Althaeae 20 ml

Misceatur. Detur.

Signetur. По 1 чайній ложці 3 рази в день дитині 9 міс.

Прописування готових лікарських форм

При прописуванні в готових рецептах, тобто таких, що надходять до аптечних установ у фасованому вигляді форм, слід пам'ятати, що назва лікарської форми ставиться в знахідному відмінку множини, так як воно граматично залежить від слова «*Recipe*», а не від позначення дози. Французьке слово *dragee* (драже) в рецептах не відмінюється. Схему граматичної залежності в прописах подібних назв можна представити так:

Recipe: Tabulettas Monomycini 0,25 numero 50

Detur.

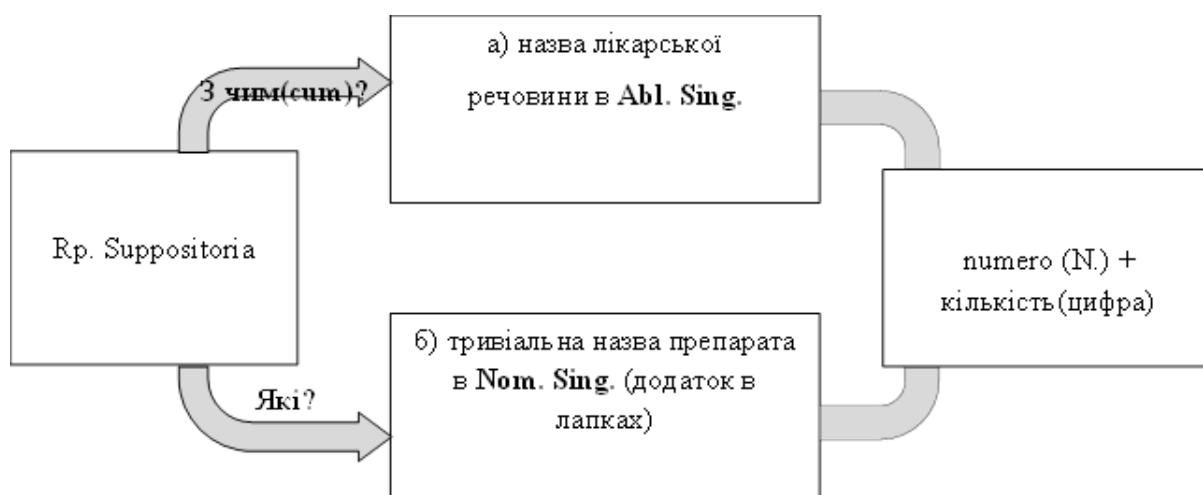
Signetur. По 1 таблетці 2 рази а день.

Recipe: Tabulettas «Theraphyllinum» numero 10

Detur.

Signetur. По 1 таблетці вранці і ввечері.

Схема пропису свічок:

Recipe: Suppositoria cum Ichthyolo 0,2 numero 10

Detur.

Signetur. По 1 свічці на ніч.

Recipe: Suppositoria «Anaesthesolum» numero 12

Detur.

Signetur. По 1 свічці на ніч.

Одиниці вимірювання у рецепті

1. Кількість твердих, або сипучих лікарських речовин прописується в грамах. Слово «грам» опускається і цифра позначається десятковим дробом.

Наприклад: Recipe: Unguenti Zinci 30,0;

Recipe: Anaesthesini 0,3.

2. Кількість рідких лікарських речовин вказується в мілілітрах (ml), рідше – в грамах.

Наприклад: Recipe: Olei Vaselini 30 ml (30,0);

Recipe: Extracti Crataegi fluidi 20 ml;

Recipe: Solutionis Papaverini hydrochloridi 2% – 1,5 ml.

3. Якщо призначають рідкий лікарський препарат в кількості менше 1 ml, то він дозується в краплях і записується в знахідному відмінку однини (*guttam*) або множини (*guttas*). Доза позначається римською цифрою після слова «*guttas / as*».

Наприклад: Recipe: Solutionis Adrenalini hydrochloride 0,1% guttam I;

Recipe: Olei Menthae piperitae guttas V.

4. При виписуванні антибіотиків дозування часто вказується в одиницях дії (ОД) українськими літерами.

Наприклад: Recipe: Tetracyclini 100000 ОД

Recipe: Benzylpenicillini-natrii 250000 ОД

5. Якщо два або кілька лікарських препаратів виписується в однаковій кількості, то кількість вказується лише в останньому з них, а перед числом ставиться слово «*ana*» (по, порівну).

Наприклад:

Recipe: Amidopyrini

Analgin ana 0,25

Da tales doses numero 12 in tabulettis

Signa. По одній таблетці при головному болі.

6. Якщо рецептурний рядок не вмістився, то його переносять на наступний, відступивши від початку рядка так, щоб кількість речовини була справа. Під «*Recipe:*» залишають вільне поле для таксировки.

7. При скороченому виписуванні таблеток і супозиторіїв з одним інгредієнтом можна ставити назву лікарської форми в *Acc. Sing. (Tabulettam, Suppositorium)*. У такому випадку виписка закінчується фразою: «*Da (Dentur) tales doses numero....*».

Recipe: Tabulettam Digoxini 0,0001

Da tales doses numero 12

Signa. По одній таблетці 1 раз на день

Recipe: Suppositorium cum Ichthyolo 0,2

Dentur tales doses numero 10

Signa. По одній свічці на ніч.

8. Розповсюджена також виписка таблеток, в якій вказується назва лікарської речовини і її разова доза, а закінчують виписку визначенням числа таблеток в стандартному виразі «*Da (Dentur) tales doses numero...in tabulettis*». «Видай такі дози числом... в таблетках.»

Recipe: Digoxini 0,0001

Da tales doses numero 12 in tabulettis

Signa. По 1 таблетці 1 раз на день.

Виписка комбінованих лікарських препаратів

При виписуванні комбінованих лікарських препаратів назва лікарської форми вживається у знахідному відмінку множини, а умовна назва – в лапках без зміни відмінка (тобто в називному відмінку однини).

Recipe: Tabulettas «Theraphyllum» numero 10;

Recipe: Suppositoria «Anusolum» numero 12.

Вправи

1. Прочитайте рецепти, використовуючи потрібні закінчення.

1. Recipe: Tinctur... Belladonn... 10 ml;
2. Recipe: Tinctur... Convallari...;
Tinctur... Valerian...ana 10 ml;
3. Recipe: Speci... pectoral... 10,0;
4. Recipe: Tabulett... Sulfadimezin...numer... 12;
5. Recipe: Suppositori...cum Ichthyol... numer... 10;
6. Recipe: Spirit...aethylic... 95% – 20 ml;
Aqu... purificat... 10 ml;
7. Recipe: Pulver...cum Oxytetracyclin... pro suspension... 30,0.

2. Перекладіть українські слова латинською мовою:

1. Recipe: Tabletta (від кашлю) numero 12;
2. Recipe: Tabletta Furacilini 0,02 (для зовнішнього) numero 10;
3. Recipe: Suppositoria (з екстрактом) Belladonnae 0,015 numero 6;
4. Recipe: Aetheris (для наркозу) 100 ml
Da (в темній банці);
5. Recipe: Solutionis Diprophyllini 10% – 5 ml
Da tales doses numero 6 (в ампулах).

3. Перекладіть рецепти українською мовою.

1. Recipe: Emulsi olei Ricini 180,0
Sirupi Sacchari ad 200,0
Misce. Da.
Signa. По 2 столовые ложки через 1 ч до наступления слабительного действия.
2. Recipe: Extracti Aloës fluidi 1,0
Da in ampullis.
Signa. По 1 мл под кожу.
3. Recipe: Suppositorium cum Ichthyolo 0,2
Da numero 10 in scatula.
Signa. По 1 свече 1 раз в день.
4. Recipe: Sirupi Rhei 30,0
Da.
Signa. По 1 чайной ложке 2 раза в день ребёнку 8 лет.
5. Recipe: Infusi foliorum Salviae 200 ml
Da.
Signa. Для полоскания.
6. Recipe: Olei Terebinthinae 10 ml
Da.

- Signa. По 10-15 кап. на стакан горячей воды для ингаляции.
7. Recipe: Tabulettas Sulfadimezini 0,5 numero 20
Da.
Signa. По 2 таблетки 4 раза в день.
8. Recipe: Tabulettas «Sedalgin» numero 20
Da.
Signa. По 1-2 таблетки.
9. Recipe: Methothyriini 0,01
Da tales doses numero 20 in tabulettis
Signa. По ½ таблетки 3 раза в день.
10. Recipe: Suppositoria «Anaesthesolum» numero 20
Da.
Signa. По 1 свече в прямую кишку на ночь
11. Recipe: Infusi herbae Hyperici 20,0-200 ml
Da.
Signa. На 3 приёма в день перед едой.
12. Recipe: Extracti Sanguisorbae fluidi 30 ml
Da.
Signa. По 40 капель 4 раза в день.
13. Recipe: Tincturae Convallariae
Tincturae Valerianae ana 10 ml
Extracti Crataegi fluidi 5 ml
Mentholi 0,5
Misce. Da.
Signa. По 15 капель 3 раза в день перед едой.

4. Запишіть рецепти латинською мовою.

1. Візьми: Рідкого екстракту кропиви
Рідкого екстракту деревію
по 25 мл
Змішати. Видати.
Позначити. По 25-30
крапель 3 рази в день
за ½ години до їжі.
2. Візьми: Розчину сульфацилу-
натрію 30% – 5 мл
Нехай буде видано такі
дози кількістю 6 в ампулах
Нехай буде позначено.
По 3 мл 2 р. в день у вену.

3. Візьми: Очищеного скипидару 10,0
Саліцилової кислоти 2,0
Вазеліну до 30,0
Змішати для отримання
мазі.
Видати.
Позначити. Антисептична
мазь.
4. Візьми: Очищеного етилового
спирту 40%
Ментолу по 20 мл
Видати.
Позначити. Втирання.
5. Візьми: Розчину камфори в олії
20 % –1 мл
Видати такі дози кількістю
6 в ампулах.
Позначити. Вводити під
шкіру.
6. Візьми: Розчину нітрогліцерину у
спирті 1% – 5 мл
Видати.
Позначити. По 2 краплі на шматочок
цукру.
7. Візьми: Настоянки валеріани
Настоянки конвалії
по 10 мл
Настоянки беладони 2,5 мл
Ментолу 0,1
Змішати. Видати.
Позначити. По 20-25
крапель 3 рази в день
8. Візьми: Сиропу солодки 30 мл
Видати.
Позначити. По 1 столовій
ложці 3 рази на день.
9. Візьми: Кори крушини
Квітів ромашки
Квітів липи
Сухих плодів калини

- по 15,0
Змішати, нехай утвориться
збір.
Видати.
Познач. Заварювати як чай.
10. Візьми: Кори крушини
Листя кропиви по 15,0
Листя м'яти перцевої
Кореневища з коренем
валеріани по 5,0
Змішати. Нехай
утвориться збір. Видати.
Познач. Приготувати
відвар з розрахунку
1 ст. л. на стакан
кип'ятку, вживати по ½
стакану вранці та
увечері.
11. Візьми: Протиастматичного збору
50,0
Видати у мішечку.
Позначити. Курильний
збір.
12. Візьми: Трави деревію 8,0
Листя м'яти перцевої 1,0
Змішати. Нехай
утвориться збір.
Видати такі дози
кількістю 6 в паперових
мішечках.
Познач. Заварювати
стаканом окропу,
настояти 15 хв.
Процідити. Вживати
по ст. л. 3-4 р. на день.
13. Візьми: Коренів алтея
Коренів солодки по 10,0
Дубової кори 3,0
Змішати, нехай утвориться
збір.

- Видати.
Познач. Заварити в окропі.
14. Візьми: Соняшникової олії
Хлороформу по 15,0
Змішати. Видати.
Позначити. Для втирання з
наступним щільним
закутуванням.
15. Візьми: Тальку
Пшеничного крохмалю
порівну по 15,0
Змішати. Видати.
Позначити. Дитяча
присипка.
16. Візьми: Нафталану 45,0
Борної кислоти 5,0
Оксиду цинку 10,0
Пшеничного крохмалю 15,0
Вазеліну до 100,0
Змішай, нехай вийде паста.
Познач. Змащувати при опіках
17. Візьми: Фенолу 0,5
Гліцерину 10,0
Персикової олії 10 мл
Змішай. Видай.
Познач. Вушні краплі.
18. Візьми: Пігулки метіоніну 0,25,
вкриті оболонкою
числом 50
Видай.
Познач. По 2 пігулки 3
рази на день
19. Візьми: Сірої ртуті мазі 5,0
Видай.
Познач. Для змазування
пошкоджених ділянок
20. Візьми: Пепсину 2,0
Розбавленої
хлористоводневої
кислоти 5 мл

Очищеної води 180 мл
Змішати. Видати
Позначити. По 1 чайній
ложці 3 рази на день

Хімічна номенклатура в латинській мові

Значна частина назв лікарських засобів, що прописують в сучасних рецептах, становлять назви хімічних сполук, і лікар повинен добре знати принципи їх побудови як в латинській, так в і українській мові. Для найменування хімічних сполук використовується кілька систем, але жодна з них не підходить для всіх з'єднань, тому наразі застосовуються три типи номенклатури: тривіальна, раціональна і систематична.

Становлення латинської хімічної термінології

Тривіальна чи історична номенклатура – перша номенклатура, яка виникла на початку розвитку хімічної термінології, коли не існувало ще класифікації будови хімічних сполук. Античні вчені-природознавці, а потім і середньовічні алхіміки і хіміки пізнішого часу давали випадкові, часто опосередковані назви грецького і латинського походження. Назви могли відображати джерело отримання речовини (лимонна кислота, щавлева кислота), його зовнішній вигляд або запах (ароматичні вуглеводні), колір (метиленовий синій).

Раціональна номенклатура – номенклатура, що виникла разом із створенням класифікації та унітарної теорії будови хімічних сполук у ХІХ ст. Як правило, вона має національний характер. Наприклад, назви органічних сполук утворюються відповідно до типу, до якого вони належать (граничні вуглеводні).

Назви найважливіших хімічних елементів

Всі латинські назви хімічних елементів – іменники середнього роду II відміни, за винятком двох: *Sulfur, uris n* сірка (III відм.) і *Phosphorus, i m* фосфор (чол. р.).

Хімічні символи походять від латинських елементів і відображають їх орфографічні особливості: *Cu – Cuprum, Mg – Magnium, Hg – Hydrargyrum* та ін. Деякі елементи в зарубіжних номенклатурах мають інші латинські назви: *Na – Sodium, K – Potassium, Hg – Mercurium* та ін. Запам'ятайте назви елементів, що найчастіше зустрічаються в найменуваннях хімічних сполук, оскільки останнє число одночасно є і назвами лікарських засобів, а тому становлять невід'ємну частину фармацевтичної термінології.

Хімічний символ	Латинська назва	Українська назва
Al	<i>Aluminium, i n</i>	Алюміній
Ag	<i>Argentum, i n</i>	Срібло
As	<i>Arsenicum, i n</i>	Арсен
Br	<i>Bromum, i n</i>	Бром

B	<i>Borum, i n</i>	Бор
Ba	<i>Barium, i n</i>	Барій
Bi	<i>Bismuthum, i n</i>	Бісмут
C	<i>Carboneum, i n</i>	Карбон
Ca	<i>Calcium, i n</i>	Кальцій
Cl	<i>Chlorum, i n</i>	Хлор
Cu	<i>Cuprum, i n</i>	Мідь
F	<i>Fluorum, i n (лат.) seu Phthorum, i m (гр.)</i>	Фтор
Fe	<i>Ferrum, i n</i>	Залізо
H	<i>Hydrogenium, i n</i>	Гідроген
Hg	<i>Hydrargyrum, i n</i>	Ртуть
I	<i>Iodum, i n</i>	Йод
K	<i>Kalium, i n</i>	Калій
Li	<i>Lithium, i n</i>	Літій
Mg	<i>Magnesium, i n seu Magnium, I n</i>	Магній
Mn	<i>Manganum, i n</i>	Марганець
N	<i>Nitrogenium, i n</i>	Азот
Na	<i>Natrium, i n</i>	Натрій
O	<i>Oxygenium, i n</i>	Кисень
Pb	<i>Plumbum, i n</i>	Свинець
P	<i>Phosphorus, i m</i>	Фосфор
S	<i>Sulfur, uris n</i>	Сірка
Zn	<i>Zincum, i n</i>	Цинк

Знання правильного орфографічного вигляду назв хімічних елементів є запорукою грамотного написання назв препаратів мають у своєму складі той чи інший елемент: напр. фосфатіазид – *Phosphathiazidum*. Не варто забувати також, що самі хімічні елементи виступають у ролі лікарських речовин, або лікарських субстанцій в тих чи інших формах. У таких випадках вони, або самі виступають у ролі головного слова словосполучення, або беруть участь в терміні як неузгодженого визначення – іменника, навіть якщо в українському перекладі останньому відповідає прикметник, наприклад: цинкова паста – *pasta Zinci*, свинцевий пластир – *emplastrum Plumbi*. Винятки становлять тільки назви кислот, до розгляду яких ми і переходимо.

Утворення назв кислот

Латинські назви кислот складаються з двох слів: іменника «*acidum*» (кислота) та узгодженого з ним прикметника I групи, складеного за наступним принципом: основа назви кислотоутворюючого елемента + суфікс (-*ic-* або -*os-*) і закінчення (-*um-*)

1. Суфікс -*ic-* вказує на високий ступінь окислення і відповідає в українських прикметниках суфіксам -н- (а), -ов- (а) або -єв- (а), наприклад:

acidum sulfur-ic-um – сірчана кислота;

acidum nicotin-ic-um – нікотинава кислота;

acidum fol-ic-um – фолієва кислота.

2. Суфікс -*os-* вказує на низький ступінь окислення і відповідає українському суфіксу -ист- (а), наприклад:

acidum sulfur-os-um – сірчиста кислота;

acidum phosphor-os-um – фосфориста кислота.

3. Прикметники в найменуваннях безкисневих кислот мають префікс *hydro-*, основу назви кислотоутворюючого елемента і суфікс -*ic-* (*um*). В українській мові їм відповідають прикметники з кінцівкою «...воднева» (кислота), наприклад: *acidum hydro-chloric-um* – хлороводнева кислота.

Утворення назв оксидів, пероксидів, гідроксидів

Назви оксидів складаються з двох слів-іменників, як, втім, і в українській мові: оксид магнію, пероксид водню, гідроксид сірки тощо. Різниця полягає тільки в порядку проходження слів у словосполученні в латинському терміні іменник-найменування хімічного елемента в родовому відмінку традиційно стоїть на першому місці, головне слово словосполучення – групове найменування оксиду в називному відмінку – на другому місці: магнію оксид, водню пероксид тощо.

Утворення назв закисів

Найменування закисів, хоча й рідко, але які зустрічаються в фармацевтичній термінології, утворюються інакше: назва хімічного елемента ставиться на перше місце в називному відмінку, на другому місці – узгоджений з ним прикметник *oxydulatus, a, um* – закисний. Обидва слова відмінюються, наприклад:

“закис азоту”

Nom. Sg. Nitrogenium oxydulatum

Gen. Sg. Nitrogenii oxydulati

Вправи

1. Узгодьте прикметники з іменниками, отримані терміни поставте в Gen. Sg.

Розчин (розбавлений, ізотонічний, леткий); оксид (розчинний, жовтий, білий, леткий); рідина (прозора, летка, синя); порошок (білий, кристалічний, складний); спирт (етиловий, камфорний, мурашиний); капсула (крохмальна, желатинова).

2. Перекладіть латинською мовою.

А. Чистий фосфор, цинкова паста, осаждена сірка, відновлене залізо, радіоактивний фосфор, йодний розчин, складний свинцевий пластир, сіра ртутна мазь, біла осадова ртуть, розбавлений етиловий спирт.

Б. Медичний ефір, грудний еліксир, чистий спирт, заспокійливий (седативний) засіб, крохмальний слиз, камфорний спирт.

3. Використовуючи відповідні суфікси, переведіть назви кислот з різним ступенем окислення.

Азотна кислота – азотиста кислота; арсенова кислота – миш'яковиста кислота; фосфорна кислота – фосфориста кислота; сірчана кислота – сірчиста кислота – сірководнева кислота.

4. Перекладіть терміни українською мовою

А. Acidum arsenicosum anhydricum, acidum hydrochloricum, concentratum (dilutum), acidum carbolicum crystallisatum, acidum boricum pulveratum, pulvis acidi citrici, solution acidi borici spirituosa.

Б. Kalii oxydum, Carbonei dioxydum, pulvis Zinci hydroxydi, unguentum Hydrargyri album, unguentum Hydrargyri oxydi flavi, solutio Hydrogenii peroxydi diluta, Hydrargyrum praecipitatum flavum.

5. Перекладіть терміни латинською мовою.

Борна кислота, розчин борної кислоти, діоксид вуглецю, закис заліза, ацетилсаліцилова кислота в порошок, концентрована оцтова кислота, розведена соляна кислота, жовтий оксид ртуті або жовта осадова ртуть, розчин нікотинової кислоти, концентрований розчин пероксиду водню, суспензія гідроксиду алюмінію, таблетки глутамінової кислоти, вкриті оболонкою, мазь жовтого оксиду ртуті або очна мазь.

Лексичний мінімум

	Назви кислот
acidum, i n	кислота
ac. aceticum	оцтова кислота
ac. acetylsalicylicum	ацетилсаліцилова
ac. adenosintriphosphoricum	аденозінтрифосфорна (АТФ))
ac. citricum	лимонна

ac. lacticum	молочна
ac. formicicum	мурашина
ac. nitricum	азотна
ac. succinicum	бурштинова
ac. hydrochloricum	хлороводнева; соляна

Іменники

aether, eris m	ефір
amylum, i n	крохмаль
elixir, iris n	еліксир
glycerinum, i n	гліцерин
hydroxydum, i n	гідроксид
oxydum, i n	оксид
peroxydum, i n	пероксид
remedium, i n	засіб
spiritus, us m	спирт

Прикметники, дієприкметники

aethereus, a, um	ефірний
aethylis, a, um	етиловий
amylaceus, a, um	крохмальний
anhydricus, a, um	безводневий
camphoratus, a, um	камфорний
cinereus, a, um	сірий
coeruleus, a, um	синій
concentratus, a, um	концентрований
crystallisatus, a, um	кристалічний
dilitus, a, um	розбавлений
flavus, a, um	жовтий
gelatinosus, a, um	желатиновий
isotonicus, a, um	ізотонічний
lucidus, a, um	світлий
medicinalis, e	медичний
obductus, a, um	вкритий оболонкою
oxydulatus, a, um	окисний
praecipitatus, a, um	осаджений
purus, a, um	чистий
reductus, a, um	відновлений

Утворення назв солей

Назви солей складаються з двох іменників: найменування катіона, що стоїть на першому місці в родовому відмінку та що є неузгодженим означенням, і найменування аніона, що стоїть на другому місці в називному відмінку. Визначити катіон легко: в його якості виступає, або назва хімічного елемента (в солях з неорганічною основою), або найменування органічної речовини. Набагато складніше з утворенням слова, що позначає аніон у назві солі. В українській назві аніону його граматична форма тісно пов'язана з приналежністю до кислоти, бере участь в утворенні солі.

Ступінь окиснення	Кінцівка прикметника кислоти	Закінчення	Суфікс аніона (іменник)	Закінчення
1. Вища	-на, -ова, -ева	-icum	-ат	-as, -atis m
2. Проміжна	-нова	-osum	-ит	-is, -itis m
3. Безокисна	-воднева	-icum	-ид	-idum, i n

Приклади назв солей:

Сульфат магнею	Magnesii sulfas (-atis m)
Цитрат міді	Cupri citras (-atis m)
Фосфат кодеїну	Codeini phosphas (-atis m)
Гідрокарбонат натрію	Natrii hydrocarbonas (-atis m)
Гидротартрат патифіліну	Platyphyllini hydrotartras (-atis m)
Основний нітрат вісмуту	Bismuthi subnitras (-atis m)
Нітрит натрію	Natrii nitris (-itis m)
Арсеніт калію	Kalii arsenis (-itis m)
Ціанід ртуті	Hydrargyri cyanidum (i n)
Тіаміну хлорид	Thiamini chloridum (i n)
Гідрохлорид кокаїну	Cocaini hydrochloridum (i n)

Як видно з прикладів, назви аніонів основних солей утворюються за допомогою префікса *sub-*, а назви аніонів кислих солей – префікса *hydro-*, наприклад: *hydrocarbonas, atis m* гідрокарбонат; *subgallas, atis m* основний галлат.

N.B.! Необхідно вивчити напам'ять назви таких солей:

Кофеїн-бензоат натрію   **Coffeini-natrii benzoas** (Coffeini-natrii benzoatis)

Сульфат закису заліза   **Ferrosi sulfas (atis m)**

«Старим способом» назви солей писали так:

Аніон (прикметник)		Приклади	
Українське закінчення	Латинське закінчення	«Старий спосіб»	«Новий спосіб»
1) -кислий	-icum	Argentum nitricum «азотнокисле срібло»	Argentii nitras «нітрат срібла»
2) -истокислий	-osum	Natrium nitrosum «азотисто-кислий натрій»	Natrii nitris «нітрит натрію»
3) -истий	-atum	Barium iodatum «барію йодид»	Barii iodidum «йодид барію»

Натрієві і калієві солі

Назви натрієвих та калієвих солей складаються з найменування речовини і приєднаного до нього через дефіс назви *-natrium* або *-kalium* в називному відмінку. З латинської мови такі назви можуть перекладатися двояко, наприклад:

Barbitalum-natrium «барбіталу натрієва сіль» або «барбітал-натрій»;

Sulfacylum-natrium «сульфацилу натрієва сіль» або «сульфацил-натрій»;

Benzylpenicillinum-kalium «бензилпеніцелліну калієва сіль» або «бензилпеніцилін-калій».

Назви ефірів

До складу латинських назв ефірів входять два слова: на першому місці – назва вуглеводного, або кислотного радикалу в родовому відмінку, надругому – назва аніону в називному відмінку (утворюваного за загальними правилами). Необхідно пам'ятати, що в українській мові для позначення ефірів використовуються однословні терміни, наприклад:

Українською мовою

Метилсаліцилат

Амілнітрит

Етилхлорид (хлоретил)

Латинською мовою*Methyl salicylas (-atis m)**Amylii nitris (-itis m)**Aethyl chloridum (-i n)***Вправи**

1. Розсортуйте терміни за ознаками: а) оксиди; б) солі; в) кислоти; г) ефіри.

Acidum salicylicum; Magnesii sulfas; Zinci oxydum; Methyl salicylas; Arthyl chloridum; Natrii chloridum; Strychnini nitras; Kalii arsenis; Amylii nitris; Magnani peroxydum; Natrii nitris; Acidum lacticum; Aluminium hydroxydum.

2. Утворіть назви аніонів латинською мовою.

Ephedrini (гідрохлодид / гідрохлорид); Kalii (ціанід / цианід); Natrii (бензоат / бензоат); Atropini (сульфат / сульфат); Codeini (фосфат / фосфат); Hydrargyri (ціанід / цианід); Natrii (нітрит / нітрит); Paraverini (гідро бромід / гідробромід); Kalii (арсеніт / арсенит); Lithii (основний карбонат / основний карбонат); Natrii (хлорид / хлорид).

3. Назвіть латинською мовою наступні хімічні з'єднання. Отримані терміни поставте в Gen. Sg.

А. Йодид калію, лактат заліза, цитрат міді, ацетат гідрокортизону, гідрохлорид адреналіну, нітрат стрихніну, гліцерофосфат кальцію, гідротартрат платифіліну, основний нітрат вісмута, фосфат олеандроміцину, гідрохлорид папаверіну, ацетат калію, хлорид кальцію, сульфат магнію, основний карбонат магнію, арсеніт калію, кофеїн-бензоат натрію, пропіонат тестостерону, гідрохлорид ефедрину, карбонат літію, бензоат літію, перманганат калію, йодид калію.

Б. Фенілсаліцилат, барбітала натрієва сіль, нітрит натрію, хлорид натрію, основний галлат вісмуту, гідрокарбонат натрію, сульфацил-натрій, цитрат міді, ацетат свинцю, метилсаліцилат, ціанід ртуті, арсеніт барію.

4. Утворіть і запишіть латинською мовою:

А. Назви солей і ефірів.

Саліцилат ртуті (метилу, фенілу, натрію); гідрохлорид етилморфіну (адреналіну, платифіліну, окситетрацикліну); фосфат олеандоміцину (кодеїну, кальцію, натрію); нітрат стрихніну (срібла, аммонію); сульфат цинку (атропіну, барію, стрептоміцину);

Б. Терміни з неузгодженим означенням.

Таблетки (нітразепам, сибазон, пірацетам, оксацилін натрієвої солі, фосфестрола, нітрогранулонга, ергометрина малеата, гліформіна, бензонала, кетопрофена, ацетилсаліцилової кислоти, ксантинола нікотината, феноксиметилпеніциліну); мазь (еритроміцинова, тетрациклінова, оксолінова, преднізолонова, ністатінова, гідрокортизонова, гентаміцинова, металурацилова,

5. Візьми: Тіосульфату натрію
10 мл
Очищеної води до
100 мл
Нехай буде змішано,
видано.
Позначити. По 1 ст.л.
кожні 5-10 хв.
6. Візьми: Розчину
норсульфатозолу-
натрію 10 %
Ізотонічного розчину
хлориду натрію по
10 мл
Змішай. Видай.
Познач. Вводити внутрішньовенно
по 10 мл 2 р. на добу.
7. Візьми: Спиртового розчину
пероксида водню
1,5% – 50 мл
Видай.
Познач. 1 ст. л. на
склянку води.
8. Візьми: Настійки коренів алтея із
3,0 – 100 мл
Сиропу алтея 20 мл
Змішати. Видати.
Позначити. По 1 ч. л. 4
рази на день.
9. Візьми: Хлороформу
Етилового спирту 95 %
по 20 мл
Етилового ефіру 10 мл
Нашатирного спирту 5
крапель
Змішай. Видай.
Познач. По 20 крапель.
10. Візьми: Складного лініменту
метилсаліцилату 50,0
Видай.
Познач. Для розтирання.
11. Візьми: Сечогінного збору 50,0

- Видай.
Познач. Заварити 1 ст. л.
збору склянкою окріпа.
12. Візьми: Розчину ацетату
дезоксикортикостерону в
маслі 0,5 % – 1 мл
Видай такі дози числом 10
в ампулах.
Познач. По 1 мл через 1-2
дні внутрішньом'язово.
13. Візьми: Трави звіробою 20,0
Листків шавлії 30,0
Листків м'яти перцевої
Змішай, нехай утвориться
збір.
Видай.
Познач. Для приготування
полоскання заварити 1
ст. л. збору на 1 склянку
води.
14. Візьми: Розчину нітрату стрихніну
0,1% – 1 мл
Видай такі дози числом 12
в ампулах.
Познач. По 1 мл 3 рази на
день підшкірно.
15. Візьми: Грудного збору 50,0
Видай.
Познач. 1ст. л. збору
залити 1 склянкою окріпу.
16. Візьми: Мазі ацетату
гідрокортизону 0,5 % –
5,0
Видай.
Познач. Вводити із
тюбику
кон'юнктивальний
мішок 3 рази на день.

Скорочення в рецептах

Випишуючи рецепти, лікарі користуються загальноприйнятими скороченнями. Скорочуються назви лікарських форм, назви частин рослин і стандартні рецептурні формулювання. Такі скорочення містять, як правило, одну-дві-три початкових літери від слова, наприклад: h., hb.– herba; M. – Misce, liq. – liquor, inf. – Infusum; ol. – oleum. Якщо слово скорочується на складі, в складі якого декілька приголосних, то всі вони зберігаються при скороченні, наприклад: extr. – extractum, ung. – unguentum.

Не слід скорочувати назви лікарських речовин і рослин.

Важливі рецептурні скорочення

Скорочення	Повна назва	Значення
in tab.	in tabulettis	в таблетках
invitr. nigr.	in vitro nigro	в темній склянці
Linim	linimentum (Rp.: Linimenti)	лінімент (рідка мазь)
liq.	liquor (Rp.: Liquoris)	рідина
M.	Misce. Misceatur.	Змішай. Нехай буде змішано. (Змішати)
m.pil.	massa pilularum (Rp.: Massae pilularum)	пілюльна маса
mucil.	mucilago (Rp.: Mucilaginis)	слиз
N.	numero (Abl. Sg. від numerous, i m)	числом
obd.	obductus, a, um	вкритий оболонкою
ol.	oleum (Rp.: Olei)	масло
past.	pasta (Rp.: Pastae)	паста
preac., pct., ppt.	praecipitatus, a, um	осаджений
pto inject.	pro injectionibus	для ін'єкцій
pulv.	pulvis (Rp.: Pulveris)	порошок
purif.	purificatus, a, um	очищений
q.s.	quantum satis	скільки потрібно
r., rad.	radices (Rp.: Radicum)	корені
Rp.:	Recipe:	візьми
rectif.	rectificatus, a, um	очищений
rhiz.	rhizomata (Rp.: Rhizomatum)	кореневища

S.	Signa. Signetur.	Познач. Нехай буде позначено. (Позначити)
sem.	semina (Rp.: Seminum)	насіння
simpl.	Simplex	простий
sir.	sirupus (Rp.: Sirupi)	сироп
sol.	Solutio (Rp.: Solutionis)	розчин
spec.	Species (Rp.: Specierum)	сбір
spir.	spiritus (Rp.: Spiritus)	спирт
Steril.	Sterilisa! Sterilisetur!	Простерілізуй! Нехай буде простерилізовано! (Простерилізувати)
supp.	suppositoria (Rp.: Suppositoria)	суппозиторії (ректальні)
supp. vag.	suppositoria vaginalia (Rp.: Suppositoria vaginalia)	вагінальні суппозиторії
susp.	suspensio (Rp.: Suspensionis)	суспензія
tab.	tabulettae (Rp.: Tabulettas)	таблетки
t-ra, tinct.	tinctura (Rp.: Tincturae)	настій
ung.	unguentum (Rp.: Unguenti)	мазь
aa	ana	по, порівну
ac., acid.	acidum (Rp.: Acidi)	кислота
ad us. int.	ad usum internum	для внутрішнього застосування
ad us. ext.	ad usum externum	для зовнішнього застосування
aq.	aqua (Rp.: Aquae)	вода
aq. purif.	aqua purificata (Rp.: Aquae purificatae)	очищена вода
comp., cps., cpt.	compositum	складний
consentr.	concentratus	концентрований
cort.	cortex (Rp.: Corticis)	кора
D.	Da. Detur. Dentur.	Видай. Нехай буде видано. Нехай будуть видані. (Видати.)
dec., dct	decoctum (Rp.: Decocti)	відвар
dep.	depuratus, a, um	очищений
dil.	dilutus, a, um	розведений
D. t. d	Da (Dentur) tales doses	Видай (Видати) такі дози
empl.	emplastrum	пластир

emuls.	emulsum (Rp.: Emulsi)	емульсія
extr.	extractum (Rp.: Extracti)	екстракт
f.	fiat, fiant	Нехай утвориться, нехай утворяться
fl.	flores (Rp.: Florum)	квіти
fluid.	fluidus a, um	рідкий
fol.	folia (Rp.: Foliorum)	листя
fr.	fructus (Rp.: Fructuum)	плоди
gel. glob. vag.	gelatinosus, a, um globuli vaginales (Rp.: Globulos vaginales)	желатинові вагінальні кульки
gran.	granula (Rp.: Granulorum)	гранули
gtt., gttts.	guttae (Rp.: Guttas)	краплі
h., hb.	herba (Rp.: Herbae)	трава
in amp.	in ampullis	в ампулах
in caps.	in capsulis	в капсулах
inf.	infusum (Rp.: Infusi)	настій
in obl.	in oblatis	в облатках

Вправи

1. Запишіть можливі скорочення назв лікарських форм.

Aqua, ae f; gutta, ae f; decoctum, i n; emplastrum, i n; emulsum, i n; extractum, i n; linimentum, i n; liquor, oris m; mucilago, inis f; pulvis, eris m; sirupus, i m; solutio, onis f; spesies, ei f; suppositorium, i n; suspensio, onis f; tabuletta, ae f; tinctura, ae f; unguentum, i n.

2. Перекладіть латинською мовою і запишіть скорочено рецептурні фрази.

1. Видай (видати) такі дози числом 20.
2. Води очищеної скільки потрібно, щоб утворилась густа суспензія.
3. Настійки конвалії і настійки валеріани порівну по 20 мл.
4. Змішай, щоб утворилась мазь.
5. Вазелінового масла скільки потрібно, щоб утворились вагінальні свічки.
6. Змішай, нехай утвориться збір.
7. Розчину йоду для зовнішнього застосування.
8. Нехай будуть видані такі дози числом 6 в ампулах.
9. Видай у вощеному папері.
10. Кореневищ з коренями валеріани.
11. Відвару дубової кори.
12. Настій листя кропиви.

13. Очищеного етилового спирту.
14. Масла для ін'єкцій.
15. Масла какао скільки потрібно, щоб утворились вагінальні кульки.
16. Пілюльної маси скільки потрібно, щоб утворились пілюлі числом 30.
17. Порошку ампіциліна для суспензії.
18. Змішай, щоб утворилась рідка емульсія.
19. Екстракту і порошку коренів солодки.
20. Поділи на 3 рівні частини.

3. Прочитайте рецепти без скорочення і перекладіть українською мовою.

1. Rp.: Dec. cort. Frangulae ex 20,0 – ad 200 ml
D.S. По 1 столовій ложці, вранці і ввечері.
2. Rp.: Natrii salicylatis 6,0
Natrii hydrocarbonatis 3,0
M. f. pulv.
Div. in 12 p.aeq.
D.S. По 1 порошку 3 рази на день.
3. Rp.: Extr. Glycyrrhizae spiss. 4,0
Pulv. R. Rhei 3,0
Extr. Belladonnae 0,1
M. pil. q. s. ut f. pil. N. 30
D.S. По 1-2 Пілюлі на на ніч (проносне).
5. Rp.: Chinosoli
Ac. borici aa 0,2
Ol. Cacao q.s. ut f. glob.Vag.
D.t.d N.6
S. Вагінальні кульки.
6. Rp.: Oleandomycini phosphatis 0,25
D. t. d N. 30. in tab.
S. По 1 таб. 4-6 раз на добу.
7. Rp.: Codeini phosphatis 0,2
Aq. Menthae piperetae ad 10 ml
D. in vitr. nigr.
S. По 15 крапель 3 рази на день.
8. Rp.: Sol. Hydrogenii peroxidi dil. 50 ml
D.S. По 1 ст. л. на склянку води (для полоскання).
9. Rp.: Natrii tetraboratis
Natrii hydrocarbonatis aa 20,0
Natrii chloridi 10,0
Ol. Menthae gtts. III
M. f. pulv.
D. S. По 1 ч. л. на склянку теплої води (для полоскання).

10. Rp.: Tetracyclini hydrochloridi 0,1
Ol. pro inject. ad 100 ml
M. f. susp.
Steril!
D.S. Для внутрішньом'язових ін'єкцій.
11. Rp.: Sol. Androstendolini dipropionatis oleos. pro inject. 5% –1ml
D. t. d. N. 10 in amp.
S. По 1 мл.внутрішньом'язово 1 раз в день.
12. Rp.: Extr. Aloës spiss. 3,0
Pulv. Etextr. r.
Taraxacis.q. s. ut f. pil. N 30
D.S. По 1 пілюлі 3 рази на день.
13. Rp.: Ol. jecoris 20,0
Gelatosae 10,0
Aq. purif ad 200 ml
M. f. emuls.
D.S. На 2 прийома.
14. Rp.: Sprit. aethylici 95 % – 20 ml
M. D. S. По 10 мл у вену / По 10 мл в вену.
15. Rp.: Inf. Fr. Anisi ex 15,0 – 200 ml
D.S. По 1 ст.л. 3 р. на день перед їжею.
16. Rp.: Hb. Adonidis vernalis 1,5
M. F. spec.
D.S. 1 пакет на склянку киплячої води.
17. Rp.: Fl. Chamomilliae
Hb. Millefolii
Hb. Absinthii
Fol. Menthae piperitae
Fol. Salvivae aa 10,0
M. f. spec
D.S. По 1 ст. л. на 1 склянку киплячої води.
18. Rp.: Aetheris pro narcosi 35,0
Chloroformii 0,5
Spir. aethylici 95% – 3 ml
Ol. Persicorum ad 60,0
M. D. S. На 1 клізму.
19. Rp.: Mentoli 0,02
Zinci oxydi 1,0
Sol. Adrenalini hydrochloridi 0,1 – gtts.X
Vaselini 10,0
M. f. ungu.
D.S. Мазь для втирання.

Самостійна підготовка до заліку з фармацевтичної термінології.

Вправи

1. Промовте латинською мовою вказані нижче іменники в словниковій і рецептурній формі.

Брунька, ягода, гранула, лист, суспензія, насіння, корінь, драже, квітка, кореневище, плід, збір, емульсія.

2. Утворіть терміни латинською мовою, потім поставте їх в рецептурну форму.

Настій евкаліпту (звіробою, глоду, конвалії); мазь гліцеринова (гідрокортизонова, дерматолова, іхтіолова, анестезінова, жовтого оксиду ртуті); лінімент стрептоциду (лютенурину, алое, хлороформний складний); драже феноксиметилпеніциліну (тіаміну броміду, рибофлавіну, аскорбінової кислоти); гранули натрію парааміносаліцилату (гліцерофосфату, амідопірину); таблетки липоевої кислоти (аміназину, фосфату олеандоміцину), вкриті оболонкою; розчин синестролу (камфори, нітрогліцерину, ацетату дезоксикортикостерону) в маслі; розчин граміцидіну (метиленового синього, фурациліну) спиртовий; екстракт деревію (кропиви, алое, красавки) рідкий.

3. Перекладіть латинською мовою. Отримані терміни поставте в рецептурну форму.

Відвар плодів гльоду, настій ягід чорниці, слиз насіння льону, настій листків шавлії, відвар коренів і кореневищ солодки, настій квіток ромашки, насіння гарбуза в порошку, таблетки екстракту сенни сухого, різана трава полину, порошок листя наперстянки.

4. Прочитай терміни з відповідними закінченнями, перекладіть українською мовою. Поставте їх в рецептурну форму.

Liquor Ammoni.. anisat..; solutio Ammoni... caustic...; oleum Terebinthin... rectificat...; oleum Ricin..per se; sulfur depurat...; unguentum Hydrocortison... ophthalmic...; emuls... ol... Persic...; Natr...citras pro injection...; lamellae ophthalmic... cum Pilocarpin... hydrochlorid...; Barii sulfas pro roentgen...; oleum Persic... pro inhalation...; lamellae ophthalmic... cum Atropin... sulfat...; Theobromin... nitras cum Natri... salicylat...; Chloroformium pro narcos...; extractum Aloës fluid... pro injection...; tabulettae Kalii orotat... pro infant...; dragee Tetracyclin... cum Nystatin...; solution Lugol... cum Glycerin...; tabulettae Acid... ascorbinic... seu Vitamin... C pro infant...; suppositoria vaginal... «Clotrimazol...».

5. Дайте варіанти перекладу наступних виразів з дієсловами. Запишіть їх скороченими.

Dentur tales doses numero 10 in capsulis gelatinosis; Detur. Sterilisetur. Misceatur. Signetur.; Dividatur in 6 partes aequales; Misce, fiant suppositoria vaginalia; Misce, fiant species pectorales.

6. Перекладіть латинською мовою поставте в родовий відмінок.

А. Цитрат міді, фосфат кодеїну, ацетат свинцю, сульфат атропіну, лактат заліза, бензоат естрадіолу, нітрат натрію, гідро хлорид папаверину, гідробромід пілокарпіну, бензилпеніциліно калієва сіль, етазол натрієва сіль, фенілсаліцилат, етилпальмітат, метилпропіонат, фенобарбітал-натрій, аміннітрат, гідротартрат платифіліну, етилхлорид, основний нітрат вісмуту, сульфат цинку, йодид калію, арсенат калію, гідрокарбонат натрію.

Б. Цитрат натрію для ін'єкцій, персикове масло для інгаляції, очні плівки з гідрохлоридом пілокарпіну, нітрат теоброміну з саліцилатом натрію, таблетки нікотинової кислоти з календулою, хлороформ для наркозу, розчин арсенату натрію для ін'єкцій, спиртовий розчин метиленового синього для зовнішнього застосування, обволікаюча антацидна слиз.

В. Аскорбінова кислота з глюкозою, суспензія гідрокортизону ацетату для ін'єкцій, кокарбоксилази гідрохлорид для ін'єкцій, очні краплі з гідро хлоридомлідоканіну, сироп парацетамолу для дітей, еритроцим для ін'єкцій, проста сірчана мазь, очні пленки з сульфатом атропіну, основний саліцилати вісмуту, фосфатдексаметазону, таблетки карбонату літію, вкриті оболонкою, розчин нітрогліцерину в маслі в капсулах, складний лактат натрію, розчин натрію оксібутірату в ампулах, обліпихове масло в ректальних капсулах для дітей.

7. Визначте частотні відрізки в назвах лікарських препаратів, вкажіть їх значення.

Phenobarbitalum, Streptocidum, Sulfadimethoxinum, Aethylmorphinum, Hydrocortisonum, Lidocainum, Pananginum, Synthomycinum, Phenoxyethylpenicillinum, Synoestrolum, Desoxycorticosteronum, Methandostendiolum, Amidopyrinum, Choletrastum, Acetazolium, Phoncainum, Promedolum, Testovironum, Monomycinum, Mycoseptinum, Gastropharmum, Trinaphtholum, Camphocainum, Diiodthyrosinum, Vomitalum.

8. Напишіть латинською мовою назви лікарських препаратів.

Тіосульфат натрію, тіаміну бромід, дихлотіазид, тіопентал-натрій, сульфацил, сульфадиметоксин, норсульфазол, коразол, етазол, дібазол, аміназин, ензістал, фтор урацил, фторацизін, фторокарт, бензилпеніцилін, діместрол, еритроміцин, фенацитін, оксацилін, кортикостерон, корвалол, теофілін, піоцид, етинілестрадіол, сульфоамометоксин, оксафенамід, синтоміцин, фосфакол, оксітоцин, сульфопіридозин, вітоксіциклін, глікоміцин, фурацилін, нафтизин, нафталгін, гексаметилентетрамін, етил морфін.

9. Запишіть назви лікарських препаратів латинською мовою; проаналізувавши значення частотних відрізків, зробіть висновок про їх значення або склад.

А. Білігност, кардіовален, панадол, мікосептин, феназепам, хлорурит, міелосан, седалгін, пірогенал, теофілін, ацетилхолін, лідокаїн, ангіотензин,

фталазол, дормітал, лаксасепт, діетілстілбестрол, гематоген, антианемін, тіофосфамід, вітогепат, панангін, долагіт, дигідрострептоміцин, антиструмін, регідрон, стоптусин, гасторфарм, вазокор, холетраст, ксерофтальм, гідрокортисон, кокарбоксілаза, церебролізин, мамофізин, сомнідорм, проктоседіл, оліговіт, бензонафтол, тестовірон, ацикловір.

Б. Імуновіт, спазмолітин, фарингосепт, гутталакс, фтівазід, платифілін, окситетрациклін, октестрол, еритроміцин, етинілестрадіол, корвітол, кортікотрофін, сульфапідозин, тіофосфамід, барбаміл, стрептоцид, сарколізин, мамотрофін, уротропін, піоцид, етістерон, полімінерол, гінестрил, міостатін, камфокаїн, бороментол, метицилін, гемостимулін, йопагност, гліцерофосфат, нітропентеритрит, кардіоспект, астматин, етокаїн, мастодинін, еритропоетин.

10. Перекладіть рецепти латинською мовою у повній формі.

1. Візьми: Саліцилату натрію 1,0
Йодиду калію 0,1
Спиртового розчину йоду
5 % – 6 крапель
Води очищеної до 200 мл
Змішати. Видати.
Позначити. По 1 ст. л.
через кожні 2 години
2. Візьми: Ксероформу 1,2
Вініліну 1 мл
Касторового масла до
20 мл
Змішай, нехай утвориться
лінімент.
Видати.
Позначити. Для
змащування пов'язок.
3. Візьми: Екстракту красавки
сухого 0,01
Основного нітрату
вісмуту
Фенілсаліцилату по 0,25
Змішай, нехай утвориться
порошок.
Видати такі дози числом
10.
Познач. По 1 порошку 3
рази на день

4. Візьми: Свічку з метилурацилом
0,5
Видай такі дози числом 10.
Познач. По 1 свічці 2 рази
на день.
5. Візьми: Таблетки пентоксилу,
вкриті оболонкою 0,2
числом 20
Видай. Познач. По 1
таблетці 3 рази на день.

11. Перекладіть з латинської мови.

membranulae ophthalmicae cum Dicaino, remedia obvolventia, sirupus Althaeae, species pectorales, sirupus Aloës cum Ferro, aërosolum «Camethonum», solutio Natrii chloridi isotonica, pulvis foliorum Digitalis, emulsum olei Persicorum, extractum Plantaginis siccum, pulvis Phenoxyethylpenicillini pro suspensione, membranulae ophthalmicae cum Pilocarpini hydrochlorido, solutio Lugoli cum Glycerino, emplastrum Plumbi simplex.

12. Перекладіть рецепти латинською мовою, записуючи їх скорочено.

1. Візьми: Таблетки Етинілестріолу
0,0002 числом 10
Видати. Позначити. По 1
таб. 3 рази на день.
2. Візьми: Рідкого екстракту Алое
1 мл
Видай такі дози числом 10
в ампулах.
Познач. По 1 мл підшкірно.

ДОДАТКИ

ДОДАТКИ ДО РОЗДІЛУ I. АНАТОМІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Додаток I.

Тексти для читання

Columna vertebrarum

Columna vertebrarum s.spinalis composita est ex quattuor et viginti vertebrais: ex septem vertebrais colli, duodecim-dorsi, quinque lumborum. Incipit haec columna ab atlante et desinit ad os coccygis, quod etsi ad pelvin quoque pertineat, tamen una cum osse sacro ad spinam dorsi referri debet. Iunguntur vertebrae inter se et cum vicinis ossibus per ligamenta, In feminis corpora vertebrarum paullo altiora et processus transversi ac spinosi tenuiores sunt, quam in viris.

Tota vertebrarum columna in bene conformato corpore, si a latere inspicitur, non sequitur lineam ad perpendicularum recta, sed linea serpentis in modum flexa descendit. Mediae enim colli vertebrae, antea prominentes, cervicem posteriori nonnihil excavatam sistunt.

Vertebrae dorsi arcum priori oppositum consituunt, cuius concavitas (quae maxima est in regione vertebrae septimae et octavae) anteriora versus, convexitas retrorsum spectat; hinc in levem quendam gibbum in superiore dorsi regione assurgunt. Opposita huic ratione vertebrae lumborum antea, hoc est, ad abdominis cavum sensim prominentes, et cum osse sacro promontorium facientes, inferiorem dorsi partem concavam reddunt. Denique os sacrum et coccygis, quae concavitatem anteriori efficiunt, regionem natibus interpositam elevato, gibbum in ultima parte spinae dorsi producant.

Ventriculus

Ventriculus est receptaculum membranaceum, quod ingesta ad oesophago excipit. Situs est in regione epigastrica et quibusquam in hypochondrio sinistro. Cum oesophago, duodeno, omento majore et minore, atque pancreate, liene, hepate, diaphragmate connexus est. Usus est, ut ingesta ab oesophago excipiat, aliquantum retineat, ea misceat cum succo gastrico, ea digerat et demum expellat in duodenum.

De renibus

Res in regione lumborum in posteriore parte ventris locati sunt. Res dexter sub hepate, res sinister sub liene siti sunt. Renibus urina secernitur. Cum res sani sunt, urina limpida est. Inflammatio renis nephritis nominantur. Si sanguis aut pus in urina est, vel vesica, vel res exulcerati sunt.

De systemate nervoso

Systema nervosum in tres partes dividitur, quae sunt: systema nervosum centrale, systema nervosum periphericum et systema nervosum vegetativum. Systema nervosum centrale est encephalon et medulla spinalis. Systema nervosum periphericum ex truncis nervosus seu nervi et corpusculis nervosis terminalibus constat. Corpuscula nervosa terminalia sunt receptores stimulorum, qui in cute, in musculis, in ossibus, in articulationibus et organis externis locati sunt. Ad receptores etiam organon visus, auditus, olfactus et extremitates motoriae musculorum attingunt. Systema nervosum vegetativum partem centram et periphericam habet. Figura medullae spinalis cylindrica; resticulo similis, est.

Medulla spinalis a foramine occipitali margo ad tertiam vertebrae lumborum descendit. In medulla spinali duae intumescunt lumbalis et cervicalis. Medulla spinalis, ut etiam encephalon, ex substantia grisea et alba constat. Prolongatio medullae spinalis, quae in cavo cranii in facie superiore partis basilaris ossis occipitalis locata, medulla oblongata nominatur. Cerebrum dimidio sphaerae similis est et in parte superiore fissura longitudinali in duas partes dividitur, quae hemisphaeria vocantur.

Tres meninges encephalon et medullam spinalem tegunt: pia mater seu leptomeninx, arachnoidea et dura mater seu pachymeninx. Pia mater, cerebro, cerebello, medullae spinali et oblongatae accreta, est membrana crassa et fibrosa, quae internae faciei cranii praecipue circa sellam turcicam et suturas fortiter adhaeret. Arachnoidea, intra duram et piam matrem locata, est membrana solida et tenuissima telae araneae similis, tunicis serosis vescerum similis est.

De cute

Cutis integumentum commune (общий) corporis humani format et organismum defendit. In cute duo strata considerantur: epidermis et corium. Epidermis est stratum profundum et solidum. Epidermis ex ectodermate (наружный зародышевый листок), corium ex mesodermate (средний зародышевый листок) formatur. In papillis cutis vasa capillaria sangunea et lymphatica et corpuscula nervosa terminalia (концевые) locata sunt. Papillae in parte superiore cutis cristae cutis et sulcos cutis formant. In cristis cutis foramina parva glandularum sudoriferarum sunt. E foraminibus sudor in sulcis destillat et cutem aspergit. Pili caput, cilia, supercilia et aliae partes corporis humani tegunt. Pilus radicem et scapum habet. Radix pili bulbo finitur. Radix pili cum bulbo in folliculo pili locatur. Quisque folliculus pili musculum arrectorem pili habet. Musculus arrector pili ad folliculi pili adhaeret. Contractio musculorum pilos arigit et folliculi sub cute tubercula parva, quasi varos, formant. Cutis in formam asperam, similis cuti vulso anseris, devenit et anatomia cutis anserina nominatur.

De cranio

Skeleton capitis cranium nominantur. Cranium per atlantem cum columna vertebrali junqitur. Cranium dividitur in cranium cerebrale, seu neurocranium, et cranium viscerale, sev splanchno-cranium. Cranium cerebrale ex octo ossibus temporalibus, duobus parietalibus, osse sphaenoidali, etmoidali, occipitali. Cranium viscerale ossa quindecim formant: ossa palatina, zigomatica, nasalia, lacrimalia, conchae nasales inferiores, vomer, mandibula, os hyoideum. Cavum cranii cerebrialis per foramen occipitale magnum cum canale vertebrali communicatur.

Suturis ossa cranii junquntur: suturae variae sunt: sutura coronalis, lambdoidea, saqittalis et ceterae. Ossa cranii immobilia sunt, mandibula solum mobilis est. Varii muscoli cranium tequnt: muscoli frontales, occipitales, auriculares, nasales, zyqomatici, temporales. In ossibus cranii multa foramina et tubera observamus.

Thorax

Thorax et abdomen in trunco hominis sunt. Thorax in parte superiore trunci est, abdomen in parte inferiore est. Thorax a claviculis usque ad diaphragma porrigitur. Ea pars trunci partim ossea, partim carnea est et interna membrana vestitur. Membrana pleura appellatur. Pleura membrana levis, robusta et tensa est. Ea costis et musulis intercostalibus adhaeret et totum cavum thoracis, cingit. In thorace pars tracheae, pulmonis, cor, pericardium cum vasis locantur.

In thorace atque pars maxima oesophgi locatur. Trachea a radice linguae ad pulmones descendit, ubi in multos ramos dividitur. Pars superior tracheae larunx dicitur. Pars inferior juxta vertabram colli in duos ramos dividitur, qui bronchi vocantur. Trachea ex anulis cartilagineis componitur.

Pulmones

Pulmones, in cavo dextro et sinistro pectoris locati, majorem partem cavi sinistri occupant. Pulmo dexter in tres lobos, pulmo sinister in duos lobos dividitur. Pulmones ex multis alveolis constant. Parietes alveolarum tegit rete vasorum sanguiferorum. Sub pulmonibus et corde diaphragma situm est, quod cavum pectoris a cavo abdominis sejungit. Arteriae circuli sanguinis minoris in pulmones sanguinem venosum afferunt.

Sternum

Sternum e tribus partibus constat: parte superiore – manubrio, parte media – corpore sterni, parte inferiore – processu xiphoideo. Manubrium habet in margine superiore incisuram jugularem. Margo inferior manubri et margo superior corporis angulum sterni formant. In margine sterni incisurae costales sunt.

Divisio pelvis

Pelvis est cavum, quod inter columnam vertebrarum et membrana inferiora locatur. Pelvis dividitur in pelvim majorem et minorem, vel superiorem et inferiorem. Pelvis major ultimis vertebralis lumbalibus ossibus ilium et integumentis cutaneis abdominis limitatur. Pelvis minor osse sacro, ossibus coccygeis, ligamentis et musculis terminatur.

De abdomine

Abdomen est cavitas, quae inter thoracem et pelvem locatur. Divisio interna est in tres cavitates: in cavitatem peritonei, in cavitatem lumbalem, in cavitatem pelvis. In cavitate peritonei: omentum, ventriculus, intestina tenua et crassa, hepar cum vesica fellea, mesenterium. lien, pancreas, vasa lactea, quae intra duplicaturam mesenterii locantur.

Os coccygis

Coccyx, seu os coccygis, hominis adulti ex quattuor vertebris constat. Prima vertebra coccygis cornua coccygea habet. Cornua coccygea per ligamenta cum cornibus sacralibus conjuguntur. Primae et secundae vertebrae habent etiam processus laterales, sed tertiae et quartae habent formam subrotundam et minores primis sunt. Vertebrae ossis coccygis processus spinosos et arcus non habent.

Costae

Costarum, quae laterales thoracis partes occupant, numerus in utroque latere plerumque est duodecim, raro tredecim, rarius undecim. Sunt autem vel verae, vel spuriae. Verae seu legitimae vocantur, quarum cartilagine serno adhaerent, earumque numerus esse solet in utroque latere septe, rarius octo; reliquae quinque (vel quattuor), quarum cartilagine nec sternum osseum nec cartilagine ensiformem attingunt, spuriae seu illegitimae nominantur. Harum superiores tres cartilaginibus suis longitudine sensim decrescentibus, proxime sibi accumbunt ita, ut quasi inter se confluere videantur; ultimae duae, brevissimae, et inter se et a superioribus magis distantes, teuis membranae e multis ligamentulis connexae fibrarumque muscularum ope copulatae, mobiliores sunt, ideoque fluctuantes dicuntur.

Omnes costae eatenus se invicem aequant, quatenus in sinula costa discernere licet corpus, extremitates, cartilagine, ac superficies et margines.

Caput

Supremum in corpore hominis locum caput obtinet, cuius (которой) partes sunt: cranium, facies, oculi, nasus, os et aures. Cranium, extrinsecus cute obductum, cerebri receptaculum est. Vertex, tempora et aversa pars capitis, occiput, capillis vestitur. Color

comae varius est: niger, fuscus, rutilus flavusque. Senum coma canescere solet. Pars anterior capitis vultus dicitur.

De vertebris

In corpore humano triginta tres seu triginta quattuor vertebrae distinguimus. Compages vertebrarum columna vertebralis vicatur. Vertebra forma similis est anulo osseo. Vertebra ex tribus partibus constat, quarum (из которых) prima est corpus vertebrae, secunda – arcus vertebrae, tertia – processus. Processus vertebrae sunt: processus spinosus, duo processus transverse, quattuor processus articulares superiores et inferiores. Prima vertebra “atlas”, secunda “axis” nominatur. Vertebra septima “prominens” nominatur. Vertebrae dividuntur in septem vertebrae cervicales et quattuor seu quinque vertebrae coccygeas.

In columna vertebrali distinguimus quinque partes: cervicalem, thoracalem, lumbalem, sacralem et coccygeam. Omnes vertebrae praeterea dividimus in partes duas, quae sunt: vertebrae verae et vertebrae spuriae. Vertebrae verae ex cervicalibus, thoracilibus et lumbalibus vertebrae constant. Vertebrae sacrales, quae (которые) os sacrum formant, et vertebrae coccygeae, quae os coccygis formant, vertebrae spuriae nominantur.

De ossibus

Complexus ossium corporis skeleton vocatur. Forma et magnitudine ossa diversa sunt: distinguimus ossa longa, lata, brevia. Tibia est os longum, scapula – os latum, vertebra – os breve. In ossibus distinguimus corpus ossis et extremitates. Ossa inter se ligamentis et cartiliginibus junguntur. In osse foramina nutritia sunt. Foramina nutritia ossium longorum plerumque in corpore ossis et in extremitatibus locata sunt.

Латинсько-український словник анатомічної термінології

А

abdomen, inis n	живіт, черево
abductor, oris m	відвідний (м'яз)
abscessus, us m	абсцес, гнійник, нарив
accessorius, a um	додатковий
acer, acris, acre	гострий
acetabulum, i n	вертлюжна западина
acromialis, e	акроміальний
acromion, i n	акроміон
acusticus, a, um	акустичний, слуховий (крім труби)
adductor, oris m	привідний (м'яз)
adiposus, a, um	жирний, жировий
aditus, us m	вхід
aeger, gri m	хворий
aequalis, e	рівний, однаковий
aër, aëris m	повітря
ala, ae f	крило
alaris, e	крильний
albumen, inis n	білок
albus, a, um	білий
Aloë, ës f	алое, сабур
alveolaris, e	альвеолярний
alveolus, i m	альвеола, ячейка, луночка
ampulla, ae f	ампула (колбоподібне розширення
	трубчастих органів)
amputatio, onis f	ампутація, видалення
analıs, e	анальний, відноситься до ануса
angulus, i m	кут
animal, alıs n	тварина
annus, i m	рік
antebrachium, i n	передпліччя
anterior, ius	передній
antisepticus, a, um	антисептичний
anularis, e	кільцеподібний, коловий
anus, i m	анус, задній прохід
aorta, ae f	аорта

apertura, ae f	апертура, отвір
apex, icis m	верхівка, кінчик (язика)
aponeurosis, is f	апоневроз, плоский широкий сухожилок, сухожилковий розтяг
appendix, icis f	апендикс, придаток, відросток
aqua, ae f	вода
aqu(a)eductus, us m	водопровід
aquosus, a, um	водний, водянистий
arachnoideus, a, um	павутинний, павутиноподібний
a. mater	павутинна мозкова оболонка
arbor, oris f	дерево
arcuatus, a, um	дугоподібний
arcus, us m	дуга
area, ae f	поле
ars, artis f	мистецтво
arteria, ae f	артерія
articularis, e	суглобовий
articulatio, onis f	суглоб
ascendens, ntis	висхідний
asper, era, erum	шерохуватий, суворий
atlas, atlantis m	атлант, I шийний хребець
atrium, i n	передсердя
atrox, ocis	суворий
auditivus, a, um	слуховий (труба)
auditus, us m	слух
auricula, ae f	вушна раковина
auricularis, e	вушний, вухоподібний
auris, is f	вухо
avis, is f	птаха
axilla, ae f	пахва
axillaris, e	пахвинний
axis, is m	вісь, II шийний хребець
В	
basis, is f	основа, базис
biceps, bicipitis	двоголовий
bifurcatio, onis f	біфуркація, роздвоєння
billaris, e	жовчний
bilis, is f	жовч
bis	двічі
brachialis, e	плечовий

brachium, i n	плече
brevis, e	короткий
bronchus, i m	бронх
bucca, ae f	щока
buccalis, e	щічний
buccinator, oris m	букцинатор, щічний м'яз
bulbus, i m	цибулина
<i>b. oculi</i>	очне яблуко
bursa, ae f	сумка
butyrum, i n	масло

С

cadaver, eris n	труп
caecum, i n	сліпа кишка
caecus, a, um	сліпий
calcaneus, a, um	п'ятковий
calcaneus, i m	п'ятова кістка
calcar, aris n	шпора
callosus, a, um	мозолястий
calor, oris m	жар
calx, calcis f	п'ята, п'ятка
canaliculus, i m	канадець
canalis, is m	канал
cancer, cri m	рак
caninus, a, um	собачий, ікловий (про зуб)
capitulum, i n	голівка (кістки)
capsula, ae f	капсула, оболонка
caput, itis n	голова, голівка
cardiacus, a, um	серцевий
caroticus, a, um	сонний, належить до сонної артерії
carotis, idis f (arteria)	сонна артерія
carpalis, e	зап'ясний
carpeus, a, um	зап'ясний
carpus, i m	зап'ястя
cartilagineus, a, um	хрящовий
cartilago, inis f	хрящ
catarrhus, i m	катар
cauda, ae f	хвіст
caverna, ae f	печера, порожнина
cavernosus, a, um	печеристий
cavitas, atis f	порожнина

cavum, i n	порожнина (барабана, раковини)
cavus, a, um	порожнистий
celer, eris, ere	швидкий
cellula, ae f	клітина, ячейка
centralis, e	центральний
cera, ae f	віск
cerebellaris, e	мозочковий
cerebellum, i n	мозочок
cerebralis, e	мозковий, церебральний
cerebrospinalis, e	спинномозковий
cerebrum, i n	великий мозок
cervicalis, e	шийний
cervix, icis f	шия, шийка
chiasma, atis n	перехрест
chole, es f	жовч
choledochus, a, um	жовчний, жовчовивідний
chorda, ae f	хорда, струна
ciliaris, e	війчатий
cilium, i n	вія
cingulum, i n	пояс
circumflexus, a, um	огинаючий
cito	швидко
citrus, i m	лимон
clavicula, ae f	ключиця
clavicularis, e	ключичний
clyisma, atis n	клізма, промивання
coccygeus, a, um	куприковий
coccyx, ygis m	куприк
cochlea, ae f	равлик, раковина
cochlearis, e	равликовий
colicus, a, um	ободовокишковий
collum, i n	шия, шийка
colon, i n	ободова кишка
columna, ae f	стовп
c. vertebralis	хребет
commissura, ae f	спайка
communis, e	загальний
compactus, a, um	щільний, компактний
compositus, a, um	складний
concha, ae f	раковина

conchalis, e	належить до раковини
condylaris, e	виростковий
condylus, i m	виросток
conjunctiva, ae f	кон'юнктива, сполучна оболонка ока
conjunctivus, a, um	сполучний
connectivus, a, um	сполучний
constrictio, onis f	скорочення, стиск
constrictor, oris m	констриктор, м'яз-стискач
contusio, onis f	контузія, забій
cor, cordis n	серце
coracoclavicularis, e	ключововидно-ключичний
cornu, us n	ріг, ріжок
corona, ae f	вінець, корона, коронка
coronarius, a, um	вінцевий, коронарний
coronoideus, a, um	короноподібний, вінцеподібний
corpus, oris n	тіло, тулуб
corrugator, oris m	зморщуючий (м'яз)
cortex, icis m	кора, кіркова речовина
corticalis, e	кірковий
costa, ae f	ребро
costalis, e	реберний
costarius, a, um	реберний
coxa, ae f	стегно, таз
cranialis, e	черепний
cranium (ion), in	череп
crassum, i n	товста кишка
crassus, a, um	товстий, жирний
Crataegus, i f	глід
cremaster, eris m	м'яз-підіймач яєчка
cribrosus, a, um	решітчастий (крім кістки)
crista, ae f	гребінь (гребінець)
crus, cruris n	гомілка, ніжка
cubitalis, e	ліктьовий
cubitus, i m	лікоть
cuboideus, a, um	кубовидний
culex, icis m	кулекс (вид комара)
cuneiformis, e	клиноподібний
curvatura, ae f	кривизна
cutaneus, a, um	шкірний
cutis, is f	шкіра

cystosus, a, um	кістозний
	D
decim	десять
declive, is n	скат
deinde	потім
deltoides, a, um	дельтоподібний
dens, dentis m	зуб
<i>d. caninus</i>	ікло
<i>d. incisivus</i>	різець
<i>d. deciduus</i>	молочний зуб (що відпадає)
<i>d. permanens</i>	постійний зуб
<i>d. serotinus</i>	зуб мудрості (пізній)
<i>d. molaris</i>	моляр (великий корінний зуб)
<i>d. premolaris</i>	премоляр (малий корінний зуб)
dentalis, e	зубний
depressor, oris m	опускаючий (м'яз)
descendens, ntis	низхідний
dexter, tra, trum	правий
diaphragma, atis n	діафрагма, грудно-черевна перегородка
diaphragmaticus, a, um	належить до діафрагми
differens, ntis	різний, що відрізняється
digitalis, e	пальцевий
digitus, i m	палець
dilatatio, onis f	розширення, дилатація
dilatator, oris m	що розширює (м'яз)
diploe, es f	диплоє (губчаста речовина плоских кісток черепа)
distalis, e	дистальний, більш віддалений від центра
dolor, oris m	біль
dorsalis, e	спинний, тильний, дорзальний
dorsum, i n	спина, спинка, тил
dosis, is f	доза
ductus, us m	протока
duodenum, i n	дванадцятипала кишка
duplex, icis	подвійний
dura (ae) mater (tris)	тверда мозкова оболонка
durus, a, um	твердий
dyspnoe, es f	задишка
	E
eczema, atis n	екзема

eminentia, ae f	підвищення, виступ
encephalon, i n	головний мозок
epicranium, i n	епікраній, шолом (сухожильний покрив черепа)
epicranius, a, um	надчерепний, розташований над черепом
epigastricus, a, um	надчеревний
erector, oris m	що випрямляє (м'яз)
ethmoidalis, e	решітчастий
extensor, oris m	м'яз, що розгинає
externus, a, um	зовнішній
extremitas, atis f	кінець
F	
facialis, e	лицевий
facies, ei f	обличчя, поверхня
falx, falcis f	серп, коса
fascia, ae f	фасція
fel, fellis n	жовч
felleus, a, um	жовчний
femur, oris n	стегнова кістка, стегно
fibra, ae f	волокно
fibrosus, a, um	фіброзний, волокнистий
fibula, ae f	малогомілкова кістка
fibularis, e	малогомілковий
filiformis, e	ниткоподібний
fissura, ae f	щілина
flavus, a, um	жовтий
flexor, oris m	згинач, згинаючий м'яз
flexura, ae f	вигин
flos, floris m	квітка
fluctuans, ntis	той, що коливається (ребро)
folium, i n	лист, листок
folliculus, i m	фолікул, пухирець
fons, fontis m	джерело
fonticulus, i m	тім'ячко
foramen, inis n	отвір
fornix, icis m	склепіння
fossa, ae f	яма, ямка (подовженої форми)
fovea, ae f	заглиблення, ямка (круглої форми)
fractura, ae f	перелом
frenulum, i n	вуздечка

frons, frontis f
frontalis, e
fundus, i m
funiculus, i m
f. umbilicalis

gallus, i m
ganglion, i n
gaster, tris f
gastricus, a, um
generalis, e
geniohyoideus, a, um
genu, us n
gingiva, ae f
glandula, ae f
globulus, i m
glomus, eris n
glut(a)eus, a um
granulum, i n
gustatorius, a, um
gustus, us m
gyrus, i m

hallux, ucis m
hamatus, a, um
hepar, atis n
hepaticus, a, um
hepatoduodenalis, e
herpes, etis m
hiatus, us m
hilus, i m
hirudo, inis f
homo, inis m
horizontalis, e
humerus, i m
humor, oris m
hyoideus, a, um
hypochondrium, i n
hypogastricus, a, um
hypoglossus, a, um

лоб
лобний
дно
канатик
пуповина

G

півень
ганглії, нервовий вузол
шлунок
шлунковий
генеральний, родовий, загальний
підборідно-під'язиковий
коліно
десна
залоза
кулька
клубок
сідничний
гранула, крупинка, зерно
смаковий
смак
звивина

H

великий (перший) палець стопи
гачкоподібний
печінка
печінковий
печінково-дванадцятипало-кишковий
герпес, лишай
щілина, розщелина
ворота
п'явка
людина
горизонтальний
плечова кістка
волога
під'язикова кістка
підребер'я
підчеревний
під'язиковий (нерв)

icterus, i m
ile, ilis n
ileum, i n
iliacus, a, um
impressio, onis f
incisivus, a, um
incisura, ae f
inclinatio, onis f
incus, udis f
index, icis m
infans, ntis m, f
infarctus, us m
inferior, ius
infrahyoideus, a, um
infraorbitalis, e
inguen, inis n
inguinalis, e
insufficiencia, ae f
interalveolaris, e
intercostalis, e
intermedius, a, um
internus, a, um
interosseus, a, um
intestinum, i n
iris, idis f
ischadicus, a, um
ischium, i n

jejunum, i n
jugularis, e
jugum, i n
juncture, ae f

Kalium, i n

labialis, e
labium, i n
labyrinthicus, a, um
labyrinthus, i m

I

жовтяниця
здухвинна ділянка
клубова кишка
здухвинний, клубовий
тиск
різцевий (зуб)
вирізка
нахилення, нахил
коваделко
вказівник, вказівний палець
дитя, дитина
інфаркт
нижній
підпід'язиковий
підорбітальний
пах
паховий
нестача
міжальвеолярний
міжреберний
середній, проміжний
внутрішній
міжкістковий
кишка
райдужка, райдужна оболонка
сідничний
сідниця

J

порожня кишка
яремний
підвищення
з'єднання

K

калій

L

губний
гула
лабіринтовий
лабіринт

lacrima, ae f	сльоза
lacrimalis, e	слізний
laesus, a, um	пошкоджений, порушений
lambdoideus, a, um	лямбдовидний, схожий на грецьку лямбду
lamellaris, e	пластинчатий
lamina, ae f	пластинка
laryngeus, a, um	гортанний
larynx, yngis m	гортань
lateralis, e	латеральний, бічний
latus, a, um	широкий
latus, eris n	бік, сторона
laurus, i m	лавр
lens, lentis f	кришталік
leucosis, is f	лейкоз
levator, oris m	піднімач (м'яз)
liber, era, erum	вільний
lien, lienis m	селезінка
ligamentum, i n	зв'язка
limen, inis n	поріг, межа
linea, ae f	лінія, межа
lingua, ae f	язик
lingualis, e	язичний
lingula, ae f	язичок
liquor, oris m	рідина, розчин
lobulus, i m	долька
lobus, i m	доля
longitudinalis, e	повздожній
longus, a, um	довгий
lumbalis, e	поперековий
lumbus, i m	поперек
luna, ae f	місяць
lunula, ae f	лунка
lymphaticus, a, um	лімфатичний, той, що відноситься до лімфатичних вузлів
magnus, a, um	М великий (про непарні утворення)
majalis, e	травневий
major, jus	великий, більший (про парні утворення)

malleolus, i m	лодижка
mamma, ae f	молочна залоза
mammarius, a, um (mammalis, e)	маммарний, відноситься до молочної залози
mandibula, ae f	нижня щелепа
mandibularis, e	нижньощелепний
manubrium, i n	держак, рукоятка
manus, us f	рука, кисть
margo, inis m	край, межа
massa, ae f	маса
masseter, eris m	жувальний м'яз
massetericus, a, um	жувальний
mastoideus, a, um	сосочкоподібний
mater, tris f	мати, тут: мозкова оболонка
<i>dura m.</i>	тверда мозкова оболонка
<i>pia m.</i>	м'яка мозкова оболонка
<i>arachnoidea m.</i>	павутинна мозкова оболонка
maxilla, ae f	верхня щелепа
maxillaris, e	верхньощелепний
maximus, a, um	найбільший
Mays, ydis f	кукурудза
meatus, us m	прохід, хід
medialis, e	середній, медіальний
medianus, a, um	серединний
medius, a, um	середній
medulla, ae f	мозок, мозкова речовина
<i>m. oblongata</i>	довгастиий мозок
<i>m. osseum</i>	кістковий мозок
<i>m. spinalis</i>	спинний мозок
medullaris, e	мозковий
mel, mellis n	мед
membranaceus, a, um	перепончатий
membrum, i n	кінцівка, частина тіла
meninx, ngis f	мозкова оболонка
mentalis, e	підборідний
mentum, i n	підборіддя
mesenterium, i n	брижа
metacarpalis, e	п'ясний
metacarpus, i m	п'ясть

metatarsalis, e	плюсневий, відноситься до плюсни
metatarsus, i m	плюсна
minimus, a, um	найменший
minor, minus	малий, менший (про парні утворення)
mirabilis, e	прекрасний, незвичайний
mitralis, e	мітральний, двостулковий
mixtio, onis f	змішування
mobilis, e	рухомий
molaris, e	молярний, великий кореневий
mollis, e	м'який
mons, montis m	підвищення, пагорб
morbus, i m	хвороба, захворювання
mors, mortis m	смерть
mos, moris m	нрав, звичай
motio, onis f	рух
mucosa, ae f	слизова (оболонка)
mucosus, a, um	слизовий
multiplex, icis	багаточисельний, багатогранний, множинний
muscularis, e	м'язовий
musculus, i m	м'яз
mylohyoideus, a, um	щелепо під'язиковий
myologia, ae f	міологія, вчення про м'язи
mystax, acis f	вус, вусик
N	
narcosis, is f	наркоз
naris, is f	ніздря
nasalis, e	носовий
nasus, i m	ніс
navicularis, e	лад'єподібний
nervus, i m	нерв
neurocranium, i n	череп, що містить мозок (мозковий череп)
niger, gra, grum	чорний, темний
nodus, i m	вузол (лімфатичний)
nonnulus, a, um	деякий, інший
nucha, ae f	карк, задня частина шиї
nucleus, i m	ядро
nutricius, a, um	живильний

obliquus, a, um
oblongatus, a, um
obturatorius, a, um
occipitalis, e
occiput, itis n
oculus, i m
odontologia, ae f
oedema, atis n
oesophageus, a, um
oesophagus, i m
olecranon, i n
omentalis, e
omentum, i n
omohyoideus, a, um
ophthalmicus, a, um
opticus, a, um
oralis, e
orbicularis, e
orbita, ae f
orbitalis, e
organon, i n
oryza, ae f
os ilium
os, oris n
os, ossis n
osseus, a, um
osteoideus, a, um
ostium, i n
ovalis, e
ovarium, i n

palatinus, a, um
palatoglossus, a, um
palatum, i n
palma, ae f
palmaris, e
palpebra, ae f
pancreas, atis n
papilla, ae f

О

косий
довгастиЙ
затульний
потиличний
потилиця
око
одонтологія, наука про зуби
набряк
стравохідний
стравохід
ліктьовий відросток
сальниковий, чепцевий
сальник, чепець
лопатково-під'язиковий
очний
зоровий, оптичний
ротовий
коловий
очна ямка, орбіта
очноямковий
орган
рис
клубова кістка
рот
кістка
кістковий
остеоїдний, кістковидний
отвір, гирло, вхід
овальний
яєчник

Р

піднебінний
піднебінно-язиковий
піднебіння
долоня
долонний
повіка
підшлункова залоза
сосочок

par, partis	рівний, парний
paracolicus, a, um	розташований біля ободової кишки
parenchyma, atis n	паренхіма
paries, etis m	стіна, стінка
parietalis, e	тім'яний
parotideus, a, um	привушний
parotis, idis f (glandula)	привушна залоза
pars, partis f	частина, сторона
parvus, a, um	малий (про непарні утворення)
patella, ae f	наколінок, надколінок
patellaris, e	пателлярний, що належить до колінної чашечки
paucim	трохи
pecten, inis n	гребінь
pectus, oris n	груди (передня частина)
pedunculus, i m	ніжка, стебло
pelvinus, a, um	тазовий
pelvis renalis	ниркова миска
pelvis, is f	таз
penis, is m	статевий член
perforatus, a, um	проткнутий, продірявлений
perin(a)eum, i n	промежина
periosteum, i n	окістя
periton(a)eum, i n	очеревина
permanens, itis	постійний
peroneus, a, um	малогомілковий
pes, pedis m	стопа
petrosus, a, um	кам'янистий
phagocytus, i m	фагоцит, "пожираюча" клітина
phalanx, ngis f	фаланга, кісточка
pharyngeus, a, um	глотковий
pharynx, ngis m	горло, глотка
philtrum, i n	губний жолобок
pinguis, e	жирний
pius, a, um	м'який (мозкова оболонка)
planta, ae f	підощва
planus, a, um	плоский
plasma, atis n	плазма
platysma, atis n	підшкірний м'яз шиї
pleura, ae f	плевра

plexus, us m	сплетення
plica, ae f	складка
poena, ae f	покарання, штраф
pollex, icis m	великий палець кисті
pons, pontis m	міст
popliteus, a, um	підколінний
porus, i m	отвір, пора
posterior, ius	задній
premolaris, e	премолярний, малий корінний (про зуби)
processus, us m	відросток
profundus, a, um	глибокий
prominens, ntis	виступний, виступаючий (хребець)
pronator, oris m	пронатор (м'яз, який повертає вниз, всередину)
propaedeutica, ae f	пропедевтика, введення в науку
proprius, a, um	власний
protuberantia, ae f	виступ, горб
proximalis, e	проксимальний, ближчий до тулуба
pterygoideus, a, um	крилоподібний
pubes, is f	лобок
pubicus, a, um	лобковий
pulmo, onis m	легеня
pulmonalis, e	легеневий
pulpa, ae f	пульпа, м'якуш
pulvinar, aris n	подушка, частина головного мозку
pus, puris n	гній
piloricus, a, um	пілоричний
pyramis, idis f	піраміда
Q	
quadratus, a, um	квардатний
quadriceps, cipitis	чотириголовий
quartus, a, um	четвертий
quinque	п'ять
R	
radialis, e	променевий, радіальний
radicularis, e	кореневий
radius, i m	променева кістка
radix, icis f	корінь, корінець
ramus, i m	гілка
raphe, es f	шов (м'який)

rarus, a, um	рідкий
recens, us m	свіжий
recessus, us m	заглиблення, кишенья
rectum, i n	пряма кишка
rectus, a, um	прямий
reflexus, us m	рефлекс
regio, onis m	ділянка
ren, renis m	нирка
repetitio, onis m	повторення
resectio, onis f	резекція, видалення органа або його частини
rete, is n	сітка
reticularis, e	сітчастий
retina, ae f	сітківка
retinaculum, i n	утримувач
rhizoma, atis n	кореневище
rhomboideus, a, um	ромбоподібний
rhythmus, i m	ритм
rima, ae f	щілина
rotator, oris m	обертач
ruber, bra, brum	червоний
rubor, oris m	почервоніння
	S
saccus, i m	мішок
sacer, cra, crum	крижовий (кістка)
sacralis, e	крижовий (окрім кістки)
sacrococcygeus, a, um	крижово-куприковий
salus, utis f	здоров'я, благополуччя
sanguineus, a, um	кровоносний, кров'яний
sanguis, inis m	кров
sanus, a, um	здоровий, вилікуваний
sapiens, ntis	мудрий, розумний
scabies, ei f	короста
scapula, ae f	лопатка
skeleton (um), i n	скелет, кістяк
schisis, is f	розкол, розщеплення
semen, inis n	сім'я, сім'яна рідина
semicanalis, is f	полуканал
semicircularis, e	напівкруглий
semilunaris, e	напівмісячний, серповидний

seminifer, era, erum	сім'яний, сім'явивідний
senectus, utis f	старість
sensus, us m	почуття
septum, i n	перегородка
serosus, a, um	серозний
seu	або
simplex, icis	простий
singulus, a, um	одиначний, одиничний
sinister, tra, trum	лівий
sinus, us m	пазуха, синус
spatium, i n	простір, проміжок
species, ei f	збір трав, чай; вид
spermatikus, a, um	сім'яний
sphenoidalis, e	клиноподібний
sphincter, eris m	сфінктер, стискач, звужувач
sphinx, ngis m	сфінкс
spina, ae f	ость, хребет
spinalis, e	спинномозковий, спінальний
spinosus, a, um	остистий
splanchnologia, ae f	спланхнологія, наука про внутроці
spongiosus, a, um	губчастий
spurius, a, um	помилковий
squama, ae f	луска
squamosus, a, um	лускоподібний, лускатий
stapes, edis m	стремінце
sternalis, e	груднинний
sternohyoideus, a, um	груднинно-під'язиковий
sternum, i n	груднина
stratum, i n	шар, верства
stroma, atis n	строма, кістяк, основа
struma, ae f	зоб
stylohyoideus, a, um	шило-під'язиковий
stylopharyngeus, a, um	шилоглоточний
subcutaneus, a, um	підшкірний
subhepaticus, a, um	підпечінковий
sublingualis, e	під'язиковий
submucosus, a, um	підслизовий
substantia, ae f	речовина
sulcus, i m	борозна

Sulfur, uris n	сірка
supercilium, i n	брова
superficialis, e	поверхневий
superficies, ei f	поверхня, площина
superior, ius	верхній
supinator, oris m	супінатор, відвертач, м'яз, що повертає вверх, назовні
supracondylaris, e	надвиростковий
suprahyoideus, a, um	надпід'язиковий
suprarenalis, e	наднирковий
supremus, a, um	найвищий
sura, ae f	литка
suralis, e	литковий
sutura, ae f	шов (кістковий)
symphysis, is f	симфіз, зрощення
synchondrosis, is f	синхондроз, хрящове сполучення
synovialis, e	синовіальний
systema, atis n	система
systole, es f	систола
Т	
talocruralis, e	гомілковостопний
talus, i m	таранна кістка, надп'яткова кістка
tarsus, i m	зап'яско
tegmen, inis n	покрівля
temporalis, e	тім'яний
tempus, oris n	скроня, час
tendo, inis m	сухожилок
tensor, oris m	натягач (м'яз)
tenuis, e	тонкий
teres, etis	круглий (м'яз)
terminatio, onis f	закінчення, кінець
testicularis, e	яєчковий
testis, is m	яєчко
textus, us m	тканина
thalamus, i m	таламус, зоровий горб мозку
thenar, aris n	підвищення великого пальця кисті
thoracicus, a, um	грудний
thoracoabdominalis, e	грудинночеревний
thorax, acis m	грудна клітка
thymus, i m	вилочкова залоза

thyreoideus, a, um	щитоподібний
thyreohyoideus, a, um	щитопід'язиковий
tibia, ae f	великогомілкова кістка
tinctura, ae f	настоянка
tonsilla, ae f	мигдалик
totalis, e	повний, загальний
tractus, us m	тракт, шлях
transversalis, e	поперечний
transversus, a, um	поперечний
trapezius, a, um	трапецієподібний
trapezoideus, a, um	трапецієподібний
trauma, atis n	травма
triceps, cipitis	триголовий
trigeminalis, e	трійчастий
trigonum, i n	трикутник
tritus, a, um	тертий
trochanter, eris m	вертлюг
trochlea, ae f	блок
trochlearis, e	блоковий
truncus, i m	тулуб, стовбур
tuba, ae f	труба
tuber, eris n	горб
tuberculum, i n	горбок
tuberositas, atis f	горбистість
tunica, ae f	оболонка
tympanicus, a, um	барабанний
tympanum, i n	барабан
U	
ulcus, eris n	виразка
ulna, ae f	ліктьова кістка
ulnaris, e	ліктьовий
umbilicalis, e	пупковий
umbilicus, i m	пупок
uncus, i m	гачок
unguis, is m	ніготь, кіготь
ureter, eris m	сечовід
urethra, ae f	сечівник
urina, ae f	сеча
urinarius, a, um	сечовий
urogenitalis, e	сечостатевий

ursus, i m	ведмідь
uterinus, a, um	матковий
uterus, i m	матка
uvula, ae f	язичок
V	
vagina, ae f	вагіна, піхва
vaginalis, e	вагінальний, піхвовий
valens, ntis	здоровий, сильний
valetudo, inis f	здоров'я
valvula, ae f	заслінка
vas, vasis n	судина
vascularis, e	судинний
vasculosus, a, um	судинний
vena (ae) portae	ворітна вена
vena, ae f	вена
venosus, a, um	венозний
venter, tris m	черевце, черевко
ventralis, e	вентральний, черевний
ventriculus, i m	шлунок, шлуночок
vermiformis, e	червоподібний
vertebra, ae f	хребець
vertebralis, e	хребцевий
vertex, icis m	тім'я, вершина
vesica, ae f	міхур, міхурець
vesicalis, e	міхуровий
vestibularis, e	вестибулярний, присінковий
vestibulum, i n	присінок
vinculum, i n	вездечка, зв'язка
viscus, eris n	нутро, внутрішній орган
vitreus, a, um	склоподібний
vivus, a, um	живий
volvulus, i m	заворот кишок
vomer, eris m	леміш
vox, vocis f	голос
X	
xiphoideus, a, um	мечоподібний
Z	
zona, ae f	зона, пояс
zygoma, atis n	вилиця
zygomaticus, a, um	виличний

Українсько- латинський словник анатомічної термінології

	A	
акроміальний		acromialis, e
альвеола		alveolus, i m
альвеолярний		alveolaris, e
ампула		ampulla, ae f
аорта		aorta, ae f
аортальний		aortalis, e
апертура		apertura, ae f
апоневроз		aponeurosis, is f
апендикс, придаток		appendix, icis f
артеріальний		arterialis, e
артерія		arteria, ae f
атлант, I шийний хребець		atlas, ntis m
	Б	
барабан		tympanum, i n
барабанний		tympanicus, a, um
бік, сторона		latus, eris n
бічний, латеральний		lateralis, e
блок		trochlea, ae f
борозна		sulcus, i m
брова		supercilium, i n
бронх		bronchus, i m
	В	
вагіна, піхва		vagina, ae f
вагінальний, піхвовий		vaginalis, e
валик, потовщення		agger, eris m
великий		major, majus; magnus, a, um
великий головний мозок		cerebrum, i n
великий палець ноги		hallux, ucis m
великий палець руки		pollex, icis m
великогомілкова кістка		tibia, ae f
в. воротна		vena portae
венозний		venosus, a, um
вертлюг		trochanter, eris m

вертлюжний	trochantericus, a, um
верхівка, кінчик	apex, icis m
верхній	superior, ius
верхня щелепа	maxilla, ae f
вличний	zygomaticus, a, um
вилиця	zygoma, atis n
вирізка	incisura, ae f
виступ	protuberantia, ae f
вия	nucha, ae f
віддалений від центру	distalis, e
відросток	processus, us m
<i>в. ліктьовий</i>	olecranon, i n
<i>в. плечовий, акроміон</i>	acromion, i n
війний (що стосується вії)	ciliaris, e
вісцеральний	visceralis, e
вісь, II шийний хребець	axis, is m
вказівний палець	index, icis m
власний	proprius, a, um
внутрішній	internus, a, um
волокнистий	fibrosus, a, um
водопровід	aquaeductus, us m
воротар	pylorus, i m
втиснення	impressio, onis f
вуздечка	frenulum, i n
вузол	nodus, i m
<i>в. нервовий</i>	ganglion, i n
вухо	auris, is f
вушна раковина	auricular, ae f
вушний	auricularis, e
вхід	aditus, us m; ostium, i n
Г	
ганглії	ganglion, i n
гирло	ostium, i n
гілка	ramus, i m
глибокий	profundus, a, um
глотковий	pharyngeus, a, um
голівка	caput, itis n; capitulum, i n
голова	caput, itis n
головний мозок	encephalon, i n
гомілка, ніжка	crus, cruris n

гомілковостопний

горб

горбистість

горбок

горло, глотка

гортанний

гортань

гострий

гребінь

груди

грудина

грудна клітка

грудний

губа

дах

дванадцятипала кишка

дельтоподібний

дерево життя

діафрагма, перепона

дно

довгий

додатковий

долонний

долоня

дуга

епітелій

живіт

жировий

жовтий

жовчна протока

жовчний

жовчний міхур

жувальний

завіса

talocruralis, e

tuber, eris n

tuberositas, atis f

tuberculum, i n

pharynx, ngis m

laryngeus, a, um

larynx, ngis m

acer, cris, cre

crista, ae f

pectus, oris n

sternum, i n

thorax, acis m

thoracicus, a, um;

pectoralis, e

labium, i n

Д

tegmen, inis n

duodenum, i n

deltoideus, a, um

arbor vitae (cerebelli)

diaphragma, atis n

fundus, i m

longus, a, um

accessorius, a, um

palmaris, e

palma, ae f

arcus, us

Е

epithelium, i m

Ж

abdomen, inis n;

venter, tris m

adiposus, a, um

flavus, a, um

ductus choledochus

biliaris, e; felleus, a, um

vesica(ae) fellea (biliaris)

massetericus, a, um

З

velum, i n

заглибина		recessus, us m
задній		posterior, ius
задній прохід		anus, i m
залоза		glandula, ae f
зап'ясний		carpeus, a, um
зап'ясток		carpus, i m
заслінка		valvula, ae f
затульний		obturatorius, a, um
звивина		gyrus, i m
зв'язка		ligamentum, i n
згин		flexura, ae f
зіниця		pupilla, ae f
зовнішній		externus, a, um
зоровий		opticus, a, um
зуб		dens, dentis m
<i>з. молочний (відпадаючий)</i>		dens deciduus
<i>з. мудрості (пізній)</i>		dens serotinus
<i>з. постійний</i>		dens permanens
<i>з. різцевий (різець)</i>		dens incisivus
<i>з. ікловий (собачий), ікло</i>		dens caninus
<i>з. великий корінний, моляр</i>		dens molaris
<i>з. малий корінний, премоляр</i>		dens premolaris
зубний		dentalis, e
I		
і, та (сполучник)		et
ікло (собачий зуб)		dens (ntis) caninus
К		
кавернозний, печеристий		cavernosus, a, um
кам'янистий		petrosus, a, um
канал		canalis, is, m
каналець		canaliculus, i m
капсула		capsula, ae f
карман		recessus, us m
кисть, рука		manus, us f
кишка		intestinum, i n
<i>к. дванадцятипала</i>		duodenum, i n
<i>к. ободова</i>		colon, i n
<i>к. порожня</i>		jejunum, i n
<i>к. пряма</i>		rectum, i n
<i>к. сліпа</i>		caecum, i n

<i>к. товста</i>	crassum, i n
кишковий	intestinalis, i n
кільцевий	anularis, e
кінець	extremitas, atis f
кінцівка	membrum, i n
кірковий	corticalis, e
кістка	os, ossis n
<i>к. великогомілкова</i>	tibia, ae f
<i>к. ліктьова</i>	ulna, ae f
<i>к. малогомілкова</i>	fibula, ae f
<i>к. плечова</i>	humerus, i n
<i>к. променева</i>	radius, i m
<i>к. п'яткова</i>	calcaneus, i m
кістковий	osseus, a, um
кісточка	malleolus, i m
клиноподібний	sphenoidalis, e; cuneiformis, e
клітина, ячейка	cellula, ae f
клубовий	iliacus, a, um
клубок	glomus, eris n
клювоподібний	coracoideus, a um
ключичний	clavicularis, e
ключиця	clavicula, ae f
коліно	genu, us n
кон'юнктива (слизова оболонка ока)	conjunctiva, ae f
кора, кіркова речовина	cortex, icis m
корінь	radix, icis f
короткий	brevis, e
косий	obliquus, a, um
край	margo, inis m
крижова кістка	os sacrum
крижовий	sacralis, e
крило	sacer, cra, crum (os)
крилоподібний	ala, ae f
крилоподібно-піднебінний	pretygoideus, a, um
крильний	pterygopalatinus, a, um
кришталік	alaris, e
кровоносний	lens, lentis f
круглий	sanguineus, a um
	rotundus, a, um (m., lig.)

круговий
куприк
куприковий
кут

латеральний, бічний
легеневий
легеня
леміш
листок
литка
литковий
лицевий
лівий
лікоть
ліктьова кістка
ліктьовий
ліктьовий відросток
лімфатичний
лінія
лоб
лобковий
лобний
лопатка
лопатково-під'язиковий
луска
лускатий

малий

малогомілкова кістка
маса
матка
миска, таз
м. ниркова
міжзап'ясний
міжзубний
міжкістковий

teres, etis
anularis, e; circularis, e
coccyx, ygis m
coccygeus, a um
angulus, i m

Л

lateralis, e
pulmonalis, e
pulmo, onis m
vomer, eris m
folium, i n
sura, ae f
suralis, e
fasialis, e
sinister, tra, trum
cubitus, i m
ulna, ae f
ulnaris, ae f
olecranon, i n
lymphaticus, a, um
linea, ae f
frons, frontis f
pubicus, a, um
frontalis, e
scapula, ae f
omohyoideus, a, um
squama, ae f
squamosus, a, um

М

minor, us
(про парні утворення),
parvus, a, um
fibula, ae f
massa, ae f
uterus, i m
pelvis, is f
pelvis (is) renalis
intercarpeus, a, um
interdentalis, a, um
interosseus, a, um

міжм'язовий	intermuscularis, e
міжфаланговий	interphalangeus, a, um
мізинець	digitus(i) minimus
міхур	vesica, ae f
<i>м. жовчний</i>	vesica(ae) fellea (biliaris)
<i>м. сечовий</i>	vesica(ae) urinaria
мозковий	medullaris, e
мозок, мозкова речовина	medulla, ae f
<i>м. великий</i>	celebrum, i n
<i>м. головний</i>	encephalon, i n
<i>м. довгастий</i>	medulla oblongata
<i>м. кістковий</i>	medulla ossium
<i>м. спинний</i>	medulla spinalis
мозочок	cerebellum, i n
молочна залоза	mamma, ae f
молярний	molaria, e
м'яз	musculus, i m
<i>м. відвідний</i>	m. abductor
<i>м. жувальний</i>	m. masseter
<i>м.-згинач</i>	m. flexor
<i>м.-зморщувач</i>	m. corrugator
<i>м.-натягувач</i>	m. tensor
<i>м.-обертач</i>	m. rotator
<i>м. опускаючий</i>	m. depressor
<i>м. піднімаючий яєчко</i>	m. levator
<i>м. привідний</i>	m. cremaster
<i>м. пронатор</i>	m. pronator
<i>м. розгинач</i>	m. extensor
<i>м. розширюючий</i>	m. dilatator
<i>м. супінатор</i>	m. supinator
м'язовий	muscularis, e
м'яка мозкова оболонка	pia (ae) mater (tris)
м'який	mollis, e

Н

навколоносовий	paranasalis, e
наднирник, надниркова залоза	glandula (ae) suprarenalis (is)
надчеревний	epigastricus, a, um
найбільший	maximus, a, um
найвищий	supremus, a, um

найменший
наколінок
напівмісяцевий
нерв
нервовий
нервовий вузол, ганглії
нижній
нижньощелепний
нижня щелепа
нирка
нирковий
ніготь
ніжка
ніс
нога, ступня
носовий

область
обличчя
ободова кишка
оболочка
о. мозкова
о. слизова
о. сполучна (ока)
овальний
окістя
основа
остистий
ость
отвір
очна ямка, орбіта
очноямковий

пазуха
палець
п. великий (руки)
п. великий (ноги)
п. вказівний
пальцевий
пах

minimus, a, um
patella, ae f
semilunaris, e
nervus, i n
nervosus, a, um
ganglion, i n
inferior, ius
mandibularis, e
mandibula, ae f
ren, renis m
renalis, e
unguis, is n
crus, cruris n
nasus, i m
pes, pedis m
nasalis, e

О

region, onis f
facies, e
colon, i n
tunica, ae f
meninx, ngis f
mucosa, ae f
conjunctiva, ae f
ovalis, e
periosteum, i n
basis, is f
spinosus, a, um
spina, ae f
foramen, inis n
orbita, ae f
orbitalis, e

П

sinus, us m
digitus, i m
pollex, icis m
hallux, ucis m
index, icis m
digitalis, e
unguen, inis n

пахва	axilla, ae f
пахвовий	axillaris, e
паховий	inguenalis, e
перегородка	septum, i n
передній	anterior, ius
передпліччя	antebrachium, i n
передсердя	atrium, i n
перелом	fractura, ae f
перетинка	membrana, ae f
перетинчастий	membranaceus, a, um
перехрест	chiasma, atis n
печеристий	cavernosus, a, um
печінка	hepar, atis n
півень	gallus, i m
підборіддя	mentum, i n
підборідний	mentalis, e
підколінний	popiteus, a, um
піднадколінний	infapatellaris, e
піднебінний	palatinus, a, um
піднебінно-півховий	palatovaginalis, e
піднебіння	palatum, i n
піднижнещелепний	submandibularis, e
підорбітальний	infraorbitalis, e
підощва	planta, ae f
підреберний	subcostalis, e
підчеревний	hypochondriacus, a, um
підшкірний	hypogastricus, a, um
підшлункова залоза	subcutaneus, a, um
під'язиковий	pancreas, atis n
<i>n. кістка</i>	sublingualis, e
<i>n. нерв</i>	hyoideus, a, um,
пластинка	<i>n. hypoglossus, a, um</i>
пластинчастий	lamina, ae f; lamella, ae f
плевральний	lamellaris, e
плече	pleuralis, e
плечова кістка	brachium, i n
плечовий	humerus, i m
плюсна	brachialis, e
поверхневий	metatarsus, i m
	superficialis, e

поверхня	facies, ei f
повіка	palpebra, ae f
поживний	nutricius, a, um
поздовжній	longitudinalis, i m
поперек	lumbus, i m
попереково-крижовий	lumbosacralis, e
поперечний	transversus, a, um
пора	porus, i m
порожнина, п. (раковини, барабану)	cavum, i n; cavitas, atis f
порожнистий	cavus, a, um
потилиця	occiput, itis n
потиличний	occipitalis, e
пояс	cingulum, i n
правий	dexter, tra, trum
премоляр, малий корінний зуб	dens (ntis) premolaris (is)
привушна залоза	(gl.) parotis, idis f
привушний	parotideus, a, um
придаток	appendix, icis f
присінок	vestibulum, i n
проксимальний	proximalis, e
промежина	perin(a)eum, i n
променевиий	radialis, e
проміжний, середній	(inter)medius, a, um
промінь	radius, i m
простата	(gl.) prostata, ae f
простий	simplex, icis
простір, проміжок	spatium, i n
протока	ductus, us m
прохід	meatus, us m
пряма кишка	rectum, i m
прямий	rectus, a, um
пупковий	umbilicalis, e
пупок, пуповина	umbilicus, i m
п'ясний	metacarpalis, e, metacarpeus, a um
п'ятка	calx, calcis f
п'ятковий	calcaneus, a, um
равлик	cochlea, ae f
равликовий	cochlearis, e

P

райдужка (райдужна оболонка ока)

раковина

реберний

ребро

ректальний

речовина

р. кіркова, кора

решітчастий

ріг

рідина

різець

різцевий

розтяг

рот

рука, кисть

рукоятка, держак

рухомий

сальник

сальниковий

сегмент

сегментарний

селезінка

серединний

середній

серозний

серцевий

сечівник

сечовивідний канал

сечостатевий

сигмоподібний

симпатичний

синовіальний

синхондроз

система

сідло

сідничний

iris, iridis f

concha, ae f

costalis, e

costa, ae f

rectalis, e

substantia, ae f

cortex, icis m

ethmoidalis, e

cornu, us n

liquor, oris m;

humor, oris m

dens incivus

incisivus, a, um

extension, onis f

os, oris n

manus, us f

manubrium, i n

mobilis, e

C

omentum, i n

omentalis, e

segmentum, i n

segmentarius, a, um;

segmentalis, e

lien, lienis m

medianus, a, um

medius, a, um; medialis, e

serosus, a, um

cardiacus, a, um

ureter, eris m

urethra, ae f

urogenitalis, e

sigmoideus, a, um

sympathicus, a, um

synovialis, e

synchondrosis, is f

systema, atis n

sella, ae f

ischiadicus, a, um

сідничний	glut(a)eus, a, um
сітка	rete, is n
сітківка	retina, ae f
сітчастий	reticularis, e
складка	plica, ae f
складний	compositus, a, um
склепіння	fornix, icis m
склоподібний	vitreus, a, um
скроня	tempus, oris n
скроневий	temporalis, e
скронево-тім'яний	temporoparietalis, e
слизовий	mucosus, a, um
слізний	lacrimalis, e
сліпий	caecus, a, um
слуховий	auditivus, a, um,
	acusticus, a um
сонна артерія	(a.) carotis, idis f
сонний	caroticus, a, um
сосочок	papilla, ae f
сосцеподібний	mastoideus, a, um
спайка	commissura, ae f
спина, тил	dorsum, i n
спинний мозок	medulla (ae) spinalis
спинномозковий	cerebrospinalis, e
спільний	communis, e
сплетіння	plexus, us m
сполучення, зчленування	junctura, ae f
сполучний	connectivus, a, um
статевий член	penis, is n
стебло	peiculus, i m
стегно	femur, oris n
стегнова кістка	os femoris
стінка	paries, etis m
стовбур, тулуб	truncus, i m
стопа, нога	pes, pedis m
стравохід	oesophagus, i m
стремінце	stapes, edis m
струна	chorda, ae f
судина	vas, vasis n
суглоб	articulatio, onis f

суглобовий	articularis, e
сумка	bursa, ae f
сухожилковий	tendineus, a, um
сухожилок	tendo, inis m
сфінктер	(m.) sphincter, eris m
T	
таз	pelvis, is f
тазовий	pelvinus, a, um
таламус, зоровий горб мозку	thalamus, i m
тверда мозкова оболонка	dura(ae) mater(tris)
твердий	durus, a, um
тильний	dorsalis, e
тіло, тулуб	corpus, oris n
тім'я, вершина	vertex, icis m
тім'яний	parietalis, e
тім'ячко	fonticulus, i m
тканина	textus, us m
тонкий	tenius, e
трапеціподібний	trapezoideus, a, um, trapezius, a, um
трахея	trachea, ae f
триголовий	triceps, cipitis
трикутник	trigonum, i n
труба	tuba, ae f
тулуб, стовбур	truncus, i m
У	
утримувач	retinaculum, i n
Ф	
фаланга	phalanx, ngis f
фасція	fascia, ae f
фіброзний	fibrosus, a, um
X	
харчовий	oesophagus, a, um
хибний	spurius, a, um
хід, прохід	meatus, us m
хребець	vertebra, ae f
хребтовий	vertebralis, e
хрящ	cartilago, inis f

хрящовий		cartilagineus, a, um
	Ц	
центральный		centralis, e
цибулина		bulbus, i m
	Ч	
частина, бік		pars, partis f
частка		lobus, i m
частковий		lobaris, e
червоний		ruber, bra, brum
черевний		abdominalis, e; ventralis, e
черевце, черево		venter, ntris m
череп		cranium, i n
	Ш	
шерохуватий		asper, era, erum
шийка, шия		collum, i n; cervix, icis f
шийний		cervicalis, e
шилоглотковий		stylopharyngeus, a, um
шилопід'язиковий		stylohyodeus, a, um
шилоподібний		styloideus, a, um
широкий		latus, a, um
шлунок		gaster, tris f
шов (кістковий)		sutura, ae f
шов (м'який)		raphe, es f
	Щ	
щелепа верхня		maxilla, ae f
щелепа нижня		mandibula, ae f
щитоподібний		thyreoideus, a, um
щілина, розщілина		fissura, ae f; hiatus, us m
щілина (рота)		rima, ae f
щічний		buccalis, e
шкіра		cutis, is f
шкірний		cutaneus, a, um
щока		bucca, ae f
	Я	
ядро		nucleus, i m
яєчко		testis, is m
яєчник		ovarium, i n
язик		lingua, ae f
язиковий		lingualis, e

ямка (кругла)

ямка (поздовжня)

яремний

ясна

fovea, ae f

fossa, ae f

jugularis, e

gingiva, ae f

Латинсько-український словник вузькопрофільних термінів

acetabulum, i n	вертлюжна западина
acies, ei f	гострі
adnexa, orum n (pl.)	придатки (матки)
agger, eris m	потовщення, валик
ancon, onis m (гр.)	лікоть, виступ
anconeus, a, um	ліктьовий
ansa, ae f	петля
anthelix, icis f	проти завитка
antitragus, i m	проти козелок
areola, ae f	кружок (навколососковий)
arytenoideus, a, um	черпалоподібний
bicornis, e	дворогий
bifidus, a, um	розділений
calcar, aris n	шпора
calculus, i m	бокал (очний)
callositas, atis f	мозоль
calix (calyx), icis m	чашка
calvaria, ae f	дах черепа
campus, i m	поле (зору)
capillus, i m	волосина
carina, ae f	киль
carneus, a um	м'ясистий
caruncula, ae f	м'ясе, лоскуток
claustrum, i n	огорожа (мозку)
clitor, oris m	клітор
clivus, i m	схил (черепа)
clunes (nates), ium f	сідниці
co(e)lia, ae f	черевна порожнина
concavus, a, um	порожнистий, ввігнутий
conoideus, a um	конічний
contortus, a um	звивистий
convescus, a, um	опуклий
coracoideus, a, um	ключовидний
cornea, ae f	рогівка
cricoideus, a, um	перснєподібний
cruciformis, e	хрестоподібний

crusta, ae f	кірка, кірочка
crypta, ae f	лакуна, вузьке заглиблення
cuneus, i m	клин
cuspidis, idis f (bicuspidalis, e)	створка
cyclus, i m	цикл (серцевий)
cyllindrus, i m	циліндр (кров'яний)
cymba, ae f	чохлик (раковини челнок)
detrusor, oris m (musculus)	виштовхуючий м'яз
entropion, i n	заворот повіки
epiglottis, idis f	надгортанник
glottis, idis f	голосова щілина
epipharynx, ngis m	носоглотка
falciformis, e	серповидний
fasciculus, i m	пучок
faux, faucis f	глотка, зів, паща
filum, i n	нитка (спинного мозку)
fimbria, ae f	бахромка (маткової труби)
flagellum, i n	жгутик
flocculus, i m	клочок (мозочка)
funiculus, i m	канатик, шнурок
f. umbilicalis	пуповина
fusiformis, e	веретеноподібний
galea, ae f	шолом (сухожилків)
genion, i n	підбородок
glabella, ae f	надперенісся
glans, glandis f	головка (статевого члена)
glacilis, e	тонкий
gubernaculum, i n	тяж
guttur, uris n	горло
hamulus, i m	гачок
helix, icis f	завитка, задній край вуха
helicianus, a, um	завитковий
hemisphaerium, i n	півкуля
hymen, inis f (virga, ae f)	дівоча плівка
incus, udis f	коваделко
infundibulum, i m	воронка
inguen, inis n	пах
inguinalis, e	паховий
insularis, e	острівцевий
integumentum, i n	покров

intersection, onis f	перемичка
intumescencia, ae f	потовщення
isthmus, i m	перешийок
lacuna, ae f	заглиблення, ямка
lacunaris, e	лакунарний
lens, lentis f	кришталік, чечевиця
lentiformis, e	чечевице подібний
limbus, i m	кайма, край
limen, inis n	порог, межа
lumbricalis, e	червоподібний
malleolus, i m	кісточка
mamma, ae f	молочна залоза
mediastinum, i n	середостіння
meniscus, i m	меніск
mentum, i n	підборіддя
metathalamus, i m	загорб'я
obex, icis m	зadвижка
obstetrium, i n	акушерський (матковий) зів
oculomotorius, a, um	окоруховий нерв
olfactorius, a, um	нюховий
operculum, i n	покрівля
oviductus, us m	маткова (фаллопієва труба), яйцевід
ovum, i n	яйце, яйцеклітина
pallium, i n	мантія, плящ (головного мозку)
rampiniformis, e	лозоподібний
panniculus, i m	відкладення (жирове)
pectineus, a, um	гребінчастий
pericardium, i n	перикард (навколосерцева сумка)
philtrum, i n	жолобок (підносний)
pinealis, e	шишкоподібний
piriformis, e	грушеподібний
pisiformis, e	горохоподібний
pituita, ae f	слиз, харкотиння
pituitaries, a, um	слизовий
planta, ae f	підшва (стопи)
platysma, atis n	підшкірний м'яз шиї
pneumaticus, a, um	пневматичний, повітроносний
poples, itis m	підколінок (підколінна западина)
preputium, i n	крайня плоть
prominentia, ae f	виступ

p. laryngea	кадик
prostate, ae f	простата (предстательна залоза)
pros, as f (гр.)	поперек
m. psoas	поперековий м'яз
pubes, is f	лобок
pubicus, a, um	лобковий
pubendum, i n	статева область
pulvinar, aris n	подушка таламуса
papilla, ae f	зіниця
pylorus, i m	воротар
racemosus, a, um	гроноподібний, ветвистий
ramificatio, onis f	галудження (бронхів)
reticulum, i n	сіточка
reticularis, e	ретикулярний
ruga, ae f	зморшка, складка
rugositas, atis f	зморшкуватість
saccus, i n	мішок
sacciformis, e	мішкоподібний
salivarius (salivatorius), a, um	сльонний
saphenus, a, um	підшкірний, прихований
sartorius, a, um	кравецький
scala, ae f	драбина
scalenus, a, um	драбинчастий
scrotum, i n	калитка
sebaceous, a, um	сальний
sella, ae f	сідло
s. turcica	турецьке сідло
sesamoideus, a, um	сезамовидний, схожий на зернятко кунжута
sigmoideus, a, um	сигмоподібний, схожий на грецьку сигму
singularis, e	одиничний
sinuatus, a, um	вигнутий
smegma, atis n	змазка
soleus, a, um	камбалоподібний
stria, ae f	смужка (таламуса)
sura, ae f	литка
suralis, e	литковий
synovia, ae f	синовіальна рідина (клейка суглобова змазка)
tegumentum, i n	покриття, покрівля
tela, ae f	основа, тканина, тканинний шар

tenia, ae f	стрічка, смужка;
terminalis, e	прикордонний
torsio, onis f	заворот (шлунка, жовчного міхура, селезінки)
trabeculam ae f	перекладина, балка
tragus, i m	козелок
triguetrus, a, um	тригранний
trochoideus, a, um	циліндричний
umbilicus, i m	пупок
umbilicalis, e	пупочний
unciformis, e	гачкоподібний
urina, ae f	сеча
vallatus, a, um	жолобовидний
velum, i n	парус (мозга), занавеска
vena azygos	непарна вена
villus, i m	ворсинка
villosus, a, um	ворсинчастий
zonula, ae f	поясок

ДОДАТКИ ДО РОЗДІЛУ II. КЛІНІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Додаток I.

Додаткові вправи з клінічної термінології

Inspectio universalis. Morbi interni

1. Перекладіть.

A. Habitus asthenicus, eruptions polytopicae, hypotonia musculorum abdominis, decubitus necrotici, pastositas communis, ablatio retinae, constitutio neuropathica, pastositas textuum faciei, exophthalmus unilaterialis, allergia alimentaria, obesitas alimentaria, inedia medicinalis, difficultas actus defecationis, facies Basedovica, facies phthisica, facies nephritica, venter propendens, tumores nodorum inguinalium, palpātio strumae, auscultation thoracis, atrophia musculorum senilis, turgor textuum implenus, tensio venosa incomplete, sensibilitas dolorosa, laesio sensibilitatis gustatoriae (olfactoriae, cutanae).

Б. Curatio ulceris gastris, perforation ulceris duodeni, exacerbation otitidis mediae purulentae, struma toxica diffusa, punctio lumbalis, exiccosis acuta, acetonuria diabetica, retention urinae, coma hyperglykaemicum, insufficientia renalis acuta, hernia diaphragmalis, prolapsus recti, refluxus gastroesophageus, punctio membranae tympanicae, cirrhosis hepatic biliaris, stupor psychogenus, leptomeningitis serosa acuta, sclerosis angiogena, dystonia vascularis thyreopriva, resectio gastris pyloroantralis, ulcus perforans, obnubilatio mentalis, vomitus cruentus (haematemesis), vomitus fontaneus (hyperemesis), cachexia strumipriva, febris hectica.

2. Перекладіть латинською мовою.

Гематома головного мозку, гемолітична кома, катаральний гострий риніт, хронічна атрофія м'язів, абсцес лімфатичних залоз, застійна ксантохромія спинномозкової рідини, гострий заглотковий абсцес, позаочеревинна лапаротомія, гіпертрофічний гінгівіт, кровоточивість ясен, піелоретроперитонеальний рефлюкс, внутрішньовенне переливання крові, злоякісна пухлина печінки, множинна геморагічна саркома, очеревинна грижа, неспецифічний виразковий коліт, конституційне ожиріння, загострення хронічного ентероколіту, лікування хронічних запорів, вторинний хронічний піелонефрит, лікування старечого маразму, гострий нирковий асцит.

Morbi cordis et organum respirationis

1. Перекладіть.

A. Cor horizontale, cor pendulum, dystonia vasculosa, vasculitis haemorrhagica, vitium cordis congenitum, prolapsus valvulae mitralis, hypertrophia myocardii, dilatatio marginum cordis, dystonia vegetovasculosa, curatio morbi ischemici cordis, aplasia valvae mitralis aortae, pulsus deficiens, insufficientia cardiovascularis, collapsus cerebri, endaortitis et arteriitis ramorum arcus aortae, asystolia atriorum, status praeinfarcticus, infarctus myocardii transmuralis, ruptura septi interventricularis, atherosclerosis

arteriarum coronarium et aortae, extrasystolae ventriculares polytopicae, ictus cordis, mors clinicalis, facies mitralis.

Б. Бактеріальний ревмокардит; набутий порок клапанів аорти; лікування гострого інфаркту міокарда; хронічна аритмія; гостра судинна недостатність, або колапс; закриття артеріального протоку; надшлуночкова тахікардія; інфекційний міокардит; поворотний первинний ендокардит; гіпертензія коронарних судин; серцева астма; вислухання серця; внутрішньосерцеве переливання крові; артеріальна гіпертензія; внутрішньочерепний крововилив; емболія легеневої артерії.

В. Curatio asthmatis bronchialis, exacerbatio bronchitidis chronicae, laryngotracheitis acuta, curatio pharyngitidis purulentae, tuberculosis pulmonum cavernosa, insufficientia cardiopulmonalis, stenosis trunci pulmonalis, punctio pulmonum, induratio fusca pulmonum, ronchi humidi, murmur respiratorium, curatio pneumoniae chronicae, complicatio pneumoniae bilateralis, syndromum astmaticum, intoxicatio phthisica acuta, exacerbatio rhinitidis allergicae, intubatio tracheae, bronchoectasia congenita, pleuritis carcinomatosa, cancer pulmonis, pneumonia serosa fibrinosa, expectoratio sputi implena.

Г. Прикоренева пневмонія, крепітація в легенях, вологе відхаркування, утруднення дихання, стрептококовий фарингіт, лікування перитонзиллярного абсцесу, катар верхніх дихальних шляхів, обструктивний бронхіт, гостре респіраторне захворювання, асфіксичний синдром, були легенів, гнійне мокротиння, бронхіальний спазм, обтурація легені, гангрена легені, ускладнення гострої часткової пневмонії, дифузний абсцес легені, кровохаркання при туберкульозі, свистячі хрипи, аденоїдний габітус, цироз легені або інтерстиціальна пневмонія.

Morbi columnae vertebralis, ossium et articulationum. Curatio traumatum

1. Перекладіть.

А. Contractura articulationis acquisita, chondromatosis ossium, bursitis articulationis genus, bursitis radiohumeralis, osteoarthrosis senilis, osteomyelitis haematogena acuta, trauma cerebri, protrusio discorum intervertebraliu, lumbago acuta, vulnus punctum, ulceratio vulneris purulenti, fractura longitudinalis cruris, arthritis deformans, luxatio articulationis talocruralis, immobilitas articulationum membrorum, paralysis plexus brachialis, repositio articulationum brachii, luxatio inveterate, luxatio habitualis traumatica, luxatio incompleta seu subluxatio, sensibilitas dolorosa, trepanatio cerebri, incarceratio cerebri.

Б. Лікування деформуючого артрити, нерухомість суглобів (анкілоз), переміжна кульгавість, сколіоз грудного відділу хребта, загострення хронічного поліартрити, внутрішньочерепна травма, вивих стегна, лікування старечого остеопорозу, закритий перелом гомілки, поперечний перелом стопи, розтягнення зв'язок коліна, лікування гнійних ран, посттравматична гематома головного мозку,

відкритий перелом ребра, посттравматична кіста, виймання чужорідного тіла, вогнепальне поранення тулуба, опіки та обмороження.

Morbi cutis. Morbi infectiosi

1. Перекладіть.

A. Eruptiones cutaneae, eruptio allergica, eruptio papulosa, herpes zoster, ulceratio cutis cruris, eczema herpetiforme, urticaria allergica, curatio pediculosis et scabiei, erysipelas chronicum, curatio psoriasis, curatio vulvitidis herpeticae, neurodermitis diffusa, bullae multiplices, curatio furunculosis polytopicae acutae, vitilignes polytopicae, vitiligo rosea (punctata, reticularis), inflammatio cutis erysipelatosae, herpes tonsurans, acnae vulgares, acne indurate.

Б. Curatio typhi abdominalis, infectio adenoviralis acuta, infectio streptococcica, vaccinum contra rabiem (antirabicum), complicationes grippi, hepatitis epidemica seu morbus Botkini, curatio dysenteriae, focus infectionis, complicationes hepatitidis infectiosae, serum antitetanicum, lupus vulgaris exulcerans, febris flava.

В. Лікування герпетиформного гепатиту, загострення хронічного нейродерміту, гострий кандидомікоз, спадкова екзема кінцівок, протигрибковий засіб, лікування гострого розповсюдженого фурункульозу, плоский рожевий лишай, губний герпес, виразковий вовчак, вітіліго кінцівок, пігментний невус, несправжньосифілітичні папули, простий герпес.

Г. Протидифтерійна сироватка, гострий інфекційний кон'юнктивіт, симптоми поворотного тифу, лікування вірусного гепатиту В, кривавий стул, лікування глоткової дифтерії, інфекційний артрит, симптоми грипу: жар, суглобовий та головний біль, блювання, втрата апетиту.

Morbi gynaecologici. Pathologiae graviditatis. Partus

1. Перекладіть.

A. Examinatio uteri manualis, uterus bicornis, erosio cervicis uteri, inflammatio ovarii, curatio adnexitidis bilateralis, vaginosis bacterialis, distractio cervicis uteri, hyperplasia ovariorum, amputatio uteri alta, extirpatio uteri supravaginalis, descensus uteri, prolapsus uteri partialis, carcinoma ovarii, pastositas perinaei, syndromum climactericum, pubertas praecox (tarda), sterilitas absoluta (endocrinica), sepsis postabortiva.

Б. Vomitus (emesis) gravidarum, hydrops gravidarum, toxicosis gravidarum praecox (tarda), graviditas extrauterina (abdominalis, tubaria, ovarica), curatio anaemiae haemorrhagicae acutae, anoxia foetus, situs foetus activus, anaemia sideropriva gravidarum, graviditas complicata; complicationes graviditatis: exacerbatio

pyelonephritidis, pastositas membrorum, vomitus; signa toxicosis gravidarum praecocis: somnolentia, nausea, vomitus matutinus, salivatio magna, fastidium cibi et odorum.

В. Partus praecox (imminens), sectio caesarea, dolores et partum, labores post partum, extractio foetus, clunes praeviae, partus immaturus (prematurus), partus per vias naturales, hydrops foetus universalis, separatio placentae manualis, accretio placentae, sepsis puerperalis, inertia uterina, mors intrauterina.

2. Перекладіть.

А. Розрив маткової труби, лікування міоми матки, злоякісна пухлина яєчника, гіпоплазія піхви, рак шийки матки, загин матки, опущення передньої стінки піхви, сечостатевий герпес, множинні кісти яєчників, лікування жіночого безпліддя, звичний викидень.

Б. Загроза викидня, кримінальний аборт, переносена вагітність, затримка розвитку плаценти, розрив маткової труби, внутрішньоутробна гіпоксія плода, косе положення плода, головне передлежання, уроджений набряк плода, ускладнення вагітності: токсикоз, водянка плода, набряклість, загострення захворювань нирок, анемії новонароджених.

В. Патологічні пологи, розрив промежини, ускладнення при пологах, прирощення плаценти, ручне відділення плаценти, передчасні перейми, післяпологові перейми, внутрішньоматкове переливання крові, інтранатальна асфіксія плода, великий плід, постгіпоксична енцефалопатія новонароджених.

Morbi pueriles

1. Перекладіть.

А. Morbi neonatorum, syndromum mortis subitae, phlegmone necrotica neonatorum, situs viscerum inversus, adipositas communis, diathesis exsudativa, exacerbatio stomatitidis haemorrhagicae, intertrigines plicarum inguinalium, defecatio irregularis, microclysmata et constipationes, spasmophilia chronica, curatio febris intermittens, invasio helminthica, expulsio heminthorum, retardatio mentalis, forma latens morbi, signa secundaria morbi, desquamatio cutis buccarum, hypotonia rachitica, purpura trombocytopenica, allergia medicamentosa, glaucoma juvenile, complicationes parotitidis, salivatio maxima, retentio testis seu criptorchismus, pemphigus neonatorum epidemicus, pertussis acuta, tussis convulsiva, trauma obstetricum capitis, excoriatio umbilici, motiones inordinatae, cutis marmorata.

Б. Прогресуюча гідроцефалія, лікування рахітичної міопатії, гемолітична хвороба новонароджених, фізіологічна жовтуха новонароджених, психогенна ніктурія, вологий кашель, лікування сухого хронічного кашлю, гіпоксичний акроціаноз кінцівок, гостра діарея, ацетонемічне блювання при діабеті, конвульсивний кашель, вдихання чужорідного тіла, інвагінація клубової кишки, уроджена кишкова непрохідність, хронічні запори, ціаноз дистальних відділів

кінцівок, лущення шкіри щік при діатезі, підгострий рахіт, лікування скарлатини (кору, вітряної віспи), симптоми коклюшу: почервоніння ротової порожнини, хронічний конвульсивний кашель, жар, опухання глотки та мигдаликів, ацетонемічне блювання, гіпоксичний акроціаноз кінцівок, шлунково-стравохідний рефлюкс, інвагінація клубової кишки.

Стійкі медичні вирази.

Anamnēsis morbi	анамнез хвороби
Anamnesis vitae	анамнез життя
Caput Medūsae	“голова Медузи”, фігура змієподібних розширених вен навколо пупка (спостерігається при цирозі печінки)
Casus (extra)ordinaries	не(звичайний) випадок
Causa mortis	причина смерті
Cetēris parībus	за інших рівних (умов)
Circūlus vitiōsus	хибне коло (безвихідне становище)
Cor bovīnum	“бичаче серце” (дуже різке зміщення меж серця у всі сторони при пороках серця, кардіосклерозі)
Decursus morbi	перебіг хвороби
Delirium tremens	“тремтяче марення”, загальне тримтіння як наслідок алкогольного психозу
Diagnōsis ex juvantibus	діагноз на основі допоміжних засобів
Diagnōsis ex nonentibus	діагноз за результатом шкідливої дії лікування
Diagnōsis ex observatiōne	діагноз на основі спостереження
Diagnōsis praecox	ранній діагноз
Diagnōsis probabili	діагноз попередній, приблизний
Diagnōsis sub operatiōne	діагноз при операції
Exitus letālis	смертельний кінець
Facies Basedovīca	“Базедове обличчя”, обличчя хворого, який страждає на гіперфункцію щитоподібної залози
Facies Hippocratica	“обличчя Гіпократів”, зміна рис обличчя, пов’язана з агонією
Foetor ex ore	неприємний запах з рота
Impotentia generardi	чоловіче безпліддя
In loco dolente	у хворому місці
Intervalla lucīda	світлі проміжки; проміжки, під час яких у душевнохворих відновлюється нормальне мислення
Locus morbi	місце хвороби
Mania grandiose	манія величі
Nec mora est	негайно
Non compos mentis	який не володіє розумом, не в здоровому глузді
Per os	через рот

Per rectum	через пряму кишку
Per vias naturāles	через природні шляхи (про пологи)
Post mortem	після смерті
Pro analysi	для аналізу
Pro diagnōsi	для діагнозу
Pro narcōsi	для наркозу
Probatio liquidissīma	найочевидніший доказ
Prognōsis bona	добрий прогноз
Prognōsis dubia	сумнівний прогноз
Prognōsis mala	поганий прогноз
Prognōsis optima	найкращий прогноз
Prognōsis pessīma	найгірший прогноз
Ratio medendi	спосіб лікування
Restitutio ad integrum	відновлення в цілісності (повне видужання)
Retardatio mentālis	затримка розумового розвитку
Risus sardonīcus	“сардонічна посмішка”, скорочення м’язів обличчя при правці, судомна гримаса
Rubor, tumor, calor,	почервоніння, набряки, жар, біль і порушена функція (клінічні ознаки запалення)
dolor et functio laesa (symptomāta clynīca inflammātiōnis)	
Signum morbi	ознака хвороби
Spes reconvalescendi	надія на одужання
Status commūnis	загальний стан
Status idem	стан той же
Status praesens (aegrōti)	теперішній стан (хворого)
Sub operatiōne	під час операції
Sui genēris	свого роду (своєрідний)
Sydrōmum abstinētiaē	похмільний синдром
Ultīma ratio	останній довід (на користь будь-чого)
Veto	забороняю

Систематичний словник**1. Людина.**

aesthesio-, *-aesthesia* – почуття, відчуття, чутливість;
alg-, *-algia*, *-algisia* – хвороблива чутливість, біль;
andro-, *-andria* – чоловік, чоловічий;
anthropo- – людина;
bio- – життя, життєві процеси;
blasto-, *-blastus* – зародок, бласт (рання ембріональна стадія); зачаток;
cyto-, *-cytus* – клітина;
ergo-, *-ergia*, *-urgia* – 1) той, що належить до дії; 2) діяльність;
geno-, *-genesis*, *-genesia*, *-genia* – народження, походження, розвиток;
geri-, *gero-*, *geronto-* – старий, старечий;
gyno-, *gynaeco-* – жінка, жіночий;
-gnosis, *-gnosia* – 1) знання, наука; 2) здатність дізнаватися, знати;
-nesia – пам'ять;
histo-, *histio-* – тканина;
paedio-, *paedo-* – дитина, дитя, дитячий;
psycho-, *-psychia* – той, що належить до душевних, духовних властивостей;
sphygmo-, *-sphygmia* – пульс;
toco- – пологи.

2. Частини тіла.

abdomino- – живіт;
acro-, *-acria* – дистальний відділ частини тіла, кінцівка;
arthro- – суглоб;
brachi- – плече;
cephalo-, *kerphalo-*, *-cephalia*, *-kerphalia* – голова;
cervico- – шийка;
cheilo-, *-cheilia* – губа;
cheiro-, *chiro-*, *-cheiria*, *-chiria* – рука;
cyto-, *-cytus* – клітина;
dactylo- – палець;
dermo-, *dermato-*, *-derma* – шкіра;
gnatho-, *-gnathia* – щелепа, верхня щелепа;
gon(o)- – коліно;
-genia – нижня щелепа;
-genia – підборіддя;
laparo- живіт, черево;

masto- – жіночі груди, молочна залоза;
omphalo- – пуп, пуповина;
onycho-, -onychia – ніготь;
peritoneo- – черево;
podo-, -podia – стопа, нога;
r(h)achi- – хребетний стовп;
splanchno- – внутрішні органи;
spondylo- – хребець;
stetho- – груди;
teno- – сухожилля;
thoraco- – грудна клітина;
tricho-, -trichia – волосся.

3. Нормальний стан та функції.

aesthesio- – відчуття;
bio- – життя, життєві процеси;
dolicho- – довгий, подовжений;
dynamo-, -dynamia – сила, зусилля;
ergo-, -ergia, -urgia – 1) той, що належить до дії; 2) діяльність;
eu- – нормальна функція, правильний, у нормальному стані;
geno-, -genesis, -genesia, -genia – народження, походження, розвиток;
iso- – рівний, рівномірний, однаковий;
lipo- – жир, жирний, жировий;
macro- – великий, крупний;
micro- – малий, маленький;
morpho- – форма;
morpho-, -morph – вигляд, форма, будова чого-небудь;
rachy- – щільний, ущільнений, твердий;
phago-, -phagia – 1) ковтання; 2) поїдання, поглинання;
phrenico- – той, що належить до діафрагмального нерва;
toco- – пологи;
tono-, -tonia – напруга, тонус;
tropo-, -tropia – напрям, той, що діє на що-небудь;
xero- сухий,
-mnnesia – пам'ять;
-tensio – гідростатичний тиск у судинах, порожнистих органах;
-op-, -opt-, optico-, -opia, -opsia – око, зір, зорове сприйняття;
-phreno-, -phrenia – той, що належить до розуму, психічних властивостей людини;
-pnoë, -pnoea – дихання;
-po(i)esis, -po(i)et – вироблення чого-небудь; (крові, сечі).

4. Патолоічні стани та функції.

aetio- – той, що належить до причини хвороби;
alg-, *-algia*, *-algisia* – хвороблива чутливість, біль;
astheno- – слабкість, послаблення, астенія;
athero- – відкладення жиру, жироподібних речовин;
carcino- – рак, ракова пухлина;
hydro- 1) вода; 2) рідина, у поєднанні з найменуванням органу або хвороби – скупчення серозної рідини, рідкого вмісту;
litho-, *-lithiasis* – наявність конкрементів, каменя;
nos- – хвороба (певна, під індивідуальною або груповою назвою);
onco- – 1) об'єм, маса; 2) пухлина, здуття;
patho-, *-pathia* – загальна назва страждань, хвороби;
philo-, *-philia* – схильність, нахил до чого-небудь, любов;
phobo-, *-phobia* – страх, хвороблива відраза до чого-небудь;
pyr-, *pyro-*, *pyreto-* – жар, стан лихоманки;
schiso-, *-schisis* – розщеплення органа;
spasmo-, *-spasmus* – судома, спазм;
steno-, *-stenosis* – вузький, тісний, звуження, стеноз;
-cele – грижа, здуття, набряк;
-ectasia, *-ectasis* – розтягнення, розширення, ектазія;
-malacia – ненормальна м'якість, розм'якшення, маляція;
-odynia – хвороблива чутливість, біль;
-plegia – удар, параліч;
-ptosis – опущення, пониження органа донизу;
-stasis – застій, природна зупинка, стаз (крові, жовчі, сечі);
-penia – недолік, зменшення;
-lysis, *-lyt* – 1) розчинення, руйнування, розплавлення, розсмоктування;
2) хірургічна операція звільнення органу – розсічення зрощень, спайок, рубців;
-cytosis (*cytus* + *-osis*) – підвищений вміст кількості клітин порівняно з нормою;
-rrhagia – кровотеча з судин якого-небудь органу.

5. Серцево-судинна система.

Орган.

adeno- – 1) залоза, залозний епітелій; 2) лімфатичний вузол;
angio- – судина (переважно кровеносна);
aorto- – аорта;
arterio- – артерія;
cardio-, *-cardium* – серце, кардія, кардіальний отвір;
Середовище.
chylo-, *-chylia* – той, що належить до лімфи, до гілюса – молочного соку;

haemo-, haemato, -aemia – кров;
lympho- – лімфа;
Функція.
sphygmo-, -sphygmia – пульс;
-rrhagia – кровотеча з судин якого-небудь органу;
phlebo- – вена;
erythro- – 1) червоний; 2) той, що належить до еритроцитів;
leuco- – 1) білий; 2) той, що належить до лейкоцитів.

6. Травна система.

Орган.

cheilo-, -cheilia – губа;
cholangio- – жовчні протоки;
cholecysto- – жовчний міхур;
choleodocho- – загальна жовчна протока;
colo- – 1) товста кишка; 2) ободова кишка;
entero- – 1) кишка, кишечник; 2) тонка кишка;
gastro-, -gastria – шлунок;
glosso-, -glossia – язик;
gnatho-, -gnathia – щелепа, верхня щелепа;
hepato- – печінка;
ileo- – повздошна кишка;
jejuno- – худа кишка;
-genia – нижня щелепа;
melo- – щока;
odonto-, -odontia – зуб;
pancreato- – підшлункова залоза;
parotido- – привушна залоза;
pharyngo- – глотка;
procto- – задній прохід, пряма кишка;
sigmoido- – сигмоподібна кишка;
stomato- – рот;
typhlo- – сліпа кишка;
ul-, ulo- – десна;
urano- – піднебіння;
Середовище.
chole-, -cholia – жовч;
sopro- – кал;
sialo-, -sialia – слина;
sterco- – кал;

Функція.

-persia – травлення;

phago-, *-phagia* – 1) ковтання; 2) поїдання, поглинання.

7. Дихальна система.

Орган.

broncho- – бронх;

laryngo- – гортань;

pharyngo- – глотка;

pneumo-, *pneumo-* – легеня;

rhino- – ніс;

stetho- – груди;

stomato- – рот;

thoraco- – грудна клітина;

tracheo- – трахея;

Середовище .

oxy-, *oxygenio-*, *-oxia* – 1) окиснений; 2) той, що належить до кисню;

aëro- – повітря, повітряний;

pneumo-, *pneumato-* – повітря, газ, що знаходиться в органі;

Функція.

-pnoë, *-pnoea* – дихання;

phono-, *-phonia* – звук, голос;

spiro- – той, що належить до дихання.

8. Сечовидільна система.

Орган.

cysto- – сечовий міхур;

nepbro- – нирка;

pyelo- – ниркова миска;

uretero- – сечовід;

urethro- – сечовипускальний канал;

Середовище.

uro-, *-uresis*, *-uria* – сеча;

xantho- – жовтий;

Функція.

-po(i)esis, *-po(i)et* – вироблення чого-небудь; (крові, сечі).

9. Статева система.

Чоловіча.

andro-, *-andria* – чоловік, чоловічий;

orchi-, orchidi-, -orchidia, -orchia – чоловіча статева залоза, яєчко;
perineo- – промежина;
prostato- – передміхурова залоза;
Жіноча.
colpo- – піхва;
gyno-, gynaeco- жінка, жіночий;
hystero- – матка;
masto- – жіночі груди, молочна залоза;
metro-, -metra, -metrium – матка;
oo- – яйце, яйцеклітина;
oophoro- – яєчник;
perineo- – промежина;
salpingo- – 1) маточна труба; 2) слухова труба;
trachelo- – шийка матки;
vagino- – піхва;

10. Опорно-руховий апарат.

Орган.

acromio- – акроміон;
arthro- – суглоб;
chondro- – хрящ, хрящовий;
cox- – тазостегновий (суглоб);
myo-, -mysium – м'яз, м'язовий;
osteo- – кістка;
r(h)achi- – хребетний стовп;
spondylo- – хребець;
teno- – сухожилля;

Середовище.

osteo- – кістка;

Функція.

dynamo-, -dynamia – сила, зусилля;
ergo-, -ergia, -urgia – 1) той, що належить до дії; 2) діяльність;

11. Органи відчуттів.

Орган.

blepharo- – віко;
dacryo- – сльоза;
dacryocysto- – сльозний мішок;
encephalo- – головний мозок;
ganglio- – нервовий вузол;

irido- – райдужна оболонка;
kerato- – 1) рогівка; 2) ороговіння;
meningo- – мозкова оболонка;
myelo-, -myelia – 1) спинний мозок; 2) кістковий мозок;
neuro-, neuro- – нерв, нервова система;
ophthalmo-, -ophthalmia – око;
oto- – вухо;
-op-, -opt-, optico-, -opia, -opsia – око, зір, зорове сприйняття; глаз;
phaco-, -phakia – кришталик;
polio- – 1) сірий; 2) той, що належить до сірої мозкової речовини;
retino- – сітківка (ока);
salpingo- – слухова труба;
Середовище.
sclero-, -sclerosis – 1) твердий, щільний, склероз, затвердіння; 2) той, що належить до склери (білкової оболонки ока);
Функція.
aesthesio-, -aesthesia – відчуття, чутливість;

12. Нервова система.

Орган.

-op-, -opt-, optico-, -opia, -opsia – око, зір, зорове сприйняття;
blepharo- – віко;
encephalo- – головний мозок;
ganglio- – нервовий вузол;
irido- – райдужна оболонка;
kerato- – 1) рогівка; 2) ороговіння;
meningo- – мозкова оболонка;
myelo-, -myelia – 1) спинний мозок; 2) кістковий мозок;
neuro-, neuro- – нерв, нервова система;
ophthalmo-, -ophthalmia – око;
oto- – вухо;
phrenico- – той, що належить до діафрагмального нерва;
polio- – 1) сірий; 2) той, що належить до сірої мозкової речовини;
Середовище.
sclero-, -sclerosis – 1) твердий, щільний, склероз, затвердіння; 2) той, що належить до склери (білкової оболонки ока);
Функція / функція.
aesthesio-, -aesthesia – відчуття, чутливість;
-nesia – пам'ять;
philo-, -philia – схильність, нахил до чого-небудь, любов;

phobo-, *-phobia* – страх, хвороблива відраза до чого-небудь;
-phreno-, *-phrenia* – той, що належить до розума, психічних властивостей;
ergo-, *-ergia*, *-urgia* – 1) той, що належить до дії; 2) діяльність;

13. Методи дослідження, обстеження, лікування, операції

-centēsis – прокол, пункція;
-clasia – хірургічна операція з руйнування частини тіла, органа;
-desis – хірургічна операція зі створення нерухомості, фіксація;
-ectomia – хірургічна операція видалення, розсікання чого-небудь;
-eurynter – інструмент для розширення, ейринтер;
-euryysis – прийом розширення органа;
-gramma – зображення, процес реєстрації сигналів;
-graphia – процес запису зображення, графічна реєстрація;
-iatria, *-iater* – лікування великих груп людей, лікар;
-lŷsis, *-lyt* – 1) розчинення, руйнування, розтоплення, розсмокчування; 2) хірургічна операція звільнення органа – розсікання зрощень, спайок, рубців,
-paedia – методи виправлення порушень, деформацій;
-pexia – хірургічна операція прикріплення будь-якого внутрішнього органа;
-plastica – відновлююча пластична хірургічна операція;
-rhapsia – хірургічна операція накладання шва, вшивання (грижі);
-scopia – інструментальний огляд, спостереження, обстеження;
-stomia – хірургічна операція накладання штучного отвору;
-therapia – лікування (нехірургічне);
-tomia – хірургічна операція розсікання, розтин чого-небудь;

Словник-довідник майбутнього лікаря

аберація	відхилення від норми в будові і функції
абсцес	нарив, гнійник, обмежене накопичення гною в тканинах або органах
агонія	стан, який передуює настанню смерті
анамнез	відомості про умови життя, а також про початок і розвиток захворювання (при розпиті); історія розвитку хвороби
анасарка	загальні набряки підшкірної клітковини
анафілаксія	стан різко підвищеної чутливості організму (до введення чужорідних білків, сироваток)
ангіна	сильне запалення горла, викликане інфекційним ураженням, здебільшого піднебінних мигдаликів
аневризма	розширення просвіту кровоносної судини або порожнини серця
анкілоз	зрощення кісток у суглобі, або зарощення його кістковою тканиною, яке призводить до суглобової нерухомості
апоплексія	раптово наступаючий параліч, який залежить від крововиливу в мозок (“удар”)
артефакт	штучне стороннє утворення
асептика	спосіб боротьби з інфекцією ран шляхом обеззаражування фізичними методами всіх предметів, що дотикаються до рани
астма	задуха, зумовлена порушенням провідності бронхів
асцит	накопичення серозної рідини в черевній порожнині, яке викликає збільшення живота
атеросклероз	захворювання людей, переважно похилого віку, яке характеризується ураженням всієї артеріальної системи (в артеріях відбувається відкладання холестерину і розростання сполучної тканини у виді бляшок, які викликають звуження просвіту артерій та погіршення кровопостачання органів)
атетоз	мимовільні рухи (скорочення м’язів кінцівок)
аускультация	діагностичне вислуховування звуків
автопсія	розтин трупа для встановлення причин смерті
афект	душевнее хвилювання, пристрасть – сильний душевний рух нервово-психічне збудження зі втратою вольового контролю)
біопсія	отримання невеликої кількості хворобливо зміненої тканини у хворого для мікроскопічного вивчення в цілях

	визначення характеру захворювання
<i>бленорея</i>	запалення слизової оболонки ока, викликане гонококом
<i>блокада</i>	вимкнення функцій будь-якого органа
<i>бубон</i>	запалення лімфатичного вузла пахової області
<i>булімія</i>	патологічне посилення апетиту
<i>вертиго</i>	запаморочення
<i>вітиліго</i>	депігментована пляма на шкірі
<i>виразка</i>	дефект шкіри, який розповсюджується на всі її шари, або погано заживаючий дефект слизової оболонки травного тракту
<i>габітус</i>	зовнішній вигляд
<i>гангрена</i>	омертвіння тканини, органа, частини тіла внаслідок порушення кровопостачання
<i>гельмінти</i>	глисти – черви, які паразитують в різних органах і тканинах людини та тварин і викликають захворювання – гельмінтози
<i>гемодіаліз</i>	метод прижиттєвого очищення крові хворого шляхом вибіркової дифузії за допомогою штучної нирки
<i>герпес</i>	пухирчастий лишай
<i>гідропс</i>	водяна хвороба, водянка
<i>гіпертонія</i>	тривале підвищення артеріального тиску
<i>гіпостаз</i>	застій крові в низько лежачих відділах органа
<i>гірсутизм</i>	чоловічий тип оволосіння у жінок
<i>грижа</i>	випинання органа або тканини з будь-якої порожнини тіла
<i>деонтологія</i>	вчення про лікарський обов'язок
<i>десенсибілізація</i>	метод зниження чутливості до відомого алергену шляхом його введення через визначений проміжок часу з поступовим збільшенням його дози, поки в організмі не розвинеться опір до нього
<i>десмургія</i>	наука про методи накладення пов'язок
<i>дефекація</i>	евакуація калових мас із кишечника через пряму кишку і анус, випорожнення
<i>діабет</i> <i>(сечовиснаження)</i>	будь-яке порушення обміну речовин, що викликає сильну спрагу і виділення великої кількості сечі у людини
<i>діагноз</i>	розпізнавання хвороби та її визначення (назва)
<i>діарея</i>	пронос, часті рідкі випорожнення
<i>діастола</i>	розслаблення відділів серця, яке настає після скорочення

<i>діатез</i>	схильність організму до деяких захворювань або неадекватних реакцій на звичайні подразники
<i>дивертикул</i>	мішковидне випинання трубчастих або порожніх органів (наприклад, стравоходу, сечового міхура)
<i>діурез</i>	сечовиділення за визначений момент часу
<i>дренаж</i>	відведення секрету (виділення) рани
<i>евакуація</i>	видалення, опорожнення
<i>ексудат</i>	рідина, яка виділяється зі стінок судин при запальних процесах
<i>екзема</i>	шкірне захворювання алергічного характеру
<i>емболія</i>	закупорка кровоносної судини частинками, що переносяться з течією крові
<i>емпатія</i>	відчуття розуміння та співпереживання психологічного стану іншої людини
<i>емпієма</i>	значне скупчення гною будь-якій порожнині тіла або в порожньому органі
<i>емфізема</i>	підвищений вміст повітря
<i>енантема</i>	висип будь-якого виду та походження на слизових оболонках, в тому числі й внутрішніх органів
<i>ерозія</i>	поверхнева виразковість
<i>зоб</i>	припухлість в області шиї, викликана збільшенням щитоподібної залози
<i>імбібіція</i>	просочення тканин розчиненими в рідині речовинами, кров'ю
<i>імунітет</i>	несприйнятливість організму по відношенню до збудників хвороб або визначених отрут
<i>інвагінація</i>	проникнення однієї частини кишки в іншу (один з видів непрохідності кишківника)
<i>інвазія</i>	зараження тваринними паразитами (глистами)
<i>інстиляція</i>	вкраплювання ліків (наприклад, в сечовий міхур)
<i>інсульт</i>	раптово наступаюче порушення мозкової діяльності (“удар”)
<i>інкубація</i>	введення спеціальної трубки в гортань
<i>інфаркт</i>	осередок омертвіння в органі (міокарді, легені, нирці) внаслідок стійкого припинення притоку крові (тромбоз, емболія)
<i>інфільтрат</i>	накопичення в тканині клітинних елементів, крові, лімфи та ін., яке супроводжується ущільненням і збільшенням об'єму тканини
<i>інфлюєнца</i>	застаріла назва грипу

<i>ішемія</i>	порушення кровопостачання будь-якої частини тіла, викликане звуженням або непрохідністю кровоносних судин, що її постачають
<i>ішіас</i>	невралгія сідничного нерва
<i>карбункул</i>	гостре гнійно-некротичне запалення декількох розміщених поряд сальних залоз і волосяних фолікулів, яке розповсюджується на оточуючу шкіру та підшкірну клітковину
<i>каталепсія</i>	заціпеніння, застигання всього тіла або кінцівок в будь-якому положенні, яке супроводжується втратою здатності до довільних рухів, спостерігається при гіпнозі, летаргії, істерії
<i>катамнез</i>	сукупність відомостей про стан хворого, подальший перебіг хвороби після встановлення діагнозу і виписки зі стаціонару
<i>катар</i>	запалення слизової оболонки будь-якого органа
<i>катетер</i>	порожня трубка для введення в канали та порожнини тіла для опорожнення або з діагностичною метою
<i>кахексія</i>	стан загального виснаження організму, проявляється різким схудненням (розвивається при голодуванні, авітамінозах, злоякісних пухлинах, хронічних інфекційних захворюваннях)
<i>кіста</i>	заповнена рідиною порожнина зі щільними стінками
<i>кіфоз</i>	викривлення хребта опуклістю назад з утворенням горба
<i>коагуляція</i>	зсідання (крові)
<i>колапс</i>	гостро виникаюче різке ослаблення кровоутворення, гостра судинна недостатність
<i>кома</i>	стан глибокого пригнічення функцій ЦНС, який нагадує глибокий сон. Дуже тяжкий стан: втрата свідомості, втрата реакції на зовнішні подразники, порушення кровообігу, дихання, процесів обміну (наприклад, при цукровому діабеті, уремії, черепно - мозковій травмі та ін.)
<i>конвульсія</i>	сильна судома всього тіла
<i>контрактура</i>	стійке обмеження нормальної рухливості в суглобі внаслідок його ураження, а також ушкодження м'язів, шкіри, зв'язок, фасцій або нервів
<i>краснуха</i>	гостра інфекційна хвороба, яка передається повітряно-крапельним шляхом; характеризується короткочасною лихоманкою, короткочасним висипом і збільшенням потиличних лімфовузлів

<i>крепітація</i>	своєрідний звук (хруст), який прослуховується в легенях при деяких хворобливих процесах, а також виникає при терті один об інший кісткових уламків в місцях переломів або в суглобах при відкладенні в них солей
<i>криза</i>	переломний момент в перебізі захворювання, після якого у хворого настає або покращення, або погіршення стану
<i>лабільний</i>	нестійкий, мінливий
<i>летальний</i>	смертельний
<i>лігатура</i>	нитка для перев'язування судини
<i>лихоманка</i>	підвищення температури тіла у порівнянні з нормою
<i>лишай</i>	шкірне захворювання, яке супроводжується сильним осередковим свербіжем
<i>лордоз</i>	вигин хребта випуклістю вперед
<i>люмбаго</i>	болі в поперековій області, здебільшого в осіб, які займаються важкою фізичною працею, а також при переохолодженні та гострих інфекційних захворюваннях (“простріл”)
<i>манія</i>	хвороблива пристрасть, потяг до будь-чого
<i>маразм</i>	згасання життєдіяльності організму, яке супроводжується надзвичайним виснаженням, занепадом сил, майже повним припиненням психічної діяльності (розвивається в глибокій старості або внаслідок тривалої хвороби)
<i>метастаз</i>	переніс хвороботворного початку (наприклад, частинки пухлини) з первинного осередку в інше місце організму через кровоносну або лімфатичну систему
<i>метеоризм</i>	здимання, здуття живота кишковими газами, що накопичились
<i>мігрень</i>	головні болі (звичайно однієї половини голови) у вигляді повторюваних приступів, часто з нудотою і блюванням
<i>міопія</i>	короткозорість
<i>мокротиння</i>	речовина, що відкашлюється з дихальних шляхів
<i>нанізм</i>	карликовий ріст, ненормально низький ріст людини (для чоловіків нижче 130 см, для жінок нижче 120см), зумовлений ураженням залоз внутрішньої секреції
<i>облітерація</i>	зарощення порожнини або просвіту будь-якого внутрішнього органа, каналу, кровоносної або лімфатичної судини
<i>непритомність</i>	раптова короткочасна втрата свідомості, яка супроводжується блідістю, послабленням дихання і кровообігу (прояв гострої гіпоксії головного мозку)

обстипація	запор
обструкція	загородження, непрохідність
обтурація	закупорка
озена	смердючий нежить
набряк	накопичення надлишкової кількості рідини в тканинах
паліатив	півзахід; засіб, яким тимчасово полегшує хворобу (але не виліковує її)
пальпація	ощупування з діагностичною метою
папула	щільний вузлик, який видається над шкірою
параліч	випадіння функції будь-якого органа внаслідок порушення іннервації
парез	неповний параліч
парентеральний (спосіб)	спосіб введення ліків, обминаючи шлунково-кишковий канал (наприклад, підшкірно)
паркінсонізм	хвороба Паркінсона (J. Parkinson, 1755-1824, англ. лікар) – хворобливий стан, пов'язаний з ураженням головного мозку, частіше при енцефаліті, атеросклерозі судин мозку та ін.; виражається в тремтінні та скутості м'язів
пароксизм	припадок, приступ хвороби; загострення хворобливого процесу, яке проявляється раптово
пастозність	набряклість тканин, яка виражається в їх побіднінні, зменшенні еластичності, тістуватості при ощупуванні
патогенний	хвороботворний
педикульоз	зараження вошами
період	проміжок часу від моменту зараження до появи
інкубаційний	перших симптомів захворювання
перкусія	простукування (звичайно грудної клітини) з діагностичною метою
перфорація	прорив, прокол
подагра	хронічне захворювання, викликане порушенням обміну речовин і недостатнім виділенням із організму сечокислих солей, характеризується гострими приступами болей і запальними явищами в суглобах
поліп	вид пухлини на слизових оболонках
превентивний	запобіжний, попереджаючий
провокація	штучне збудження будь-яких ознак хвороби
прозектор	лікар, патологоанатом, який проводить розтин трупів з метою встановлення посмертного діагнозу

<i>пролежень</i>	виразковість ділянки шкіри, яка утворюється при її подразненні та постійному тривалому тиску на неї частини тіла
<i>профілактика псоріаз</i>	попереджувально-оздоровчі заходи хронічне шкірне захворювання, яке характеризується утворенням на шкірі ліктьової, колінної областей, голови та інших частин тіла сверблячих рожевих лускатих бляшок
<i>пустула</i>	гнійний пухирець
<i>рамолі</i>	старечо розслаблена людина, яка впала в слабоумство
<i>реанімація</i>	оживлення організму
<i>ревматизм</i>	будь-яке захворювання, що супроводжується болем у м'язах та суглобах
<i>резистенція</i>	опірність, пружність
<i>ремісія</i>	тимчасове покращення стану
<i>реституція</i>	відновлення
<i>ретенція</i>	затримка (наприклад, сечі)
<i>рефлюкс</i>	зворотня течія, затікання рідини у протиприродному напрямку
<i>рецидив</i>	повернення симптомів хвороби після видужання людини або погіршення її стану після деякого покращення під час захворювання
<i>ригідність</i>	негнучкість, негіддатливість, заціпенілість, зумовлені напруженням м'язів
<i>салівація</i>	слинотеча
<i>свищ</i>	те, що і фістула; патологічний або штучний канал, за допомогою якого порожнина або вивідний проток будь-якого органа з'єднується з поверхнею тіла; пр. природними фістулами є вроджені або набуті свищі, штучні фістули (трубочки) роблять за медичним показанням
<i>сепсис</i>	загальне зараження крові, викликане гнієтворними та іншими патогенними мікроорганізмами
<i>симптом</i>	характерний прояв, ознака хвороби
<i>синдром</i>	сукупність симптомів, що мають спільний механізм виникнення та характеризують визначений хворобливий стан організму
<i>систола</i>	ритмічно повторюване скорочення м'язу серця, що настає після його розслаблення (діастоли)

склероз	ущільнення органа, обумовлене заміною його загиблих функціональних елементів
сколіоз	бічне викривлення хребта
стерильний	1. знепліднений, позбавлений можливості до запліднення; 2. вільний від бактерій
стриктура	звуження трубчастих органів
ступор	гостре інфекційне захворювання, що вражає нервову систему
судома	мимовільне скорочення м'язів
суспекція	підозра
тетанія	спазм і судомні посмикування м'язів, особливо обличчя, кистей і стоп (причиною звичайно є зменшення вмісту іонів кальцію в крові)
толерантність	повна або часткова відсутність імунологічної реактивності, тобто втрата (або зниження) організмом здатності до вироблення антитіл у відповідь на антигенне подразнення
тотальний	повний, цілий, всеохоплюючий
тремор	мимовільні рухи кінцівок, повік – при деяких нервових захворюваннях, хронічному алкоголізмі, тиреотоксикозі та ін.
трепанация	хірургічна операція: утворення отвору в кістковій тканині з метою доступу до підлеглої порожнини
тризм	судомне стиснення щелеп
тургор	стан наповненості (пружності) тканин
фекалії	випорожнення
флегмона	розлите запалення пухкої клітковини
фурункул	гостре гнійне некротичне запалення волосяного фолікулу та оточуючої його сполучної тканини
хронічний	довготривалий
цироз	розростання щільної сполучної тканини у будь-якому органі, яка заміщує його специфічні елементи з кінцем у зморщування
шок	своєрідна реакція організму на вплив надзвичайних подразників (при травмі, опіку, інфаркті міокарду, нирковій коліці, введенні чужорідного білка, несумісної крові, психічній травмі), яка виражається важкими розладами кровообігу, дихання, обміну речовин, що зумовлені різким порушенням нервової регуляції життєвих процесів

ятрогенія

несприятливий вплив на хворого з боку лікаря або іншої особи з числа медичних робітників, що є наслідком їхніх необережних висловлювань або вчинків

ячмінь

гостре гнійне запалення сальних залоз, розташованих навколо волосяних сумок вій, причиною якого звичайно є бактеріальна інфекція

Латинсько-український словник анатомо-клінічної термінології

A

abdōmen, inis n	живіт
abdominālis, e	черевний
ablatio, ōnis f	абляція, відділення, відшарування
abortus, us m	аборт
<i>a. criminalis</i>	кримінальний (злочинний) аборт
<i>a. spontaneus</i>	викидень
abscessus, us m	абсцес
absolūtus, a, um	абсолютний, повний
abstinentia, ae f	стриманість
accessus, us m	припадок
accretio, ōnis f	приріст
acidōsis, is f	ацидоз, збільшення вмісту кислих речовин у крові і тканинах
acne, es f	вугор (шкіряний)
acquisītus, a, um	придбаний
actīvus, us m	активний
actus, us m	акт, дія
acūtus, a, um	гострий
ad (<i>прийм. з Acc.</i>)	до, для, при
adenomatōsis, is f	аденоматоз
adenovirālis, e	аденовірусний
adipositas, ātis f	ожиріння
adipōsus, a, um	жировий, жирний
adnexītis, idis f	аднексит, запалення придатків матки
aegrōtus, i m	хворий, пацієнт
aequālis, e	рівний, однаковий
aēr, aēris m	повітря
agenesia, ae f	агенезія, природжена відсутність або недорозвинення органу або частини тіла
agger, ēris m	потовщення, ущільнення
aggravatio, ōnis f	аггравація, перебільшення хворобливих явищ
albinismus, i m	альбінізм, депігментація
alimentarius, a, um (alimentāris, e)	аліментарний, харчовий, поживний
allergia, ae f	алергія, незвичайна реакція організму
allergicus, a, um	алергічний
allergōsis, is f	алергоз
alternans, ntis	той, що чергується, переміжний
altus, a, um	високий
albinismus, i m	альбінізм, депігментація
amelia, ae f	амелія, вроджена відсутність кінцівки або її частини
amphorophonia, ae f	амфорофонія, дихальний шум, що має металевий відтінок
amputatio, ōnis f	ампутація, відсікання кінцівки, її частини або деяких органів
anaemia, ae f	анемія, недокрів'я
angīna, ae f	ангіна
angiogēnus, a, um	ангіогенний, викликаний судинною патологією
angiostenōsis, is f	ангіостеноз, звуження судини

angūlus, i m	кут
ankylōsis, is f	анкілоз
anorexia, ae f	анорексія, відсутність апетиту
anosmia, ae f	аносмія, відсутність нюху
anoxia, ae f	аноксія, кисневе голодування
anthropometria, ae f	антропометрія, вимірювання людського тіла
antirabīcus, a, um	антирабічний, спрямований проти сказу
antitetanīcus, a, um	протиправцевий
anus, i m	анус, задній прохід
aorta, ae f	аорта
apertus, a, um	відкритий
aplasia, ae f	аплазія, повне або часткове недорозвинення будь якого органу або тканини
aplastīcus, a, um	апластичний
arcus, us m	дуга
arteria, ae f	артерія
arteriītis, īdis f	артеріїт
articulatio, ōnis f	суглоб
artificālis, e	штучний
ascariđōsus, a, um	аскаридозний
ascītes, ae m	асцит
asphyxia, ae f	асфіксія, ядуха
asphyxīcus, a, um	асфіксічний
aspiratio, ōnis f	аспірація, вдихання
assimilatio, ōnis f	засвоєння, пристосування
asthenīcus, a, um	астенічний
asthma, ātis n	астма
asthmaticus, a, um	астматичний
asystolia, ae f	асистолія, різке послаблення скорочень серцевого м'язу
atelectāsis, is f	ателектаз, спадання легкого
atherosclerōsis, is f	атеросклероз
athetōsis, is f	атеоз
atonia, ae f	атонія, відсутність тону
atresia, ae f	атрезія, відсутність природного отвору
atrium, i n	передсердя
atrophia, ae f	атрофія, відсутність харчування
atypīcus, a, um	атиповий, незвичайний
auscultatio, ōnis f	ауксультация
avitaminōsis, is f	авітаміноз, вітамінна недостатність

В

bacillus, i m	паличка
<i>b. dysentericus</i>	дизентерійна паличка
bacteriālis, e	бактеріальний
benignus, a, um	доброякісний
bicornis, e	двурогий
bigemīnus, a, um	подвійний, здвоєний
bilaterālis, e	двосторонній
biliāris, e	жовчний
bilirubinaemia, ae f	білірубінемія, вміст жовчного пігменту в крові
biopsia, ae f	біопсія
blennorrhoea, ae f	бленорея

brachialis, e	плечовий
bradysystolia, ae f	брадісисто́лія, уповільнене серцебиття у фазі скорочення
bronchiālis, e	бронхіальний
bronchiolītis, īdis f	бронхіоліт, запалення бронхіол
bronchītis, īdis f	бронхіт
bucca, ae f	щока
bulimia, ae f	булімія
bullā, ae f	булла, водяна бульбашка
bursītis, īdis f	бурсит, запалення суглобної сумки

С

cachexia, ae f	кахексія, виснаження
caecitas, ātis f	сліпота
cancer, cri m	рак
caput, ītis n	голова
carcinōma, ātis n	карцинома, ракова пухлина
carcinomatōsus, a, um	карціноматозний, раковий
cardiopulmonālis, e	серцево-легеневий
cardiovasculāris, e	серцево-судинний
caries, ēi f	карієс, костоїда, руйнування кісткової тканини зуба
catarrhālis, e	катаральний
catarrhus, i m	катар
cavernōsus, a, um	кавернозний, печеристий
celer, ēris, ēre	швидкий
cerebrālis, e	церебральний, мозковий
cerebrospinalis, e	спинномозковий
cerēbrum, i n	великий головний мозок
cervix, īcis f	шия, шийка
choledōchus, a, um	жовчний (про протоку)
cholelithiāsis, is f	холелітіаз, жовчнокам'яна хвороба
chondromatōsis, is f	хондроматоз
chronicus, a, um	хронічний
chroniosepsis, is f	хроніосепсис, повільно плинне септичне захворювання
cibus, i m	їжа
cirrhōsis, is f	цироз
claudicatio, ōnis f	кульгавість
clausus, a, um	закритий
clavus, i m	мозоль
climactericus, a, um	клімактеричний
clunis, is f	сідниця, таз
clunes praeviae	сідничне передлежання
coagulūm, i n	згусток
colīca, ae f	коліка
collapsus, us m	колапс
collum, i n	шия, шийка
colon, i n	ободова кишка
columna, ae f	стовп
c. vertebrālis	хребет
coma, ātis n	кома
commotio, ōnis f	струс
communis, e	загальний, звичайний, простий

complētus, a, um	повний
complicatio, ōnis f	ускладнення
compressio, ōnis f	компресія, утиск, стиснення
congenītus, a, um	вроджений
congestīvus, a, um	застійний
conjunctivītis, īdis f	кон'юнктивіт, запалення сполучної оболонки ока
conservatīvus, a, um	консервативний, той, що зберігає
constipatio, ōnis f	запор
constitutio, ōnis f	конституція, будова
constitutionālis, e	конституціональний
continuus, a, um	постійний
contra (<i>прим. з Acc</i>)	проти
contractura, ae f	контрактура
contratussīvus, a, um	протикашльовий
contusio, ōnis f	контузія, удар
cor, cordis n	серце
cornuālis, e	роговий
coronarius, a, um	коронарний, вінцевий
corpus (ōris n) alienum	чужорідне тіло
corticālis, e	кірковий
crepitatio, ōnis f	крепітація
criminālis, e	кримінальний, злочинний
crouppōsus, a, um	крупозний
crus, cruris n	гомілка
cryptorchismus, i m	крипторхізм, затримання яєчка в черевній порожнині
curabilis, e	виліковний, той, що підлягає лікуванню
curatio, ōnis f	лікування
cutanēus, a, um	шкірний
cutis, is f	шкіра
cyanoŭcus, a, um	синюшний
cyclus, i m	цикл
cysta, ae f	кіста

D

decubītus, us m	пролежень
decurrens, ntis	той, що протікає, поточний
decursus, us m	перебіг, проходження, розвиток
defecatio, ōnis f	дефекація
deficiens, ntis	недостатній, неповний
deformans, ntis	деформуючий
dehelminthisatio, ōnis f	дегельмінтизація, вигнання глистів
dementia, ae f	слабоумство
descensus, us m	опущення
desensibilisatio, ōnis f	десенсибілізація
desmurgia, ae f	десмургія
desquamatio, ōnis f	десквамація, злущування, лущення
deviatio, ōnis f	девіація, викривлення
diabētes, ae m	діабет
diabetīcus, a, um	діабетичний
diagnōsis, is f	діагноз
diaphragmālis, e	діафрагмальний, що відноситься до діафрагми

diarrhoea, ae f	діарея
diathēsis, is f	діатез
differens, ntis	диферентний, що розрізняються
difficultas, ātis f	утруднення
diffūsus, a, um	дифузний, поширений, розлитий
dilatatio, ōnis f	розширення, розтягнення
diphtheria, ae f	дифтерія
discus, i m	диск
disseminātus, a, um	розсіяний
dissimilātus, a, um	той, що відрізняється, різноманітний
distractio, ōnis f	розтягнення, розширення
diverticulum, i n	дивертикул
divīnus, a, um	божественний
<i>morbus d.</i>	падуха хвороба, епілепія
dolor, ōris m	біль, хворобливість
dolorōsus, a, um	больовий, болісний
ductus, us m	протока
duodenogastrālis, e	дванадцятипало-шлунковий
duodēnum, i n	дванадцятипала кишка
duplex, ĩcis	подвійний
durus, a, um	твердий, міцний
dysbacteriōsis, is f	дизбактеріоз, порушення бактеріальної флори кишечника
dysenteria, ae f	дизентерія, розлад кишечника
dyspepsia, ae f	дисперсія, розлади травлення
dysplasia, ae f	дисплазія, порушення розвитку
dystonia, ae f	дистонія, порушення тону

E

eczēma, ātis n	екзема
elephantiāsis, is f	елефантіаз, слоновість
emboliformis, e	емболіформний, пробковидний
emēsis, is f	блювота
emetīcus, a, um	блювотний
enanthēma, ātis n	енантема
encephalītis, ĩdis f	енцефаліт
<i>e. acarinarum</i>	кліщовий енцефаліт
encephālon, i n	головний мозок
endaortītis, ĩdis f	ендаортит, запалення внутрішньої стінки артерії
endogēnus, a, um	ендогенний, той, що виникає всередині організму
epicrīsis, is f	епікриз
epidemīcus, a, um	епідемічний
epileptīcus, a, um	епілептичний
epistāxis, is f	носова кровотеча
epithelium, i n	епітелій
equinus, a, um	кінський
erosio, ōnis f	ерозія, роз'їдання
eruptio, ōnis f	висип, висипання
erysipēlas, ātis n	рожа, рожисте запалення шкіри
erysipelatōsus, a, um	бешиховий

erythēma, atis n
et (сполучник)
eutrophia, ae f
eutrophicus, a, um
evacuatio, ōnis f
evolutio, ōnis f
evulsio, ōnis f
exacerbatio, ōnis f
examinatio, ōnis f
excoriatio, ōnis f
exogēnus, a, um
exophthalmus, i m
expectoratio, ōnis f
expulsio, ōnis f
exsiccōsis, is f
exsudatio, ōnis f
exsudatīvus, a, um
extensio, ōnis f
extirpatio, ōnis f
extractio, ōnis f
extrasystole, es f
extrauterīnus, a, um
extravasatio, ōnis f
exulcerans, ntis

facies, eī f
fastidium, i n
febris, is f
ferīnus, a, um
fibrillatio, ōnis f
fibrinōsus, a, um
fistūla, ae f
flavus, a, um
focālis, e
focus, i m
foetor, ōris m
f(o)etus, us m
fontaneus, a,
umfractūra, ae f
f. aperta
f. clausa
f. complicāta
fremītus, us m
f. vocalis
functionālis, e

еритема
і
еуротрофія, здоровий зовнішній вигляд
еуротрофічний
евакуація, видалення
розвиток
вивих
загострення
обстеження, дослідження
кровоточивість
екзогенний, що виникає впливом зовнішніх факторів
екзофтальм, витрішкуватість
відхаркування
вигнання
зневоднення
виділення ексудату
ексудативний, пов'язаний з виділенням ексудату
розтягнення
екстирпація, повне видалення органу, викорінення
витяг
екстрасистола, додатковий (передчасне) скорочення серця
позаматковий
крововилив, кровотеча
виразковий

F

обличчя
огида, неприйняття
лихоманка
гавкаючий
фібриляція, мерехтіння
фібринозний, волокнистий
фістула, свищ
жовтий
вогнищевий
вогнище, центр
поганий запах, сморід
плід
фонтанний, рясний, неприборканий
перелом
відкритий перелом
закритий перелом
ускладнений перелом
шум, шепіт, бурмотання
голосове тремтіння
функціональний

fungicīdus, a, um	протигрибковий
furunculōsis, is f	фурункульоз
furunculū, i m	фурункул
fuscus, a, um	темний, чорно-бурий, чорнуватий

G

gangraena, ae f	гангрена
gestatio, ōnis f	вагітність
gaster, tris f	шлунок
gastroesophagēus, a, um	шлунково-стравохідний
genu, us n	коліно
gibbus, i m	горб
gingīva, ae f	десна
glandūla, ae f	залоза
<i>g. suprarenalis</i>	наднирник
glaucōma, atis n	глаукома
gravatio, ōnis f	скрута, тяжкість
gravīda, ae f	вагітна (жінка)
graviditas, atis f	вагітність
grippus, i m	грип; = <i>influenza, ae f</i>
gustatorius, a, um	смаковий
gynaekologīcus, a, um	гінекологічний

H

habituālis, e	звичний
habitus, us m	габітус, зовнішній вигляд, зовнішність, статура
haematogēnus, a, um	гематогенний
haemolytīcus, a, um	гемолітичний
haemoptoë, ës f	гемоптоє, кровохаркання
haemorrhagīcus, a, um	геморагічний
hectīcus, a, um	виснажуючий
helminthīcus, a, um	глистовий
helminthus, i m	гельмінт, глист
hepar, ātis n	печінка
hepatītis, īdis f	гепатит
hereditarius, a, um	спадковий
hernia, ae f	грижа
herpes, ētis m	герпес
herpetīcus, a, um	герпетичний
herpetiformis, e	герпетиформний
hordeolum, i n	ячмінь
horizontālis, e	горизонтальний
humīdus, a, um	вологий

humor, ōris m	волога, рідина
hydrops, opis m	водянка
hyperglykaemicus, a, um	гіперглікемічний
hyperreflexio, ōnis f	гіперрефлексія
hypertrophia, ae f	гіпертрофія
hypophysarius, a, um	гіпофізарний
hypoxia, ae f	гіпоксія, киснєве голодування

I

iatrogēnus, a, um	див. jatrogēnus
ichthyōsis, is f	іхтіоз, зроговіння шкіри
ictērus, i m	жовтяниця
ictus, us m	удар, повштовх
ileum, i n	клубова кишка
ileus, i m	кишкова непрохідність
immatūrus, a, um	незрілий;
immīnens, ntis	загрозливий
imminentia, ae f	загроза
immobilitas, ātis f	імобільність, нерухомість
impetigo, ĩnis f	імпетиго
implantatio, ōnis f	імплантація, впровадження, вживлення
implēnus, a, um	неповний
impressio, ōnis f	вдавлення
incarceratio, ōnis f	обмеження, защемлення
incisio, ōnis f	різь
incĭsus, a, um	різаний
incomplētus, a, um	неповний
incubatīvus, a, um	інкубаційний
incurabilis, e	що не підлягає лікуванню, невиліковний
induratio, ōnis f	затвердіння
indurātus, a, um	ущільнений, щільний
inedia, ae f	голодування
inertia, ae f	інерція, бездіяльність, млявість
<i>i.uterīna</i>	слабкість родової діяльності
infantĭlis, e	інфальтивний, дитячий
infantilismus, i m	інфантилізм
infarctus, us m	інфаркт
infectio, ōnis f	інфекція, зараження
infectiōsus, a, um	інфекційний
inflammatio, ōnis f	запалення
inguinālis, e	паховий
inoperabilis, e	іноперабелний, той, що не підлягає операції
inordinātus, a, um	безладний, мимовільний
inspectio, ōnis f	огляд
insufficientia, ae f	недостатність
insultus, us m	інсульт
intermittens, ntis	інтермітуючий, переміжний
internus, a, um	внутрішній
intertrigo, ĩnis f	попрілість
interventriculāris, e	міжшлуночковий

intervertebrālis, e
intoxicatio, ōnis f
intracraniālis, e
intubatio, ōnis f
invaginatio, ōnis f
invasio, ōnis f
inversus, a, um
inveterātus, a, um
irregulāris, e
ischaemia, ae f
ischaemīcus, a, um
ischuria, ae f

jatrogēnus, a, um

juvenīlis, e

kyphosis, is f

labium, i n
labor, ōris m
labores parturientes
lac, lactis n
lacerātus, a, um
laesio, ōnis f
laesus, a, um
laryngotracheītis, īdis f
latens, ntis
lentus, a, um
leptomeningītis, īdis f
leucocytōsis, is f
leucolýsis, is f
lichen, ēnis m
lipōma, ātis n
liquor, ōris m
lobāris, e
longitudinālis, e
lordōsis, is f
lumbāgo, īnis f
lumbālis, e
lupus, i m
l. erythematōsus
luxatio, ōnis f

macūla, ae f
magnus, a, um
major, jus

міжхребетний
інтоксикація, отруєння
внутрішньочерепний
інтубація
інвагінація
інвазія, впровадження, вторгнення
зворотний, оборотний

нерегулярний, нестабільний
ішемія
ішемічний
ішурія, затримка сечі

J

ятрогенний, що виник в результаті впливу на хворого словом
або дією лікаря
юнацький

K

кіфоз

L

губа
праця, робота; тут: перейми
родові перейми
молоко
рваний
порушення, пошкодження
порушений
ларинготрахеїт
латентний, прихований
повільний, тут: затяжний
лептоменінгіт
лейкоцитоз, множинність лейкоцитів у крові, (білокрів'я)
лейколіз, руйнування лейкоцитів
лишай
ліпома
рідина
частковий, односторонній
поздовжній
лордоз
люмбаго
поперековий
вовк, тут: вовчак
червоний вовчак
вивих

M

пляма
великий, тут: рясний
великий, більший

malignus, a, um	зляжкісний
mamma, ae f	молочна залоза
manuālis, e	мануальний, ручний
marasmus, i m	маразм
marmorātus, a, um	мармуровий
massa, ae f	маса
massīvus, a, um	масивний, рясний, поширений, множинний
mastītis, īdis f	мастит, запалення молочної залози
matutīnus, a, um	ранковий
medicamentōsus, a, um	медикаментозний
medicamentum, i n	медикамент, ліки
medicinālis, e	медичний, лікувальний
medicōsus, a, um	лікувальний
medius, a, um	середній
<i>otītis media</i>	запалення середнього вуха
membrana, ae f	мембрана, перетинка
<i>m. tympanīca</i>	барабанна перетинка
membrum, i n	член, кінцівка
mentālis, e	ментальній, розумовий
mercurialismus, i m	меркуріалізм, отруєння ртуттю
microclysma, ātis n	мікроклізма
mitrālis, e	мітральний, двостулковий
mobilitās, ātis f	мобільність, рухливість
mollis, e	м'який
mongolismus, i m	монголізм, застаріла назва хвороби Дауна
morbiditas, ātis f	захворюванність
morbilli, ōrum m	кір
morbus, i m	хвороба, захворювання
<i>m. Botkini</i>	хвороба Боткіна
mors, mortis f	смерть
morsus, a, um	вкусений
mortuositas, ātis f	смертність
motio, ōnis f	рух
mucōsa, ae f	слизова (оболонка)
multiplex, īcis	множинний
murmur, ōris n	шум, бурмотання
musculus, i m	м'язи
myocardium, i n	міокард, серцевий м'яз
N	
naevus, i m	невус, рідна пляма
nanismus, i m	нанізм
nanus, i m	карлик
naturālis, e	натуральний, природний
nausēa, ae f	нудота
necrōsis, is f	некроз, омертвіння
necroticus, a, um	некротичний
neonātus, i m, f	немовля
nephrōsis, is f	нефроз
neurodermītis, īdis f	нейродерміт
neuropathicus, a, um	невропатичний

neurotoxicus, a, um
neurotrōpus, a, um
nodulōsus, a, um
nodus, i m
normālis, e
nycturia, ae f

obesitas, ātis f
obligātus, a, um
obliteratio, ōnis f
obnubilatio, ōnis f
obstipatio, ōnis f
obstructio, ōnis f
obstructivus, a, um
obtusus, a, um
occipitalis, e
occlusio, ōnis f
oculus, i m
odor, ōris m
oedēma, ātis n
olfactorius, a, um
orgānon, i n
os, oris n
os, ossis n
osseus, a, um
ostium, i n
ovarium, i n
oxaluria, ae f
ozaena, ae f

pallidus, a, um
pallor, ōris m
palpatio, ōnis f
palpēbra, ae f
papilla, ae f
papulōsus, a, um
paralýsis, is f
parenterālis, e
parēsis, is f
parotitis, ĩdis f
partiālis, e
partus, us m
p. matūrus
p. praematurus
(immaturus, praecox)
p. rapīdus
p. spontaneus
p. serotīnus
pastositas, ātis f
pathologia, ae f

нейротоксичний
нейротропний
вузликовий
вузол
нормальний
ніктурія, нічне нетримання сечі

О

надмірна повнота, ожиріння
обов'язковий
зрощення
помутніння
запор
обструкція
обструктивний, утруднений
ослаблений
потиличний
оклюзія, замикання, закривання
око
запах
набряк
нюховий
орган
рот
кістка
кістковий
гирло
яєчник
оксалурія, виділення з сечею оксалатів
озена

Р

блідий, білий
блідність
пальпація
віко
сосочок
папульозний
параліч
парентеральний
парез, неповний параліч
паротит, свинка, запалення привушних залоз
парціальний, частковий
пологи
зрілі (своєчасні) пологи
незрілі (передчасні ранні) пологи

швидкі пологи
спонтанні (мимовільні) пологи
запізнілі пологи
пастозність
патологія

pathologicus, a, um	патологічний
pediculōsis, is f	педиккульоз
pendūlus, a, um	висячий
per (<i>прийм. з Acc.</i>)	через, за допомогою
percussio, ōnis f	перкусія
perforans, ntis	прободаючий
perforatio, ōnis f	перфорація, прорив
pericarditis, idis f	перикардит
perinatālis, e	перинатальний, внутрішньоутробний
perineum, i n	промежина
periōdus, i f	період
permanens, ntis	перманентний, постійний, постійно повторюваний
pernicies, eī f	загибель
pertussis, is f	коклюш
petechia, ae f	потехія, точковий крововилив
pharyngitis, idis f	фариніт, запалення глотки
phasis, is f	фаза, стадія, період
phlegmōne, es f	флегмона
phthisicus, a, um	фтізичний, сухотний
placenta, ae f	плацента, дитяче місце
planus, a, um	плоский
plasma, ātis n	плазма, щось розвинуте, утворення
plenus, a, um	повний, наповнений
plexus, us m	сплетіння
plica, ae f	складка
pneumectasia, ae f	пневмектазія
pneumonia, ae f	пневмонія, запалення легенів
<i>p. crouppōsa</i>	крупозна пневмонія
<i>p. lobulāris (focālis)</i>	вогнищева пневмонія
<i>p. dextra (sinistra)</i>	пневмонія правостороння (лівостороння)
<i>p. bilaterālis</i>	двустороння пневмонія
<i>p. aspirans</i>	аспіраційна пневмонія
<i>p. interstitiālis</i>	інтерстиціальна (застійна) пневмонія
<i>p. segmentaria</i>	сегментарна пневмонія
polliakiuria, ae f	сечоспускання
pollinōsis, is f	поліноз, сінна лихоманка
polypus, i m	поліп
polytopicus, a, um	множинний, поширений
post (<i>прийм. з Acc.</i>)	після
postabortivus, a, um	постабортивний, що відбувся після (внаслідок) аборту
posthaemorrhagicus, a, um	постгеморагічний
posthypoxicus, a, um	постгіпоксичний
postmortālis, e	по смертний
postoperativus, a, um	післяопераційний
posttraumaticus, a, um	посттравматичний
praecox, ōcis	ранній, передчасний
praefebriilis, e	префібрильний, предліхорадний
praeinfarcticus, a, um	передінфарктний
praematurus, a, um	недостиглий, передчасний
praemortālis, e	передсмертний
praepatellāris, e	препателлярний, що знаходиться перед колінною чашкою
primarius, a, um	первинний

probabilis, e	попередній, ймовірний
professionālis, e	професійний
profundus, a, um	глибокий
prognōsis, is f	прогноз, попереднє впізнавання
progressivus, a, um	прогресивний
prolapsus, us m	пролапс
propendens, ntis	звішуватися, відвислий
prophylacticus, a, um	профілактичний
protractus, a, um	переношений
protrusio, ōnis f	протрузія, випинання
prurigo, ĩnis f	почесуха
pseudocēle, es f	псевдо грижа
psoriāsis, is f	псоріаз
psychogenus, a, um	психогенний, зумовлений психікою
pubertas, ātis f	статеве дозрівання, статєва зрілість
puer, ěri m	дитина, дитя; хлопчик
puerilis, e	дитячий
puerperālis, e	родовий, той, що належить до пологів
pulmo, ōnis m	легке
pulsans, ntis	пульсуючий
pulsus, us m	пульс
<i>p. celer</i>	швидкий пульс
<i>p. tardus</i>	повільний пульс
<i>p. rarus</i>	рідкий пульс
<i>p. (ir)regulāris</i>	(не)регулярний пульс
<i>p. plenus</i>	повний (гарного наповнення) пульс
<i>p. vacuus (inānis)</i>	порожній (поганого наповнення) пульс
<i>p. altus</i>	високий пульс
<i>p. durus</i>	твердий пульс
<i>p. mollis</i>	м'який пульс
<i>p. magnus</i>	сильний пульс
<i>p. parvus</i>	слабкий пульс
<i>p. bigeminus</i>	подвійний пульс
<i>p. alternans</i>	змінний пульс
<i>p. aequālis</i>	рівний пульс
<i>p. diffērens</i>	нерівний (аретмічний) пульс
punctātus, a, um	точковий
punctio, ōnis f	пункція, прокол
punctus, a, um	колотий
purpura, ae f	пурпура, множинні крововиливи в шкірі
purulentus, a, um	гнілий
pus, puris n	гній
pustula, ae f	пустула
putridus, a, um	гнильний
R	
r(h)achiticus, a, um	рахітичний
r(h)achitis, idis f	рахіт
rabies, ěi f	сказ
radiohumerālis, e	променоплечовий
ramus, i m	гілка
rapidus, a, um	швидкий

rarus, a, um	рідкісний
recidivus, a, um	рецидивний, відновлюючий
rectum, i n	пряма кишка
recurrens, ntis	рекурентний, поворотний
reflectorius, a, um	рефлекторний
reflexus, us m	рефлекс, реакція у відповідь
refluxus, us m	рефлюкс
remedium, i n	засіб
remissio, ōnis f	ремісія
ren, renis m	нирка
renālis, e	нирковий
renoprivus, a, um	ренопривний, зумовлений відсутністю нирки
repositio, ōnis f	вправлення
resectio, ōnis f	резекція, видалення частини органу чи анатомічного утворення
respiratio, ōnis f	респірація, дихання
respiratorius, a, um	дихальний
retardatio, ōnis f	ретардація, уповільнення
retentio, ōnis f	ретенція, затримка
reticulāris, e	сітчастий
retropharyngēus, a, um	заглотковий
rheumatīcus, a, um	ревматичний
rheumatismus, i m	ревматизм
rheumocarditis, īdis f	ревмокардит
rigiditas, ātis f	ригідність
r(h)onchus, i m	хрип
roseus, a, um	рожевий
rubeola, ae f	червоний
ruber, bra, brum	розрив
ruptura, ae f	

S

salivatio, ōnis f	салівація, слинотеча
saturnismus, i m	сатурнізм, отруєння свинцем
scabies, ēi f	короста
scapula, ae f	лопатка
scarlatina, ae f	скарлатина
sclerōsis, is f	склероз
sclopetarius, a, um	вогнепальний
scoliōsis, is f	сколіоз
scorbutus, i m	скорбут, цинга
scrotum, i n	мошонка
secretio, ōnis f	секретія, виділення
sectio, ōnis f	розтин, розріз

s. caesarea	кесарів розтин
secundarius, a, um	вторинний
seminifer, ěra, ěrum	насіннєвий
senilis, e	старечий
sensibilitas, ātis f	чутливість
separatio, ōnis f	відділення, від'єднання
sepsis, is f	сепсис
septicus, a, um	септичний
septum, i n	перегородка
serosus, a, um	серозний, сироватковий
serotinus, a, um	пізній
serum, i n	сироватка
seu (сполучник)	або
siccus, a, um	сухий
sideroprivus, a, um	сідеропривний, залізодефіцитний
siderosis, is f	сідероз, відкладення заліза в тканинах
sigmoideus, a, um	сигмовидний
signum, i n	знак, ознака
similis, e	схожий
singultus, us m	гикавка
situs, us m	розташування
somnolentia, ae f	сонливість
sonor, ōris m	звук, шум
sonorus, a, um	низький, звучний
spasmus, i m	спазм, судома
sphaerocyticus, a, um	сфероцитарний
spontaneus, a, um	спонтанний, мимовільний
spurius, a, um	помилковий
sputum, i n	мокротиння
stadium, i n	стадія, період
staphylococcicus, a, um	стафілококовий
stasis, is f	стаз, застій, зупинка
status, us m	статус, положення, стан
stenosis, is f	стеноз, звуження
sterilitas, ātis f	стерильність, безплідність
stomatomycosis, is f	стоматомікоз, молочниця слизової рота
strabismus, i m	страбізм, косоокість
streptococcicus, a, um	стрептококовий
stressus, us m	стрес, потрясіння, струс
struma, ae f	зоб
stupor, ōris m	ступор, заціпеніння
subacutus, a, um	підгострий
subcutaneus, a, um	підшкірний
subicterus, i m	жовтушність легкого ступеня
subilans, ntis	високий (про звуки)
subitus, a, um	раптовий, несподіваний
subluxatio, ōnis f	підвивих
sudorifer, ěra, ěrum	потовий
superior, ius	верхній
supravaginalis, e	надпівхова

surditas, atis f
surdomutitas, atis f
symptomā, atis n
syncōpe, es f
syndrōmum, i n
systema, atis n

глухота
глухонімота
симптом
непритомність
синдром
система

tachysystolia, ae f
talocruralis, e
tardus, a, um
tensio, onis f
testis, is m
tetania, ae f
tetanus, i m
textus, us m
thrombocytopenicus, a, um

Т
тахісисто́лія, поча́стішання серцевого ритму на фа́зі скорочення
гомілководосто́пний
пі́зній
напру́га, то́нус
я́чко
тетані́я
праве́ць
ткани́на
тромбо́цитопе́нічний, зумовле́ний недо́ліком тромбо́цитів
кро́ві

thorax, acis m
thymus, i m
thyreoprivus, a, um
tonsillitis, idis f
tonsurans, ntis
totalis, e
toxicosis, is f
toxicus, a, um
trachea, ae f
tractus, us m
transfusio, onis f
transmurālis, e
transplantatio, onis f
trauma, atis n
traumaticus, a, um
tremor, oris m
trepanatio, onis f
trophicus, a, um
tropicus, a, um
tubālis, e
tuberculosis, is f
tuberculosis, a, um
tumor, oris m
turgor, oris m
tussis, is f
typhus, i m

груди, грудна клі́тка
тимус, вилочкова залоза
тіреопривний
тонзилі́т
стригучий
загальний, повний
токсикоз
токсичний
трахе́я
тра́кт, шля́х, хі́д
перелива́ння
трансмуральний
транспланта́ція, переса́дка ткани́ни або орга́ну
травма, пошко́дження
травматичний
тремор
трепана́ція
трофі́чний
тропі́чний
трубний
туберкуло́з
туберкуло́зний
пухлина, припухлі́сть, набря́кання
турго́р
каше́ль
тиф

ulceratio, onis f
ulcerosus, a, um
ulcus, eris n
undulatus, a, um
unguiformis, e

У
виявле́ння
виразко́вий
виразка
хвилеподі́бний
когтеві́дний

unilaterālis, e
universālis, e
urethra, ae f
urīna, ae f
urticaria, ae f
utērus, i m

односторонній
універсальний, загальний
уретра, сечівник
сеча
кропив'янка
матка

V

vaccinālis, e
vaccinatio, ōnis f
vaccīnum, i n
vacuus, a, um
vaginōsis, is f
valva, ae f
valvūla, ae f
varicella, ae f
varix, ĩcis m, f
vasculāris, e
vasculītis, ĩdis f
vasculōsus, a, um
vegetovasculōsus, a, um
vena, ae f
venter, tris m
ventriculāris, e
ventricūlus, i m
vermiformis, e
verrūca, ae f
verrucōsus, a, um
verus, a, um
via, ae f
vibex, ĩcis f
virālis, e
viscus, ěris n
vitiligo, ĩnis f
vītium, i n
vivus, a, um
volvūlus, i m
vomītus us m
vulgāris, e
vulneratio, ōnis f
vulnus, ěris n
v. punctum
v. incīsum
v. lacerātum
v. morsum
v. sclopetarium
vulva, ae f
vulvītis, ĩdis f

вакцинальний
вакцинація, постановка щеплень
вакцина
порожній, порожнистий
вагіноз
клапан
заслінка
вітряна віспа
варікс, розширена вена, венозний вузол
судинний
васкуліт, запалення судин
судинний
вегетосудинний
вена
живіт, черево
шлуночковий
шлунок
червоподібний
бородавка
бородавчатий
істинний
шлях, дорога
вібекс, червона пляма
вірусний
нутрощі
вітільго
порок
живий
заворот кишок
блювота
вульгарний, звичайний
поранення
рана
колота рана
різана рана
рвана рана
укушена рана
вогнепальна рана
вульва, жіночі зовнішні статеві органи
вульвіт, запалення органів промежини

X

xiphoideus, a, um

мечеподібний

Z

zoster, ěris

оперізуючий

ДОДАТКИ ДО РОЗДІЛУ III. ФАРМАЦЕВТИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Додаток I.

Характеристика лікарських форм

Гранула	тверда лікарська форма у вигляді крупинки, зернятка.
Драже	тверда дозована лікарська форма, що отримується шляхом нашарування лікарських засобів і допоміжних речовин на гранули.
Крапля	розчина, або рідка суміш, дозуюча при застосуванні (призначена для внутрішнього або зовнішнього вживання у вигляді крапель).
Капсула	призначена для внутрішнього застосування дозована лікарська форма, що є укладеним в оболонку (з желатину, крохмалю тощо) лікарським засобом.
Лінімент	рідка мазь.
Мазь	м'яка лікарська форма, що має в'язку консистенцію; для зовнішнього застосування.
Мікстура	суміш двох або кількох лікарських засобів, яка має переважно рідку лікарську форму.
Настій	водний витяг з лікарської рослинної сировини (призначений для внутрішнього або зовнішнього застосування).
Настоянка	спиртовий, спиртоєфірний, спиртоводний прозорий витяг з лікарської рослинної сировини, який одержаний без нагрівання і видалення екстракту (призначений для внутрішнього або зовнішнього застосування).
Відвар	настій, що відрізняється тривалішим режимом екстракції.
Екстракт	концентрований витяг з лікарської рослинної сировини (призначений для внутрішнього або зовнішнього застосування).
Емульсія	рідка лікарська форма – дисперсна система, що складається з взаємно нерозчинних рідин (призначена для внутрішнього, зовнішнього або ін'єкційного (після розчинення) застосування).
Пігулка	тверда дозована лікарська форма у вигляді кульки (вага 0,1-0,5), що містить лікарські засоби та допоміжні речовини.
Пластир	лікарська форма у вигляді пластичної маси, розм'якшується при температурі тіла і прилипає до шкіри (для зовнішнього застосування).
Порошок	тверда лікарська форма, що складається із сипучих лікарських речовин (призначений для внутрішнього, зовнішнього, або ін'єкційного (після розчинення) застосування).
Розчин	лікарська форма, що отримується шляхом розчинення одного, або декількох лікарських речовин (призначена для ін'єкційного,

внутрішнього, або зовнішнього застосування).

Збір

тверда лікарська форма, що складається з порізаного або, стовченого в порошок і перемішаного листя, коріння, квіток тощо (готується, як правило, методом настоювання та вживання в середину).

Сироп

рідка лікарська форма, суміш лікарського засобу з концентрованим розчином цукру.

Суспензія

рідка лікарська форма, що є дисперсною системою, де тверда речовина зважена в рідині (призначена для внутрішнього, зовнішнього, або ін'єкційного застосування).

***Супозиторій
(свічка)***

лікарська форма, тверда при кімнатній температурі та розплавляються при температурі тіла (вводиться в порожнину тіла).

Таблетка

тверда дозована лікарська форма, що отримується шляхом пресування інгредієнтів (призначена для внутрішнього, зовнішнього, або ін'єкційного (після розчинення) застосування).

Словотворчі елементи у назвах лікарських препаратів

Словотворчий елемент	Значення терміноелемента і його походження	Інформація про терміноелементи	Приклади
aeth-	етил, етилен	наявність етилу, етилену	Aethazolum Aethyl- morphinum
alg-	algos (грец.) – біль	знеболювальна дія	Analginum
asthm-	asthma (грец.) – задуха, астма	вживається у назвах препаратів протиастматичної групи	Asthmatinum
barb-		снодійні, наркотичні засоби	Barbitalum
bil-	bilis (лат.) – жовч	жовчогінний засіб	Bilitrastum
card- cardi(i)- cor-	cardia (грец.) – серце cor (лат.) – серце	серцевий препарат	Cardio- valenum Corvalolum
-cid	caed- (лат.) – убивати, бити	убиває збудника хвороби	Streptocidum
chol-	chole (гр.) – жовч	жовчогінний засіб	Chologonum
cycl-	cyclos (грец.) – коло	антибіотик	Cyclo-barbitalum Tetracyclinum
glyc-	glykys (грец.) – солодкий	тонізуючий засіб	Glycerinum Glycero- phosphas

haem- (-aem-)	haema (грец.) – кров	стимулюючий, кровоспинний засіб	Haemo- stimulinum Haema-togenum
hydr-	hydor (грец.) – вода		Hydrogenium
menth-	Mentha (грец.) – м'ята	заспокійливий засіб	Mentholum
morph-	morphe (грец.) – сон	анальгезуючий, знеболювальний засіб	Morphinum
myc-	myces (грец.) – антибіотик	гриб	Erythro-mycinum Neomycinum
neo-	neos (грец.) – новий		Neomycini sulfas
novo-	novus (лат.) – новий		Novocainum
phen-	фенол, феніл	наявність феногрупи	phenol-barbitalum
-zid- -zin- -zol-	вказує на азогрупу	наявність азогрупи	Phthivazidum Norsulfazolum
pyr-	pyr (грец.) – жар, вогонь	жарознижувальний засіб	Antipyrinum Amidopyrinum
-cillinum	антибіотик групи пеніциліну	препарати пеніцилінової групи	Oxacillinum Penicillinum
-yl-	від грец. hyle – речовина	речовина певної групи	aethylicus salicylicus methylicus

Назви груп лікарських препаратів за їх фармакологічною дією

Remedia	Засоби
amara	гіркоти, викликають апетит
anaesthetica	анестетики, знеболювальні, що ослабляють або знищують чутливість
analeptica	аналептики, збуджують діяльність, що пожвавлюють
analgetica	анальгетики, беззаспокійливі
androgena	андрогенні, препарати чоловічих статевих гормонів
anorexigena	анорексигенні, що обмежують апетит
anthelminthica	антгельмінтики, протиглисні
antibiotica	антибіотики
anticoncipientia	протизаплідні засоби
antiemetica	антиеметики, протиблювотні
antihistamina	антигістамінні, протиалергічні
antipyretica	антипіретики, жарознижуючі
antiseptica	антисептики, протигнильними, знезаражувальні
bactericida	бактерицидні, що вбивають бактерії
barbiturica	барбітурати, похідні барбітурової кислоти, що володіють снодійним ефектом
cardiaca	серцеві
cytostatica	цитостатика, що пригнічують поділ клітин, відновлюють їх структуру
diuretica	діуретики, сечогінні
fungicida	фунгіцидні, протигрибкові
haemostatica	гемостатики, кровозупиняючі
heroica	сильнодіючі
hypnotica	снодійні
hypoglykaemica	гіпоглікемічні, що знижують вміст цукру в крові
hypotensiva	гіпотензивні, що знижують артеріальний тиск
laxativa purgativa	проносні
narcotica	наркотики
neuroleptica	нейролептики, що відновлюють функції ЦНС
obvolventia	обволікаючі

oestrogena	естрогенні, препарати жіночих статевих гормонів
psychotropa	психотропні
sedativa	седативні, заспокійливі
somnifera	снодійні
spasmolytica	спазмолітики, що зменшують спазми
sulfanilamidea	сульфаніламідні
thyreostatica	тиреостатики

Назви лікарських рослин

Українська назва	Латинська назва
Абрикос	<i>Armeniaca, ae f</i>
Багно	<i>Ledum, i n</i>
Барбарис	<i>Berberis, idis f</i>
Пізньоцвіт	<i>Colchicum, i n</i>
Блекота	<i>Hyoscyamus, i n</i>
Безсмертник	<i>Helichrysum, i n</i>
Брусниця	<i>Vaccinium, vitis-idaea</i>
Бузина	<i>Sambucus, i f</i>
Волошка	<i>Centaurea, ae f</i>
Вахта	<i>Menyanthes, idis f</i>
Вишня	<i>Cerasus, i f</i>
Гвоздика	<i>Dianthus, is n;</i> <i>Caryophyllus, i m</i>
Горець	<i>Sinapis, is f;</i>
Гірчиця	<i>Sinapis, is f;</i> <i>Brassica, ae f</i>
Тирлич	<i>Gentiana, ae f</i>
Буркун	<i>Melilotus, i m</i>
Дурман	<i>Datura, ae f</i>
Материнка	<i>Origanum, i n</i>
Жовтушник	<i>Erysimum, i n</i>
Живокост	<i>Delphinium, i n</i>
Заманиха	<i>Echinopanax, acis n</i>
Суниця	<i>Fragaria, ae f</i>
Золототисячник	<i>Centaurium, i n</i>
Зубрівка	<i>Hierochloe, es f</i>
Істод	<i>Polygala, ae f</i>
Каланхое	<i>Kalanchoe, es f</i>
Клопогін	<i>Cimicifuga, ae f</i>
Журавлина	<i>Oxycoccus, i m</i>
Копитник	<i>Asarum, i n</i>
Коріандр	<i>Coriandrum, i n</i>
Хрестовик	<i>Senecio, onis f</i>
Кровохлібка	<i>Sanguisorba, ae f</i>
Кукурудза	<i>Mays, ydis f</i>
Липа	<i>Tilia, ae f</i>
Цибуля	<i>Cepa, ae f</i>
Мак	<i>Paraver, eris n</i>

Малина	<i>Rubus (i) idaeus</i>
Лобода	<i>Chenopodium, i n</i>
Ялівець	<i>Juniperus, i f</i>
Морозник	<i>Helleborus, i m</i>
Вільха	<i>Alnus, i f</i>
Омела	<i>Viscum, i m</i>
Папороть	<i>Filix, icis f</i>
Пастернак	<i>Pastinaca, ae f</i>
Пижмо	<i>Tanacetum, i n</i>
Півонія	<i>Paeonia, ae f</i>
Горобина	<i>Sorbus, i f</i>
Синюха	<i>Polemonium, i n</i>
Смородина	<i>Ribes, is n</i>
Сосна	<i>Pinus, i f</i>
Сухоцвіт	<i>Gnaphalium, i</i>
Термопсис	<i>Thermopsis, idis f</i>
Тим'ян	<i>Thymus, i m</i>
Мучниця	<i>Uva (ae f) -ursi</i>
Фіалка	<i>Viola, ae f</i>
Хвощ	<i>Equisetum, i n</i>
Хіна	<i>Cinchona, ae f</i>
Хмель	<i>Humulus (i) lupulus (i)</i>
Цикорій	<i>Cichorium, i n</i>
Чебрець	<i>Serpyllum, i n</i>
Чемериця	<i>Veratrum, i n</i>
Череда	<i>Bidens, ntis f</i>
Черемуха	<i>Padus, i f</i>
Часник	<i>Al (l) ium, i n</i>
Чистотіл	<i>Chelidonium, i n</i>
Шоломниця	<i>Scutellaria, ae f</i>
Щавель	<i>Oxalium, i n;</i> <i>Rumex, icis f</i>
Елеутерокок	<i>Eleutherococcus, i m</i>

Назви лікарських зборів

Збір	Species
Ароматичний	Aromaticae
Вітрогінний	Carminativae
В'яжучий шлунковий	Adstringentes
Гіркий апетитний	Amarae
Грудний	Pectorals
Для полоскання горла	Ad gargarismata
Шлунковий	Gastricae (stomaticae)
Жовчогінний	Cholagogae
Сечогінний	Diureticae
Пом'якшувальний (для припарок)	Ad cataplasmata
Полівітамінний	Polyvitaminicae
Потогінний	Diaphoreticae
Протиастматичний	Antiasthmaticae
Протигеморойний	Antihaemorrhoidales
Послаблюючий	Laxantes
Заспокійливий	Sedativae

Фармацевтичні задачі

1) 10 доз розчину натрію йодиду 10 % 10 мл (повинен бути стерильним). Зберігати потрібно у чорній склянці. По 10 мл для внутрішньовенної ін'єкції через два дні.

2) Мікстура, яка містить настій кореневищ з корінням валеріани (10,0-100 мл), настій листя м'яти перцевої (4,0-200 мл), кофеїн-бензоат натрію (0,4), натрію бромід (0,3), магнію сульфат (0,8). По 1 ст. ложці 3 рази на день.

3) Краплі Нестерова, які містять етилморфіну гідрохлорид і ментол (по 0,2), натрію бромід (2,0), настоянку конвалії (10 мл), настоянку пустирника і настоянку валеріани (по 15 мл). По 25 крапель 3 рази на день.

4) 10 паличок, кожна з яких містить бензилпеницилін-натрій (100 000 ОД), суспензію гідрокортизону 25 % (V крапель), масло какао (0,5); паличка довжиною (longitudine) 15 мм, діаметром 3 мм. По 1 паличці на день в слуховий прохід.

5) Дуже дрібний порошок, до складу якого входить стрептоцид, сульфадимезин, норсульфазол (по 5,0). Для вдювання у вухо 2 рази на день.

6) Мазь, до складу якої входить сік каланхое (20,0), фуразолідон і новокаїн (по 0,125), ланолін безводний (30,0). Для змазування слизової порожнини рота.

7) Мікстура, яка містить чистий фенол і фенілсаліцилат (по 0,5), олію м'яти перцевої (1,0), олію анісову (10,0), етиловий спирт 95 % (120 мл). По 10 крапель на 200 мл води для полоскання.

8) Мазь для носа (назальна мазь), до складу якої входить кокаїну гідрохлорид (0,1), ментол (0,15), X крапель розчину адреналіну гідрохлориду (1:1000), цинку оксид (2,0), ланолін безводний і вазелін (по 10,0).

9) 40 пігулок кожна з яких містить барбаміл (0,3), калію бромід (0,2), пілюльний масу (скільки потрібно). По 1 пігулці 3 рази на день.

10) Захисна мазь для рук, яка містить кислоту бензойну (2,0), кислоту борну (15,0), желатин (100,0), очищену воду (180 мл), тальк (100,0), крохмаль і гліцерин (по 75,0), соняшникову олію (15,0).

11) Розтирання, до складу якого входить пілокарпіну гідрохлорид (0,3), хлоралгідрат (2,5), настоянка перцю стручкового (2 мл), сірка (5,0), етиловий спирт (100 мл). Втирати в уражені ділянки шкіри.

12) Мікстура для дитини 3 років, яка містить настій трави термопсису (0,3-200 мл), натрію гідрокарбонат і натрію бензоат (по 2,0), нашатирно-анісові краплі (3 мл), простий сироп (10 мл). По чайній ложці 4 рази на день.

13) Приготувати і видати швидко! Мікстуру, яка містить кодеїну фосфат (0,2), настій листя наперстянки (30,0-200 мл), натрію бромід (6,0). По 1 столовій ложці 3 рази на день.

14) Відвар кори дуба (10,0-200 мл) з кислотою борної (4,0). Для полоскання горла.

15) Мазь для очей, яка містить фурацилін (0,2), рідкий екстракт елеутерококу (1,0), ланолін і вазелін для очей (по 5,0). Закладати за повіки 3-5 разів на день.

16) Суміш для однієї клізми, яка містить слиз салапа (50,0), дерматол (4,0), густий екстракт беладони (0,03).

17) Лінімент для супракутанного вживання: йод (1,0), ментол і новокаїн (по 2,0). етиловий спирт 70 % (10 мл). Наносити краплями на шкіру (при радикуліті).

18) 12 супозиторіїв, кожен містить дерматол і іхтіол (по 0,2), бутірол (скільки потрібно). По 1 свічці на день.

19) 16 песаріїв, кожен з яких містить морфіну гідрохлорид (0,01), густий екстракт беладони (0,02), масу желатино-гліцеринову (скільки потрібно). По 1 песарії 3 рази на день.

20) 6 вагінальних кульок, кожен з яких містить лимонну кислоту (0,02), хініну гідрохлорид (0,3), масло какао (2,0). По 1 кульці 3 рази на день.

21) Ін'єкційний розчин Рінгера-Локка (повинен бути стерильним, готується ex tempore) містить натрію гідрохлорид (8,0), натрію гідрокарбонат, калію хлорид, кальцію хлорид (по 2,0), глюкозу (1,0), воду для ін'єкцій (до 100 мл).

22) 10 паличок, до складу кожної входить етаклідіна лактат (0,02), масло какао (скільки потрібно). Паличка повинна бути довжиною 5 см (longitudo, inis f), діаметром 4 мм. Вводити в носову порожнину по 1 п. в день.

23) Порошок, у складі якого є кодеїну фосфат (0,03), фенобарбітал (0,05), кислота ацетилсаліцилова (0,3). Приготувати 12 доз. По 1 порошок 3 рази на день.

24) Збір для полоскання горла містить корінь алтея (3,0), квітки ромашки і листя мати-й-мачухи (по 5,0), олію м'яти перцевої (V крапель), видається у паперовому мішечку. 2 десертні ложки збору залити склянкою окропу, настоювати 3 хвилини.

25) Мікстура, яка містить емульсію риб'ячого жиру тріски (180 мл), бензонафтол (3,0). По 1 ст. ложці 3 рази на день.

26) 200 мл відвару з 10,0 кори дуба з 4,0 борної кислоти для полоскання горла.

27) Гранули етазол-натрію для дітей (60,0). Зберігаються в чорній склянці. Всі гранули розчинити в 100 мл гарячої води протягом 30 хвилин, збовтати. По 1 чайній ложці кожні 4 години.

28) 100,0 грудного збору № 1. 1 столову ложку збору залити окропом (200 мл), настоювати 20 хвилин. По 1/2 склянки 2-3 рази на день після їжі.

29) Суха мікстура проти кашлю для дітей містить сухий екстракт алтея (4,0), натрію гідрокарбонат і натрію бензоат (по 2,0), сухий екстракт солодки (1,0), амонію хлорид (0,3), олію анісову (0,05), цукор (10,0). 1 чайну ложку розчинити в 50 мл (1/2 склянки) води кип'яченої, приймати 3 рази на день по столовій ложці.

30) Збір для куріння містить листя блекоти (по 4,0), листя м'яти перцевої (2,5), натрію нітрат (0,5). Видається у паперовому мішечку. Для куріння під час нападів астми.

31) Збір містить корінь солодки, листя подорожника великого, листя ортосифона, траву хвоща польового, квітки календули, квітки ромашки (по 20,0). 1 столову ложку збору залити склянкою окропу, настоювати 15 хвилин. По 1/4 склянки 4 рази на день.

32) Таблетки ампіциліну тригідрату (0,25) числом 48. По 1 таблетці 3 рази на день.

33) Порошок містить димедрол (0,025), еуфілін (0,1), цукор (0,2). Видати 12 порошоків в желатинових капсулах, закритих кришечкою. По 1 капсулі 2-3 рази на день.

Ботанічні назви рослин

Переведіть латинською мовою і запишіть повну ботанічну назву рослини:

1. головка (цибулина) часнику
2. відвар кореневищ айру
3. висушений сік алое
4. емульсія насіння мигдалю солодкого
5. подрібнені плоди кропу пахучого
6. настій плодів анісу звичайного
7. листя і пагони мучниці
8. настій квіток арніки
9. сік з плодів горобини чорноплідної
10. настойка полину гіркого
11. настій квіток полину цитварного
12. відвар кореневищ бадану товстолистого
13. гірчичне ефірне масло з насіння гірчиці чорно
14. настій трави череди для Нанни
15. мазь календули для зовнішнього вживання
16. дурманне масло у лініменті для розтирання
17. слиз насіння льону приготоване екстемпорально
18. брикет трави звіробою
19. рідкий екстракт родовика з коріння і кореневищ – в'язучий і кровоспинний засіб
20. настій листя шалиея для полоскання
21. настій квіток ромашки для полоскання, компресів і ванн
22. відвар плодів чорниці – терпкий засіб
23. настій плодів черемхи
24. брикет кореневищ родовика
25. рідкий екстракт родіоли – стимулюючий засіб
26. брикет трави череди
27. суміш для інгаляцій з ментолом, олією евкаліпта, гліцерином і етиловим спиртом
28. гірчичники – пакети активовані – протизапальний засіб
29. лінімент перцово-камфорний
30. настійка з плодів перцю стручкового
31. складний скипідарний лінімент з маслом дурману и блекоти
32. гіркий настій з трави золототисячника, листя водяного трилистника
33. складний порошок солодки – проносний засіб

34. густий екстракт кульбаби – гіркота
35. суха мікстура від кашлю з травою термопсису для дорослих
36. сухий екстракт коренів алтея
37. суха мікстура з коренями алтея від кашлю для дітей
38. густий екстракт кореня солодки
39. екстракт з кореневища з корінням синюхи – відхаркувальний засіб
40. відвар кореневища з коренями омани високого
41. сік з листя подорожника великого
42. гранули листя мати-й-мачухи
43. рідкий екстракт чебрецю
44. нашатирно-анісові краплі з плодів анісу
45. настій трави багна болотного проти кашлю
46. брикет трави материнки
47. відвар нирок сосни
48. настій трави фіалки триколькової
49. таблетки кореня ревеню
50. шлунковий збір № 3 з подрібненою корою крушини
51. висушені плоди жостеру проносного
52. подрібнене листя сіни в брикетах
53. касторове масло з насіння рицини звичайної
54. слань морської капусти в порошку
55. мигдальне масло-проносний засіб
56. спиртова настоянка стальника польового
57. плоди укропу аптечного для вітрогінного збору
58. порошок листя наперстянки пурпурової
59. сухий екстракт горіцвіту весняного
60. таблетки адоніс-бром з екстрактом горіцвіту весняного
61. висушене насіння строфанта
62. краплі конвалієво-пустирникові у флаконах
63. рідкий екстракт глоду
64. висушені подрібнені плоди малини
65. настій квіток бузини чорної – потогінний засіб
66. настій трави сухоцвіту болотного – протизапальний засіб
67. відвар листя мучниці
68. настій трави хвоща польового
69. листя брусниці в брикетах
70. настій квіток василька синього
71. відвар бруньок берези
72. сухий екстракт марени фарбувальної
73. настій трави споришу

74. гранули квіток безсмертника піщаного
75. рідкий екстракт з рилець і стовпчиків кукурудзи
76. відвар пагонів сосни для інгаляції
77. рідкий екстракт вівчарської сумки
78. кореневища і коріння оману
79. сік зі свіжої трави подорожника великого
80. препарат з березовим грибом (чагой)
81. кореневища кубушки жовтої
82. персикове масло з насіння персика звичайного
83. сироп з ягід чорної смородини
84. відвар кореневищ горця зміїного
85. цибулини морського цибулі
86. трава хрестівника плосколистого
87. відвар плодів горобини звичайної
88. відвар кори калини

Латинсько-український словник фармацевтичної термінології

А

Absinthium, i n	полин
acetas, atis m	ацетат
aceticus, a, am	оцтовий
acetum, i n	оцет
acetylsalicylicus, a, um	ацетилсаліциловий
acidum, i n	кислота
a. aceticum	оцтова кислота
a. acetylsalicylicum	ацетилсаліцилова кислота
a. arsenicum	миш'якова кислота
a. ascorbinicum	аскорбінова кислота
a. benzoicum	бензойна кислота
a. boricum	борна кислота
a. citricum	лимонна кислота
a. folicum	фолієва кислота
a. glutaminicum	глутамінова кислота
a. hydrochloricum	хлористоводнева (соляна) кислота
o. hydrocyanicum	ціанистоводнева (синильна) кислота
a. lacticum	молочна кислота
a. nicotinicum	нікотинова кислота
a. nitricum	азотна кислота
a. phosphoricum	фосфорна кислота
a. sulfuricum	сірчана кислота
a. salicylicum	саліцилова кислота
activatus, a, um	активований
Acyclidinum, i n	ациклідин
ad (прийм. з Acc.)	до, у, при
addo, ere 3	додавати
adenosintriphosphoricus, a, um	аденозінтрифосфорний
adhaesivus, a, um	липкий
adhibeo, ere 2	застосовувати, використовувати
adjuvans, ntis	допоміжний
Adonis (idis m, f) vernalis (is)	горицвіт весняний
Adrenalinum, i n	адреналін
aequalis, e	однаковий, рівний
aërosolum, i n	аерозоль
Aethacridinum, i n	етакридин

Aethazolum, i n	етазол
aether, eris m	ефір
aethereus, a, um	ефіровий
Aethinyloestradiolum, i n	етинілестрадіол
aethylicus, a, um	етилловий
Aethylii caproas (atis m)	етилкапроат
Aethylii chloridum (i n)	етилхлорид
Aethylmorphinum, i n	етилморфін
albus, a, um	білий
Aloe, es f	алоє
Althaea, ae f	алтей
Aluminium, i n	алюміній
amarus, a, um	гіркий
Aminazinum, i n	аміназин
Ampicillinum, i n	ампіцилін
ampulla, ae f	ампула
Amydopyrinum, i n	амідопірин
Amygdala, ae f	мигдаль
amylaceus, a, um	крохмальний
Amylii nitris (itis m)	амілінітрит
amylum, i n	крохмаль
a. Triticici	пшеничний крохмаль
ana	порівну, по
Anaesthesinum, i n	анестезин
Anaesthesolum, i n	анестезол
anhydricus, a, um	безводний
Anisum, i n	ганус, аніс
antacidus, a, um	антацидний, противоіжжоговий
antiasthmaticus, a, um	протиастматичний, антиастматичний
antirabicus, a, um	антирабічний, (проти сказу)
Anusolum, i n	анузол
Apomorphinum, i n	апоморфін
aqua, ae f	вода
aquosus, a, um	водний
Argentum, i n	срібло
Arnica, ae f	арніка
arsenas, atis m	арсенат
arsenicus, a, um	миш'яковистий
Arsenicum, i n	миш'як
arsenis, itis m	арсеніт

Aspirinum, i n	аспірин
Atropinum, i n	атропін
auctor, oris m	автор, упорядник
audio, ire 4	слухати, чути
Aurum, i n	золото; золото
В	
bacca, ae f	ягода
balsamum, i n	бальзам
Barbamyllum, i n	барбаміл
Barbitalum-natrium, i n	барбітал-натрій, барбітал-натрієва соль
Barium, i n	барій
Belladonna, ae f	беладона, красавка
benzoas, atis m	бензоат
benzoicus, a, um	бензойний
Benzonaphtholum, i n	бензонафтол
Benzylpenicillinum, i n	бензилпеніцилін
Betula, ae f	береза
Biseptolum, i n	бісептол
Bismuthum, i n	вісмут
boricus, a, um	борний
Borum, i n	бор
Bromisovalum, i n	бромізовал
Bromum, i n	бром
Butadionum, i n	бутадіон
butyrum, i n	масло (тверде)
С	
Cacao (нескл.)	какао
Calamus, i m	аїр, аїр не коріння, лепеха
Calendula, ae f	календула, нігтики
Camphora, ae f	камфора
camphoratus, a, um	камфорний
Capsicum, i n	перець
capsula, ae f	капсула
carbolicus, a, um	карболовий
carbonicus, a, um	карбоновий
cardinalis, e	головний, основний
ceratus, a, um	вощений
Chamomilla, ae f	ромашка
charta, ae f	папір
Chelidonium, i n	чистотіл

Chloroformium, i n	хлороформ
Chlorophthalmum, i n	хлорофтальм
cholagogus, a, um	жовчогінний
chole, es f	жовч
cinereus, a, um	сірий
citissime	найтерміновішим чином
cito	швидко, терміново
citricus, a, um	лимонний
clavus, i m	мозоль
clyσμα, atis n	клізма, промивання
Cocarbonylasum, i n	кокарбоксілаза
Codeinum, i n	кодеїн
coeruleus, a, um	синій, голубий
Coffeinum, i n	кофеїн
Coffeinum(i)-natrii benzoas, atis m	кофеїн-бензоат натрію
Collargolum, i n	коларгол
combustio, onis f	опік
compositus, a, um	складний, складовий
concentratus, a, um	концентрований
congelatio, onis f	обмороження; обморожение
conservatus, a, um	консервований
constituens, ntis	той, що надає форму, формоутворюючий
contra (прийм. з Acc.)	проти
Convallaria, ae f	конвалія
coquo, ere 3	варити, кап'ятити
Corazolum, i n	коразол
Cordiaminum, i n	кордіамін
Cordigitum, i n	кордигід
corrigenс, ntis	коригуючий, виправляючий
cortex, icis m	кора
Crataegus, i f	глід
crystallisatus, a, um	кристалічний
Cucurbita, ae f	гарбуз
cum (з Abl.)	з
cyanidum, i n	ціанід
D	
de (з Abl.)	про
decoctum, i n	відвар
depuratus, a, um	очищений
Dermatolum, i n	дерматол

Desoxycorticosteronum, i n	дезоксікортікостерон
destillo, are 1	дистилювати
Dibazolum, i n	дибазол
Dicainum, i n	дикаїн
Dichlothiazidum, i n	дихлотіазид
dies, ei m, f	день, термін
Digitalis, is f	дигіталіс, наперстянка
diluo, ere 3	розбавляти, розводити
dilutus, a, um	розбавлений, розведений
Dimedrolum, i n	димедрол
dioxydum, i n	діоксид
Diprophyllinum, i n	дипрофілін
diureticus, a, um	сечогінний
divide, ere 3	ділити
do, dare 1	давати
dosis, is f	доза
dragee (нескл.)	драже
Е	
elixir, iris n	еліксир
emplastrum, i n	пластир
emulsum, i n	емульсія
enterosolubilis, e	кишковорозчинний
Ephedra, ae f	ефедра, хвойник
Ephedrinum, i n	ефедрин
Ergotalum, i n	ерготал
Erythromycinum, i n	еритроміцин
Eucalyptus, i f	евкаліпт
Euphyllinum, i n	Еуфілін
ex	з
externus, a, um	зовнішній
extractum, i n	екстракт
Ф	
Farfara, ae f	мати-й-мачуха
Ferrum, i n	залізо
Fio, fieri	робитися, ставати, виходити
flavus, a, um	жовтий
Florenalum, i n	флоренал
flos, floris m	квітка
fluidus, a, um	рідкий

folium, i n	листок
formicicus, a, um	мурашиний
Frangula, ae f	крушин
fructus, us m	плід
Furacilinum, i n	фурацилін
Furaginum, i n	фурагін
fuscus, a, um	темний

G

Galanthaminum, i n	галантамін
Galanthus, i m	пролісок
gargarisma, atis n	полоскання
gelatinosus, a, um	желатиновий
gemma, ae f	брунька
glycerinosus, a, um	гліцериновий
Glycerinum, i n	гліцерин
Glycyrrhiza, ae f	солодка
Gramicidinum, i n	граміцидинин
granulum, i n	гранула
gutta, ae f	крапля

H

Helianthus, i m	соняшник
Heparinum, i n	гепарин
herba, ae f	трава
Hippophaë, ës f	обліпіха
hydrochloricus, a, um	хлористоводневий
hydrochloridum, i n	гідрохлорид
Hydrocortisonum, i n	гідрокортизон
hydrocyanicus, a, um	ціановодневий
hydrotartras, atis m	гідротартрат
hydroxydum, i n	гідрооксид
Hyoscyamus, i m	білена
Hypericum, i n	звіробій

I

Ichthyolum, i n	іхтіол
in	в на
infans, ntis m, f	дитина
infusum, i n	настій
inhalatio, onis f	інгаляція
infectio, onis f	інекція
Insulinum, i n	інсулін

internus, a, um	внутренний
intravenosus, a, um	внутрішньовенний
isotonicus, a, um	ізотонічний
L	
laboro, are l	працювати
lac, lactis n	молоко
lacticus, a, um	молочний
Laevomycetinum, i n	левоміцитин
Lamella (ae, f) ophthalmica	очна плівка
Lanolinum, i n	ланолін
lente	повільно
Leonurus, i m	пустирник
letalis, e	смертельний
Lincomycinum, i n	лінкоміцин
lingua, ae f	язик
linimentum, i n	лінімент
linio, ire 4	намазувати
Linum, i n	льон
liqor, (oris, m) Ammonii anisatus (i)	нашатирно-анісові краплі
liquor, oris m	рідина
Lithium, i n	літій
Lugolum, i n	Люголь
Lutenurinum, i n	лютенурин
M	
maximus, a, um	найбільший, найвищий
medicatus, a, um	медичний
medicinalis, e	медичний
membranula(ae, f) ophthalmica	очна плівка
Mentha, ae f	м`ята
Mentholum, i n	ментол
Methioninum, i n	метіонін
Methylenum (i n) coeruleum	метиловий синій
Methyl salicylas (atis m)	метилсаліцилат
Methyluracylum, i n	метилурацил
Millefolium, i n	деревій
minimus, a, um	найменший
misceo, ere 2	змішувати
mixtura, ae f	суміш
mucilago, inis f	слиз

Myrtillus, i m

narcosis, is f

Neomycinum, i n

niger, gra, grum

nitricus, a, um

Nitroglycerinum, i n

Norsulfazolum, i n

numerus, i m

nutrio, ire 4

Nystatinum, i n

obductus, a, um

odontalgia, ae f

Oestradiolum, i n

Oleandomycinum, i n

oleosus, a, um

oleum, i n

ol. Amygdalarum

ol. Camphorae

ol. Eucalypti

ol. Helianthi

ol. jecoris

ol. Olivarum

ol. Persicorum

ol. Ricini

ol. Rosae

ol. Terebinthinae

oliva, ae f

ophthalmicus, a, um

Oxacillinum-natrium, i n

oxydulatus, a, um

oxydum, i n

Oxytetracyclinum, i n

Papaverinum, i n

pars, partis f

pasta, ae f

pectoralis, e

чорниця

N

наркоз

неоміцин

чорний

азотний

нітрогліцерин

норсульфазол

число

живити

ністатин

O

вкритий оболонкою

зубний біль

естрадіол

олеандаміцин

олійний

олія

мигдальна олія

камфорна олія

евкаліптова олія

соняшникова олія

риб`ячий жир

оливкова олія

персикова олія

рицинова олія

олія шипшини

скипидар

оливка

очний

оксацилін-натрій, оксацилін-натрієва сіль

закисний

оксид

окситетрациклін

P

папаверін

частина

паста

грудний

per (прийм. з Acc.)	через
peroxydum, i n	пероксид
Persicum, i n	персик
Phenacetinum, i n	фенацетин
Phenobarbitalum, i n	фенобарбітал
Phenylii salicylas (atis m)	фенілсаліцилат
Phenylum, i n	фенилін
Phosphorus, i m	фосфор
Phthoracizinum, i n	фторацизін
Phthorum, i n	фтор
Pilocarpinum, i n	пілокарпін
pilula, ae f	пілюля
piperitus, a, um	перцевий
placenta, ae f	плацента
Platyphyllinum, i n	платифілін
Plumbum, i n	свинець
post (прийм. з Acc.)	після
prae (прийм. з Abl.)	перед, вперед
praecipitatus, a, um	осаджений
praeparo, are 1	готувати
Prednisolonum, i n	преднізолон
pro (прийм. з Abl.)	для
propionas, atis m	пропіонат
puerilis, e	дитячий
pulveratus, a, um	порошковий
pulvis, eris m	порошок
purificatus, a, um	очищений
purus, a, um	чистий
Puocidum, i n	піоцид

Q

quantum satis	скільки потрібно
Quercus, us f	дуб

R

radioactivus, a, um	радіоактивний
radix, icis f	корінь
recipio, ere 3	взяти, брати
rectalis, e	ректальний
rectificatus, a, um	ректифікований, очищений
reductus, a, um	відновлений
refrigero, are 1	охолоджувати

remedium, i n	засіб
repeto, ere 3	повторювати
Rheum, i n	ревінь
rhizoma, atis n	корневище
Riboflavinum, i n	рибофлавін
Ricinus, i m	плід рицинового дерева
r(o)entgenum, i n	рентген
Rosa, ae f	шипшина
Rutinum, i n	рутин
	S
Saccharum, i n	цукор
Saluzidum, i n	салюзид
salveo, ere 2	бути здоровим
Salvia, ae f	шавлія
Sanguisorba, ae f	кровопийка
sano, are 1	лікувати
scabies, ei f	короста
sedativus, a, um	заспокійливий
semen, inis n	насіння
sentio, ire 4	відчувати
serum, i n	сироватка
siccus, a, um	сухий
signo, are 1	позначати
simplex, icis	простий
sine (прийм. з Abl.)	без
sirupus, i m	сироп
solubilis, e	розчинний
solution (onis f) Ammonii caustici	нашатирний спирт
solutio, onis f	розчин
solvo, ere 3	розчиняти
species, ei f	збір
spirituosus, a, um	спиртової
spiritus (us m) Vini	винний спирт
spiritus, us, um	спирт
stadium	густий
statim	негайно
sterilisatus, a, um	стерилізований
steriliso, are 1	стерилізувати
stomachicus, a, um	шлунковий
Streptomycinum, i n	стрептоміцин
Strophantinum, i n	строфантин
Strophanthus, i m	строфант
Strychninum, in	стрихнін

Strychnos, i f	стрихнос
studeo, ere 2	старанно вчитися
sub (с Abl., Acc.)	під
sublingualis, e	під`язиковий
subtilis, e	дрібний, тонкий
succus, i m	сік
Sulfadimezinum, i n	сульфадимізін
sulfas, atis m	сульфат
Sulfur, uris n	сірка
suppositorium, i n	супозиторій, свічка
suspensio, onis f	суспензія
Synoesrtolum, i n	сінестрол
Synthomycinum, i n	синтоміцин
Т	
tabuleta, ae f	таблетка
Talcum, i n	тальк
talis, e	такий
Tanninum, i n	танин
Taraxacum, i n	кульбаба
tempus, oris n	час
ter	тричі
Terebinthina, ae f	живиця
Theobrominum, i n	теобромін
Theophyllum, i n	теофілін
Thermopsis, idis f	термопсис
Thiopentalum, i n	тіопентал
Thiopentalum-natrium, i n	тіопентал-натрію
Thymolum, i n	тимол
Thymus, i m	тимус
tinctura, ae f	настій
Tormentilla, ae f	лапчатка
transbuccalis, e	защічний
tussis, is f	кашель
U	
unguentum, i n	мазь
Urtica, ae f	кропива
usus, us m	вживання
ut	щоб
V	
vaccinum, i n	вакцина
vaginalis, e	вагінальний, піхвовий
valeo, ere 2	вітатися
Valeriana, ae f	валер`яна

Vaselinum, i n	вазелін
verto, ere 3	перевертати
Viburnum, i n	калина
video, ere 2	бачити
Vinylinum, i n	вінілін
vitrum, i n	склянка
vivo, ere 3	жити
vivus, a, um	живий
	X
Xeroformium, i n	ксероформ

Українсько-латинський словник фармацевтичної термінології

абрикос	А Armeniaka, ae f
адреналін	Adrenalinum, i n
азот	Nitrogenium, i n
азотистий	nitrosus, a, um
азотний	nitricus, a, um
аїр	Calamus, i m
алое	Aloë, ës f
алтей	Althaea, ae f
амідопін	Amidopyrinum, i n
амілінітрит	Amylii nitris (itis m)
ампіцилін	Ampicillinum, i n
ампула	ampula, ae f
антацидний	antacidus, a, um
анузол	Anusolum, i n
апоморфін	Apomorphinum, i n
арніка	Arnica, ae f
арсеніт	arsenis, itis m
аскорбіновий	ascorbinicus, a um
атропін	Atropinum, i n
ацетилсаліциловий	acetylsalicylicus, a, um
беладонна, красавка	Б Belladonna, ae f
білий	albus, a, um
бензойний	benzoicus, a, um
береза	Betula, ae f
бісептол	Biseptolum, i n
борний	boricus, a, um
бороментол	Boromentholum, i n
бромізовал	Bromisovalum, i n
бронхолітин	Broncholytinum, i n
брунька	gemma, ae f
брусниця	Vitis (is f) idaea (ae)
бурштиновий	succinicus, a, um

вагінальний, піхвовий

вазелін

вазографін

вакцина

валеріана

валідол

варити

вживання

взяти

відвар

відварити

вінілін

вітамін

вино

вкритий оболонкою

внутрішньовенний

внутрішньом'язовий

вода

відновлений

видавати

висушений

гарбуз

гепарин

гідрокортизон

гідротартрат

гідрокитрат

глід

гліцерин

гліцериновий

гліцерофосфат

глутаміновий

годувати

граміцидин

гранула

грудний

густий

два рази, двічі

В

vaginalis, e

Vaselinum, i n

Vasographinum, i n

vaccinum, i n

Valeriana, ae f

Validolum, i n

coquo, ere 3

usus, us m

recipio, ere 3

decoctum, i n

coquo, ere 3

Vinylinum, i n

vitaminum, i n

Vinum, i n

obductus, a, um

intravenosus, a, um

intramuscularis, e

aqua, ae f

reductus, a, um

da, dare 1

exsiccatum, a, um

Г

Cucurbita, ae f

Heparinum, i n

Hydrocortisonum, i n

hydrotartras, atis m

hydrocitrat, atis m

Crataegus, i f

Glycerinum, i n

glucerosus, a, um

glycerophosphas, atis m

glutaminicus, a, um

nutrio, ire 4

Gramicidinum, i n

granulum, i n

pectoralis, e

spissus, a, um

Д

bis

деревій	Millefolium, i n
дикаїн	Dicainum, i n
димедрол	Dimedrolum, i n
дитина	infans, ntis m, f
дібазол	Dibazolium, i n
дібіоміцин	Dibiomycinum, i n
діоксибензойний	dioxybenzoicus, a, um
діоксид	dioxydum, i n
діуретин	Diuretinum, i n
для	pro
добре	bene
додадвати	addo, ere 3
докладно	exacte
драже	dragee
дуб	Quercus, us f
Е	
евкаліпт	Eucalyptus, i f
екстракт	extractum, i n
еліксир	elixir, iris n
емульсія	emulsum, i n
еритроміцин	Erythromycinum, i n
етазол	Aethazolium, i n
етилкапроат	Aethylii caproas (atis m)
етиловий	aethylicus, a, um
етилхлорид	Aethylii chloridum (i n)
ефедрин	Ephedrinum, i n
ефір	aether, eris m
ефірний	aethereus, a, um
Ж	
желатиновий	gelatinosus, a, um
жовтий	flavus, a, um
жовчогінний	cholagogus, a, um
жовч	chole, es f
жити	vivo, ere 3
З	
з	cum
закисний	oxydulatus, a, um
закінчувати	finio, ire 4
залізо	Ferrum, i n
застосовувати	adhibeo, ere 2

зберігати	servo, are 1
збір	species, ei f (pl.)
звіробій	Hypericum, i n
здоров будь	salveo, ere 2
змішувати	misceo, ere 2
зовнішній	externus, a, um
I	
ізотонічний	isotonicus, a, um
індометацин	Indomethacinum, i n
інсулін	Insulinum, i n
ін`єкція	injectio, onis f
іхтіол	Ichthyolum, i n
K	
какао	Cacao
календула, нагідки	Calendula, ae f
калина	Viburnum, i n
камфора	camphora, ae f
камфорний	camphoratus, a, um
капсула	capsula, ae f
карболовий	carbolicus, a um
касторова олія	oleum (i n) Ricini
кашель	tussis, is f
квітка	flos, floris m
кислота	acidum, i n
кодеїн	Codeinum, i n
кокаїн	Cocainum, i n
колодій	Collodium, i n
конвалія	Convallaria, ae f
концентрований	concentratus, a, um
кора	cortex, icis m
кордіамін	Cordiaminum, i n
корінь	radix, icis f
кореневище	rhizoma, atis n
кофеїн	Coffeinum, i n
кофеїн-бензоат натрію	Coffeinum (i) -natrii benzoas (atis m)
крапля	gutta, ae f
кріп, фенхель	Foeniculum, i n
кропива	Urtica, ae f
крохмаль	Amylum, i n

крохмальний	amylaceus, a, um
крушина	Frangula, ae f
ксероформ	Xeroformium, i n
кульбаба	Taraxacum, i n
кулька	globulus, i m
Л	
лаванда	Lavandula, ae f
ланолін	Lanolinum, ae f
лапчатка	Tormentilla, ae f
льон	Linum, i n
лікувати	sano, are 1; curo, are 1
лимон	Citrus, i m
лимонний	citricus, a, um
лінімент	linimentum, i n
липа	Tilia, ae f
ліпоєвий	lipoicus, a, um
лист	folium, i n
Люголь	Lugolum, i n
лютенурин	Lutenurinum, i n
М	
мазь	unguentum, i n
матір-й-мачуха	Tussilago Farfara, ae f
медичний	medicatus, a, um; medicinalis, e
медротестрон	Medrotestronum, i n
ментол	Mentholum, i n
метиландростендіол	Methylandrostandiolum, i n
метиловий синій	Methylenum(i) coeruleum
метилсаліцилат	Methylii salicylas (atis m)
метионін	Methioninum, i n
мішечок	sacculus, i m
мигдаль	Amygdala, ae f
молочний	lacteus, a, um
молоко	lac, lactis n
морфін	Morphinum, i n
мурашка	formica, ae f
мурашиний	formicicus, a, um
миш`яковистий	arcenicus, a, um
миш`яковий	arcenicicus, a, um
м`ята	Mentha, ae f

м`ята перцова

Mentha (ae f) piperita

навчатися

Н

studeo, ere 2

наркоз

narcosis, is f

насіння

semen, inis n

настій

infusum, i n

настій

tinctura, ae f

нафталан

Naphthalanum, i n

нафтізин

Naphthyzinum, i n

нашатирний спирт

solutio (onis) Ammonii caustici

неоміцин

Neomycinum, i n

нікотиновий

nicotinus, a, um

ністатін

Nystatinum, i n

нітрогліцерин

Nitroglycerinum, i n

новокаїн

Novocainum, i n

новоцефальгін

Novocephalginum, i n

норсульфазол

Norsulfazolum, i n

О

обволікуючий

obvolens, ntis

обліпиха

Hippophaë, ës f

оксацилін

Oxacillinum, i n

окис, оксид

oxydum, i n

окситетрациклін

Oxytetracyclinum, i n

оксолін

Oxolinum, i n

олеандоміцин

Oleandomycinum, i n

оливкова олія

oleum (i n) Olivarum

олія

oleum, i n

олійний

oleosus, a, um

оротат

orotas, atis m

осаджений

praecipitatus, a, um

обережно

caute

охолоджувати

refrigero, are 1

оцет

acetum, i n

оцтовий

aceticus, a, um

очищений

purificatus, a, um

(про спирт, скипидар)

depuratus, a, um

(про сироватку, вакцину)

rectificatus, a, um

очний

ophthalmicus, a, um

П

папаверін

Papaverinum, i n

паперовий	chartaceus, a, um
паста	pasta, ae f
пепсин	Pepsinum, i n
перевернути	verte, ěre 3
перець	Capsicum, i n; Piper, eris n
перекис	peroxydum, i n
персик	Persicum, i n
пілюльна маса	massa (ae) pilularum
піоцид	Pyocidum, i n
пластир	emplastrum, i n
платифілін	Platyphyllinum, i n
плівка	lamella, ae f; membranula, ae f
плід	fructus, us m
повторювати	repeto, ěre 3
підшкірний	subcutaneus, a, um
під`язиковий	sublingualis, e
позначати	signo, are 1
полоскання	gargarisma, atis n
порошковий	pulveratus, a, um
порошок	pulvis, eris m
послаблюючий, проносний	laxans, ntis
приймати	sumo, ere 3
пропіонат	propionas, atis m
протиасматичний	antiasthmaticus, a, um
пустирник	Leonurus, i m
пшениця	Triticum, i n
P	
радіоактивний	radioactivus, a, um
розведений	dilutus, a, um
розчин	solutio, onis f
розчинний	solubilis, e
розчиняти	solvo, ere 3
ревінь	Rheum, i n
ректальний	rectalis, e
ретинол	Retinolum, i n
рідкий	fluidus, a, um; liquidus, a, um
рибофлавін	Riboflavinum, i n
ромашка	Chamomilla, ae f

ртуть
рутин

саліциловий

сало

свинець

свинячий

свічка

сечогінний

сироватка

сироп

сік

сінестрол

сінтоміцин

сірий

сірка

сірководневий

сірчастий

сірчаний

складний

слиз

слухати

солodka

соняшник

спирт

спиртовий

стерилізований

стерилізувати

стрептоміцин

стрептоцид

стерилізувати

сульфацил

сульфодимезин

супозиторій

суспензія

сухий

таблетка

тальк

танін

Hydrargyrum, i n

Rutinum, i n

C

salicylicus, a, um

axungia, ae f; adeps, ipis m

Plumbum, i n

suillus, a, um; porcinus, a, um

suppositorium, i n

diureticus, a, um

serum, i n

sirupus, i m

succus, i m

Synoestrolum, i n

Synthomycinum, i n

cinereus, a, um

Sulfur, uris n

hydrosulfuricus, a, um

sulfurosus, a, um

sulfuricus, a, um

compositus, a, um

mucilago, inis f

audio, ire 4

Glycyrrhiza, ae f

Helianthus, i m

spiritus, us m

spirituosus, a, um

sterilisatus, a, um

steriliso, are 1

Streptomycinum, i n

Streptocidum, i n

steriliso, are 1

Sulfacylum, i n

Sulfadimezinum, i n

suppositorium, i n

suspensio, onis f

siccus, a, um

T

tabuleta, ae f

Talcum, i n

Tanninum, i n

теобромін	Theobrominum, i n
теобромін-натрій	Theobrominum-natrium (i n)
терпентинова олія	oleum (i) Terebinthinae
тестостерон	Testosteronum, i n
тіопентал	Thiopentalum, i n
трава	herba, ae f
Ф	
фенацетин	Phenacetinum, i n
фенілсаліцилат	Phenylii salicylas (atis m)
фенобарбітал	Phenobarbitalum, i n
феноксіметил-пеніцилін	Phenoxymethylpenicillinum, i n
фенол	Phenolum, i n
флореналь	Florenalum, i n
фосфор	Phosphorus, i m
фосфористий	phosphorosus, a, um
фосфорний	phosphoricus, a, um
фтор	Fluorum, i n; Phthorum, i n
фурацилін	Furacilinum, i n
Х	
хлористоводневий	hydrochloricus, a, um
хлороформ	Chloroformium, i n
хлортетрациклін	Chlortetracyclinum, i n
хлоретил	Aethylii chloridum (i n)
Ц	
ціанід	cyanidum, i n
циклофосфан	Cyclophosphanum, i n
Ч	
чорниця	Myrtillus, i m
чистий	purus, a, um
Ш	
шавлія	Salvia, ae f
шипшина	Rosa, ae f
шприц-тюбик, трубочка	spritz-tubulus, i m
Я	
яблуко	pomum, i n
яблучнокислий	pomatus, a, um
ягода	bacca, ae f

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ТА РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арнаутов Г.Д. Медицинская терминология : словарь на пяти языках / Г.Д. Арнаутов. – 4-е изд., испр. – София : Медицина и физкультура, 1979. – 944 с.
2. Бабичев Н.Т. Словарь латинских крылатых слов / Н.Т. Бабичев, Я.М. Боровский. – 4-е изд., испр. и доп. – М. : Русский язык, 1999. – 784 с.
3. Закалюжний М.М. Посібник з анатомічної і клінічної термінології : навч. посіб. для студентів, інтернів мед. ін-тів та курсантів ін-тів удосконалення лікарів / М. М. Закалюжний, М. А. Андрейчин. – К. : Здоров'я, 1993. – 223 с.
4. Козовик І.Я. Латинська мова : підручник для студ. мед. вузів / І.Я. Козовик, Л.Д. Шипайло. – 2-е вид., перероб. – К. : Вища школа, 1993. – 243 с.
5. Краковецька Г.О. Латинська мова : Рецептурса. Клінічна термінологія : підручник для медичних вузів / Г.О. Краковецька, В.М. Бобирьов, О.М. Беляєва. – К. : Здоров'я, 1999. – 356 с.
6. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = *Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium* : підручник / О.М. Беляєва, В.Г. Синиця, Л.Ю. Смольська, М.І. Гуцол ; за ред. О.М. Беляєвої. – К. : ВСВ “Медицина”, 2015. – 496 с.
7. Нечай М.Н. Латинский язык для лечебных факультетов : учеб. пособие / М.Н. Нечай. – Ростов н/Д : Феникс, 2007. – 476 с.
8. Ривкин В.Л. Медицинский толковый словарь / В.Л. Ривкин. – М. : Медпрактика, 1999. – 208 с.
9. Смольська Л.Ю. Латинська мова і основи медичної термінології : підручник для студ. вищих навч. закл. / Л. Ю. Смольська [та ін.] ; ред. Л. Ю. Смольська. – К. : Медицина, 2008. – 358 с.
10. Шабанова Н.Ф. Клиническая терминология (методическое пособие для студентов I курса лечебного и педиатрического факультетов) / Н.Ф. Шабанова, И.Г. Крамаренко, М. Н. Нечай. – Тюмень, 1998. – 103 с.
11. Цимбалюк Ю.В. Крылаті латинські вислови / Ю.В. Цимбалюк, Г.О. Краковецька. – К. : Вища школа, 1976. – 191 с.
12. Чернявский М.Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии / М.Н. Чернявский. – М. : Медицина, 2004. – 448 с.
13. Чернявский М.Н. Латинский язык и основы фармацевтической терминологии / М.Н. Чернявский. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Медицина, 2002. – 447 с.